

75. Maanantaina 11 päivänä kesäkuuta 1990

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Siv.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Väyrynen, Jokiniemi, Joutsensaari, Gustafsson, Fred, Varpasuo, Kohijoki, Ahde, Jokinen, Heikkinen, Puisto ja Siuruainen.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

käsittellään ulkoasiainvaliokunnan lausunto Suomen suhtautumista Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 1990 koskevasta valtioneuvoston selonteosta 2268

Mainittu selonteko

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 7

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Ahde, E. Aho, Alaranta, Astala, Backman, Björkstrand, Bärlund, Elo, Fred, Gustafsson, Hacklin, Halonen, Heikkinen, Hokkanen, Ikonen, Jansson, Joenpalo, Jokinen, Jokiniemi, Jouppila, Joutsensaari, Kankaanniemi, Kauppinen, Kautto, Kettunen, Kohijoki, Kärhä, Laaksonen, Laitinen, Lehtosaari, P. Leppänen, Lindroos, Louvo, Majjala, Malm, Mörttinen, Nieminen, Niinistö, Nordman, Paavilainen, Pelttari, Pokka, Puhakka, Puisto, Puolanne, Puska, Rajamäki, Ranta, Rinne, J. Roos, Rynänen, Saapunki, Saari, Sasi, Sillanpää, Siuruainen, Säilynoja, Taxell, Tiuri, Turunen, Tähkämaa, Törnqvist, Urpilainen, Varpasuo, Vihriälä, Väistö ja Väyrynen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Turunen, virkatehtävien takia edustajat Halonen ja Sasi sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat E. Aho, Alaranta, Backman, Björkstrand, Hacklin, Hokkanen, Jansson, Joenpalo, Laaksonen, Lehtosaari, Lindroos, Majjala, Malm, Niinistö, Nordman, Puisto, Rajamäki, Rinne, J. Roos, Rynänen, Saapunki, Saari, Sillanpää, Siuruainen, Säilynoja, Taxell, Törnqvist, Urpilainen, Vihriälä, Väistö ja Väyrynen, tästä ja huomista päivästä yksityisasioiden takia edustajat Jokiniemi ja Jouppila, tämän kuun 13 päivään sairauden vuoksi ed. Astala sekä virkatehtävien takia edustajat Kankaanniemi, Kautto, Kärhä, P. Leppänen ja Louvo, 14 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Ikonen sekä 15 päivään virkatehtävien takia ed. Tiuri ja yksityisasioiden vuoksi ed. Laitinen.

Ed. Liikasen edustajantoimi

Puhemies: Luetaan ed. Liikasen eduskunnalle osoittama kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”E d u s k u n n a l l e

Tultuani nimitetyksi ulkoasiainhallinnon ulkoasiainneuvoksen virkaan 1.9.1990 lukien pyydän kunnioittavasti tuosta päivästä lähtien eroa eduskunnan jäsenyydestä.

Helsingissä 11.6.1990

Erkki Liikanen”

Puhemies: Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Valtioneuvoston selonteko Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 1990

Mainittu selonteko

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 7

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 7, joka sisältää Suomen suhtautumista Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 1990 koskevan valtioneuvoston selonteon johdosta annetun lausunnon sanamuodon. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan ehdottama lausunto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunnan on nyt päätettävä, minkä jälkeen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen. Niiden, jotka haluavat tehdä valiokunnan ehdotuksesta poikkeavia ehdotuksia eduskunnan lausunnoksi, on tehtävä ehdotuksensa keskustelun kuluessa. Selonteon käsittelyssä ei voida tehdä ehdotusta eikä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

Keskustelu:

Ed. Aaltonen: Herra puhemies! Niin kokonaisvaltaisesti kuin eduskunta on tänä keväänä syventynyt Länsi-Euroopan integraatioon, se ei ehkä koskaan ennen ole käsitellyt maan ulkoisiin suhteisiin liittyvää kysymystä. Jokainen erikoisvaliokunta on tarkastellut integraatiota oman asia-alueensa

näkökulmasta, ja ulkoasiainvaliokunta on koordinoanut koko prosessia. Missä muodossa integraatoratkaisu sitten toteutuukin, se tulee epäilemättä vaatimaan eduskunnalta entistä tiiviimpää paneutumista Suomen asemaan muuttuvassa Euroopassa ja sen asettamiin vaatimuksiin. Tämän vuosisadan sopimukseksi luonnehditun asian yhteydessä koko eduskunnan voikin siis katsoa saaneen parasta mahdollista valmennusta kansainvälisten asioiden käsittelyyn. Voidaan ilman muuta sanoa, että eduskunnan määrätietoinen tarttuminen integraatioprosessiin tulee yleisemminkin merkitsemään eduskunnan osallisuuden vahvistumista kaikessa ulkopoliittikan hoidossa.

Haluan omalta osaltani lausua parhaat kiitokseni siitä ahkeruudesta ja hyvästä yhteistyöstä, jota koko eduskunta, kaikki erikoisvaliokunnat, kaikki eduskuntaryhmät ja kaikki kansanedustajat yksilöinä ovat osoittaneet tämän raskaan, lähes kolme kuukautta kestäneen urakan aikana.

Totesin ulkoasiainvaliokunnan mietintöluonnoksen ratkaisevan käsittelyn yhteydessä, että niin syvällistä, laajaa, tasokasta ja kattavaa integraatiopoliittista keskustelua, kuin valiokunnan tiivis kaksiviikkoinen työrupeama luonnoksensa kimpussa oli, on tuskin Suomessa missään muualla käyty. Kävimme läpi aihepiirin kaikki eri näkökulmat yleisestä yksityiseen. Keskustelussa olivat esillä Suomen ulkopoliittikan yleiset periaatteet, mutta emme unohtaneet jokamiehen oikeuksiakaan. Väsymys saattoi vaivata ja välillä pieni ärtymyksen poikanenkin pyrkiä esiin, mutta lopulta halu hoitaa kunnialla loppuun tärkeä asia ja hyvä huumori veivät voiton. Kaikesta tästä haluan esittää erikseen lämpimät kiitokseni ulkoasiainvaliokunnan jäsenille.

Haluan erityisesti korostaa sitä, että valiokunta on täydessä kokoonpanossaan varajäsenet mukaan lukien voinut osallistua valiokunnan kannanoton muotoiluun ja kaikki keskeiset näkökohdat on voitu hyväksyä lähes yksimielisesti. Vastalauseiden suurehko määrä ei näin ollen antane aivan oikeaa kuvaa valiokunnassa vallinneesta laajasta konsensuksesta, johon tällaisessa kansallisesti tärkeässä kysymyksessä onkin syytä pyrkiä.

Herra puhemies! Valtioneuvoston maaliskuussa 1990 eduskunnalle antama selonteko

on sisällöltään varsin merkittävä. Pyrkimyksenä on Eftan ja EY:n joulukuussa 1989 pidetyssä yhteisessä ministerikokouksessa sovitujen suuntaviivojen mukaisesti kattavan Euroopan talousaluetta eli Etaa koskevan järjestelyn luominen, joka toteuttaa tavaroiden, palvelusten, pääomien ja ihmisten liikumisen yhteisesti määriteltävien EY:n säännösten pohjalta.

Selonteossa todetaan, että perustavaa laatua olevien kansallisten etujen takia oikeuteista poikkeuksista samoin kuin siirtymäkauden järjestelyistä voidaan neuvotella. Samoin selonteon mukaan pyritään vahvistamaan ja laajentamaan yhteistyötä EY:n toiminnan puitteissa muilla aloilla, kuten tutkimus- ja kehitystyö, ympäristö, koulutus, työolosuhteet ja sosiaaliturva, kuluttajansuojelu, pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevat ohjelmat ja matkailu. Edelleen selonteon mukaan tulee vähentää alueiden välisiä taloudellisia ja sosiaalisia eroja.

Selontekoon liittyy useita avoimia kysymyksiä, joista keskeisin on päätöksenteko ja siihen osallistuminen. EY ja sen jäsenvaltioiden edustajat ovatkin yhä voimakkaammin korostaneet EY:n päätöksenteon autonomiaa. Huhtikuun lopulla 1990 EY:n komission puheenjohtaja Jacques Delors ilmoitti, että Efta-maiden on syytä luopua vaatimuksesta saada vaikuttaa EY:n päätöksentekoon. Delorsin mukaan yhteisö kysyy Efta-maiden mielipiteitä mutta EY tekee päätökset itse. Puheenjohtaja Delors arvosteli Eftaa myös siitä, ettei se ole vahvistanut itseään EY:n odottamalla tavalla. Hänen mukaansa Eftan on perustettava Etan vaatimia uusia yhteisiä valvonta- ja päätöksentekolimitejä jo ennen Eta-sopimuksen voimaantuloa.

Efta-maat ovat ilmaisseet halunsa luoda Etaan aidosti yhtenäinen päätöksenteko ja korostaneet, että todellinen vaikutusvalta yhteisten Eta-säännösten luomisessa edellyttää riittävää osallistumismahdollisuutta uusien sääntöjen valmisteluun myös EY:ssä. Efta-maat ovat pitäneet osallistumista EY:n neuvoston alaisiin työryhmiin tärkeänä todellisen vaikutusvallan takaamiseksi päätöksenteossa. Päätöksenteon järjestäminen Etassa on kaikkien Efta-maiden kannalta ongelmallista.

EY:n parlamentti on jo kritisoinut tapaa, jolla Eta-neuvottelut ovat edenneet. Parlamentti on keskustelujen yhteydessä korosta-

nut omaa asemaansa ja katsoo komission toimineen neuvotteluissa omavaltaisesti. Lisäksi suunniteltua järjestelyä on pidetty osittain epäonnistuneena. Kritiikki on koskenut mm. sitä, että suunnitellun Eta-järjestelyn mukana EY:n parlamentin valta vähentyisi merkittävästi.

Toinen keskeisistä selonteon avoimista kysymyksistä on, mitkä ovat ne olennaiset EY-säännökset, jotka on tarkoitus ottaa tulevan sopimuksen pohjaksi. Eta-sopimukseen tulevista poikkeuksista ja siirtymäaajoista ei ole päätetty. Selonteossa todetaan, että ne ovat todellisia neuvottelukysymyksiä, jotka olisi syytä rajoittaa vähiin. EY:n komission taholta on jo tässä vaiheessa kuulunut kritiikkiä siitä, että poikkeuksia ja siirtymäaikoja on virkamieskeskusteluissa esitetty liian runsaasti.

Efta-maat ovat katsooneet, että niiden tavoitteet ovat parhaiten saavutettavissa ottamalla Eta-järjestelyn oikeudelliseksi pohjaksi EY:n voimassa olevat määräykset ja niiden vakiintuneet tulkinnat. Efta-maiden ja EY:n sekä Efta-maiden keskinäiset suhteet perustuisivat sisällöltään ja vaikutuksiltaan samanlaisille säännöksille. Efta-maat pääsisivät Etan kattamilla aloilla osallisiksi samoista eduista kuin EY:n jäsenmaat.

Selonteossa viitataan eräisiin Suomen mahdollisiin poikkeuksiin ja siirtymäaikoihin, joihin kaikissa muissakin Efta-maissa on tarpeita. Työ niiden selvittämiseksi on Suomessa ja muissa Efta-maissa jatkunut kevään aikana. Eta-sopimuksen on määrä tulla voimaan 1.1.1993. Sopimustekstin tulisi valmistua tammi — helmikuussa 1991.

Eta-järjestelyn vaikutuksia Suomen talouteen on selonteossa ja muualla selvitetty varsin vähän. Selonteossa arvioidaan tarkemmin perustelematta, että Eta-järjestely merkitsee huomattavia taloudellisia etuja Suomelle mm. nopeampana taloudellisenä kasvuna. Vaikutuksia Suomen talouteen ja yhteiskunnan eri osa-alueisiin ei ole selvitetty. Talouspolitiikan asemaa ja sisältöä uudessa tilanteessa on vaikea arvioida selonteon perusteella.

Herra puhemies! Eduskunnalle 16.2.1990 osoittamassaan kirjeessä ulkoasiainvaliokunta katsoi, että Euroopan talousaluetta koskeva sopimus olisi eräs tärkeimmistä Suomen tähän asti tekemistä valtiosopimuksista. Sen vaikutukset ulottuisivat laajalle yhteiskunnan

eri aloille, mikä tulisi ottaa huomioon myös käsittelyyn osallistuvia valiokuntia määrätessä. Ulkoasiainvaliokunnan lisäksi myös muiden valiokuntien tulisi omalla toimialallaan osallistua selonteon käsittelyyn.

Jotta yhdentymiskysymyksen käsittely ulkoasiainvaliokunnassa voisi tapahtua laajemmalla parlamentaarisella pohjalla, valiokunta ehdotti varajäsentensä luvun lisäämistä seitsemästä kahdeksaan. Ulkoasiainvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti valiokuntaan valittiin 2.3. kahdeksas varajäsen. Valiokuntasihteeristöön kiinnitettiin lisäksi erityinen integraatioasioiden käsittelyä koordinoiva apulaissihteeri.

Lähettyessään 15. maaliskuuta selonteon ulkoasiainvaliokuntaan eduskunta päätti, että valiokunnan on pyydettävä selonteosta lausunto kaikilta muilta valiokunnilta.

Herra puhemies! Hallituksen sinänsä erinomaista selontekoa arvosteltiin yleisesti siitä, että asiakirja ei sisältänyt Suomen kansainvälispoliittisen toimintaympäristön analyysiä. Tätä puutetta ulkoasiainvaliokunta on pyrkinyt parhaansa mukaan korjaamaan siitä huolimatta, että näissä nopeasti muuttuvissa oloissa tällaisten arvioiden tekeminen ei ole kovinkaan kiitollista.

Käsitellessään mietinnössään viimeaikaista kansainvälistä kehitystä ulkoasiainvaliokunta toteaa, että integraatioon liittyy piirteitä, jotka pakottavat hallitukset tietoihin poliittisiin valintoihin. Sellainen on erityisesti ylikansallisen päätöksenteon tavoite, johon liittyisi jäsenvaltioita sitovien enemmistöpäätösten mahdollisuus. Ennen kaikkea puolueettomille maille tämä tavoite on ollut niiden perinteiseen poliittiseen linjaan vaikeasti sovitettavissa, koska se yhdessä EY:n asettamien ulko- ja puolustuspoliittisten tavoitteiden kanssa rajoittaisi puolueettomuuden toteutumisen edellytykseksi katsottavaa poliittista riippumattomuutta.

Nykyisissä voimakkaan kansainvälisen riippuvuuden oloissa kauppapoliittisilla ratkaisuilla voikin olla myös turvallisuuspoliittisia vaikutuksia erityisesti puolueettomalle valtiolle. Ulkoasiainvaliokunta huomauttaa, että Suomen oma puolueettomuusasema on viime aikoina vahvistunut, mutta toisaalta Suomen puolueettomuuden viitekehyksenä toisen maailmansodan jälkeisenä aikana ollut jako idän ja lännen sotilasliittoihin on parhaillaan muuttumassa. Tästä aiheutuu tarve

arvioida jossain määrin uudelleen puolueettomuuspolitiikkamme sisältöä, joka on nähty merkittävässä määrin osaksi tähänastista eurooppalaista tasapainorakennelmaa.

Valiokunnan mielestä kauppapoliitiikan ja puolueettomuuspoliittisten lähtökohtien välillä ei ole jännitettä, elleivät kauppapoliittiset ratkaisut vaikuta puolueettomuusasemaan. Koska Eta-järjestelyyn ei sisältyisi turvallisuuspoliittista yhteistyötä eikä varsinaista ylikansallista päätöksentekojärjestelmää, se ei tällaista jännitettä aiheuttaisi.

Henkilökohtaisesti olen tässä yhteydessä halunnut tutkia, miten kauppapoliitiikan ja puolueettomuuden välinen suhde on nähty niissä aikaisemmissa tilanteissa, joissa Suomessa on ollut tarvetta selvittää asennettaan Euroopan taloudelliseen yhdentymiseen.

Erittäin mielenkiintoinen kannanotto sisältyy pääministeri Mauno Koiviston melkein 22 vuotta sitten lokakuussa 1968 Oslossa esittämään lausuntoon, jossa hän aluksi ilmoittaa Suomen myönteisen suhtautumisen yhdentymiseen. Tämän jälkeen hän toteaa: ”Kauppapolitiikan ja puolueettomuuspolitiikan keskinäisiä yhteyksiä ei ole aina ymmärretty oikein. On voitu epäillä, että puolueettomuuspolitiikkamme asettaisi esteitä osallistumiselle kansainväliseen työnjakoon. Kansainvälisen kaupan esteiden purkaminen ja puolueeton ulkopoliitiikka eivät toki voi olla toisiaan poissulkevia asioita. Eihän puolueettomia valtioita voida pakottaa eristäytymään kansainvälisestä taloudellisesta kanssakäymisestä, tyytymään alhaisempaan kansan elintasoon, jolloin tämän seurauksena kenties puolueettomuus näyttäisi kansalliselta onnettomuudelta.” — Näin Koivisto.

Pyrkimättä tekemään tästä mielenilmaisusta yksityiskohtaisia johtopäätöksiä tämänhetkisen tilanteen osalta haluan vain yleisesti todeta, että silloisen pääministerin Koiviston käsityksellä kauppapolitiikan ja puolueettomuuden suhteesta on edelleen huomattavaa ajankohtaisuutta ja painoarvoa.

Ulkoasiainvaliokunta on selonteon käsitellyn yhteydessä tarkastellut myös Suomen neuvottelutavoitteita. Valiokunta yhtyy käsitykseen, että tämänhetkisessä tilanteessa Suomen on syytä panostaa sellaiseen Etaratkaisuun, joka ottaa laajasti ja tasapainoisesti huomioon maailmamme merkitykselliset näkökohdat. Valiokunnan käsityksen mukaan tässä vaiheessa on ennen aikaista ottaa

kantaa niihin vaihtoehtoihin, jotka olisivat käytettävissä, jos Eta-neuvottelut eivät johdaisi tarkoitettuun tulokseen. Tämä olisi uusi tilanne, jossa Suomi joutuisi harkitsemaan, millaista ratkaisua se omista lähtökohdistaan käsin ryhtyisi tavoittelemaan.

Yhdentymisen taloudellisten vaikutusten ohella on valiokunnan mielestä otettava huomioon, että jatkuessaan yhdentyminen voi syvällisesti muuttaa päätöksentekovallan painopisteitä. Siksi valiokunta antaa erityisen merkityksen selonteossa mainitulle tavoitteelle eduskunnan ja hallituksen aseman turvaamisesta tulevassa päätöksenteossa. Paitsi neuvotteluvaihetta tämä koskee myös ja erityisesti integraattoriratkaisun jälkeen tapahtuvaa päätöksentekoa.

Valiokunta toteaa, että monet ratkaisevat ja periaatteelliset kysymykset ovat edelleen avoimia kehityksen samalla jatkuessa nopeana. Valiokunnan kannanotot on tätäkin taustaa vasten nähtävä lähtökohdiksi ja tavoitteiksi Eta-neuvotteluja varten.

Mietinnön seitsemännessä luvussa, jonka otsikkona on Suomi ja Eta, käsitellään yksityiskohtaisesti sekä muiden erikoisvaliokuntien lausuntojen että ulkoasiainvaliokunnan omien pohdintojen pohjalta kaikkien erikoisalojen esiinnousevia ongelmia tavoitellun sopimusratkaisun yhteydessä. Aika ei salli minun tässä yhteydessä esittää yhteenvedoa tästä merkittävästä jaksosta, jossa keskeisiä neuvottelukysymyksiä todetaan olevan ulkomaalaisomistuksen, pankki- ja vakuutuspalvelujen, aluepolitiikan, kuljetuspalveluiden, pienten ja keskisuurten yritysten, sosiaaliturvan, kuluttajansuojan, ympäristön, kulttuurin, koulutuksen ja tutkimuksen sekä tele- ja audiovisuaalisten palvelujen alojen.

Oikeudellisten ja institutionaalisten kysymysten osalta ulkoasiainvaliokunta edellyttää hallituksen antavan eräistä mietinnössä käsitellyistä suvereenisuuteen liittyvistä kysymyksistä lisäselvityksiä mahdollisimman pian sen jälkeen, kun yksityiskohtaisempia tietoja on niistä saatavissa. Tällaisia ovat esimerkiksi kysymys siitä, miten Etan aloite ja säädösvalmistelulta järjestetty, mikä on Suomen kannalta välttämättömien yleisten varaumien merkitys ja kansallisten poikkeamismahdollisuuksien liikkumatila yksittäisissä säädöskysymyksissä ja mitä eduskunnan lainsäädäntö- ja budjettivaltaan vaikuttavat suun-

nitteilla olevat ylikansalliset valvontajärjestelmät.

Valiokunta edellyttää samoin, että hallitus pyrkii sellaiseen Etan päätöksentekojärjestelmään, joka rakentuu Eftan ja EY:n yksimielisyydelle, ja sellaiseen Eta-säädöstön valmistelijärjestelmään, joka pohjautuu Eftan ja EY:n tasavertaisuuteen.

Eduskunnan asemasta ulkoasiainvaliokunta toteaa, että kun Eta-sopimus on tullut voimaan, keskeisimmin eduskunnan asemaan vaikuttaa Eta-säännösten laadinta siltä osin kuin ne hallitusmuodon 33 §:n mukaan edellyttävät eduskunnan suostumusta.

Suomen hallituksen asiana on pitää eduskunnan erikoisvaliokunnat selvillä siitä, millaisia niiden toimialaa koskevia säädöshankkeita on vireillä ja tulossa Etassa esille. Erikoisvaliokunnilla on oltava tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa hallituksen kautta Suomen kannanmuodostukseen tällaisissa asioissa valmistelun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on pidettävä sitä, että keskeisistä valmistelukysymyksistä päästään yhteisymmärrykseen. Erikoisvaliokuntien vaikutusmekanismi tulee olla pysyväisluonteinen niin kauan kuin se Etan valmistelu- ja neuvottelu-aikataulun kannalta kussakin asiassa on käytännössä mahdollista. Jatkuvan vuorovaikutuksen edellytyksenä on, että hallitus antaa erikoisvaliokunnille tietoja asioiden valmistelun etenemisestä Etassa.

Kun jokin asia on saavuttanut Etan lopullisen päätöksenteon kannalta ratkaisevat neuvotteluvaiheet, Suomen kanta jouduttaneen muodostamaan nopeasti ja kaiken aikaa muuttuvassa tilanteessa. Eduskunnan tiedonsaannin ja vaikutusmahdollisuuksien järjestäminen tällaisessa neuvottelutilanteessa saattaa olla vaikeaa. Tulisi kuitenkin pyrkiä siihen, että hallituksen neuvottelijat voisivat tällöinkin olla tarpeen mukaan yhteydessä eduskuntaan varsinkin, jos neuvotteluissa jouduttaisiin luopumaan yhteistoiminnassa eduskunnan erikoisvaliokunnan kanssa asetetuista tavoitteista.

Ottaen huomioon myös sen, että useat keskeiset neuvottelukysymykset ovat vielä avoimia, ulkoasiainvaliokunta pitää välttämättömänä, että eduskunta seuraa kiinteästi Etan muodostamista tarkoitettavia neuvotteluita. Eduskunnan kannanotot on otettava huomioon päätettäessä neuvotteluvaihteluksista. Eduskunnan on saatava jatkuvasti ajan-

mukaista tietoa neuvottelujen kulloisestakin vaiheesta ja mahdollisista valtuuksien muuttamistarpeista sekä myös asianmukainen tilaisuus vaikuttaa itse neuvottelujen kulkuun. Hallituksen on pidettävä yhteyttä ulkoasiainvaliokunnan lisäksi myös erikoisvaliokuntiin niiden toimialaan kuuluvien neuvoteltavina olevien kysymysten osalta.

Ulkoasiainvaliokunta edellyttääkin, että hallitus pitää eduskunnan erikoisvaliokunnat ajan tasalla neuvottelujen kulusta ja sisällöstä sekä turvaa eduskunnalle asianmukaisen vaikutusvallan ja osallisuuden neuvotteluvaiheissa. Valiokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan huomautukseen siitä, että Eta-sopimuksesta aiheutuva tarve erikoisvaliokuntien riittävän tiedonsaannin ja tosiasiallisten vaikutusmahdollisuuksien turvaamiseen voi edellyttää säännösmuutoksia toteutettavaa valiokuntalaitoksen uudistamista sekä työtehtävien ja -tapojen uudelleen määrittelyä.

Valiokunta edellyttää, että eduskunnalle kuuluvan lainsäädäntövallan käyttöä vahvistetaan ja että vireillä oleva valiokuntaudistus pikaisesti toteutetaan. Eduskunnan aseman turvaamiseksi Eta-asioita käsiteltäessä saattaa olla myös syytä lisätä erikoisvaliokuntien käytössä olevaa valmisteluhenkilöstöä.

Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että kukin erikoisvaliokunta on huolellisesti kartoittanut omaan toimialaansa liittyvät ongelmat. Valiokunta edellyttää siksi, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon myös mietinnön liitteinä oleviin lausuntoihin sisältyvät huomautukset ja lausumat vastaisissa integraatiovalmisteluissa.

Lopuksi ulkoasiainvaliokunta ehdottaa eduskunnan päätettäväksi, että eduskunta saatuaan valtioneuvoston selonteon Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen siirtyy päiväjärjestykseen edellyttäen, että Eta-neuvottelujen aikana hallitus

1) pyrkii sellaiseen Eta-ratkaisuun, joka ottaa laajasti ja tasapainoisesti huomioon maallemme merkitykselliset näkökohdat;

2) pyrkii siihen, että luonnon kantokyvyn huomioon ottavan kestävä kehityksen periaatteita ryhdytään toteuttamaan koko Etan alueella;

3) pyrkii sellaiseen Etan päätöksenteko- ja valmistelujärjestelmään, joka turvaa Efta-maiden edut;

4) pyrkii tekemään Eta-sopimukseen perustavaa laatua olevien kansallisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset rajaukset ja varaukset erityisesti siten, että Suomen viranomaisilla säilyy mahdollisuus valvoa ja rajoittaa ulkomaalaisomistusta suomalaisissa yhtiöissä ja tuotantolaitoksissa sekä kiinteän omaisuuden osalta, suomalainen sosiaaliturva ja työsuojelu säilyvät vähintään nykyisen tasoisena ja niiden kehittämiselle luodaan tarpeelliset edellytykset, Suomelle turvataan oikeus ylläpitää ja kehittää EY-määräyksiä tiukempaa kansallista ympäristönsuojelulainsäädäntöä, Suomessa voidaan harjoittaa kansallista aluepolitiikkaa kehittäen maamme erityisolosuhteet huomioon ottavia toimia;

5) pitää eduskunnan erikoisvaliokunnat ajan tasalla neuvottelujen kulusta ja sisällöstä sekä turvaa eduskunnalle asianmukaisen vaikutusvallan ja osallisuuden neuvotteluvaiheissa.

Herra puhemies! Käsitellessään Suomen asemaa muuttuvassa Euroopassa ulkoasiainvaliokunta toteaa, että maamme joutuu tekemään integraatiopoliittisia valintojaan tilanteessa, jolle on ominaista nopea muuttuminen ja siksi tavallista suurempi epävarmuus sekä politiikan että talouden alalla. Samalla kun tämä epävarmuus merkitsee jonkin asteista uhkaa, siihen sisältyy myös merkittävän positiivisen kehityksen mahdollisuus, jota Suomi voi omalla toiminnallaan edistää.

Valiokunnan pääkysymyksissä varsin yksituumaisessa työskentelyssä integraatiomietinnön parissa olikin eräänä punaisena lankana ajatus siitä, että Suomi voi omalla toiminnallaan edistää niin omia etujaan kuin yhteistä hyvää Euroopassa. Suomi ei ole ajopuuna heittelehtimässä Euroopan muutosten virrassa. Vaikka elämme epävarmuuden aikakautta, niin eduskunta on omalta osaltaan selvästi tiedostanut edessämme olevat valintavaihtoehdot, tiiviisti paneutunut niiden pohdiskeluun ja määritellyt kantansa, joka merkitsee tukea sille ratkaisulle, jota hallituskin on tämänhetkisessä tilanteessa pitänyt parhaana.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Lähes kolme kuukautta sitten eduskunta kävi vilkkaan ja perinpohjaisen lähetekeskustelun selonteosta, jonka hallitus antoi eduskunnalle Suomen suhtautumisesta Länsi-Eu-

roopan yhdentymiskehitykseen. Kun nyt olemme käsittelemässä eduskunnan valiokunnan huolellisen työn tuloksia ja selontekoa koskevaa ulkoasiainvaliokunnan mietintöä, voidaan Länsi-Euroopan yhdentymiskehityksen todeta jatkuneen kuluneiden kolmen kuukauden aikana yhä kiihtyvässä tahdissa. Mielestäni onkin syytä selvittää lyhyesti eräitä tapahtumia, jotka liittyvät suoraan tai välillisesti Euroopan talousalueen luomisprosessiin.

Kun hallituksen selonteko annettiin eduskunnalle, Euroopan talousalueen luomiseen tähtäävät ns. selvitysluonteiset keskustelut olivat vielä käynnissä. Tämä selvitysluonteinen vaihe, jonka aikana pyrittiin selvittämään sopimusneuvottelujen mahdollinen pohja, saatiin päätökseen maaliskuun lopulla. Eftan ja EY:n yhteinen ns. korkean tason johtoryhmä totesi selvitysluonteisten keskustelujen luoneen riittävän pohjan sille, että neuvottelut Eftan ja EY:n kesken Euroopan talousalueen luomisesta voitaisiin aloittaa, ja em. johtoryhmä teki poliittiselle tasolle suosituksen siirtymisestä varsinaisiin neuvotteluihin.

Efta-maiden ulkomaankauppaministerit tapasivat Genevessä huhtikuun alussa ja hyväksyivät EY:lle ja sen jäsenmaille tarkoitettun yhteisen viestin, jonka keskeisenä sisältönä ilmaistiin Efta-maiden valmius aloittaa viralliset neuvottelut.

EY:n komissio hyväksyi 8.5. eräiden viivytysten jälkeen mandaattiluonnoksen eli ehdotuksen neuvotteluvaltuuksiksi EY:n neuvoston käsiteltäväksi. Julkisuudessa on kiinnitetty huomiota mandaattiluonnoksen viivästyamiseen ja sitä on pidetty huonona enteena Efta-maille alkavia neuvotteluja silmälläpitäen. Itse asiassa viivästyksessä oli kyse vain muutamasta viikosta, joilla ei ole vaikutusta tavoitteena oleviin aikatauluihin. On myös luonnollista, että komission piirissä haluttiin käydä neuvotteluvaltuuksien sisällöstä perusteellista keskustelua, koska kysymyksessä on myös EY-maille laajakantoinen ja merkittävä sopimushanke, itse asiassa EY:lle laajin sopimushanke ulkopuolisten maiden kanssa sen koko historian aikana.

On siis täysin ymmärrettävää ja luonnollista, että Efta-hanke on herättänyt eri tahojen kiinnostuksen sekä Efta-maissa että EY:ssä. Asiaa on käsitelty useiden Efta-maiden parlamenttien lisäksi myös EY:n

parlamentissa. Tästä keskustelusta ei puuttunut kriittisiä äänenpanoja.

EY:n parlamentti kritisoi sitä, että sitä ei ollut pidetty riittävästi ajan tasalla prosessin etenemisestä, minkä lisäksi se on ollut huolissaan omasta asemastaan. Sen piirissä on herännyt epäilyksiä siitä, että Ees-järjestely saattaisi korostaa entisestäänkin komission roolia ja vaikutusvaltaa ja samalla kaventaa parlamentin jo ennestäänkin heikoiksi koettuja vaikutusmahdollisuuksia.

Eta-sopimuksen lopullinen hyväksyminen EY:ssä edellyttää parlamentin hyväksyntää. Vaikka komissiolla ei olekaan juridista velvoitetta kuulla parlamenttia saadakseen neuvottelumandaatin, on katsottu olevan paikallaan, että parlamentille annetaan tilaisuus lausua käsityksensä ehdotuksesta ennen sen lopullista hyväksymistä. Euroopan parlamentin reaktiot onkin nähtävä enemmän heijastumana EY:n sisäisestä, sen institutioiden keskinäisiä valtasuhteita koskevasta keskustelusta kuin suoranaisesti Efta-suhteita koskevasta keskustelusta.

Herr talman! För vår egen del har dröjsmålet beträffande inledandet av förhandlingarna också varit till nytta. Vi fick mera tid för våra egna förberedelser och för den nödvändiga nationella debatten om målsättningarna. Nu kan vi även slutföra riksdagsbehandlingen av redogörelsen innan förhandlingarna inleds.

I den offentliga debatten har man rätt ofta gjort värderingar, enligt vilka kommissionens förhandlingsmandat skulle sätta mycket snäva gränser för kommissionens förhandlingsfrihet och därigenom försvåra uppnåendet av ett gynnsamt slutresultat. För dem som deltar i de förberedande diskussionerna tyder uppgifterna om ärendets behandling i gemenskaperna emellertid inte på att kommissionen skulle ha bundits vid några överraskande villkor. Förhandlingsmandatet torde ge kommissionen spelrum ännu vid förhandlingarna.

EY:n komission puheenjohtaja Delors on esittänyt kritiikkiä Efta-maita kohtaan mm. sen johdosta, ettei Efta olisi vahvistanut itseään riittävästi voidakseen toimia sopimusjärjestelmään kaavailtuna toisena pilariina tehokkaasti. Voidaan kysyä, onko kritiikki ollut täysin perusteltua. Onhan Efta selvästi sitoutunut pääministeriensä arvovallalla

vahvistamaan rakenteitaan. Ennen kuin niitä voidaan yksityiskohtaisesti päättää, tulee tietenkin ensin sopia siitä, millaisiksi Eftan institutionaaliset ratkaisut muodostuvat. On myös muistettava, että selvitysluonteisten keskustelujen aikana Efta on esiintynyt yhtenäisenä ja puhunut yhdellä äänellä. Varsinaisessa neuvotteluvaiheessa aiotaan menettellä samoin. Tämä on selkeä osoitus Eftan vahvistumisesta.

Efta-maita on kritisoitu myös liiallisten poikkeusten esittämisestä. Kritiikki on ollut epätasällista. Efta tulee tekemään poikkeus- tai siirtymäjärjestelyjä koskevat esityksensä vasta neuvotteluvaiheessa. Tähän mennessä EY:lle on esitelty ainoastaan alueita, joilla EY-lainsäädännön hyväksyminen aiheuttaisi Efta-maille ongelmia. Korostaisin kuitenkin, että kritiikki liiallisista poikkeuksista on silti syytä ottaa vakavasti. Laajat poikkeukset eivät olisi meidänkään perustavoitteidemme mukaisia. Tavoitehan on yhtenäinen talousalue, jonka saavuttamista liit poikkeukset eivät edistä. Yhteisökään ei tule hyväksymään laajoja poikkeusvaatimuksia. Neuvottelut poikkeuksista ovat kuitenkin mahdollisia perustavaa laatua olevien kansallisten etujen turvaamiseksi.

Erityisesti EY:n parlamentti on kiinnittänyt huomiota siihen, ettei Eta-päätöksenteko saisi haitata yhteisön kehittämistä. Tähän voidaan todeta, ettei Efta-maiden tarkoituksena ole ollutkaan päästä osallistumaan EY:n sisäiseen päätöksentekoon. Sen sijaan Efta-maat pitävät kiinni siitä, että Ees-päätöksenteko rakentuu yhdenvertaiselle osallistumiselle.

Herra puhemies! Eta-neuvotteluja koskevan mandaatin valmistelut sattuivat samaan ajankohtaan, jolloin EY:ssä ryhdyttiin keskustelemaan EY:n oman sisäisen integraatiokehityksen suunnasta ja aikatauluista. EY:n piirissä on ollut jo pitkään suunnitelmia yhteistyön tiivistämisestä ja laajentamisesta. Viime kuukausina nämä suunnitelmat ovat kuitenkin saaneet aivan uutta vauhtia osittain Itä-Euroopan kehityksen ja erityisesti Saksojen yhdentymishankkeiden seurauksena.

EY:n ylimääräinen huippukokous Dublinissa huhtikuun lopulla hyväksyi periaatteellisen suunnitelman raha- ja talousliiton sekä poliittisen unionin luomisesta, joskaan ei sitoutunut aikatauluihin. Joka tapauksessa

viimeaikaista kehitystä on pidettävä erittäin merkittävänä yhteisön tulevan sisäisen kehityksen kannalta. Samaan kehitykseen liittyy myös kysymys EY:n instituutioiden vahvistamisesta, minkä seurauksena parlamentille annettaisiin enemmän vaikutusmahdollisuuksia. Neuvosto tekisi yhä enemmän enemmistöpäätöksiä ja komissio saisi lisää toimivaltaa. Näistä kaikista kehityssuunnitelmista tullaan keskustelemaan ja kenties tekemään jonkin asteisia päätöksiä kesäkuun lopulla järjestettävässä EY-maiden huippukokouksessa Dublinissa.

Riippumatta siitä, minkälaisia päätöksiä EY pystyy tekemään näiden suunnitelmiansa aikatauluista, ne kuvastavat selvästi EY:n määrätietoista pyrkimystä sisäisen kehityksensä turvaamiseen. Tässä tilanteessa korostuu entisestään Eta-ratkaisun merkitys ja käyttökelpoisuus yhteistyön pohjaksi Efta-maiden ja EY:n välillä.

Avsikten är att EG:s utrikesministrar behandlar kommissionens mandatförslag den 18 juni. Om förslaget då godkänns kunde de officiella förhandlingarna inledas omedelbart och pågå intensivt fram till årets slut. Målet är fortfarande att förhandlingarna slutförs under innevarande år. Det är naturligtvis för tidigt att säga huruvida det kommer att lyckas.

Vaikka selvitysluonteiset keskustelut ovat edenneet hyvin, on meidän varauduttava siihen, että edessämme tulee olemaan monia vaikeuksia ja hankalia neuvottelutilanteita. Meidän on kuitenkin syytä pitää mielessä hankkeen kokonaiskuva ja asemamme Euroopan talousalueen muodostaman laajan asiakokonaisuuden valossa, erityisesti silloin, kun joudumme tekemään vaikeiltakin tuntuvia ratkaisuja. Haluankin korostaa, että kysymyksessä ovat todelliset neuvottelut, joihin kumpikin osapuoli lähtee omista tavoitteistaan. Lopputulos muotoutuu näiden tavoitteiden yhteensovittamisesta ja on luonnollista, että kumpikin osapuoli joutunee jossain määrin joustamaan tavoitteistaan.

Herra puhemies! Eduskunta on tehnyt tiivistä työtä näiden kolmen kuukauden aikana. Hallitus on pannut myönteisenä merkille sen vakavuuden ja asiantuntemuksen, joilla eduskunnan eri valiokunnat ovat paneutuneet integraatiokysymyksiin. Haluan-

kin tässä yhteydessä esittää parhaimmat kii- tokset siitä rakentavasta tavasta, jolla asiaan on suhtauduttu. Pääpaineen on tietenkin kantanut ulkoasiainvaliokunnan herra pu- heenjohtaja ja ulkoasiainvaliokunta, mutta myöskin muut valiokunnat ovat nähneet paljon vaivaa asian ympäriltä ja heille kai- kille siitä lämmin kiitos.

On tärkeää, että eduskunta on ilmaissut kantansa myös vaikeaksi koetuista kysymyk- sistä. Valiokuntien työn tuloksena on synty- nyt paljon arvokasta aineistoa, johon hallitus ja Suomen neuvotteluvaltuuskunta tulevat tutustumaan huolella ja jota ne tulevat hyö- dyntämään alkavissa neuvotteluissa.

Korostaisin kuitenkin sitä, että työ ei ole suinkaan vielä tehty. On tärkeää, että edus- kunnan valiokunnat seuraavat aktiivisesti neuvottelujen kehitystä ja pitävät yllä nyt luotua valmiutta, jotta eduskunta voisi antaa neuvottelujen kuluessa oman panoksensa kansallisten näkemysten esittämiseksi. Esi- merkiksi saattaa olla tarpeellista informoida eduskuntaa tai ainakin sen valiokuntia myös- kin kesän aikana, mikä tietysti olisi syytä ottaa huomioon työsuunnitelmissa. Neuvot- teluissa voimme joutua tilanteisiin, joissa kannanottoja on voitava muotoilla pikaises- tikin. Hallitus tulee omalta osaltaan huoleh- timaan siitä, että eduskunta saa kaiken tar- peellisen tiedon kulloisestakin neuvotteluti- lanteesta ja että sen näkemyksiä tullaan kuulemaan.

Herra puhemies! Sillä tiedolla, joka meillä on tänä päivänä käytettävissä, Eta-tyyppinen ratkaisu näyttäisi tarjoavan meille hyvän tien osallistua Euroopan kehitykseen omista läh- tökohdistamme ja omista eduistamme huolta pitäen. Eta ei kuitenkaan ole ainoa prosessi, johon meidän on osallistuttava. Suhteiden kehittäminen kaikkiin Euroopan maihin sekä Ety-prosessin hyödyntäminen ja kehittämi- nen edelleen ovat ensiarvoisen tärkeitä kysy- myksiä.

Hallituksen antaman selonteon tarkoituk- sena on kuitenkin ollut käsitellä nimen- omaan Länsi-Euroopan yhdentymiskehitys- tä, eikä siinä ole siitä syystä tarkemmin kosketeltu itäisen ja Keski-Euroopan vii- meaikaisen kehityksen vaikutuksia tähän prosessiin.

Haluaisin kuitenkin mainita, että nämä kysymykset ovat jatkuvasti esillä mm. Efta- yhteistyössä. Juuri tällä viikolla kokoontuu

Efta pääministeritasolla 30-vuotisjuhlako- koukseen Göteborgissa. Tarkoitus on, että kokouksessa allekirjoitetaan Eftan sekä Un- karin, Puolan ja Tshekkoslovakian väliset julistukset. Ne olisivat muotoilultaan yleis- luonteisia kattaaen kaupan, taloudellisen, teollisen, teknisen, tieteellisen, ympäristön- suojelun, matkailun ja kuljetusalan yhteis- työn ja niiden edistämisen. On mahdollista, että vastaavanlaisista asiakirjoista sopiminen lähes kaikkien reformististen Itä- ja Keski- Euroopan maiden kanssa ajankohtaistuu ku- luvana vuonna.

Suomi on katsonut, että muutokset Euroo- pan tilanteessa edellyttävät myös Eftan puo- lelta aiempaa aktiivisempaa ja avoimempaa suhtautumista. Suhteita itäisen ja Keski- Euroopan maihin kehitetään myös 24 Oecd- maasta koostuvan Puolan ja Unkarin avus- tamista koordinoivan ryhmän, ns. G 24 -ryhmän puitteissa sekä luonnollisesti myös- kin kahdenvälisesti.

Herra puhemies! Tähän asti valmistelevat keskustelut Euroopan talousalueen luomisek- si ovat siis edenneet suunnitelmien mukaises- ti. Työmäärä on ollut tavoitteeksi asetetuissa aikarajoissa valtava. Työstä suoriutuminen osoittaa, että molemmilla neuvotteluosapuolilla on todellista halua päästä tuloksiin, poliittista tahtoa. Hallitus on pannut tyyty- väisenä merkille sen, että eduskunnan ulko- asiainvaliokunnan antamasta mietinnöstä il- menee hallituksen ja eduskunnan linjan ole- van yhteneväinen Suomen suhtautumiseen Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen. Tämä yksimielisyys samoin kuin asiasta eduskunnassa käyty keskustelu ja tehty työ sekä viime aikoina entisestään aktivoitunut eduskunnan ulkopuolinen keskustelu antavat hyvän pohjan alkaville neuvotteluille.

Ed. Björklund: Puhemies! Seisovassa vedessä seilannut valtiolaivamme keinuu nyt ristiaallokossa, jonka syyt ovat viiden vuo- den takaa. Silloin valmistui sisämarkkinoiden valkoinen raamattu, silloin myös punai- nen perestroika pesiytyi politbyroon johtoon. Paapuurin puolella pelkäävät meillä nyt py- sähtyneen ajan haikailijat, jotka muutoksen raikas tuulenvire tekee merikipeiksi. Tyyr- puurilla taas on sellaisia, jotka olisivat vis- kaamassa mereen kaiken vanhan painolastin kuvitellen, ettei veneen vakaus siitä kärsisi. (Ed. Virolainen: Palaa jo proosaan, runo

riittä!) — Ed. Virolainen, kansallinen kurssimme on kuitenkin piirrettävä siten, että vältämme kritiikittömän integraatiohuuman samoin kuin pelokkaan europessimismin karikot. Sosialidemokratia huomaa joskus törmäävänsä edelliseen huumaan hallituksen sisällä, jälkimmäiseen pelkoon useasti opposition suunnalla, jopa niin, että kun sen varovaisesti ja kuvakielisesti ilmaisee, niin ed. Virolainen eturivissä hermostuu. Onneksi lienee kysymys enemmänkin vivahteista ja painotuksista kuin perustavaa laatua olevista vastakkaisuuksista. Tätä optimistista johtopäätöstä tuntuisi tukevan yhdentymisselonteon siedettävän sopuisa valiokuntakäsittely.

Kolmen kuukauden ajan eduskunta on puristanut irti virkamiehistä, työmarkkina-väestä, tieteentekijöistä ja muista asian harastajista kaiken sen yhdentymistiedon, mikä on ollut irti puristettavissa. Kun työemme lopputulos on nyt arvioitavana ja hallitukselle toimeksiantona toimitettavana, voimme sanoa, että nyt on saavutettu se, mikä syksyllä jäi saavuttamatta: korkein valtioelin, eduskunta, on vihdoinkin itse kirjaamassa Suomen integraatiolinjan.

Mietintöjemme kirkkaimmaksi johtopäätökseksi olemme merkinneet sen, missä toivomme kansallisuusomaisuutemme omistuksen, hyvinvointimme sosiaalisten ja alueellisten suojaavien sekä ympäristömme varjelusi kehittämämme säännösten säilyttävän koskemattomuutensa. Näiden defensiivisten, puolustuksellisten, loppukaneettien ohella, joita — sanottakoon se nyt tässä ihan selvästi — sosialidemokraatit ovat osaltansa ajaneet ja tärkeinä pitäneet, olemme kirjanneet myös muutaman offensiivisen uutta tavoittelevan ponnen, kuten luonnon kanto-kykyä kunnioittavan kestävä talouskehityksen asettamisen yhdentymisjärjestelyjen pohjimmaiseksi perustaksi. Terve itsekritiikki panee kuitenkin toteamaan, että me olemme valiokuntina ja eduskuntana osanneet selvemmin määritellä pelkomme kuin toiveemme. Vielä on suomalainen integraatiopolitiikka pikemmin vanhan puolustamista kuin uuden valtaamista.

Kun katselen esimerkiksi pienten oppositiopuolueiden ulkoasiainvaliokunnan mietintöön liittämiä vastalauseita ja kun kuuntelen keskustan puoluehallituksen siitä julkisesti esittämiä uhitteluja, mielikuva korostuu: muutoksen kitka on meillä yhä voimak-

kaampi kuin sen liikevoima. Tässä suhteessa suomalainen politiikka on vielä askeleen jäljessä suomalaista talouselämää. Vieläkään kaikki eivät ole oivaltaneet, että integraatio on väistämätön. Jos olisi kyse vain politiikkojen ratkaisusta, voisi olla toisin, mutta talous ja teknologia ovat jo kaataneet kansallisvaltioiden rajat. ”Länsimaiden perikadossa” Oswald Spengler runoili, ed. Virolainen: ”Der Geist denkt, das Geld lenkt.” — ”Henki aprikoi, raha ohjelmoo.” — Poliittika laahaa perässä, vaikka sen pitäisi oivaltaa hetken haaste, tarve vallata takaisin valtioonlimille ja poliittiselle demokratialle se vaikutusvalta, jonka markkinavoimat ovat murentaneet. Se, joka meillä vielä jarruttaa valtion ja kansalaisyhteiskunnan osallistumista Euroopan yhdentymiseen, vain vaikeuttaa mahdollisuutta kehityksen kansanvaltaiseen ohjailuun.

Yritykset ovat Suomen jo eurointegroineet. Viime vuonna tämän maan teollisuus sijoitti ulkomaille yli 40 prosenttia enemmän kuin edellisenä. Suomalaisen teollisuuden palkkalistoilla on rajojemme ulkopuolella kohta neljännes työntekijöistä. Muutos on ollut räjähdysmäinen, tilastojen on vaikea pysyä perässä. Kohta ollaan siinä Suomessa, missä Ruotsi oli viime vuonna: ulkomaille investoidaan enemmän kuin kotimaahan.

Me olemme tämän eduskuntakäsittelyn aikana rauhoitelleet toisiamme sanomalla, että jos Ees-sopimuksesta eli Euroopan talousalueesta Etasta ei mitään tulisikaan, jähän meille vanha vapaakauppa. Mutta kun juuri sen vanhan vapaakaupan pelossa pääomat pakenevat. Tuotanto on kansainvälistynyt. Monikansalliset yritykset hallitsevat jo puolikasta maailmankaupasta. Se ei oikeastaan enää edes ole kauppaa yritysten kesken, vaan se on pikemminkin tuotannollisia toimituksia yritysten sisällä.

Jos valtiot tässä asettavat keinotekoisia rajoituksia, niin tuotanto hakeutuu muualle. Vanhanmallisen vapaakaupan alkuperäsäännökset Suomen ja Euroopan yhteisöjen välillä sulkevat pois sen mahdollisuuden, että tuote, jonka komponentit ovat toisesta Eftamaasta, saisi täyden tullivapauden. Ellemme me liity osaksi sisämarkkinoita, suomalainen pienyritystä ja suurikin alihankkija, joka valmistaa mutterin ruotsalaiseen koneeseen, jää tulevaisuudessa ilman tuttua toimeksian-

toaan ja alihankkijan työmies ja toimihenkilö ilman tiliään. Jos halutaan siis tapella työpaikasta ja tapella työläisen ja toimihenkilön vaikutusvallasta yrityksessään ja konsernissa, yhdentymiseen on uskallettava heittäytyä. Sen sanelee tämä yhdentymisen yksinkertainen mutterioppi.

Mutta mutteriopin logiikka on talouden yhdentymispaineessa ulottumassa laajasti yli tuttujen tulli- ja tariffikysymysten. Ajankohmainen tekninen yhdenmukaistaminen tapahtuu länsieurooppalaisissa standardisointielimissä, Cen ja Cenelec, joiden jäsen Suomikin on. Sopii tietysti kysyä, että kun me olemme näissä standardisointielimissä, eikö tämä meille riitä. Ei, sillä näissä elimissä päätetään nykyisin enää siitä, miten yksityiskohdiltaan sovelletaan niitä direktiivejä, jotka EY tahollansa jo on säätänyt. Haluammeko me rajoittaa tulevan osallistumisemme vain yksityiskohtien soveltamiseen? Eikö meidän pitäisi olla mukana päättämässä perusteista, päälinjoista, itse direktiiveistä?

Ulkoasiainvaliokunnassa on kuultu sellaisiakin asiantuntijoita, jotka suvereenisuuden säilyttämiseksi suosittavat Suomelle muodollista sitoutumattomuutta Euroopan yhteisön säännöksiin. Tulisi noudattaa jonkinmoista valikoivan yksipuolisen sopeutumisen linjaa. Sillä linjalla sitä vasta satelliitiksi ajaututtaisiinkin. Vaihtoehto, jota on markkinoitu rusinoiden poimimiseksi kakusta, johtaisi vain murujen noukkimiseen lattialta. Siihen meidän ei pidä alistua. Meidän on pyrittävä ja päästävä niiden pöytien ääreen, joissa pullat tarjoillaan ja päätökset tehdään. Eta-sopimuksen onnistumisen mitta on siinä, avaako se meille tämän tien.

Taloudellinen valintamme on, hankkiako sisältäpäin mahdollisuudet osallistua monipuoliseen tuotantotoimintaan vai yrittääkö ostaa elintasomme ulkoakäsin monokulttuurina, ikuisina männyn kasvattajina ja sellun keittäjinä. Yhteiskunnallinen valintamme on, olemmeko panoksellamme mukana luomassa sitä uutta Eurooppaa, kansalaisten Eurooppaa, jota nyt valettavalle taloudelliselle sokkelille rakennetaan, vai jättäydymmekö odotteleviksi sivustakatsojiksi silloin, kun määritellään meidänkin yhteiskuntakehityksemme reunaehdot, väestö- ja työvoima-, kulttuuri- ja koulutus-, energia- ja ympäristöpolitiikkaa myöten. Sivustakatsoja säilyttää muodollisesti ylpeän suvereenisuutensa,

mutta talouden ja teknologian kovat sopeutumispaineet tekevät siitä tosiasiaa nöyrän vasallivaltion.

Eduskunnalle tuntuu tässä vaiheessa riittävän vakuutus, että Eta-neuvottelujen yhteydessä ei käydä keskustelua varsinaisesta ylikansallisesta päätöksentekojärjestelmästä, siis että emme vain ole hakeutumassa sellaiseen järjestelyyn, jossa joutuisimme nielemään muiden sanelemat enemmistöpäätökset. Paras kuitenkin olla sortumatta itsepetokseen. Jos ja kun Eta-sopimuksen sovellutusristiriitoja varten perustetaan uusi kansainvälinen oikeusinstanssi tai laajennetaan sopivalla tavalla EY:n tuomioistuinta, askel ylikansalliseen järjestelyyn on peruuttamattomasti otettu. Mutta jos tämä järjestely antaa meille oikeusturvan, joka on suurempi kuin jättäytyminen kauppapoliittisten painostuskeinojen armoille, miksi surra suotta.

Ehdoton suvereenisuus nykymaailmassa on eilispäivän harhaa. Siihen takertuminen ei saa estää etsimästä niitä keinoja, joilla kansalaisten, palkansaajien, kuluttajien tosiasiallinen etu, tosiasiallinen vaikutusvalta ja hyvinvointi parhaiten turvataan. Tämä on ydinkysymys, ei hallitusmuotomme ja valtiopäiväjärjestyksen säilyminen muuttumattomina jälkipolville.

Tähänastinen eduskuntakäsittely on jo vastaansanomattomasti osoittanut sen, että suomalaisen lainsäädännön ydinkohtien joutuminen vääjäämättä kansainvälisten sopimusneuvottelujen kohteeksi pakottaa rikkoamaan lainsäädäntö- ja toimeenpanovallan tiukan rajan, mikäli eduskunta ei aio sananvaltaansa menettää hallitukselle ja virkakoineistolle.

Toteutettava valiokuntaudistus sivuuttaisi siis ajankohtaisista ongelmista kaikkein keskeisimmän, ellei sen tuloksena synny menettelytapoja, joilla tulevat eduskunnat pysyvästi ovat osallisina, kun eri alojen eurooppalaisen lainsäädännön muodosta ja sisällöstä neuvotellaan ja päätetään. Eli selvin sanoin: on perustettava erillinen integraatiovaliokunta ja varustettava se poikkeuksellisilla valtuuksilla tai keksittävä jokin muu järeä parlamentillinen väline saman asian ajamiseksi.

Samalla itse syntyvälle Etalle on luotava erillinen kansanedustajista koostuva valvontaelin samaan tapaan kuin Etykille on kaavailtu parlamentaarista tasoa. Etykiin sellai-

nen parlamentaarinen taso saattaa muodostua laajentamalla Euroopan neuvoston parlamentaarista yleiskokousta. Etään se olisi kätevästi koottavissa yhdistämällä järjestölistä vahvistusta kaipaavan Eftan parlamentaarikkokomitea ja EY-parlamentin edustus.

Tekniikka tässä ei tietysti ole tärkeintä. Organisaatiomalleista voidaan keskustella. Olennaista on se, että eduskunnan on syytä väkevästi vahvistaa sillanpääasemiaan nyt muotoutuvassa eurooppalaisessa yhteistyöjärjestelmässä.

Olisi tietenkin sinisilmäistä uskoa, että me emme joutuisi käyttämään jatkossakin eri keinoja monenmoisten etujen ja meille tärkeiden asioiden suojaamiseksi ja varjelemiseksi. Kun siis puhun avoimen ja osallistuvan asenteen puolesta ja sulkeutuvaa eristäytymisyyttä vastaan, en tarkoita, ettei joskus voisi olla puolustautumisenkin aika, mutta muotojen osalta kannattaa joustaa.

Niinpä jos esimerkiksi nyt omaksumamme tiukka linja ulkomaalaisomistuksen rajoittamiseksi osoittautuisi virhearvioksi siitä, mikä on mahdollista neuvotteluissa, joihin käydään etujen ja haittojen tasapainon ja vastavuoroisuuden pohjalta, meidän on syytä rakentaa mahdollisimman pian jo toinenkin puolustuslinja. Tehokkaalla kilpailulainsäädännöllä me voimme estää niin koti- kuin ulkomaiset omistuskeskittymät kriittisillä aloilla. Tiukemmalla maapolitiikalla, esimerkiksi rantalailla, voidaan torjua vapaamman omistuksen uhka luonnolle ja maisemalle. Kansallisesti tärkeitä avainaloja voidaan tarvittaessa — ehkä se on ihan hyvä muistaa tämän päivän henkisessä ilmapiirissä — suojata valtion omistuksen kautta. (Ed. Virolainen: Sosialisoida!) — Aivan oikein, ed. Virolainen, sieltä luurankojen joukosta kaapista löytyy väline, joka jossain tilanteessa saattaa olla käyttökelpoinen tässä ja nyt. Keinot kyllä löytyvät, jos vain on mielikuvitusta ja uskallusta.

Mutta hätävarjelun lioittelua kuitenkin on kuvitella, että saksalaiset saadessaan ostaisivat rantamme. Kun linnan Loiren laaksosta saa halvemmalla kuin saunamökin Saimaalta, Ranskasta, missä maito virtaa 2,70 markan litrahintaan, hunajasta ja muista nektareista puhumattakaan, on ostoryntäystä tänne aiheetonta pelätä. Silti on hyvä olla rokote mahdollista hullun turistin tautia vastaan.

Useimmissa tapauksissa kuitenkin vanhojen suojamuurien purkaminen on yksinomaan tervetullutta. Asuntorakentamisen monopolihinnoille ulkomainen kilpailu tulee tekemään hyvää. Kun Eta osaltaan nostaa painetta maataloustuotteiden ja elintarviketeollisuuden tuki- ja suojalinnoitteiden purkamiseksi Ruotsin malliin, saa suomalainen kuluttaja olla yksinomaan tyytyväinen, sillä vihdoin voi perustellusti toivoa, että ruoka vielä joskus halpenee eurooppalaiselle kohutuutasolle.

Dragkampen mellan intressegrupperna kommer inte att försvinna med europeisering. Tvärtom hotar den att bli hårdare. Därför bör det vara en del av vårt nationella ansvar att se till att de kanaler för folkrörelserna och framför allt för den organiserade intressebevakningen som blivit en oersättlig beståndsdel av vår nordiska demokrati också kan hävda sig på ett europeiskt plan.

Socialdemokraterna framhåller här den centrala betydelse som fackföreningsrörelsens internationalisering kommer att få i värdet om den finländska löntagarens intressen och rättigheter. Löntagarnas centralorganisationer har påpekat att facket än så länge garanterar bättre institutionella påverkningsmöjligheter inom EG än inom Efta. Detta gäller såväl ekonomiskt stöd som möjligheterna att på det egna språket få ta del av information och i centralförhandlingar. Regeringen bör verka för att råda bot på detta.

Regeringen måste noga lyssna till de fackliga kraven. Facket stöder integrationen, men inte utan förbehåll. En trygg sysselsättning och större jämlikhet, företagsdemokrati och concernsamarbete, bättre socialskydd och nya utbildningsmöjligheter, det är några exempel på motiverade önskemål som löntagarnas intresserepresentanter förknippar med integrationsförhandlingarna.

Låt avtalet om Ees bidra till att stärka den sociala dimensionen i integrationsprocessen.

Eri etupiirien välinen punnerrus ei tietenkään eurooppalaistumisen myötä häviä. Se saattaa monessa suhteessa jopa koventua. Sen tähden olkoon osa kansallista yhteisvastuutamme pitää huolta siitä, että pohjoismaisen demokratiamme korvaamattomiksi ainesosiksi muodostuneet vapaan kansalaistoi-

minnan ja järjestäytyneen edunvalvonnan kanavat kestävät koetukset myös eurooppalaisella tasolla.

Sosialidemokraatit korostavat tässä yhteydessä sitä keskeistä merkitystä, joka ammattiyhdistysliikkeen toiminnan kansainvälistymisellä tulee olemaan suomalaisen palkansaajan etujen ja oikeuksien valvonnassa. Palkansaajien keskusjärjestöt ovat todenneet, että vielä toistaiseksi Euroopan yhteisöissä ammattiyhdistysliikkeen vaikutusmahdollisuudet on turvattu paremmin kuin Eftassa ja tämä koskee niin taloudellista tukea kuin tuiki tärkeätä mahdollisuutta saada tietoa ja osallistua keskeisiin neuvotteluihin omalla kielellään. Hallituksen on syytä toimia tämän tilanteen korjaamiseksi.

Hallituksen on myös syytä kuunnella ammattiyhdistysliikkeen toiveita. Ay-liike tukee yhdentymistä, mutta ei ehdoita. Vakaa työllisyys ja lisääntyvä tasa-arvo, työelämän demokratia ja konserniyhteistyö, koheneva sosiaaliturva ja paremmat koulutusmahdollisuudet, siinä muutama iskusana perustelluista toiveista, joita palkansaajien edunvalvojat yhdentymisneuvotteluihin liittäivät. Eta-sopimus lisätköön osaltaan juuri sosiaalisen ulottuvuuden painoarvoa koko integraatioprosessissa.

Jos kysymys päätöksenteon suvereenisuudesta on näyttäytynyt ongelmallisena ja osoittanut, että perustuslakiemme laatijoidenkin kaukonäköisyydellä on ollut rajansa, niin on myös kysymys puolueettomuudesta ulkopoliittikkamme perusdoktriinina asettumassa omiin historiallisiin puitteisiinsa, joiden muuttumattomuutta käynnissä olevat mullistukset koettelevat. Puolueettomuuden arvo on meille siinä, että se on turvallisuuspoliittisena perusvalintana antanut mahdollisuuden pysyttäytyä suurvaltaristiriitojen ulkopuolella ja luonut pohjan, jolta kahtia jaetussa Euroopassa olemme pystyneet vahvistamaan suurpolitiikan suhdanteista vapaita luottamusta lähinaapureidemme kanssa sekä muutoinkin toimimaan rakentavasti ristiriitojen raastamassa maailmassa.

Mantrana me olemme hokeneet, kuinka puolueettomuus sulkee pois EY-jäsenyyden mahdollisuudenkin. Epäilemättä! Euroopan yhteisöjen kehitys on heilahteluista huolimatta kaiken aikaa ohjautunut kohti poliittista liittoa, eurooppalaisia yhdysvaltoja, joiden osalta ei ole voinut sulkea pois jännitteen

syntymisen vaaraa itäisen suurvaltanaapurimme Neuvostoliiton kanssa. Emme vieläkään voi sanoa, että tuollaisen jännitteen syntymisen riski olisi kokonaan poissuljettu, mutta yhä epätodennäköisemmäksi se käy. Ja jos presidentti Gorbatshev ja hänen kaltaistensa yritys ei vain Varsovan liiton vaan myös Naton purkamiseksi ja sotilasliittojen korvaamiseksi Etykin puitteisiin luotavalla turvallisuusjärjestelmällä ottaa onnistuakseen, silloin sopii kysyä, minkä suhteen Suomi sellaisessa asetelmassa olisi puolueeton.

Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunta ei ole eri skenaarioilla spekuloinut, enkä aio minäkään sitä tämän sosialidemokraattisen ryhmäpuheenvuoron esittäjänä tehdä. Valiokunta ei myöskään ole antanut sellaisen ajatuksen häiritä työtään, että Eta-neuvottelut eivät tulokseen johtaisi. Miksi olisikaan, sillä Eta-hahmotelma on toistaiseksi paras ja vallitseviin tosiasioihin sopeutettu lähtökohta suhteiden järjestämiselle Euroopan yhteisön ja siihen kuulumattomien Länsi-Euroopan maiden kesken. Jos tämä puolentoista vuoden huolellisen valmistelun tuloksena syntynyt hahmotelma nyt neuvottelujen aattona aiheuttaa Euroopan yhteisöjen piirissä tiettyä sisäisestä erimielisyydestä johtuvaa hermoilua, sellaisesta sisäisestä erimielisyydestä, johon ministeri Salolainen esimerkiksi täällä aikaisemmin viittasi, ja jos se synnyttää neuvottelukuumetta sillä taholla, ei sen enempää Suomen kuin muidenkaan Eftamaiden ole syytä tätä epävarmuutta osaltansa lisätä. Tässä tärkein viesti Eftan huomena käynnistytävälle kokoussarjalle Göteborgissa: Jäitä hattuun!

Luulenpa, että Euroopan yhteisöille itselleen voisi olla parempi ratkaisu solmia Eta-sopimus nyt kuin päästää neuvotteluja umpikujaan, jonka seurauksena Pohjoismaat ja Sveitsi hännänhuippuna joutuisivat vakavasti harkitsemaan, asettuako jatkoksi jäsenyyden anojien jonoon Itävallan ja Turkin, Maltan ja Kyproksen ja suin päin EY:n syliin syökyvien itäisen Keski-Euroopan uusien markkinatalouksien sekaan.

Jos Eta-hahmotelma sattuisi sortumaan, on alkavissa neuvotteluissa kuitenkin kartoitettu kaikki olennainen vaihtoehtojenkin varalta. Siksi me voimme täältä eduskunnasta huoletta toivottaa hallitukselle menestystä ja mahdollisten epäonnistumisten osalta todeta:

Se on sitten sen ajan murhe. Meillä on homma hanskassa!

Herra puhemies! Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä kannattaa valiokunnan ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymiseksi.

Edustajat Väyrynen, Jokiniemi ja Joutsensaari merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Järvenpää: Herra puhemies! Tässä talossa on nyt sitten perehdytty Länsi-Euroopan taloudellisen yhdentymisen syvimpiin syövereihin. Keskeisen osan ovat suorittaneet valiokunnat ja ne ovat paneutuneet hyvin yksityiskohtaisesti asiaan aina äitiyspakkauksia ja hukkakauraa myöten. Selontekoa laajemmin valiokunnat ovat tarkastelleet yhdentymisen vaikutuksia talouskysymysten ulkopuolella. Nyt on aika muodostaa kokonaiskuva tästä vaiheesta ja tarkastella asiaa saadun selvityksen ja tehdyn työn pohjalta yleisemmistä lähtökohdista.

Yhdentymiskehityksen käsittely on ollut monellakin tavalla eduskunnalle hyödyllistä. Eduskunta on selonteossa ja sen käsittelyn aikana saanut kattavan tietoiskun integraation sisällöstä ja muodoista. Valiokunnat ovat tehneet arvokasta työtä yhdentymisen vaikutusten selvittämisessä omilla osa-alueillaan. Suomen asennoituminen integraatioon on hallitsematon prosessi vain, jos sitä ei ymmärretä tai siihen ei reagoida ajoissa.

Tässä yhteydessä on myös käynyt selväksi, että näin laajoissa ja todellisesti vaikeasti hallittavissa kokonaisuuksissa faktojen ja fiktioiden sekoittumisen vaara on suuri. Eurooppa-innostuksessa näyttää aina silloin tällöin unohtuvan, että olemme vasta prosessin alkuvaiheessa, emme lyömässä lukkoon ylivoimaisia vaatimuksia muun Euroopan hämmästeltyä.

Blokkien välisten muurien murtuessa Euroopassa vanhat toimintamallit ovat menettäneet käyttökelpoisuutensa. Erottavan muurin tilalle eurooppalaiset arkkitehdit ovat ryhtyneet suunnittelemaan eurooppalaista kotia. Tehtävä ei ole kuitenkaan helppo, sillä rakentajilla näyttää olevan hieman toisistaan poikkeavia piirustuksia. Vertauskuvallisesti sanoen arkkitehtien piirustuksissa ei ole vielä selvinnyt, mitä pitää jättää vanhasta jäljelle

ja mitä huoneita rakentaa kokonaan uudelleen.

Suomen kannalta on keskeistä, että olemme vahvistamassa sellaisten rakenteiden muotoutumista, joissa taataan koko Euroopan turvallisuusintressit. Taloudellisen yhteistyön lisääntyminen vähentää vastakkainasettelua ja on siten omiaan vahvistamaan turvallisuutta. Vaikka tämän mukaisesti aseellisen selkkauksen uhka vähenee, on tarpeen jatkuvasti pohtia, millainen poliittinen ja turvallisuuspoliittinen Eurooppa vastaisuudessa on.

Nykyisen siirtymäkauden aikana eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän perusteet täytyy koota uudelle pohjalle. Samalla muutkin maanosan yhteistyön rakenteet ovat ennen kokemattoman sopeutumispaineen edessä. Rakennettaessa Euroopan uutta turvallisuusjärjestelmää Etyk on tärkeä väline. Yleiseurooppalaisena foorumina sen on mahdollista yhdistää kaikki maanosan valtiot yli entisten liittoutumarajojen ja ottaa huomioon myös Pohjois-Amerikan merkitys Euroopan turvallisuudelle.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä Suomen etujen mukaista on aivan erityisesti panostaa Etykiin ja edistää nyt jo laajasti kannatusta saaneita suunnitelmia Etykin aseman kaikinpuoliseksi vahvistamiseksi. Pysyvän sihteeristön luonnollinen sijoituspaikka on Helsinki, Etykin pääkaupunki.

Etyk on jatkossakin keskeisellä sijalla Suomen ulkopolitiikan välineenä vanhan maanosan uudenlaisen turvallisen tulevaisuuden rakentamisessa. Suomalaisen arkkitehtuurin ansiot tunnetaan maailmalla. Mutta emme saa unohtaa, että Suomen tulevan kehityksen ja kansalaistemme hyvinvoinnin kannalta tärkeää Eurooppa-politiikkaa tehdään muuallakin. Eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän lisäksi Etykin puitteissa voidaan sopia yleiseurooppalaisista tavoitteista, mutta vain peruslinjoista ja peruspoliittisista. Muut maanosan yhteistyörakennelmat ovat, ainakin toistaiseksi, olleet konkreettisissa asioissa tuloksekkaampia.

Euroopan neuvoston laajentuessa kattamaan vähitellen lähes koko maantieteellisen Euroopan, ja toivottavasti pian maanosamme kokonaisuudessaan, on siitä kehittymässä kulttuurillisen ja sivistyksellisen yhteistyön toimiva foorumi. Sillä on lisäksi aivan erityinen tehtävä valvoa perusoikeuksien toteutumista

jäsenmaissaan ja tarvittaessa vaatia sitovasti muutoksia ilmenneisiin ihmisoikeuksien loukkauksiin. Etykillä ei ole, eikä ehkä tarvitsekaan olla, tällaista mandaattia osallistujamaihinsa nähden.

Keväällä Bonnissa pidetty Etykin talouskokous osoitti, että ajatus yhteisestä eurooppalaisesta talosta voi parhaimmillaankin saada Etykin avulla vain peruskiven. Todelliset taloudellisen yhteistyön käytännön tason mallit ja muodot syntyvät muualla. Nyt käsittelyssä oleva suunnitelma Eurooppalaisen talousalueen muodostamisesta Euroopan yhteisön ja Efta-maiden välille on ensimmäinen askel kohti toimivaa yleiseurooppalaista taloudellista yhteistyötä.

Myönteinen suhtautumisemme itäisen Keski-Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen kehitykseen on erillään Etan kaltaisten toimintamallien toteuttamisesta. Samaan suuntaan näyttää nyt kulkevan useita eri junia eri nopeudella. Periaatepäätös markkinatalouteen siirtymisestä konkretisoituu vasta vanhan järjestelmän täysremontin jälkeen. Pelkään niin, että esimerkiksi luonnon puolesta käytävässä kamppailussa ei koko lähtötilanne ole vielä kaikkien meidän tiedossa.

Suomi osallistuu omalla panoksellaan Euroopan kehitys- ja jälleenrakennuspankin rahoitukseen ja on samalla osoittanut valmiutta erillisratkaisuin tukea yksittäisten maiden talousuudistusten toteuttamista, mistä konkreettisena esimerkkinä on viimeviikkoinen pääministeri Holkerin Unkarinvierailun anti. Itäisen Keski-Euroopan tukitoimet ja Etaratkaisu eivät siis ole ristiriidassa keskenään. Vasta kun itäisen Keski-Euroopan maiden taloudet ovat riittävän toimintakykyisiä, on niiden mahdollista liittyä tasavertaisina jäseninä Eurooppalaiseen talousalueeseen. Yhteistä eurooppalaista taloa voidaan siis rakentaa kerros kerrokselta. Vielä ei ole harjakaisten aika.

Pohjoismainen yhteenkuuluvaisuus tuntuu välillä juhlapuheissa käytetyltä abstraktiolta. Tämä siitäkkin huolimatta, että Pohjoismailla on paljon muutakin yhteistä kuin sijaintinsa. Jo 1950-luvulla, jolloin nykyiset EY:n veteraanit vasta haaveilivat yhteisistä työmarkkinoista tai passiunionista, ne toteutettiin Pohjoismaissa. Monet pohjoismaiset yhteistyömuodot ovat lisäksi syntyneet vaivatta, koska yhteiskunta- ja oikeushistoriallinen perimä on ollut yhteinen tai samankaltainen.

Tänään on kuitenkin syytä kysyä, onko samankaltaisuus ja vuosikymmenien yhteistyö riittävä voima luomaan keskinäistä solidaarisuutta. Yhteisten arvojen ja perimän yli tuntuvat kansalliset edut helposti jyräävän. Sen vuoksi erilaiset esitykset ns. neljännen tien ja pohjoismaisen yhteisön mahdollisuudesta ovat epärealistisia.

Eurooppalainen yhteistyö tuo lisäulottuvuutta pohjoismaiselle yhteistyölle. Voidaan jopa sanoa, että Pohjolan tulevaisuus on parhaiten turvattu olemalla yhdessä mukana läntisen Euroopan sisämarkkinoilla Etan avulla. Pohjoismaista huonetta ei ole tarpeen purkaa, korkeintaan tapetoida uudelleen paremmin kokonaisuuteen sopivaksi. Alueellinen — tässä tapauksessa pohjoismainen — yhteistyö täydentää, mutta ei korvaa eurooppalaista yhteistoimintaa ja Euroopan talousalueen toteuttamista. Pohjoismaat luovat kylläkin uuden balanssin alueellisten yhteenliittymien joka tapauksessa jäädessä toimintaan Etan muodostamisen jälkeenkin.

Presidentti Kekkonen perusteli lähes 20 vuotta sitten Suomen Eec-vapaakauppasopimusta korostamalla, että puolueettomuus ei ole kauppapoliittinen konseptio. Tämä tosiasia ei ole muuttunut kuluneiden vuosikymmenten aikana. Suomen osallistuminen Euroopan talousalueeseen Etan ei aiheuta puolueettomuuspolitiikassamme uudelleenarviointia. Osallistuminen ns. neljän vapauden toteuttamiseen 18 eurooppalaisen maan muodostamalla alueella ei velvoita meitä osallistumaan tai alistumaan ylikansalliseen ulkopoliittiseen päätöksentekoon.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä puolueettomuuspolitiikan kannalta ei ole mitään esteitä Suomen osallistumiselle, niin halutessamme, poliittiseen dialogiin Euroopan yhteisön kanssa. Tämän tyyppistä neuvonpitoa EY:llä on ollut perinteisesti monien valtioiden, esimerkiksi jo kolmen vuoden ajan Neuvostoliitonkin, kanssa. Poliittinen dialogi Euroopan yhteisön kanssa ei poikkea siitä, mihin Suomen aktiivinen ulkopoliittikka meitä velvoittaa niin YK:ssa, Etykissä kuin muissakin kansainvälisissä yhteistyöjärjestelmissä.

Eta-sopimuksen syntyminen on mitä suurimmassa määrin Suomen kansallisten etujen mukaista. Läntisen Euroopan taloudellisen integraation päämääränä on ollut yhdistää Euroopan hajanaiset voimavarat talouden

kilpailukyvyyn parantamiseksi ja eurooppalaisten yhteiskuntien hyvinvoinnin turvaamiseksi. Myös Suomen hyvinvoinnin ja kilpailukyvyyn kannalta on pitkälle menevä yhdentymisen muiden eurooppalaisten markkinatalousyhteiskuntien kanssa välttämätöntä.

Runsaasta havainto-opetuksesta ja käytännön harjoittelusta huolimatta edelleenkin kovin usein keskustelujen painopisteenä tuntuu olevan harmonisointi, yhteiset direktiivit, ylikansallinen päätöksenteko, vaikka Suomen yksinomaisena tavoitteena tässä vaiheessa on kaupan esteiden poistaminen.

Kaikki käsillä oleva tutkimustieto ja muiden maiden kokemukset puhuvat sen puolesta, että yhdentymiskehityksellä on tuntuja myönteisiä vaikutuksia kansantalouden kilpailu- ja uusiutumiskyvylle sekä taloudelliselle kasvulle. Nämä myönteiset vaikutukset ovat niin ilmeisiä, että sellaisessa tilanteessa, jossa Eta-sopimus jäisi syystä tai toisesta syntymättä, Suomen ainoana ajateltavissa olevana vaihtoehtona olisi hakeutuminen sellaiseen eurooppalaiseen yhteyteen, joka toteuttaisi nyt asettamamme tavoitteet. Koska Eta-järjestely sopii saumattomasti maamme puolueettomuuspolitiikkaan ja myös kansantaloutemme sopeutumiskykyyn, Suomen on kaikin keinoin pyrittävä tämän sopimuksen aikaansaamiseen. Tämän tavoitteen onnistuminen edellyttää, että emme ainakaan omalla tahollamme ole kasaamassa ylimääräisiä esteitä neuvottelujen etenemisen tielle.

Teoriassa Suomen vaihtoehtona on myös pitäytyminen nykytilanteeseen ja nykyisiin taloudellisiin sopimusjärjestelyihin muun Euroopan kanssa. Tällä tiellä jäisimme kuitenkin eristetyksi saarekkeeksi yhdentymiskehityksen ulkopuolelle ja söisimme kohtalokkaalla tavalla oman pohjoismaisen hyvinvointimme perustaa. Hämmästyttävää kyllä, tätä täysin teoreettista vaihtoehtomallia tarjottiin ulkoasiainvaliokunnalle asiantuntijalta, joka runsas vuosikymmen sitten toimi ulkoministerinä. Kainuuseen vetäytynyt päätoimittaja puhuu ”pelottavista näkymistä”, ”muukalaisomistuksesta”, ”vaihtoehtosta nykyiselle neuvottelulinjalle”. Onneksi asiantuntijan sanoma ei mennyt perille, ei edes mietinnön vastalauseista löydä sukulaisuutta.

Suvereniteettiin liittyvät kysymykset ovat alue, jonka ulkoasiainvaliokunta jättää mietinnössään auki ja pyytää asiasta hallitukselta lisäselvitystä. Sekä Efta-maat että EY ovat

lähteneet toistaiseksi siitä, että talousaluetta koskevien, myöhemmin annettavien normien päättäminen tapahtuu yksimielisyyden pohjalta. Näistä normeista päättäminen tapahtuisi samalla tavalla kuin minkä tahansa kansainvälisen sopimuksen yhteydessä: valtio ei voi velvoittautua mihinkään vastoin tahtoa. Periaate vapaaehtoisesta suvereniteetin rajoittamisesta yhteisen edun saavuttamiseksi yhteistoiminnassa muiden valtioiden kanssa on yhä luonnollisempi osa kansainvälistä yhteistyötä. Kaikki Eta-päätökset edellyttävät lähtökohtaisesti valtion sisäistä voimaansaattamista Suomessa, eikä tähän liity siis ylikansallisia järjestelyjä.

Tuomiovaltaa koskevien kaavailujen mukaan Suomi valtiona voisi joutua vastamaan Eta-tuomioistuksessa sopimusvelvoitteensa täyttämisestä. Näinhän voi tapahtua jo tänään Strasbourgin ihmisoikeustuomioistuksessa. Eta-tuomiovallan kannalta Suomi voi joutua tuomioistuimen eteen ainoastaan rikkoessaan sopimusvelvoitteitaan. Tähän saakka Suomi on ollut varsin tarkka pyrki- myksessään noudattaa kansainvälisiä velvoitteitaan, joidenkin mielestä jopa vähän liian tarkka, eikä Eta-järjestely tuone mitään muutosta tähän käytäntöön.

Kaiken kaikkiaan kaavailtu mekanismi ei merkitsisi kokoomuksen ryhmän mielestä sellaista suvereniteetin rajoittamista, joka ei muutenkin kuuluisi kansainvälisen yhteisön tiivistyviin yhteistyömuotoihin. Tietyn asteinen vapaaehtoinen suvereniteetin rajoittaminen on kohtuullinen hinta, kun sitä verrataan lisääntyvän kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksiin vastata moniin ongelmiin kansallista päätöksentekoa tehokkaammin.

Nyt läpikäyty integraatioselonteon eduskuntakäsittely on tähän mennessä osoittanut, että Suomen Eta-valmistelumekaniikka vaatii hiomista, jotta eduskunnan todelliset mahdollisuudet osallistua valmistelutyöhön voitaisiin maksimoida. On harkittava mekanismeja, jonka avulla eduskunta pidetään jatkuvasti informoituna ja joka antaa kansanedustajille mahdollisuuden osallistua asioiden käsittelyyn jo valmisteluvaiheessa silloin, kun on kyse lainsäädännön alaan kuuluvista asioista. Kansainvälistymisen varjolla eduskunnan päätösvaltaa ei myöskään saa luisuttaa muille valtioelimille.

Päätöksentekomenettelyn aikataulu Eta-kysymyksissä tulee vaatimaan nykyisten

kansainvälisten velvoitteiden hyväksymis- ja voimaansattamismenettelyjen kehittämistä. Yhtenä keinona tähän on joko erillisen integraatiovaliokunnan perustaminen tai ulkoasiainvaliokunnan laajentaminen sisältämään myös muiden hallinnonalojen tietämyksen. Tätä kautta voitaisiin lisätä eduskunnan kosketuspintaa yhdentymiseen liittyviin asioihin.

Tällaisessa mallissa hallitus informoisi valiokuntaa ja samalla voitaisiin varmistaa, että hallituksen kannalla jossakin Eta-elimessä käsiteltävänä olevaan asiaan löytyisi ainakin valiokunnan enemmistön tuki. Kyse olisi epävirallisesta eduskunnan etukäteishyväksynnän hankkimisesta valmisteltavana olevaan Eta-päätökseen. Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että on aloitettava selvitystyö edellä tarkoitetun tyyppisten mekanismien luomiseksi.

Mikä olisi Eta-sopimuksen syntymisen jälkeen eduskunnan mahdollisuus säätää puhtaasti kansallisesta tarpeesta ja aloitteesta syntyviä lakeja? EY-järjestelmän mukaisesti kansallinen lainsäädäntö ei saa kansainvälisen sopimuskäytännön vuoksi olla ristiriidassa yhteismarkkinoita koskevien määräysten kanssa. Tässä suhteessa voidaan puhua lainsäätäjän kompetenssin rajoittumisesta. Hyvin useissa tapauksissa yhteislainsäädäntöä ei ole olemassa, jolloin kansallisella lainsäätäjällä on täysin vapaat kädet. Tämä pätee niin nykyisellä EY-alueella kuin tulevalla Eta-alueella.

Ajankohtaisinta on ratkaista eduskunnan vaikutusvalta ja osallisuus meneillään olevassa neuvotteluprosessissa. Tämä ratkaisu auttaa myös sen mallin luomisessa, jota sopimuksen astuttua voimaan tullaan toteuttamaan. Näyttäisi siltä, että Euroopan parlamentin kaltainen elin on perustettava kansallisessa päätöksenteossa tapahtuvan vajeen täyttämiseksi.

Kaavailltu Eta-järjestely on Suomelle helppo hyväksyä senkin takia, että kotimainen lainsäädäntömme on jo varsin pitkälle saman tyyppistä kuin muualla Euroopassa. Meillä ei ole tarvetta vieroitua säädösten yhteensovittamista ja muiden Euroopan maiden viranomaistoiimien hyväksymistä. On toki tapauksia, joissa kotimainen normistomme on tiukempaa kuin muualla, mutta totuuden nimessä meidän on tunnustettava, että sängen usein esimerkiksi taloudellisen toiminnan oi-

keudellisen sääntelyn kohdalla säädökset ovat EY:n piirissä kehittyneempiä kuin meillä.

Monien hyötyjen rinnalla yhdentymiseen liittyy kysymyksiä, jotka odottavat ratkaisua. Ehkä tärkein ongelma-alue koskee ympäristöä ja sen suojelua. Taloudellisesti iskukykyinen ja vahva valtio tai sitä laajempi alue pystyy parhaiten estämään ympäristövauriot. Avoimuus ja yli rajojen ulottuva yhteistyö karsii pois lyhytnäköisen, ympäristöstä piittaamattoman asennoitumisen. Ihmisten on nyt herättävä huomaamaan, mitä luonnolle voi pahimmillaan tapahtua.

Integraatiokehityksen aikaansaama taloudellinen kasvu lisää ympäristöön kohdistuvaa rasitusta, jos samanaikaisesti ei tehosteta valvonta- ja suojelutoimia. Toisaalta Eta-järjestely kansainvälisenä yhteistyömuotona antaa hyvät aseet taistelussa ympäristön tuhoutumista vastaan. Viitteitä tämän suuntaisesta kehitysmahdollisuudesta on antanut EY:n toiminta Välimeren pelastamiseksi. Ympäristöyhteistyö tulee olemaan 1990-luvun keskeinen teema kansainvälisessä toiminnassa. Tämä ei sulje pois omien ponnistuksiemme merkitystä toimia esimerkkinä kansainväliselle yhteisölle tiukkoja kansallisia ympäristönormeja ylläpitämällä. Samalla Suomen on pyrittävä eurooppalaisen ympäristöyhteistyön tiivistämiseen ja riittävän tiukkojen kansainvälisesti sitovien ympäristönormien aikaansaamiseen.

On vielä kerran korostettava sitä hallituksen selonteossaan esiin tuomaa seikkaa, että Eta-neuvotteluissa ei pyritä yhdenmukaistamaan kansallisia sosiaaliturvaetuuksia. Eta-sopimuksella pyritään sellaisiin sosiaaliturvajärjestelyihin, jotka takaavat työvoiman vapaan liikkuvuuden. EY:n voimassa oleva sosiaaliturvasopimussäännöstö vastaa pitkälti pohjoismaista sosiaaliturvasopimusta ja Suomen solmimia kahdenvälisiä sopimuksia.

Suomen mukanaolo Eta-järjestelyissä tuo talouden vahvistumisen kautta lisää pelimerkkejä myös sosiaaliturvamme kehittämiseen pohjoismaisen hyvinvointitradition pohjalta. Yhteistyö sosiaalisen ulottuvuuden alueella tullee tarkoittamaan myös jonkin asteista järjestelmien yhdenmukaistamista. Tässä yhteydessä onkin pidettävä huolta siitä, että sosiaalisen ulottuvuuden jäsentymisen merkitsee yhteiskuntapoliittisesti sovitun järjestelmän edelleen kehittämistä.

Lähetekeskustelussa kokoomuksen ryhmä esitti kantanaan, että metsien, saariston ja sisävesien rantojen ulkomainen omistus tulee säilyttää luvanvaraisena. Tämä kannanotto pitää edelleen kaikkien asiantuntijankemysten jälkeen.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä esitetty tarve valvoa ja rajoittaa ulkomaalaisomistusta suomalaisissa yhtiöissä ja tuotantolaitoksissa sekä kiinteän omaisuuden suhteen peittää alleen tärkeämmän kysymyksen. Tästä eteenpäin meidän on vakavasti harkittava keinoja, joilla Suomeen saadaan riittävästi tuotannollisia investointeja, jotta meidän on mahdollista myös jatkossa ylläpitää työllisyyttä ja hyvinvointia. Ulkomaisten investointien pääpainon on oltava edellytysten tarjoamisessa, ei rajoituksissa. Suosi suomalaista -kampanja on muutettava Suosi Suomea -kampanjaksi, ja sen markkina-alue on laajennettava käsittämään koko Eurooppa. Suomen on viipymättä kehitettävä elin, joka tekee Suomea tunnetuksi ulkomailla investointikohteena. Lähes kaikki muut Länsi-Euroopan maat ovat tähän jo ryhtyneet esimerkiksi suomalaisyritysten houkuttelemiseksi omiin maihinsa.

Rajoituksista ja valvonnasta on tehtävä poikkeustapaus, jota sovelletaan erityisen painavien kansallisten intressien varjelemiseksi. Kattavan luettelon laatiminen ei ole mahdollista eikä muutoksen maailmassa tietenkään järkevääkään. Tällaisia kohteita on perusteellisuudessa, tietyillä erityisaloilla ja kulttuuriteollisuudessa, jossa varsinkin kansalaisten tiedon saannin kannalta tärkeät viestimet on säilytettävä suomalaisten enemmistöomistuksessa.

Ennen kaikkea meidän on varjeltava elinkeinoelämäämme investointien vähenemisen aiheuttamalta kuihtumiselta. Jos olemme valmiita hyväksymään sen välttämättömyyden, että suomalaisyritykset tarvitsevat ulkomaisia operaatioitaan menestyäkseen, tulee meidän olla valmiita vastavuoroisuuden nimissä hyväksymään se, mitä muilta vaadimme.

Tähän asti ovat EY- ja Efta-maiden Suomeen tekemät investoinnit olleet selvänä enemmistönä. Eta-maat ovat merkittävien ulospäin suuntautuneiden investointien kohde USA:n ohella, mikä osoittaa tavaravienin ja investointien läheistä suhdetta. Erityistä syytä on kehittää omia strategioitamme sellaisten investointien hankkimiseksi Suo-

meen, jotka tulevat Euroopan ulkopuolisista maista ja jotka perustuvat koko Euroopan kattavaan yhdentymiseen ja Suomen toivotavasti näkyvään rooliin siinä.

Osana Länsi-Euroopan taloudellista yhdentymistä Suomen on keskityttävä sellaisten maan sisäisten ratkaisujen tekemiseen, jotka takaavat meille parhaat lähtökohdat sisämarkkinoiden laajentuessa. Euroopan talousalueen muodostuessa korostuvat eri maiden poikkeavat kilpailuedellytykset. Tässä suhteessa verouudistus on ollut askel oikeaan suuntaan mutta kansainvälisessä vertailussa vielä riittämätön. Uudistuksen jatkaminen on kilpailukykyimme kannalta välttämätöntä. Verotuksemme rakenne tulee muuttaa paremmin työntekoa ja yrittämistä suosivaksi, ja painopistettä tulee siirtää kulutuksen verottamiseen. Viivytys saattaa johtaa Suomessa työvoiman tarjonnan laskuun.

Suurimman ongelman muodostavat tuloverotuksen toistaiseksi edelleenkin korkea taso, yritysten välilliset työvoimakustannukset sekä vanhentunut liikevaihtoverojärjestelmä. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että välillisten työvoimakustannusten alentaminen aloitetaan toteuttamalla sosiaaliturvamaksutyöryhmän ehdotukset ensi vuoden alusta ja kertaantuva liikevaihtoverojärjestelmä muutetaan useimmissa Euroopan maissa olevan arvonlisäjärjestelmän mukaiseksi. Myös Suomen kilpailulainsäädäntö vaatii esimerkiksi käytettävien sanktioiden osalta kehittämistä eurooppalaisten suunta-viivojen mukaan.

Herra puhemies! Kokoomus lähtee ajattelussaan siitä, että tämä yhteiskunta ei ole koskaan valmis. Kehitystä ei voida jäädyttää nykyiselleen. Kansalliset painotukset ja erityispiirteet meillä korostuvat esimerkiksi aluepolitiikassa, elinkeinopolitiikassa ja maatalouspolitiikassa, jotka vaativat nyt erityistä huomiota.

Selonteon valiokuntakäsittely on sujunut melkoisen yksimielisesti. Peruslinjasta vallitsee saman suuntainen käsitys. Suomen elintärkeät kansalliset intressit on turvattava, turvallisuuspolitiikka ja sisäinen päätöksenteko säilytettävä omassa harkinnassa. Alkanneille poliittisille neuvotteluille tarjoaa hyvän selkänöjan nyt saavutettu yksimielisyyden aste.

Tuntuu hyvin lupaavalta, että keskustapuolue on palannut hallituksen linjoille. Vie-

lä muutama kuukausi sitten kuultiin keskustan taholta puheenvuoroja, joissa penättiin vaihtoehtoja, pelättiin, että meitä ollaan viemässä Eurooppaan, ja herätettiin kaikenlaisia epäluuloja. Varsinkin puoluesihteerin Kääriäinen kunnostautui tällä alueella. Uskonkin, että keskustan linjamuutos on luonteeltaan pysyvämpää ja keskustalaiset lopettavat aikaisemmat propagandistiset puheenvuoronsa integraatiokysymyksessä.

Integraatio on riittävän monimutkainen prosessi, joten olisi toivottavaa myös nyt vastalauseen jättäneiden tulevan ruotuun, valiokuntakäsittely kun ei erityisempiä erimielisyyksiä sittenkään tuonut esiin.

Omiin mahdollisuuksiinsa uskova kansa — vähemmän itsekkäät suomalaiset — antaa uutta elinvoimaa Euroopalle, vanhalle mantereelle, joka on löytämässä ratkaisun suvereniteetin kansallisvaltioiden vapaaehtoiselle taloudelliselle yhdentymiselle.

Ed. Gustafsson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Juhantalo: Herra puhemies! Eduskunta on tehnyt mittavan työn paneutessaan valtioneuvoston selontekoon Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen. Valiokunnat ovat kuulleet satamäärin asiantuntijoita, ja valiokuntien jäsenet ovat samalla opiskelleet taloudelliseen yhdentymiseen liittyviä asiakokonaisuuksia ja pyrkineet mielellään rakentamaan kuvan monimutkaisesta prosessista.

Integraatioasioiden opiskelu ei kuitenkaan pääty tähän. Yhdentyminen tulee jatkossa asettamaan yhä suurempia haasteita eduskunnalle ja muuttamaan eduskunnan työtä ja asiasisältöä. Jos sopimus Eurooppalaisesta talousalueesta syntyy, kuten hallituksen suunnitelmissa ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä kaavaillaan, merkitsee se valtaisan Eta-lainsäädäntöpaketin läpikäymistä Suomessa ja sopimuksen solmimisen jälkeen jatkuvaa työtä integraatioon liittyvän lainsäädännön ja muiden säädösten parissa.

Eta-sopimus merkitsee myös eduskunnan aseman muuttumista. Perustuslakivaliokunnan mietintöä siteeraten: "Selonteosta saatavien tietojen perusteella piakkoin neuvoteltavaksi tuleva Ees-sopimus merkitsee sitä, että lainsäädäntövaltaa, toimeenpanovaltaa ja

tuomiovaltaa siirtyy suomalaisilta valtioelimiltä ylikansallisille toimielimille." Sopimukseen sisältyy valtiosääntöoikeudellisesti arvioiden Suomen täysivaltaisuuden rajoituksia.

Kysymyksessä on siis todellinen valtiosääntöuudistus, johon verrattuna presidentin vaalittavan tai pääministerin aseman pohdiskelu on ollut lähinnä pelkkää kosmetiikkaa. Vaikka tässä vaiheessa Eta-sopimuksen tarkkoja vaikutuksia suomalaiseen julkiseen vallan käyttöön ei voidakaan hahmottaa yksityiskohtaisesti, on syytä painokkaasti todeta, että ylimmän vallan käyttö on syytä jatkosakin säilyttää eduskunnalla. Olisi varsin kummallinen takinkäänös, jos vuosia jatkuneesta parlamentin aseman korostamisesta ja vaikutusvallan lisäämisestä yhtäkkiä ja ilman ehtoja siirryttäisiin järjestelyyn, jossa eduskunnalle jää lähinnä kumileimasimen rooli.

Eta-sopimukseen liittyen ja muutoinkin tapahtuvan kehityksen myötä eduskunnan kansainvälinen osallistuminen lisääntyy jatkuvasti. Tämä asettaa haasteita eduskunnan toimintatavoille, sen työn koordinoinnille ja virkakoneiston vahvistamiselle. On syytä asettaa tavoitteeksi, että myös ulkoasiainvaliokunnan mietintöön sisältyvät eduskunnan omaa työtä koskevat tehostamispyrkimykset voidaan toteuttaa nopeasti.

Herra puhemies! Selonteon käsittelyn alkuvaiheessa näytti siltä, etteivät hallitusrintama ja sen edustajat valiokunnissa halua sisällyttää eduskunnan vastaukseen juuri mitään. Käsitys muuttui kuitenkin työn edetessä ja erityisesti valiokuntien lausuntojen valmistuessa. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön liitteenä olevat lausunnot ovat monilta osiltaan varsin tiukkoja ja yksityiskohtaisia. Tulkitsen ulkoasiainvaliokunnan mietintöä ja sen ponsia niin, että ne velvoittavat hallitusta tiukasti pitäytymään aidossa isänmaallisessa hengessä eduskunnan asettamiin neuvottelujen reunaehdoin.

Valiokuntien työssä ilmennyt pyrkimys syvällisesti paneutua asiaan ja muokata aidosti yhteisiä näkemyksiä mahdollisti sen, että keskustaryhmä on ulkoasiainvaliokunnan mietinnön takana. Tämä on saattanut yllättää, kuten ed. Järvenpään puheenvuorossakin ilmeni, siksi että asian merkeissä käydysä ennakkokeskustelussa ja aiemmissa selontekokeskusteluissa keskusta leimattiin sumei-

lematta impivaaralaiseksi eristäytyjäksi, eurojunasta jo Mäntyharjulla tulkin kanssa pois jääneeksi. Kun asioihin on paneuduttu nyt muissakin ryhmissä, voidaan todeta, että monilla sektoreilla keskustan esittämät huolen aiheet ovat laajasti eduskunnan poliittisia ryhmiä yhdistäviä. Tämä on havaittu sekä erityisvaliokunnissa että ulkoasiainvaliokunnan mietintöä tehtäessä.

Keskusta on monissa yhteyksissä korostanut, että yleiseurooppalainen lähestymistapa on pidettävä jatkuvasti mielessä määriteltäessä suhdettamme Länsi-Euroopan taloudelliseen yhdentymiseen. Suomen edun mukaista on, että Euroopan rakenne muodostuu tasapainoiseksi ja välttää itsenäisten kansakuntien yhteistyöjärjestelmäksi. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä onkin laajasti pohdittu yleiseurooppalaista kehitystä ja korostettu Etykin merkitystä tulevaisuuden keskeisenä yhteistyöfoorumina.

Olemme myös todenneet, että Suomella on Neuvostoliiton markkinoilla elintärkeitä etuja vaalittavanaan. Ulkoasiainvaliokunta lähtee vapaakauppa-alueen kehittämisestä, jonka tulliliitto-ajattelusta poiketen ei edellytä kolmansien maiden yhtenäistä kohtelua. Idänkaupasta mietinnössä on oma lukunsa, ja ulkoasiainvaliokunnan mielestä Suomen ja Neuvostoliiton välisen kaupan kehittämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Keskusta on painottanut eri yhteyksissä pohjoismaisen yhteistyön kehittämistä. Kuvaavaa on, että asiakokonaisuus otettiin valiokuntien työnjakohahmotelmaan vasta keskustan ehdotuksesta. Pohjoismaat ovat keskinäisessä yhteistyössään monissa asioissa ylittäneet paljon pidemmälle kuin EY valkoisen kirjan toteuttamisella pyrkii. Yhteistyön hedelmät on kypsytetty ilman ylikansallista päättäntävaltaa. Valiokunta toteaa, että pohjoismainen yhteistyö on osa eurooppalaista yhdentymiskehitystä ja sitä tulee vahvistaa ja kehittää niin, että se muodostaa dynaamisen elementin Eta-yhteistyössä.

Suomi on rakentanut puolueettomuuspolitiikkaansa koko sodanjälkeisen ajan. Saavutetusta asemasta ei ole syytä luopua. Siksi keskustan käsityksen mukaan Euroopan yhteisön täysjäsenyys ei ole Suomelle mahdollinen. EY pyrkii kehittämään suurvallaksi, Euroopan yhdysvalloiksi, jolla on yhteisen ulkopoliittikan lisäksi myös yhteinen puolustuspolitiikka. Toisaalta emme halua liittyä

EY:n täysjäseneksi myöskään sen ylikansallisen päätöksentekomallin vuoksi. Viiden miljoonan asukkaan Suomelle jäisi varsin vähän vaikutusmahdollisuuksia omiin kohtaloihinsa kolmen- ja puolensadan miljoonan asukkaan yhteisössä.

Oikeus itsenäisen aluepolitiikan harjoittamiseen on Euroopan pohjoisella äärialueella sijaitsevien maiden kannalta elintärkeää. Mahdollisuudet räätälöityjen aluepoliittisten välineiden käyttöön on siksi säilytettävä. Ajatus sisältyy valiokunnan mietinnön ponsiin.

Eec-vapaakauppasopimuksen kanssa samanaikaisesti aluepolitiikkaa tehostettiin ja estettiin alueellinen keskittyminen. Nyt tehtäviin integraatioratkaisuihin tulee yhdistää panostus alueisiin ja maakuntiin, lisää resursseja tutkimukseen, koulutukseen, kehittämis-työhön ja infrastruktuuriin. Samalla Suomen pitää myös alueellisen itsehallinnon suhteen siirtää muualla Euroopassa tavanomaiseen kansanvaltaiseen maakuntahallintoon. Elinvoimaiset ja omaleimaiset alueet ovat kaikkialla nousussa.

Integraation keskeisimpiä kysymyksiä on: Miten suomalaiset sen avulla vahvistavat yritteliäisyyttä ja taloudellista toimeliaisuutta ja samalla kykenevät säilyttämään taloudellisen itsenäisyytensä ja oikeutensa omistaa maansa ja keskeiset osat tuotantolaitoksistaan? Kysymys ei ole yksinkertainen, eikä sitä voida ratkaista vain takertumalla ulkomaalaisten omistusrajoituksiin. On selvää, että Suomen tulee hyödyntää ulkomaisia pääomia käyttämällä niitä tuotannollisiin investointeihin maassamme. Kuitenkin ulkomaista omistusta koskevien rajoitusten purkamisessa tulee lähteä siitä, että maapohja ja keskeisimmät luonnonvaramme sekä perusteollisuutemme voidaan säilyttää suomalaisen omistuksessa.

Kun pääomia voidaan tuoda maahan nykyistä vapaammin, on kontrollimahdollisuudet säilytettävä, ja valiokunnan kannan mukaisesti suomalaisen pankki- ja vakuutus toiminnan sopeutumiselle on taattava riittävät siirtymäajat.

Omistusrajoitukset ja kontrollimahdollisuus eivät yksin riitä. Lisäksi tarvitaan tervettä, yritysmysteistä talouspolitiikkaa, jotta suomalaisilla yrityksillä olisi riittävät voimavarat kehittää toimintaansa kotimaassa eli vastata kotimarkkinoilla lisääntyvään kil-

pailuun ja tämän ohella lisäksi kansainvälisyyttä.

Hallituksen talouspolitiikka on epäonnistunut, ja yritysten kilpailukyky on pahasti laskenut. Vahvoinkin pidetyt suomalaiset yritykset ovat alakynnessä suhteessa eurooppalaisiin kilpailijoihinsa. Kansantaloutemme on joutunut pahaan velkakierteeseen. Olemme velkaisuusasteessa putoamassa kehitysmaiden luokkaan. Hallituksessa olisi tullut tehdä ainakin talouspolitiikassa muutakin kuin suunnitella ministereiden kesähiitä. Kun voimme melkoisella varmuudella odottaa hallituksen syksyllä päätyvän löysään vaalibudjettiin, on vaalikauden virheellinen talouspolitiikka huipentunut.

Pohjimmiltaan taloudellinen integraatio johtaa kasvavaan ristiriitaan ihmisten kulu- ja tuotantotapojen sekä luonnontalouden välillä. Tämä on todettu myös EY:n piirissä. Suomen tulee myös integraatiopolitiikkallaan ajaa ekologisten kysymysten nostamista kansainvälisen politiikan yhdeksi pääasiaksi. Huoli ympäristökehityksestä yhdistää eri ryhmiä, ja valiokunnan mietintöön sisältyvässä ponnassa vaaditaankin Suomelle oikeutta pitää EY:n normeja tiukempaa ympäristöpolitiikkaa. Pyrkimys on, etteivät Suomi tai muut Pohjoismaat jäisi tässä kysymyksessä yksin, vaan ympäristöpolitiikkaa tehostettaisiin koko Eta-alueella. Tämä on tärkeää myös kilpailusyistä.

Neuvotteluissa on sovittu, että maatalouspolitiikka taikka maataloustuotteiden kauppa ei kuulu Eta-sopimuksen piiriin. Tästä huolimatta sopimuksella tulee olemaan huomattavia vaikutuksia myös maataloustuotantoon ja erityisesti elintarviketeollisuuteen, joka kaavailujen mukaan olisi sopimuksen piirissä. Elintarvikkeiden tuonti lisääntyisi entisestään. Suomen elintarviketeollisuus ja maataloustuotanto keskittyy melko harvoihin tuotteisiin, mikä kaupan vapautuessa lisää varmasti tuontia. Jo vuonna 1989 elintarviketuonnista aiheutui 2,6 miljardin alijäämä. Ylijäämäisiä tuotteita eli niitä, joita vietiin enemmän kuin tuotiin, olivat ainoastaan maitotuotteet, kananmunat sekä lihatuotteet. Vaikka maatalouden ylituotanto on merkittävä ongelma, se on varsin kapea-alainen.

Suomen tapauksessa itsenäisen maatalouspolitiikan tekee keskeisen tärkeäksi merkittävimmän luonnonvaramme metsien hoito ja hyödyntäminen. Vain maatalouden avulla

runkoasutus voidaan säilyttää niillä alueilla, missä metsävaramme pääosin sijaitsevat. Hallituksen toimet niin maataloudessa kuin muusakin maaseutupolitiikassa viittaavat siihen, ettei tällä hallituksella ole erityistä intressiä haja-asutusalueiden kehittämiseen. Pidemmällä tähtäyksellä tämä kostaatuu myös kansantalouden selkärangan, metsäteollisuuden, puunhankinnan vaikeutumisena.

Maatalous ja metsät liittyvät yhteen, mutta yhtä tärkeän kolmannen lenkin ketjussa muodostaa elintarviketeollisuus. Suomalainen elintarviketeollisuus on yleisesti ottaen kilpailukykyistä ja korkeatasoista. Elintarviketeollisuuden rakennemuutos jatkuu edelleen, ja tämä teollisuuden sektori näin varautuu kiristyvään kilpailuun. Myös investoinnit viime vuosina ovat olleet merkittäviä. Elintarvikesektorin erityisluonteesta johtuen kuskakin maassa elintarviketeollisuus on kehittynyt pääsääntöisesti kansallisten ehtojen pohjalta. Näin on myös Suomessa ja kilpailun avautuminen vaikuttaa voimakkaasti koko elintarvikeketjuun.

Korkeampia kustannuksia keski- ja eteläeurooppalaiseen elintarviketeollisuuteen verrattuna aiheuttavat mm. raaka-aineiden maatalouspoliittiset hinnoitteluperusteet, korkeat rakennuskustannukset, oleellisesti keskimääräistä kalliimmat palkkauskustannukset ja jäykkä työainsäädäntö sekä kilpailijamaihin verrattuna suurempi käyttöpääoman tarve. Harvasta asutuksesta johtuen mm. kuljetus- ja keräilykustannukset ovat korkeammat kuin kilpailijamaissa. Suomen satokausi on lyhyt ja raaka-aineiden ja tuotannon varastointikustannukset tästä syystä korkeita.

Ilman kotimaista elintarviketeollisuutta ei maatalouspolitiikan ja maataloustuotteiden kaupan jättämisellä Eta-sopimuksen ulkopuolelle ole merkitystä. Tästä syystä ja korkeasta kustannustasosta johtuen on välttämätöntä, että elintarviketeollisuudelle varataan riittävän pitkä, sektorista riippuen nolasta kymmeneen vuotta, tullisuojan avulla toteutettava sopeutusaika Eta-sopimuksen voimaantuloa laskien. Elintarvikkeiden puhtaus on arvo sinänsä. Elintarvikkeiden puhtauden korostaminen ja valvominen on helpommin järjestettävissä yhteistyössä kotimaisen elintarviketeollisuuden kanssa.

Integraatioon osallistuminen on Suomelle taloudellisesti välttämättömyys, samalla sekä uhka että mahdollisuus. Hyötyjen realisoitu-

minen riippuu taloudellisesta iskukyvystä. Harjoitettavan talouspolitiikan ja kansainvälisen kilpailukyvyn merkitys kasvaa. Integraatio suosii taloudellisesti ja teknologisesti vahvoja kansantalouksia ja yrityksiä, heikot joutuvat maksumiehiksi.

Ennusteiden mukaan integraatiokehityksessä parhaimmin mukana pysyvät suuret yritykset tai alueelliset ja pitkälle erikoistuneet pienemmät yritykset. Teollisuuden rakennemuutokseen pitää vastata panostamalla pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Erään tutkimuksen mukaan EY:n alueella toimii vain 12 000 yritystä, joiden työntekijämäärä on yli 500. Yritysten kokonaisluku on kuitenkin 18 miljoonaa. On selvää, että integraation haasteet tältä pohjalta kohdistuvat erityisesti pieniin ja keskisuuriin yrityksiin.

Suomessa toimii yli 20 000 pkt-yritystä, joiden palveluksessa on noin 215 000 työntekijää. Työllistäjinä pkt-yritysten merkitys tulevaisuudessa entisestään kasvaa suuryritysten rationalisoinnin ja automatisoinnin, yritysten alihankintajärjestelyjen ja yrityspalvelujen kasvun myötä. On varmaa, etteivät kaikki pkt-yritykset myöskään selviä kiristyvästä kilpailusta.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on kritisoitu sitä, ettei yhdentymisen taloudellisia vaikutuksia ole selvitetty riittävästi. Taloudellisen kasvun kannalta taloudellisesta yhdentymisestä arvellaan yleisesti olevan hyötyä. Tähän viittaavat myös Suomen kokemukset kaupan vapautumisesta eri sopimusten kautta. Yhdentymisestä hyötyvät varmasti suuret kaupungit, suuret yritykset ja kansalaisista parhaiten koulutetut, nuorimmat ja varakkaimmat, varsinkin jos he sattuvat asumaan eteläisissä osissa maata.

Häviäjien puolelle yhdentymisessä kuuluvat syrjäseudut, maatalous, vähiten koulutetut ja köyhimmat kansalaiset. Takeita myöskään siitä, että kaikki pienyritykset taloudellisen yhdentymisen jälkeen voisivat nykyistä paremmin, ei ole. Häviäjien joukkoon pidemmällä tähtäyksellä kuuluvat myös eläkeläiset, erityisesti kansaneläkkeellä olevat ja muut perusturvan varassa elävät. Pohjoismaisen mallin mukainen suomalainen sosiaaliturva on kaikin keinoin pyrittävä säilyttämään, ja sitä on kyettävä itse täällä kehittämään.

Taloudellisella yhdentymisellä on merkit-

täviä vaikutuksia myös kulttuurisaralla. Niin ulkoasiainvaliokunnan mietintöön kuin sivistysvaliokunnan lausuntoonkin sisältyy merkittäviä kulttuuripoliittisia näkemyksiä. Olin toivonut, että kulttuurikysymykset olisivat mahtuneet mietinnön ponsiin. Mietinnön tekstiosaan on kuitenkin kirjattu keskeisimmät vaatimukset: kulttuurin kehittämisohjelman laatiminen, kulttuuriteollisuuden keskeisten osien säilyminen suomalaisessa enemmistöomistuksessa ja kulttuurin nykyisten tukimuotojen säilyttäminen. Sähköisten viestimien kulttuurillisten merkityksen lisääntyminen korostaa niiden toimintaedellytysten turvaamisen tärkeyttä.

Suomella on ollut pidättyväinen politiikka niin siirtolaisten kuin pakolaistenkin maahanmuutossa. Tämä linja on osoittautunut järkeväksi. Ei pelkästään integraatio vaan myös suomalaisen talouselämän rakenteen muuttuminen ja kansainvälistyminen yhdistyneenä kotimaisen työvoiman kasvavaan niukkuuteen monilla keskeisillä aloilla johdattaa meidät tarkastelemaan avoimesti myös ulkomaisen työvoiman käyttöä Suomessa. Dynaamiset ja toimivat työmarkkinat ovat välttämätön edellytys suomalaisen yhteiskunnan kehittymiselle. Yritysten kannalta perusteet ulkomaalaisten tulon Suomen työmarkkinoille ovat taloudelliset ja työvoimapolitiittiset. Tämä on otettava huomioon myös maahanmuuttopolitiikan valmistelussa. Meillä on kokemuksia lähinnä vain maastamuutosta. Maan pakolaispolitiikkaa ja työvoimapolitiittista maahanmuuttoa ei tule sekoittaa toisiinsa. Ulkomaalais- ja työvoimapolitiittiset päätökset on kuitenkin vastaisuudessaakin voitava tehdä itse.

Eta-neuvottelujen rinnalla hallituksen tulee käynnistää selvitys siitä, millaisia haittoja uudet sopimukset saattavat aiheuttaa. Edellytämme, että hallitus välittömästi käynnistää laajapohjaisen ohjelmatyön, jolla etsitään keinoja integraation haitallisten vaikutusten torjumiseksi. Toimenpiteet kielteisten seurausvaikutusten torjumiseksi tai syntyvien epäkohtien korjaamiseksi on suunniteltava ja toteutettava samanaikaisesti Eta-ratkaisun kanssa.

Eduskunnan on syytä tarkasti seurata neuvottelujen kulkua ja sitä, ottaako hallitus eduskunnan tahdon huomioon. Suurimmat ongelmat ovat ns. institutionaalisissa kysymyksissä. Keskeistä on myös kansallisen

edun määritelmän sisällön muokkautuminen ja siihen liittyen varaumalistan läpimeno ja varaumien lopullinen muotoilu. Parlamentarisen seurannan järjestäminen on siksi keskeinen kysymys. On sääli, että ulkoasiainvaliokunnan mietintö tältä osin on velto. Perustuslakivaliokunnan teksti sanoo suoraan, miten seuranta tulisi järjestää. Jos hallitus toimisi viisaasti ja diplomaattisesti, seuranta järjestettäisiin perustuslakivaliokunnan lausuntoon liitetyn keskustan eriävän mielipiteen mukaisesti.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä edellytetään, että eduskunta voi myös neuvottelujen kuluessa ottaa kantaa esillä oleviin asiakysymyksiin. Keskustan ja hallituspuolueiden yksimielisyyden säilyminen integraatio-neuvottelujen edetessä edellyttää sitä, että hallitus noudattaa tarkasti eduskunnan määrittlemiä Suomen itsenäisyyttä koskevia neuvotteluvetoja.

Arvoisa puhemies! Kertaan vielä keskeiset vaatimukset varsinaisten neuvottelujen suhteen. Suomen on jatkossakin voitava huolehtia siitä, että maaomaisuus ja talouselämän keskeiset osat pysyvät suomalaisessa omistuksessa. Neuvotteluissa on huolehdittava siitä, että Suomessa voidaan tulevaisuudessaakin toteuttaa itsenäistä ja omaleimaista kansallista sosiaali-, ympäristö-, koulutus-, työvoima-, maatalous- ja aluepolitiikkaa.

Hallituksen puolelta on vaiettu niistä mahdollisuuksista, jotka Suomelle jäävät Etahankkeen mahdollisessa kariutumistilanteessa. On selvää, että kaikki neuvottelujen yhteydessä sanottu on osa neuvottelutaktiikkaa. Vaihtoehtosuunnitelmia ei tuki tulekaan esitellä hallituksen virallisina suunnitelmina, mutta oppositiolla on tietenkin täysi oikeus perätä Eta-alueen kanssa vaihtoehtoisia ratkaisuja. Elämäkokemus näet osoittaa, ettei kaikki mene aina suunnitellulla tavalla.

Lähikuukaudet osoittavat, mikä arvo eduskunnan perusteellisella paneutumisella yhdentymisen eri osa-alueisiin on neuvottelujen edetessä. Kansanedustajat ovat ottaneet kysymyksen hyvin vakavasti ja edellyttävät, että Suomen neuvottelijat tinkimättä noudattavat parlamentin varsin yksituumaista tahtoa.

Ed. Fred merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Wahlström: Rouva puhemies! On myönteistä, että eduskunta pääsee ensimmäistä kertaa käsittelemään Euroopan vapaakauppaliiton ja Euroopan yhteisön neuvotteluja, jotka koskevat Euroopan talousalueen muodostamista. Tähän asti hallitus on sallinut vain puhumisen asiasta, vaikka asia on ollut vireillä jo vuosikausia.

Tätä tyytyväisyyttä himmentää se, että hallitus on Euroopan vapaakauppaliiton kautta jo viestittänyt Euroopan yhteisölle niistä ongelma-alueista, joihin muodollisten neuvottelujen alkaessa saatetaan törmätä. Ehti jo syntyä sellainen hullunkurinen tilanne, että Euroopan yhteisön parlamentin jäsenet arvostelivat Efta-maiden poikkeuslistan pituutta ilman, että Suomessa oli kerrottu näistä. Sitten hallitus on aikansa vitkuttuaan toimittanut ulkoasiainvaliokunnalle tämän Efta-maiden ongelmaluettelon sen Suomea koskevilta osin.

Ulkoasioiden hoidossa on siis edelleenkin kaipuuta menneiden vuosisatojen ja vuosikymmenien salaiseen diplomatiaan, jossa hallitukset salassa kansalta sopivat kansojen päiden ylitse. Viime marraskuussa tiedonantokeskustelussa totesin tästä asiasta, että on olemassa hovin ja parlamentin välinen ristiriita, joka on ratkaistavissa vain siirtymällä parlamentaariseen tasavaltaan. Nyt perustuslakivaliokunta on todennut, että eduskunnan erikoisvaliokuntien pitää olla koko ajan mukana vaikuttamassa neuvotteluprosessiin ja saada jatkuvasti tietoja.

Ulkoasiainvaliokunta ja muut erikoisvaliokunnat ovat seikkaperäisesti ja varsin kriittisesti arvioineet mahdolliseen Eta-sopimukseen liittyviä ongelmia, tavoitteita ja reuna-ehtoja.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä korostaa, että hallituksen tulee suhtautua erikoisvaliokuntien, siis myös ulkoasiainvaliokunnan, lausumiin erityisen vakavasti. Eivät valiokunnat ole vain leikin päiten kirjoittaneet edellytyksiään hallitukselle. On jo näkyvässä merkkejä siitä, että valiokuntien lausumia haluttaisiin vähätellä. Kävikö nyt niin, että eduskunnan kriittisyys yllätti hallituksen? Uskoiko hallitus, että eduskunta olisi ollut euroeuforian vallassa ja siunannut kaiken, mitä selonteko esitti, pyrkimättä itse asettamaan omia tavoitteitaan?

Yleistä keskustelua Suomessa ovat hallineet teollisuuden tavoitteet ja niitä siivittävä

optimismi. Esimerkiksi on harhaanjohtavasti puhuttu ihmisten vapaasta liikkuvuudesta. Minultakin jäi ehdottamatta korjaus ulkoasiainvaliokunnan mietintöön tältä osin, sillä ei ole kyse ihmisten vapaasta liikkumisesta vaan työvoiman vapaasta liikkumisesta, pääoman tarpeesta saada ihmiset työvoimana liikkumaan nyt EY-alueella ja myöhemmin Euroopan talousalueen puitteissa.

Yleiseen optimismiin ja kaunomaalailuun nähden valiokuntien kriittisyys on virkistävä poikkeus, ja ulkoasiainvaliokunnan siedettävä yksimielisyys, niin kuin ed. Björklund sanoi, on todella varsin hyvä. Sosialidemokraattien ryhmään oli välillä erimielinen, mutta vasemmistoliiton ryhmä oli ihan yksimielinen koko ajan valiokunnassa.

Kehotan todellakin hallitusta neuvotteluissa ei pelkästään tutustumaan huolella valiokunnan työn tuloksiin ja hyödyntämään niitä, niin kuin ministeri Salolainen sanoi, vaan ottamaan vakavasti valiokuntien huomaukset huomioon.

Hallituksen selonteossa on tarkasteltu vain sitä, minkälaiseen Euroopan talousaluetta koskevaan sopimukseen tulisi pyrkiä. Se on vaihtoehtoton. Olisi kenties ollut opettavaista arvioida myös sellaista tilannetta, jossa Suomi ei ole osallisena Eta-sopimuksessa. Silloin voitaisiin nähdä, mitkä ongelmista liittyvät nimenomaan sopimukseen, mitkä taas luontuvat muusta kehityksestä.

Samalla tavoin selonteossa olisi tullut kiinnittää huomiota paineisiin ja kehitysuuntiin, joita ei ole luettavissa itse sopimustekstistä, mutta jotka saattavat olla sitäkin todellisempia. Esimerkki sopimuksesta riippumattomasta kehityksestä: Euroopan yhteisössä ja myöhemmin myös Euroopan talousalueella pääoman on tarkoitus kasvaa yli kansallisten rajojen niin, että se itse asiassa karkaa, ellei ole jo karannutkin, kansallisten valtioiden hallinnasta. Myös Suomen kohdalla tämä kehitys on alkanut hallituksen ja Suomen Pankin myötävaikutuksella ennen kuin on tietoaakaan Eta-sopimuksesta. Vaihtoehtoisissa olisi voitu tarkastella tulevaisuutta ympäristön, kansantalouden kasvun, sosiaalipolitiikan, työsuojelun tai kansallisen itsemääräämisoikeuden näkökulmasta.

Ulkoasiainvaliokunta joutuikin toteamaan, ettei riittävässä määrin ole eritelty Eta-järjestelyjen vaikutuksia sen enempää

Suomen talouteen yleensä kuin sen eri osa-alueisiin.

Uskoisin että suurimmat vaikutukset tuntuvat palveluissa, jotka ovat tähän asti eläneet suojattua kartellielämää. Esimerkiksi pankeissa palvelu vähenee ja kallistuu, konttoriverkosto supistuu, suuret lainat ja suuret sijoitukset tulevat edullisemmiksi, pienet lainat ja pienet talletukset eivät muutoksesta hyödy. Kehitysalueilla muutokset eivät välttämättä ole merkittäviä varsinkaan, jos Suomessa ajoissa ja riittävästi panostetaan maaseudun kehittämiseen niin, että maaseudun elämän perusta monipuolistuu ja yksipuolinen riippuvuus maataloudesta vähenee.

Efta-maat ovat taloudellisessa mielessä Euroopan yhteisöön verrattava alue Euroopassa. Jostakin kumman syystä huolimaton kielenkäyttö puhuu Suomen menosta Eurooppaan tarkoittaessaan taloussuhteiden tiivistämistä Euroopan yhteisöjen kanssa. Eurooppa ei voi olla näin ahdas käsite.

Pidämme oleellisena, että ulkoasiainvaliokunta on korostanut puolueettomuutta. Sillä rajataan selkeästi maamme suhtautuminen Euroopan yhteisöön.

Minusta pyrkimykset Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen käyttämiseen laaja-alaiseen taloudelliseen yhteistyöhön ovat hyviä. Voidaan mahdollisesti estää sotilasliittojen murentuessa Euroopan jakaantuminen uudestaan talousliittopohjalta. Vaikka EY-maat syventäisivätkin omaa yhteistyötään kohti poliittista unionia, tulisi kynnys EY:n ja muiden Euroopan maiden välillä saada pysymään alhaisena. Etykin avulla tulee myös kehittää Euroopan ja Pohjois-Amerikan kattavaa turvallisuusyhteistyötä.

Suomelle Neuvostoliiton-kaupalla on ollut tärkeä sija. Öljyn hinnan lasku, Neuvostoliiton talouden ahdinko ja taloussuudistuksen selkiintymättömyys ovat luoneet suuria ongelmia, joihin suomalaisten tulee kaupassa ja talousyhteistyössä löytää sellaisia ratkaisuja, jotka ylläpitävät kaupan riittävää tasoa ja nostavat sen alhosta. Yksin länsikaupalla emme elä.

Itäisen Keski-Euroopan demokraattiset vallankumoukset kuluneiden 12 kuukauden aikana ovat mullistaneet Euroopan kuvaa melkoisesti. Näillä mailla on mielenkiintoa niin Eftan kuin EY:nkin suuntaan, mutta talouden tila ei niille salli vähään aikaan

kovin kiinteää suhdetta Euroopan yhteisöön. Efta-maiden kannalta ei luulisi olevan yhdenmukaista, suuntautuvatko nämä maat ensisijaisesti EY-maihin vai Efta-maihin päin. Syntyy näet helposti tilanne, jossa EY muodostuu Euroopan auringoksi, jota kiertävät radoillaan niin Efta-maat kuin muutkin EY:n ulkopuoliset Euroopan maat. Se ei olisi onnellinen tilanne.

Mielenkiintoa on esiintynyt jonkinlaisen uuden hansaliiton rakentamiseen. Siinä olisivat Pohjois-Saksan rannikon ja Pohjoismaiden ohella mukana Baltian maat ja Leningradin alue. Toistaiseksi on vaikea nähdä, kyettäisiinkö tällaista alueellista verkostoa varten luomaan jokin sopimusjärjestelmä vai perustuisiko kaikki vain alueen maantieteelliseen läheisyyteen ja historian esimerkin voimaan.

Jos ns. hansayhteistyö jää riippumaan yritysten kiinnostuksesta, niin edellytykset juuri tällä hetkellä ovat heikot. Baltian maiden tilanne on ongelmallinen, ja Neuvostoliiton talousuudistuksen hidas eteneminen vaikeuttaa yhteistyöedellytyksiä Leningradin alueella. Esimerkiksi Neuvostoliiton yhteisyritykset etenevät sangen hitaasti aikeen ilmaisemisesta käytäntöön. Pohjoismaiden yritykset suuntaavat kiinnostuksensa Euroopan yhteisöön. Halpaa työvoimaa taas tarjoavat yritykselle itäisen Keski-Euroopan maat.

Vaikka olenkin arvioinut tällaisen hansaliiton edellytykset taloudellisessa katsannossa juuri nyt varsin heikoiksi, pidän silti tärkeänä, että Pohjoismaiden neuvosto lisää yhteyksiään Itämeren piirissä. On tärkeää, että yhteyksien hakemisen moottorina on tässä tilanteessa hallitus, sillä yksityisistä yrityksistä ei siihen luonnollisista syistä ole.

Talouden kasvu lisää sekä paikallisia, että maapallon käsittäviä ympäristöongelmia. Vaikka talouden kasvu antaakin edellytyksiä korjata joitakin olemassaolevia ympäristöongelmia, niin kokonaisuudessaan tulos on kielteinen: entistä enemmän haitallista kemialla ympäristöön ja entistä suurempi energian kulutus.

Euroopan yhteisö toimii talouden kasvun logiikan mukaisesti, ja sellaiseksi on myös Euroopan talousalue tarkoitettu. Hallitus viittaa selonteossaan EY:n ympäristöselvitykseen, jossa osoitetaan yhdentymiskehityksen lisäävän erityisesti energian tuotantoa, liikennettä, luonnonvarojen käyttöä ja jätte-

den muodostumista. Selvityksessä arvioidaan yhdentymiskehityksestä seuraavan taloudellisen kasvun lisäävän metsäkuolemia ja haponpoiteita aiheuttavia rikkipäästöjä 8–9 prosenttia ja typpipäästöjä 12–14 prosenttia vuoteen 2010 mennessä, paremmista puhdistustekniikoista huolimatta. Jo tämän kohdan perusteella ulkoasiainvaliokunnan huoli ympäristöstä ja kestävästä kehityksestä on mitä aiheellisin.

Yksittäiset kansallisvaltiot ovat tukalassa tilanteessa. Pääoma liikkuu entistä herkemmin. Pelkään, että valtiot alkavat syyllistyä ympäristömääräysten ja ympäristöpolitiikkansa polkumyyntiin voidakseen säilyttää olemassaolevat yritykset ja houkutellakseen uusia investointeja. Tällöin ohjauskeinoina ei käytettäisikään ympäristöveroja, vaan päinvastoin entisistä luovuttaisiin ja ympäristömääräyksistä joustettaisiin.

Kansallisen päättävällän luovuttaminen emmitettyä minua, mutta olisin paljon halukkaampi siihen, jos tavoitteena olisi Euroopan ympäristöalue eikä talousalue. Kansalaisjärjestöjen yhteistoiminta varmaan lisääntyy. Niin kauan kuin todellista kehitystä hallitsee EY:n hallintomallin tapainen vain talousarvoihin nojaava epädemokraattinen, parhaimmassa tapauksessa vain valistunutta itsevaltiutta muistuttava päätöksenteko, ovat tulokset ympäristöongelmien kannalta kielteisiä tai vain puolinaisia.

Valiokunnassa esitimme, että valiokunta edellyttäisi hallituksen laativan Suomea koskevan ympäristötoimintaohjelman, joka tuotaisiin eduskunnan käsittelyyn siihen liittyvine lakiehdotuksineen. Sinänsä pidämme myönteisenä, että valiokunta saattoi sopia loppuponsiinsa myös ympäristökysymysten merkitystä korostavan osan.

Pohjoismaista hyvinvointivaltiota uhkaa yhentyminen ja sen mukanaan tuoma kilpailun lisääntyminen. Uhka on riippumaton Euroopan talousalueen perustamisesta. Kilpailu tasoittaa palkkoja matalapalkkamaiden ja korkeapalkkamaiden välillä, mutta kilpailu tulee myös tasoittamaan eroja yhteiskunnan jakamassa hyvinvoinnissa. Heikommissa maissa tilanne toivottavasti paranee, mutta Pohjoismaissa paine on päinvastaiseen suuntaan. Pelkään, että Pohjoismaat eivät kykene jatkuvasti kehittämään sellaista uutta teollisuutta, että nämä maat etumatkansa turvin voisivat pitää yllä muuta Euroopan talousa-

luetta oleellisesti suurempaa hyvinvoinnin tasausta.

Myös tässä yksittäisten valtioiden asema on tukala. Pääoma liikkuu ja hakee suotuisinta paikkaa. On pelättävissä, että valtiot alkavat syyllistyä myös sosiaaliseen polkumyyntiin voidakseen säilyttää olemassaolevat yritykset ja houkutellakseen uusia investointeja. Kansallisesta päättävällä olisi helpompi tinkiä, jos sillä varmistettaisiin sosiaalidemokratian Euroopan syntyminen.

Efta-maisen sosiaaliturvajärjestelmät eivät ole aivan samanlaisia. Näille maille on kuitenkin yhteistä se, että niissä on laaja julkinen sektori, kehittynyt sosiaaliturvajärjestelmä ja sosiaalisten oikeuksien painottaminen perinteisten länsimaisten vapausoikeuksien rinnalla. Suomen ja kaikkien Efta-maiden pitäisi Euroopan yhteistön kanssa käytävissä neuvotteluissa huolehtia siitä, ettei Eta-hanke vaaranna demokraattisen ja moniarvoisen sosiaalivaltion kehittämistä. Tästä asiasta sosiaalivaliokunta on erittäin perusteellisesti lausunut lausunnossaan.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä Suomen on tehtävä Efta-maille ehdotus siitä, että nämä maat kartoittaisivat niitä yhdistävät sosiaaliset tekijät EY:n kanssa käytäviä neuvotteluja varten. Suojattavat oikeudet, arvot ja edut tulisi muotoilla siten, että niiden määrittely voitaisiin sisällyttää osaksi itse Eta-sopimusta. Tähän mm. sosiaalivaliokunta lausunnossaan viittaa, kun toteaa, että nämä asiat pitäisi voida sisällyttää täysin tasa-arvoiseksi Rooman sopimuksen kanssa, jolloin ne olisivat aina perusteluina silloin, kun päätöksiä tehdään.

Efta-maat voisivat esittää, että perustavan laatuisten oikeuksien ja intressien luettelo sekä luonnehdinta sisällytettäisiin jo itse Eta-sopimukseen, jolloin se voi toimia tulevaa EY — Efta-tuomioistuinta velvoittavana oikeuslähteenä. Pääoman neljä vapautta ovat yksinkertaisesti liian suppea näkökulma.

Toissijaisena vaihtoehtona voitaisiin esittää laadittavaksi Efta-maiden keskinäisen valtiosopimus, johon tukeutuen maat voisivat aikanaan osoittaa pakottavien vaatimusten olemassaolon kansallisten etujen vaarantuesssa sisämarkkinavaatimusten paineessa. Tähänkin sosiaalivaliokunta mietinnössään viittaa todetessaan, että myös EY:ssä otetaan huomioon perusturva- ja perusoikeusasiat

silloin, kun ne ovat kansallisessa lainsäädännössä.

Eta-sopimusjärjestelmään kytkeytyvässä Efta-maiden sopimuksessa olisi kysymys ihmisoikeussopimuksesta, johon kirjattaisiin demokraattisten ja moniarvoisten sosiaalivaltioiden perusarvot. Siihen sisällytettäisiin erityisesti määräys jäsenvaltioiden positiivisista toimintavelvollisuuksista ylläpitää kansalaisten perusoikeuksia. Näitä olisivat niin klasiset yhteiskunnalliset ja poliittiset oikeudet kuin uudemmat taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet.

Suomen asetuksella voimaan saattama tss-sopimus on säätämisstatuksensa takia merkityksetön. Sehän on maamme tavalliseen lainsäädäntöönkin nähden toissijainen, saati että se voisi ohjata ylikansallista Eta-tuomioistuinta, jolle olisi annettu valta tulkita Eta-sopimusta. Ulkoasiainvaliokunta ei valitettavasti hyväksynyt ajatusta taloudellisten, sivistyksellisten ja sosiaalisten perusoikeuksien saattamisesta sopimuksellisesti vähintäänkin tasaveroisiksi pääoman neljän vapauden kanssa. Toivon, että eduskunta osoittaisi siihen enemmän kiinnostusta.

Totesin jo aluksi, että eduskunnan on sallittu muotoilla kantansa Euroopan talousaluetta koskeviin neuvotteluihin myöhään ja on pelättävissä, että hallitus yrittää sivuuttaa eduskunnan tässä selonteossa esittämät kannat.

Muitakin ongelmia on. Euroopan talousaluetta koskevat säädökset on Suomessa saatettava voimaan Suomen omilla lain tai asetuksen tasoilla säännöksillä. Suomen eduskunnan tulee siis aina voida sovittaa ne meidän oloihimme sopivaksi lainsäädännöksi. Ei riitä, että vain yrittäjiä ja tavallisia kansalaisia koskettavaa säännöstöä sijoitetaan meidän lakeihimme, minkä ainoa motiivi on tiedon parempi perillemeno.

Toiseksi haluamme korostaa, että talousalueella pitää turvata Efta-maiden ja EY:n tasa-arvo päätöksenteossa. Demokratian ihanteita ei oikein vastaa sellainen menettely, että Euroopan yhteisön valistunutta itsevaltiutta edustava päätöksentekojärjestelmä kuultuaan Efta-maiden virkamiehiä saattaisi jonkin säännöksen ensin voimaan EY:ssä, jonka jälkeen se kopioitaisiin Eurooppalaisen talousalueen säännökseksi. EY:n päätöksenteko ei ole demokraattinen, eikä Efta-maiden virkamiesten kuuleminen jossakin vaiheessa

myöskään täytä demokratian vaatimuksia.

Kansainväliset sopimukset vähentävät eri tavoin kansallista päätäntävaltaa. Näinhän on arvioitu ja todettu sekä perustuslakivaliokunnan lausunnossa että ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä. Tämä on väistämätöntä. Juuri hiljattain Suomi tinki suvereniteetistaan Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen kohdalla. Todennäköisesti on hyvä, että tinki.

Kansallista päätösvaltaa tosiasiallisesti kaivata myös pääomien kansainvälinen yhentyminen, vaikkei mitään sopimuksia olisikaan. Tämä näkyy niin verotuksen, sosiaaliturvan kuin ympäristönkin polkumyyntinä. Se näkyy myös paineena yhdenmukaistaa talouspolitiikkaa. Tässä ei varmaan riitä, ed. Björklund, että päästään rusinapullapöytään, pitää päästä myös päättämään, millaista leipää, pettua vai rusinapullaa, yleensä tehdään. (Ed. Björklund: Suoraan leipomoon!) — Suoraan leipomoon pitää päästä.

Ehdotimme ulkoasiainvaliokunnassa, että valiokunta edellyttäisi valtiosäännön tarkistamista eduskunnan vallan lisäämiseksi, saamatta kuitenkaan valiokunnan enemmistön hyväksymistä kannallemme. Toki valiokunta pyörein sanakääntein viittasi myös lainsäädäntövallan vahvistamiseen. Suvereniteetista olisi toki helpompi tinkiä, jos se turvaisi Euroopan, joka olisi nykyistä sosiaalisempi, nykyistä enemmän ympäristöä kunnioittava, ja varmistaisi sellaisen rauhan, jossa aseita ei tarvita turvallisuuden takeena.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän käsityksen mukaan ei sinänsä ole estettä sille, että Suomi muiden Efta-maiden kanssa neuvottelee EY:n kanssa Euroopan talousalueen muodostamisesta. Mutta en ymmärrä, mihin ruotuun ed. Järvenpää meitä vaatii. Me emme vastusta Eta-neuvotteluja, mutta meidän käsityksemme tavoitteista vain poikkeavat siitä liikemieslinjasta, jota hallitus edustaa. Meidän käsityksillemme löytyy runsaasti perusteita valiokuntien lausunnoista ja myös ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä. Meidän tavoitteemme on sosiaalinen ympäristö-Eurooppa, ei liikemies-ten Eurooppa, jossa ainoina arvoina vallitsivat pääoman neljä vapautta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi ehdotan, että eduskunta hyväksyisi ne viisi lausumaehdotusta, jotka sisältyvät allekirjoittamaani, ulkoasiainvaliokunnan mietintöön jätettyyn I

vastalauseeseen. Näin eduskunta edellyttäisi hallitukselta niitä toimia, joita niissä on ehdotettu.

Ed. Varpasuo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Melin: Fru talman! Utrikesutskottet har gjort ett synnerligen omfattande arbete under de senaste månaderna och veckorna och det är inte nödvändigt att här upprepa allt som står i det omfattande betänkandet. Också andra utskott har här gjort ett grundligt arbete. Men jag vill på svenska riksdagsgruppens vägnar till allra först säga att jag omfattar det som utrikesutskottet här föreslår, dvs. att riksdagen skall besluta, efter att ha erhållit statsrådets redogörelse om Finlands förhållande till integrationsutvecklingen i Västeuropa, att den övergår till dagordningen. Så blir det här sagt redan i början.

Rouva puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on perusteellisesti selvittänyt mahdollisen Etasopimuksen vaikutuksia Suomen lainsäädäntöön ja maamme taloudelliseen ja poliittiseen asemaan Euroopassa. Meille koko Länsi-Euroopan yhdentymisprosessi konkretisoituu nimenomaan Eta-hankkeen kautta.

Parhaaseen mahdolliseen neuvottelutulokseen pääseminen näissä Suomen ja kaikkien Efta-maiden kannalta erittäin merkittävässä neuvotteluissa edellyttää kuitenkin Eta-hankkeen tarkastelua myös EY:n näkökulmasta. Eta-hanke on EY:n kannalta katsoen kyllä ilmeisen tärkeä osa Euroopan uutta arkkitehtuuria, mutta ei kuitenkaan kaikkein keskeisin elementti.

Länsi-Euroopan yhdentymisen ytimenä on edelleen EY:n oma sisäinen muutos, kehitys todelliseksi sisämarkkina-alueeksi, talous- ja rahaunioniksi sekä aikanaan mahdollisesti myös poliittiseksi unioniksi. Eta-hanketta on edistettävä tämä tausta huomioon ottaen. EY on pidettävä vakuuttuneena siitä, että Eurooppalainen talousalue on omiaan edistämään eurooppalaisen tuotannon maailman laajuista kilpailukykyä eikä muodosta uhkaa EY:n omalle kehitykselle.

Edes EY:n ulkosuhteissa Eta ei ole ainoa huomion ja suunnittelun kohteena oleva ajan-kohtainen suuri kokonaisuus. EY:n suhteet uusiin Keski- ja Itä-Euroopan demokratiioi-

hin, supervaltioihin Neuvostoliittoon ja Yhdysvaltoihin sekä Japaniin ovat jatkuvan muutospaineen alaisina. Yhteisön laajentuminen käsittämään koko yhdistyneen Saksan on sekin oma merkittävä asiakohtansa EY:n lähiajan työohjelmassa. Eta tulisi myös EY:ssä nähdä sopimusjärjestelmänä, joka lisää koko Euroopan vakautta ja edistää koko maailmankaupan vapauttamispyrkimyksiä mm. Gattin puitteissa.

EY:n komission puheenjohtaja Jacques Delorsilla oli vuonna 1985 virkaan astuessaan kolme tavoitetta EY:n kehittämiseksi: sisämarkkinaohjelman läpivieminen, talous- ja rahaunionin perustaminen sekä poliittinen unioni. Vuonna 1985 ei näyttänyt mahdolliselta toteuttaa kahta jälkimmäistä tavoitetta, joten oli aloitettava sisämarkkinoista. Sisämarkkinaohjelman loppuunsaattaminen on edelleen EY:n tärkein tavoite.

Sisämarkkinaohjelman vaikeimmat vielä auki olevat kysymykset tulee ratkaista kuluvan vuoden aikana, mikäli yhtenäiset markkinat halutaan toteuttaa vuoteen 1992 mennessä. Varsinaisen sisämarkkinaohjelman lisäksi EY:n sisällä valmistellaan kiivaasti toimenpiteitä kilpailu-, energia-, alue- ja sosiaalipolitiikan aloilla. Tämä tausta huomioon ottaen on täysin paikallaan, että varsinaiset substanssineuvottelut Efta-maiden ja EY:n välillä nyt, kuten kuulumme ministeri Salolaiselta, alkavat tämän kuun lopulla.

Yhteisön ponnistelut jäsenmaiden välisten taloudellisten ja sosiaalisten erojen pienentämiseksi, sisämarkkinoiden sosiaalisten kysymysten ratkaisemiseksi sekä erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten parantamiseksi ovat osoituksena siitä, että yhteisön taloudellisia rakenteita pyritään vahvistamaan mahdollisimman tasapainoisesti.

Kuluvan vuoden aikana EY on sisämarkkinapaineiden lisäksi joutunut aivan uudenlaiseen, ennakolta odottamattomaan tilanteeseen. Nopeat muutokset Itä- ja Keski-Euroopan maissa ovat luoneet huolestuttavia taloudellisia ja poliittisia paineita, joiden keskellä EY on joutunut ottamaan laajan vastuun sekä uusien rakenteiden luojana että Euroopan vakauden ylläpitäjänä. Koko Euroopan tulevaisuuden kannalta keskeisin EY:n työn sarka tulee ilmeisesti olemaan Itä-Euroopan maissa käynnistyneiden poliittisten ja taloudellisten muutosten tukeminen.

Jo pelkästään Saksojen yhdistyminen tulee vaatimaan myös EY:ltä huomattavia ponnisteluja.

Euroopan viimeaikainen kehitys on johtanut siihen, että EY on odotettua nopeamassa tahdissa ryhtynyt valmistelemaan talous- ja rahaunionia sekä myös poliittista unionia. EY:n ja jäsenmaiden johdon seuraavassa huippukokouksessa Dublinissa 25. — 26.6. tultaneen talous- ja rahaunionin osalta toteamaan, että valmistelut EY:n jäsenhallitusten välisen konferenssin kokoonkutsumiseksi ovat edenneet odotetulla tavalla. Konferenssi aloittanee työnsä vielä tämän vuoden aikana.

EY:n jäsenmaiden johto on pitänyt välttämättömänä vahvistaa myös yhteisön poliittisia rakenteita. On odotettavissa, että Dublinissa päätetään toisen Euroopan poliittista unionia valmistelevan EY-maiden hallitusten välisen konferenssin kokoonkutsumisesta. Siis tässä on kyseessä melko dynaaminen, ehkä jopa odottamattoman nopea kehitys.

Mikäli EY:stä tulee talous- ja rahaunionini sekä poliittinen unioni, ero EY:n jäsenmaiden ja ulkopuolisten maiden välillä kasvaa. EY:n jäsenyyden merkitys ja luonne on nopeasti muuttumassa juuri talous- ja rahaunionin sekä mahdollisen poliittisen unionin myötä. Eta-sopimuksella voidaan tätä etäännyttämistä hidastaa vain osittain.

Euroopan kokonaistilanne on nyt monessa suhteessa erilainen kuin viime vuoden tammiukuussa, jolloin komission puheenjohtaja Delors teki ehdotuksensa kolmannen tien etsimisestä EY — Efta-suhteissa. Eta-sopimus nähdään EY:ssä nyt osana koko Eurooppaa koskevaa järjestelyä.

Euroopan yhteisön sisäisen taloudellisen yhdentymisen nopeutuminen merkitsee EY:n tuotantorakenteen tehostamista sekä yhteisön tuotannon kilpailuedellytysten paranevista maailmanmarkkinoilla. Suomen tuotannon kilpailukyvyyn säilyttäminen edellyttää EY:n ja Suomen välille muodostuneen ja yhä kasvavan kustannuseron kuromista umpeen. Juuri tähänhan EY:n ja Efta-maat kattavalla yhtenäisellä talousalueella pyritään.

EY:n sisämarkkinasuunnitelma toteutuu nopeasti, koska se on yritysten silmissä uskottava. Myös Eta-sopimuksen onnistuminen tulee pitkälti riippumaan juuri siitä, kuinka uskottava se on Efta-maiden elinkei-

noelämän kannalta. Euroopan markkinoiden ja tuotannon tekijöiden uusjako on hyvää vauhtia meneillään. Mitä pikemmin Eta-sopimus on valmis, sitä paremmat edellytykset suomalaisilla on täysimääräisesti hyödyntää eurooppalaisen rakennemuutoksen tarjoamat mahdollisuudet.

EY:n työtaakka on äärimmäisen raskas. EY:lle kohtalonkysymys on se, miten se pystyy läpiviemään omat sisäiset muutosprosessinsa ja toisaalta turvaamaan Itä-Euroopan maiden taloudellisesti ja poliittisesti suotuisan kehityksen samanaikaisesti. Eta-sopimus on EY:lle taloudellisesti tärkeä, mutta Efta-maille se on jopa elintärkeä. Käsitys siitä, että EY olisi jyräämässä Efta-maat ja niiden joukossa Suomen, on kuitenkin väärä. EY on tällä hetkellä kiistatta Euroopan taloudellisen kehityksen veturi, johon kaikki Efta-maat haluavat kiinnittää omat vaununsa, koska niiden oma etu sitä vaatii. Samoin ajatellaan myös Itä- ja Keski-Euroopan maissa.

Fru talman! Den senaste utvecklingen inom den europeiska gemenskapen både inom kommissionen och europaparlamentet vittnar om ett visst motstånd mot Efta-ländernas strävanden att genom förhandlingar nå ett avtal om en europeisk ekonomisk sfär, Ees, med möjligheter att där påverka beslutsfattandet i det planerade gemensamma marknadsområdet för de tolv EG- och sex eller sju Efta-länderna. Inom det direkt valda europaparlamentet förekommer misstro mot försöken att öppna portarna till EG:s interna marknad för sex av Europas rikaste länder på fördelaktiga villkor.

De förhandlingar som snart inleds mellan Efta och EG väntas därför bli kärva. Eftas begränsnings- och förhandlingsorganisation har väckt farhågor. Besluten inom Efta kan endast fattas med konsensus, medan bindande majoritetsbeslut inte förekommer. EG-kommissionens viceordförande Martin Bangemann har med adress till otåliga medlemsaspiranter, närmast Österrike, sagt att EG tidigast år 2000 tar emot nya medlemmar. Det bästa som står till buds på kort sikt för Finland torde sålunda vara ett Ees-avtal.

En uppfattning som emellertid vinner allt starkare understöd är att Ees endast kan bli en etapp på vägen mot en allt djupare integration i Västeuropa. Till denna kommer

på längre sikt att ansluta sig åtminstone de mest utvecklade centraleuropeiska länderna Tjeckoslovakien, Polen och Ungern.

EG:s kommande säkerhetspolitiska inriktning är viktig. Om den interna utrikespolitiska samordningen blir av mera lös karaktär och de neutrala länderna inom EG kan bibehålla sin neutralitet och sin suveränitet kan ett framtida medlemskap i gemenskapen även för Finlands del bli aktuellt. Den kända säkerhetspolitiska experten Jan-Magnus Jansson skrev i går i en artikel med rubriken "En finländsk linje" bl.a. följande i Hufvudstadsbladet: "Vi måste vara redo att acceptera en i vissa avseenden otillfredsställande Ees-lösning. Den låter oss hålla vår politiska oavhängighet och den ger oss tid att avvakta på vilket sätt de kommande strukturerna i Europa utvecklas. I väst är man för närvarande inställd på att konservera Nato och det nuvarande EG, organisationer som har uppstått under helt andra förhållanden och som förutsätter en tudelning av Europa.

Vad beträffar samarbetet inom EG är det självfallet ett irreversibelt faktum. Men också EG står inför tvånget att välja en framtid. EG kan enligt Jansson fortsätta att utvecklas till "en hegemonibetonad västeuropeisk supermakt omgiven av mer eller mindre ödmjuka klienter. Men det kan också tänkas överlämna det alleuropeiska politiska samarbetet åt KSSE och själv bli öppnare, neutralare och klarare inriktat på rent ekonomiskt samarbete i hela Europa. Finlands hållning till EG måste bero på vilken framtid organisationen väljer. Förverkligas det senare alternativet ligger medlemskap inte helt utanför möjligheternas gräns", så alltså Jansson.

Finland har i alla stora integrationspolitiska frågor efter andra världskriget nått samma lösningar som Sverige. Detta har för oss varit den avgörande förutsättningen då det gått att hävda oss på de viktigaste marknaderna. Även i framtiden ligger det i finländskt intresse att i vår EG-orientering hålla en gemensam linje med Sverige. Allmänt bör understrykas att både den politiska och den ekonomiska utvecklingen i Europa kan ske snabbt och ta överraskande vändningar. Det bör vi även bereda oss på.

Svenska folkpartiet höll 9–10 juni sin partidag och uttalade där efter att ha behandlat integrationsfrågan följande:

— att Finland i första hand bör sträva till att den europeiska ekonomiska sfären Ees förverkligas utan dröjsmål,

— att Finland aktivt medverkar till att stärka Eftas resurser och organisation bl.a. genom att ge organisationen längre gående beslutsfullmakter inklusive möjligheten att i vissa frågor fatta majoritetsbeslut, jag skall snart ge ett exempel på hur detta kunde tänkas ske,

— att Finland noggrant följer med EG:s säkerhetspolitiska orientering, Sveriges agerande beträffande ett eventuellt medlemskap i EG och bereder sig på en framtida integrationslösning som trygga Finlands ställning och konkurrensvillkor på den europeiska marknaden.

När vi talar om att stärka Efta kan det nämnas att Eftas sekretariat har fått något mera resurser, och nu har cirka 120 anställda och är lika starkt som på den tiden när Storbritannien hörde till Efta, dvs. fram till 1972. Men organisationen behöver också utvidgade funktionsmöjligheter. Efta behöver möjligheter att effektivt övervaka hur frihandelsavtalen fungerar i praktiken. Ett exempel är konkurrenspolitiken i största allmänhet och statsstödet och offentlig upphandling i synnerhet.

Efta måste kunna utreda om något medlemsland ger alltför stora subventioner, dvs. statsstöd som försvårar och förvränger den internationella konkurrensen. Ett sådant exempel i ett Efta-land i dag är ett påstått betydande statsstöd till det amerikanska företaget Chrysler för en industrietablering i Österrike.

Efta behöver fullmakter som gör det möjligt att även ingripa mot subventioner som strider mot frihandelsprincipen. Det är en förutsättning för att ett fördjupat frihandelsavtal med EG skall kunna fungera, i synnerhet med tanke på Ees-avtalet.

I utrikesutskottets betänkande sägs beträffande den europeiska utvecklingen — och man talar här om konferensen för samarbete och säkerhet i Europa: "En av de mest betydelsefulla konferenserna var den europeiska ekonomiska konferensen som arrangerades i Bonn i mars-april 1990. Precis som avsikten var, gav konferensen deltagarna nya impulser för de ekonomiska relationerna länder emellan, särskilt med hänsyn till att förutsättningarna för handelsutbyte och in-

dustriellt samarbete förbättrades, och att möjligheterna och formerna för ett nytt ekonomiskt samarbete behandlades. När den process som fick sin början vid den ekonomiska konferensen i Bonn avancerar, kan den leda till alleuropeiska helhetslösningar på det ekonomiska området, som bl.a. med tanke på att de neutrala länderna skulle ställa till mindre problem än en ekonomisk integration inom snävare statsgrupperingar med siktet särskilt inställt på övernationella arrangemang."

Utrikesutskottet konstaterar sedan i en kläm att KSSE på det hela taget är den mest heltäckande och därför det mest utvecklingsdugliga systemet för europeiskt samarbete. Det ligger i alla hänseenden i Finlands intresse att utveckla KSSE-samarbetet, att stärka samarbetet också på det ekonomiska området och att skapa mer permanenta organisationsformer för KSSE. KSSE bör även få en parlamentarisk dimension.

Den nya europeiska säkerhetskonferensen som sammankallats till i höst kommer att bli ett forum för Europas framtid. Finland har en betydande upphovsmannarätt till den europeiska säkerhets- och samarbetsprocessen med tre korgar, den första för säkerhetspolitik, den andra för ekonomi och den tredje för mänskliga rättigheter.

Viktigt är att Finlands regering inte sover bort Helsingfors' möjligheter att bli säte för det planerade KSSE-sekretariatet. Österrikarna har redan hållit sig framme och drar sig inte för att kalla Wien den europeiska säkerhetens huvudstad. Också svenskarna håller sig framme. Stockholm har hunnit före oss med att erbjuda sina tjänster för KSSE. Utrikesminister Paasios förslag om Helsingfors, som kommer som numer tre i ordningen, måste få stöd på högsta politiska nivå för att synas i Europa.

Det som nu planeras är ingenting mindre än en ny europeisk säkerhetsordning. Villkoren för neutraliteten kommer att förändras när motsatserna mellan maktblocken minskar. Vi måste vara öppna för fortsatta förändringar i Europa. Neutralitetsbegreppet kommer här att få ett nytt innehåll. Vi får räkna med ett gemensamt europeiskt säkerhetssystem bortom de militära allianserna. Utgångsläget är nu gynnsamt. Det är inte fråga om förhandlingar mellan segrare och besegrare såsom efter första världskriget. Det

gäller att finna en gemensam säkerhetsordning för de europeiska länderna jämte USA och Kanada. Vägen har breddats genom att alla dessa länder numera bekänner sig till det marknadsekonomiska systemet som väg till välstånd. När parlamentarisk demokrati, politisk pluralism och mänskliga rättigheter även de snart omfattas i tidigare totalitära östeuropeiska och centraleuropeiska länder har helt andra förutsättningar skapats för en europeisk säkerhetsordning än i det tudelade Europa, där terrorbalansen mellan maktblocken alltför länge dominerade säkerhetspolitiken.

Det är många som tvivlar på tanken på Europas förenta stater, som kanske inom tio år omfattar både väst- och östeuropeiska länder inklusive de neutrala länderna, bland vilka även Finland nämnts. Men vem av oss hade blivit trodd om han eller hon för ett år sedan hade förutspått att Berlinmuren skulle falla ännu samma höst och att de kommunistiska regeringarna på fredlig väg skulle röstas bort i Ungern, DDR, Tjeckoslovakien och Polen. Säkert skulle en sådan talare, fru talman, ha uppfattats som en fantast utan förankring i verkligheten.

Ed. Kohijoki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kun keskustelua tämän nyt mietintövaiheessa olevan selonteon tarpeellisuudesta sekä eduskunnassa että valtioneuvoston piirissä aikanaan viriteltiin, päällimmäiseksi jäi ainakin kaksi epäilyn luonteista asiaa. Toinen oli tunne siitä, että tietyt tahot halusivat pitää Eta-neuvotteluja koskevan etenemisprosessin pelkästään poliittisen johdon ja virkamiestason käsissä siten, että eduskunta olisi ollut etäinen sivustaseuraaja. Toinen oli ilmiselvä epäily siitä, että täysimittainen, neuvottelujen nykyvaiheeseen liitetty eduskuntakäsittely saisi mahdollisesti asiattomia muotoja ja tätä kautta vaikeuttaisi neuvottelujen etenemistä.

Mikäli ensimmäinen tuntemus pitää yhtä totuuden kanssa, se on ollut perusteeton ja ristiriidassa parlamentaarisen päätöksentekojärjestelmän kanssa. Kun kysymyksessä on neuvotteluvaihe, joka mahdollisesti tulee johtamaan maan kannalta erityisen merkittävään kansainväliseen sopimukseen, eduskun-

nalla on oltava aitiopaikka sen näytelmän kenraaliharjoituksessa, jota parhaillaan käydään, niiden sopimusneuvotteluiden suhteen, joiden lopputulos tulee koskemaan jokaista maan kansalaista.

Valtioneuvoston selonteon käsittely eduskunnassa taas on osoittanut vääräksi epäilykset laajamittaisesta poliittisesta pelistä, joka asian käsittelyyn olisi saattanut liittyä. Näin on sekä muiden erikoisvaliokuntien että ulkoasiainvaliokunnan käsittelyn osalta. Esimerkiksi ulkoasiainvaliokunnassa käsittely oli perin asiapitoista, jopa niin, että ilmapiiriä olisi ajoittain voinut verrata Yhtäköyttä-Yhdistys ry:n kevätkokoukseen. Suurimmat puolueet, jotka edustavat kolmea neljäsosaa eduskunnan päätösvallasta, löysivät tietyn konsensuksen ja ainakin osa mietinnön vastalauseista — kuten esimerkiksi allekirjoittaneen — liittyy suppeata erityisaluetta koskevaan näkemykseen eikä haluun lietsoa poliittista erimielisyyttä.

Pyrkimyksestä tietylnaiseen konsensukseen on lopputuloksena ollut se, että ulkoasiainvaliokunnan mietinnön loppuponsia koskeva osa on tietyllä tavalla mitäänsanomaton ja yleisluonteinen. Se ei tuo juuri mitään eväitä Eta-neuvotteluihin hallituksen ja maata edustavien virkamiesten noudatettavaksi. Eväät neuvotteluihin onkin esittävä mietinnön tekstiosasta, siellä sisäänvedettyjen ponsien sisällöstä, kutakin käsiteltyä asiakohtaa koskien, samoin erikoisvaliokuntien lausunnoista soveltuvin osin kuten mietinnön kapaleeseen 9 sijoitettu ponsi edellyttää. Eduskunnan tahto löytyy kokonaisuudesta, ei muutamasta värittömästä loppuponnesta.

Rouva puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietintö, kuten sen pohjana ollut keskustelukin, sisältää paljon liturgiaa ja yleisperusteluita. Vaikka en yleisperusteluihin ja liturgiaan enemmälti puutukaan, johdonmukaisuuden vuoksi kertaan eräitä perusasioita, joiden pohjalta nyt edetään, sekä sitä, mitkä ovat tämän hetken neuvotteluasetelmat kansanedustajan silmällä katsottuna ja eduskuntaryhmää edustaen.

Kuten valtioneuvoston selonteossa toodetaan, tarkoituksena on kattavan Eta-järjestelyn luominen, joka toteuttaa tavaroiden, palvelusten, pääomien ja ihmisten liikkumisen yhteisesti määriteltävien EY:n säännösten pohjalta. Tämä asia lienee toteutuksen kannalta Eta-sopimuksen keskeinen asia. Tä-

män lisäksi on pyrkimyksenä vahvistaa ja laajentaa yhteistyötä EY:n toiminnan puitteissa myös eräillä muilla tärkeillä yhteiskunnallisen toiminnan alueilla, kuten tutkimus- ja kehitystyössä, sosiaaliturvan alalla, ympäristöyhteistyössä jne. Pyrkimyksenä on myös yhteistyön puitteissa vähentää alueiden välisiä taloudellisia ja sosiaalisia eroja. Näistä kolmesta asiaryhmästä ensimmäinen lienee suhteellisen tiukkoihin raameihin sidottu, kaksi viimeksi mainittua jo ilmaisunsa mukaan enemmän kehitystä suuntaavia.

Alkuperäisen suunnitelman ja toiveajattelun mukaan sekä EY:n että Eftan välinen päätöksenteko tapahtuisi tietynlaisen tasavertaisuuden perusteella. Myöhemmin on ennistä selkeämmin käynyt ilmi EY:n pyrkimys siihen, että päätökset tehdään EY:ssä ja Efta-maat mukaanluettuna Suomi toimivat lähinnä lausunnonantajan asemassa ilman todellista vaikutusmahdollisuutta talousalueen toimintoja sääteleviin säädöksiin. Tämän suuntainen kehitys merkitsee sitä, että Efta-maiden, myös Suomen ja sen eduskunnan, oikeudet kansalliseen päätöksentekoon sopimuksen tarkoittamalla alueella supistuisivat merkittävästi. Esimerkiksi eduskunta joutuisi asemaan, jossa se vain kirjaisi tietyiltä osin EY-päätökset suomalaisen lainsäädäntöön.

Viimeisimpiä tietoja neuvotteluprosessin kuluessa on se, että EY:n taholta tuskin lainkaan tullaan hyväksymään kansallisten etujen nimissä tehtyjä poikkeusvaatimuksia ja tarvetta siirtymäkaudeksi tiettyjen säännösten voimaantulon osalta. Joskin EY:n taholta kysymyksessä saattaa olla tarpeettoman toiveajattelun karsiminen esimerkiksi runsaiden poikkeus- ja siirtymäkausitavoitteiden suhteen, tilanne esimerkiksi Suomen kannalta on tietyllä tavoin huolestuttava. Toisaalta pyrkimys Eta-yhteistyöhön on tärkeä, toisaalta tiettyjen kansallisten intressien suojaaminen on elintärkeätä, kuten suoritettu valiokuntakäsittelykin koko laajuudessaan osoittaa. Ollaan tietyllä tavoin puun ja kuoren välissä. Syötti hokuttua, giljotiini kauhistuttaa.

Tätä taustaa vasten on nähtävä myös se tietyllä tavoin ilmassa oleva mutta käsin kosketeltava tunne, että sen paremmin hallitus kuin neuvotteluprosessissa olevat virkamiehet eivät hyvällä silmin katselisi eduskunnan taholta esitettyä monikymmenkohtaista

listaa poikkeus- ja siirtymäsäännöksistä neuvottelujen pohjaksi. Tällä asialla on myös ulkoasiainvaliokunnan siivilä, jonka sihdistä ovat loppuponsiksi selvinneet nuo harvat kohdat pyöreästi sanottuna ja ovat mietinnön lopusta luettavissa. Valiokunnan mietintö kuitenkin on, kuten olen maininnut, kokonaisuus ja se on sellaisena myös luettava.

Rouva puhemies! Seuraavaksi käsittelen tietyllä tavalla mielivaltaisessa järjestyksessä eräitä yksittäisiä osa-alueita, joihin ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on otettu kantaa.

Ensimmäinen tällainen on työvoimakysymys, joka liittyy yhteen sopimusneuvottelujen keskeisistä kohdista eli ihmisten vapaaseen liikkumiseen. EY-säännösten mukaan henkilöllä on tietyn ajan oikeus vapaasti etsiä työtä toisen valtion alueella sekä ottaa työpaikka vastaan. Vaikka näiden säännösten vaikutusta työvoiman liikkuvuuteen ei esimerkiksi Suomen osalta pystytä edes likimääräisesti arvioimaan, tiettyjä oletettavia voidaan kuitenkin esittää.

Suomessa on suhteellisen korkea ansiotaso eräisiin Euroopan maihin verrattuna myös ns. alemman suoritushenkilöstön osalta. Parempaa sanaa tähän en keksinyt, toivottavasti se ei ketään loukkaa. Edellyttäen että työvoimapula maassamme kasvaa — mitä en kylläkään pidä niinkään varmana — Suomeen saattaa siirtyä eräistä Euroopan maista merkittävässä määrin kokonaan ammattitaidotonta tai vähäisen ammattitaidon omaavaa työvoimaa. Paineet tältä osin ovat olemassa sikäli, että useassa Euroopan maassa on jo nyt merkittävä siirtotyöläisten massa, joka on tietyllä tavoin muukalaisen asemassa ja hyvinkin herkästi liikkuvaa. Tämän työvoiman työhaluista ei ole niinkään takeita, vaan perimmäiset tarkoitukset saattavat olla jatkossa korkean sosiaaliturvan suunnassa.

Toisaalta Euroopan työmarkkinat saattavat hyvinkin houkuttaa Suomessa nykyisen korkean koulutuksen saaneita henkilöitä puoleensa. Viimeksi mainittu ilmiö saattaa liittyä myös kasvavaan suomalaisen pääoman vientiin ulkomaille yritysostojen kautta, jolloin suomalaisten omistuksessa olevat yritykset pyrkivät saamaan palvelukseensa korkean koulutuksen saanutta suomalaista henkilöstöä.

Edellä esitetty vaihtosuhde näin toteutetaan tulee olemaan Suomelle ehdottoman

negatiivinen. Se on sitä siitä huolimatta, että ei huomioitaisi pitkälti olettamuksen varassa olevia mahdollisuuksia paineista sosiaaliturvan suuntaan. Tätä asiaa on ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä käsitelty varsin yleisluonteisesti. Kun työvoiman liikkuvuus kuuluu neljään peruseriaatteeseen, on hyvin todennäköistä, että sopimusneuvotteluissa ei voida tehdä mitään sellaisia varauksia, jotka turvaisivat maan tähän liittyviltä mahdollisilta ongelmilta.

Rouva puhemies! Työvoimakysymyksiin liittyvät hyvin läheisesti sosiaaliturvaan kuuluvat kysymykset, vaikka ne ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä ovat kokonaan toisessa kohdassa.

Sosiaaliturvaan liittyviä säännöksiä koskeva kysymys on ollut Eta-kysymystä sivuten eduskunnassa niin selontekoa koskien kuin muissa yhteyksissä syystä tai toisesta kuin kuuma peruna. Kysymystä on kierrelty vuoroin vasemmalta, vuoroin oikealta ja vältelty siihen liittyvää keskustelua. Vaikein asia on ollut EY-asetus n:o 1408/71, jonka käsitteilyyn saaminen tuotti vaikeuksia myös selontekokeskustelussa. Niinpä, vaikka sosiaaliturvaa koskeva kysymys on myös ulkoasiainvaliokunnan loppupöytäkirjassa, se on kovin pyöreä ja asiaa välttelevä sekin siitä huolimatta että Suomen sosiaaliturvaa koskevat säännökset ja EY:n asumisperiaatteelle pohjautuva asetus n:o 1408/71 ovat selvästi ristiriidassa toistensa kanssa.

Mainitun EY-asetuksen asettaminen pohjaksi Eta-alueen sosiaaliturvaa järjestettäessä saattaa aiheuttaa kohtuuttomia kustannuksia Suomen kannettavaksi riippuen siitä, miten työvoiman liikkuvuus Eta-sopimuksen voimassa ollessa suuntautuu. Jos Suomi joutuu maksamaan Suomessa työssä olevan ja asuvan eurotyöntekijän perheelle sosiaaliset avustukset suomalaisen tariffin mukaisesti ja toisaalta joutuu maksamaan ulkomailla työssä olevan suomalaisen täällä asuvalle perheelle tariffien sisältämän erotuksen, se muodostuu kohtuuttomaksi rasitukseksi.

Tämä asia on neuvotteluissa otettava tarkoin huomioon varsinkin, kun kysymyksessä on yhteistoiminta-alue, jolla ennakoasetelmien mukaan pyritään kehityksen suuntaamiseen ja joka ei liity noihin neljään keskeiseen päätaavoitteeseen muuten kuin kylläkin ihmisten ja siis työvoiman vapaan liikkumisen periaatteen kautta.

Rajatarkastukset tulevat niin ihmistä kuin tavaroitakin koskien mahdollisen Eta-sopimuksen solmimisen jälkeen asteittain poistumaan. Asiaan liittyy kipeä ongelma, jota koskevaa varumaehdotusta ulkoasiainvaliokunta ei äänestyksen kautta suostunut ottamaan loppupöytäkirjaan. Siitä ei mainita myöskään varsinaisessa käsitteilytekstissä.

Huumeiden salakuljetus Suomeen — joko täällä markkinoinnin tai kauttakuljetuksen tarkoituksessa — tapahtuu paljolti Euroopan maista, minne ne on yleensä kuljetettu Euroopan ulkopuolelta EY-maiden rajoilla tapahtuvasta tarkkailusta huolimatta. Eta-alueiden rajoilla tapahtuva valvonta kolmansien maiden suuntaan ei siis tulevaisuudessaakaan tule estämään huumeiden kuljetusta Eta-alueelle.

Suomalainen tulli ja poliisi ovat merkittäväällä tavalla pystyneet torjumaan huumeiden salakuljetusta Suomeen, ja valtaosin juuri tästä syystä huumeiden käyttö Suomessa on pystytty pitämään suhteellisen vähäisenä. Rajatarkastusoikeuksista luopuminen merkitsee varmuudella huumevalvonnan romahtamista ja huumeiden käytön merkittävää kasvua maassamme. Tästä syystä rajatarkastusoikeus huumeiden salakuljetusten estämiseen liittyen tulisi säilyttää, ja tätä olen ehdottanut ulkoasiainvaliokunnan mietintöön liittämässäni vastalauseessa. Vastalauseeseen perusteissa ja ponsiehdotuksessa mainitaan myös kasvava kansainvälinen rikollisuus ja terrorismi, jotka ovat merkittäviä nekin. Ylitse näiden käy kuitenkin huumerikollisuuden estäminen.

Rouva puhemies! Eta-suunnitelmassa on luonnollisesti paljon myönteistä siitä huolimatta, että olen edellä etupäässä kritisoinut eräitä asioita ulkoasiainvaliokunnan mietinnön pohjalta. Yhtenä positiivisena esimerkkinä haluan tuoda esiin mahdollisen sopimuksen kilpailulainsäädäntöön mukanaan tuomat muutokset. Suomessa kilpailuviranomaisten näyttövelvollisuuteen perustuvat kartellisäännökset ovat täysin tehottomat ja ovat tietyssä yhteydessä eräillä aloilla korkeaan hintatasoon. Kun EY:n kartellikieltoon perustuva kilpailulainsäädäntö astuu voimaan mahdollisesti myös Suomessa, se merkitsee huomattavaa parannusta kilpailuviranomaisten mahdollisuuksiin valvoa tuotteiden hinnanmuodostusta. Erityisen positiivisena on nähtävänä kansainvälisen kilpailun

ulottaminen valtion ja kuntien hankintoihin. Se avaa myös suomalaiselle yrittäjälle merkittävät mahdollisuudet tarjota tuotteitaan Eta-alueen julkisella sektorilla.

Rouva puhemies! Ehkä voidaan sanoa, että ainakin tunneperäisesti mutta muutenkin mietinnön keskeisiä kohtia on kysymys ulkomaalaisomistuksesta. Keskeiset näkemykset tätä koskien valiokunta on koonnut kahteen sisäänvedettyyn lausumaan koskien ulkomaalaisomistusta suomalaisissa yhtiöissä ja tuotantolaitoksissa sekä toisaalta kiinteän omaisuuden suhteen. Näissä kysymyksissä näkemykset ovat olleet suhteellisen yhteneväiset. Niiden osalta päätösvalta on säilytettävä kansallisella tasolla. Tästä näkemyksestä on ryhmämme mielestä pidettävä ehdottomasti kiinni.

Yhtiöiden ja tuotantolaitosten osalta kysymys on kieltämättä ongelmallisempi silloin, kun vastakkain ovat peruslähtökohdaksi otettu periaate ja toisaalta halu ja tarve lisätä ulkomaalaisten sijoitustoimintaa Suomessa. Nykyinen ulkomaaisen pääoman virta Suomeen on vähäistä verrattuna suomalaisten yritysten sijoituksiin ulkomailla. On pidettävä tärkeänä, että myöskin ulkomaalaisilla sijoittajilla on lisääntyvä kiinnostus pääomien sijoittamiseen suomalaisessa yrityselämässä. Valvonnan ja rajoitusten tarpeellisuus koskeekin etupäässä sellaisten epäterveiden ilmiöiden estämistä, jotka saattaisivat olla tuhoisia keskeiselle yritystoiminnalle Suomessa. Eräs sellainen voisi olla esimerkiksi tietyn teollisuushaaran ostaminen ja poistaminen tuotannosta muualle syntyvän monopolin varmistamiseksi. Esimerkki on ehkä kaukaa haettu mutta mahdollinen suuren eurooppalaisen rahan ollessa kysymyksessä.

Valiokunnan mietinnössä on sivulla 18 ulkomaalaisomistusta koskevaan kappaleeseen liittyen otettu kantaa täällä asuvan ulkomaalaisen pysyvään asuntoon ja loma-asuntoon. Tekstissä on jäänyt epäselväksi se, tarkoitetaanko oikeutta omistaa sen yhteydessä myös kappale Suomen maankamaraa vai ei. Sikäli kuin muistan valiokunnan keskusteluja, tarkoituksena on ollut, että se koskisi oikeutta hankkia esimerkiksi omakotitalo, johon liittyy omistustontti. Tähän näkemykseen ainakin toinen lakivaliokunta on päätenyt aikanaan lausunnossaan.

Ulkomaalaisen vakinaiseen asumiseen Suomessa liittyvät määritelmät ovat toistai-

seksi epämääräiset. Tästä johtuen asiaa ei pitäisi toistaiseksi irrottaa yleisestä näkemyksestä ulkomaalaisen kiinteätä omaisuutta koskevien rajoitusten suhteen. Päätöksentekovalta kiinteän omaisuuden suhteen tulisi kaikilta osin säilyttää viranomaisten hallinnassa lupamenettelyn kautta.

Suomalainen erityispiirre on ns. jokamiehen oikeus, joka olisi ehkä pitänyt käsitellä mietinnössä tarkemmin. Perinteisen oikeuden laajentamiseen ulkomaalaisia koskien saattaa tulevaisuudessa liittyä ongelmia. Kun valiokunta on kuitenkin huomauttanut tämän suomalaisen erityispiirteen ottamisesta huomioon Eta-neuvotteluissa, sen pitemmälle meneviin toivomuksiin olisi ollut vaikeata löytää tässä vaiheessa järkevää perustaa.

Valiokunta on ottanut voimakkaasti kantaa kansallisen aluepolitiikan säilyttämisen puolesta. Tämä on ehto, jos maassamme aiotaan säilyttää riittävät elämisen mahdollisuudet maan eri osissa, erityisesti kehitysalueilla.

Oma kappaleensa on myös ympäristöasioilla. Sen lisäksi, että asetamme painoarvoa kansainväliselle ympäristönsuojelulle, edellytämme sitä, että meillä on oikeus kehittää kansallisia ympäristönsuojelumääräyksiä EY-lainsäädäntöä tiukemmiksi. Mielestämme kannanotto on oikea myöskin siltä osin, että korostetaan ympäristönsuojelun kansainvälistä merkitystä. Siitä asia on kiinni yhä enemmän myöskin meillä Suomessa, saasteet kun eivät tunne raja-aitoja.

Rouva puhemies! Maataloustuotanto ei kuulu Eta-neuvotteluiden piiriin. Kansainvälinen kehitys ja paineet erityisesti Gatt-neuvottelujen myötä merkitsevät kuitenkin väistämättä sitä, että maataloutemme tulee lähivuosien kuluessa joutumaan merkittävän muutoksen ja murroksen piiriin. Eduskuntaryhmän mielestä suunnitelmiin tulevaisuuden maatalouspolitiikasta pitäisi tarttua hetimiten siten, että muutos tapahtuisi hallitusti ja maataloudellemme tärkeät intressit riittävästi huomioiden. Kasvava syytely talonpoikaa kohtaan on kohtuutonta erityisesti, jos yhteiskunta ei ole kykenevä luomaan mitään uutta vaan pelkäästään kertaamaan vanhaa vuodesta toiseen.

Mitä tulee elintarviketeollisuuteen ja sen tuotteisiin, jotka kuuluvat Eta-neuvotteluiden piiriin, valiokunta katsoo, että teollisuudelle on varattava riittävä siirtymäaika te-

hokkuuden ja kilpailukyvyn lisäämiseksi. Näin varmasti on tarpeen, mutta asiaan on syytä suhtautua myös tietyllä tavoin kriittisesti. Elintarviketeollisuuden ja -kaupan piirissä on nähtävissä selvää päällekkäisyyttä ja kartellisoitumista. Tästä syytä elintarviketeollisuutta ei ole syytä jättää uinumaan siirtymäaikojen turvalliseen huomaan, vaan sen on kehitettävä toimintaansa siten, että se pystyy mahdollisimman nopeasti vastaamaan kansainvälisen kilpailun haasteisiin. Muuten asiasta tulee jälleen ikuisuuskysymys ja tavallinen ihminen ruokkii kartellien toimintaa ostamansa jokapäiväisen leivän kautta.

Rouva puhemies! Kuten Ahvenanmaan itsehallintolakia koskevaa hallituksen esitystä esiteltäessä viime perjantaina totesin, Ahvenanmaan itsehallintoa koskeva laki tuo vaikeuksia tämän maakunnan autonomian soveltamisessa Eta-sopimukseen. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä tuodaan esille vain kaksi ongelmallista seikkaa, nimittäin elinkeinon harjoittamisen luvanvaraisuus ja kiinteän omaisuuden omistusoikeusrajoitukset. Ongelmat eivät Ahvenanmaan osalta tule päättymään näihin seikkoihin, mutta asian seikkaperäisempi tarkastelu ei ole tässä vaiheessa mahdollista. Eta-prosessin aikana onkin mielenkiintoista nähdä, miten menneisyyden sopimukset tämän Euroopan ainoan itsehallintoalueen osalta ovat ja tulevat olemaan synkronissa kansainvälisen kehityksen kanssa.

Lopuksi muutama sana eduskunnan asemasta ja julkisen vallan käytöstä mahdollisen Eta-sopimuksen aikana. Olemassaolevien tietojen mukaan mahdollinen Eta-sopimus tulee merkittävästi kaventamaan eduskunnan lainsäädäntövaltaa. Toisin sanoen ainakin tietyillä alueilla siitä tulee EY-parlamentin etäispäätte, joka kirjaa tiedoksi ja noudatettaviksi tehdyt päätökset. Samoin tulee käymään osin tuomiovallan. Suvereenin valtion valioelimiltä leikataan pois niille perustuslain mukaan kuulunutta valtaa. Miten tämä käytännössä tapahtuisi, se jää, kuten ulkoasiainvaliokuntakin toteaa, lisäselvityksen varaan. Tästä asiasta ei ole riittävästi tietoa. Asian selvittäminen suuntaan tai toiseen on turhaa ajankäyttöä.

Perustuslakivaliokunta on katsonut eduskunnan edustuksen tarpeelliseksi Eta-neuvottelujen suhteen. Ulkoasiainvaliokunta ei ole ottanut asiaan sellaisenaan kantaa tehdyistä

esityksistä huolimatta muuten kuin katsoamalla, että hallituksen tulee pitää eduskunnan erikoisvaliokunnat tietoisina neuvottelujen kulusta ja että eduskunnalle turvataan asianmukainen vaikutusvalta ja osallisuus neuvotteluvaiheissa. Olen kannattanut perustuslakivaliokunnan esittämää menettelyä, mutta toisaalta saattaa olla riittävää, kun eduskunta muuten, esimerkiksi ulkoasiainvaliokuntaa hyväksi käyttäen, nykyistä tarkemmin pitää itsensä tietoisena neuvottelujen kulusta. Ovathan ulkoasiainvaliokunnassa edustettuina nykyisin kaikki eduskuntaryhmät liberaalien ryhmää lukuun ottamatta.

Rouva puhemies! SMP:n eduskuntaryhmän mielestä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön kokonaisuus lausuntoliitteineen luo kohtuullisen ohjeiston Suomen Eta-neuvottelijoille. Nyt tehdyn työn tuloksena esille tuoduista periaatteista on kuitenkin tiukasti pidettävä kiinni ja hallituksen huolehdittava siitä, että eduskunta on riittävästi tietoinen neuvottelujen kulusta niin, että se voi tarvittaessa ilmaista kantansa neuvotteluissa esille tullesiiin asioihin. Voidaanko neuvoteltu sopimus hyväksyä, se lienee seuraavan eduskunnan asia.

Lopuksi, rouva puhemies, mietintöön jätettyyn vastalauseeseen viitaten eduskuntaryhmämme pitää tärkeänä, että mietinnön ensimmäisen loppupönten 4 kohtaan lisätään rajatarkastuksia koskeva ponsi. Tämän johdosta ehdotan, että IV vastalauseeseen sisältyvä lausuma lisätään ponsia koskevaan osuuteen mainitulla tavalla.

Ed. Ahde merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Almgren: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen tekemää ehdotusta.

Arvoisa puhemies! Kun ed. Björklund edustamansa sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta käytti värikkään puheenvuoron ja pyrki todistelemaan puheenvuoronsa alussa edustamansa ryhmän erinomaisuutta suhtautumisessa integraatiokysymyksen, jossa hän antoi estottomasti kannatuksensa, etten sanoisi, eurokapitalismin kaikenmoiselle hyväksynnälle, tuli mieleeni vanha filosofin lausuma, klassinen jakobiini: punainen myssy peruukin päälle.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton kanta

niihin ponnisteluihin nähden, joilla hallitus pyrkii turvaamaan Suomen taloudelliset ja muut edut yhdentyvässä Euroopassa, on myönteinen.

Hallitus pyrkii etukäteen näkemään yhdentymiskehityksen edut ja mahdolliset haittavaikutukset ja on valmis uhraamaan paljon aikaa ja vaivaa, jotta saisimme paksun lisäviipaleen yhdentymisen mukanaan tuomista todennäköisistä eduista. Sekä hallitus että hallituksen virkamieskoneisto on tehnyt ja tekee huolellista työtä, jotta ponnisteluin luotavasta taloudellisesta hyvästä koituisi mahdollisimman paljon etua Suomelle. Tässä suhteessa ei ole moittimista.

Kokonaan toinen asia on, että edessä olevat ratkaisut ovat niin monisyisiä, että paraskaan valmistelukoneisto ei pysty näkemään kaikkea oleellisen tärkeääkään. Tavoiteltavana oleva Eta-ratkaisu tai jokin muu Suomen edut turvaava järjestely koostuu niin monimutkaisista asiakokonaisuuksista, että kukaan ei pysty varmuudella sanomaan, mitä pitäisi tehdä, jotta optimaalinen ratkaisu saataisiin aikaan.

Kun ulkoasiainvaliokunnan mietintöön liittyy oma vastalauseeni, asia on nähtävä siten, että on tarpeen kohottaa hallituksen edessä olevaa rimaa vielä hiukan siitä, mihin ulkoasiainvaliokunnan enemmistö on päätenyt. Ulkoasiainvaliokunnan enemmistö on asettanut riman suomenennätyskorkeuteen. Vastalauseessani pyritään Euroopan ennätykseen. Eräässä vastalauseessa olevat ponnet pyrkivät terävöittämään sanontaa, ja niiden tarkoituksena on antaa enenevää potkua hallituksen pyrkimyksille edessä olevissa neuvotteluissa, joista ei, kuten ulkomaankauppaministeri puheenvuorossaan sanoi, tule vaikeutta puuttumaan.

Hallitus toteaa, että EY:n sisällä on korkea poliittinen prioriteetti yhteisen rahaunionin luomisella. Edelleen EY:n sisällä on ryhdytty keskustelemaan tähtäimessä olevan poliittisen unionin sisällöstä. Poliittisen unionin käsitteeseen on liitetty sekä ulko- että puolustuspoliittinen komponentti. Kaiken lisäksi on tarkoituksena lisätä suureen kokonaisuuteen eri yhteiskunta-alojen kehittämiseen tähtäävä sisäpoliittinen unioni.

Pekka Haarla, entinen kokoomuksen kansanedustaja ja sanomalehti Uuden Suomen kolumnisti, kirjoitti 8.6.1990 otsikolla Euro-raha käsitteestä ecu eli jo olemassaolevasta

eurorahasta ja totesi, että se pohjautuu laajaan valuuttakoriin, jossa D-markalla on johtava rooli. Haarla jatkaa toteamalla, että ecu ei nykyisellään vastaa EY:n asettamia rahaunionitavoitteita. Siihen tarvitaan laajempi rahapoliittinen koordinointi. Kirjoittaja selvittää ecun suhdetta emsiin ja toteaa, että Suomessa on kahdenlaista ilmaa suhtautumisessa ecuun ja emsiin. Rahapolitiikasta vastuussa olevat eivät ole yksimielisiä. Jäsenyys emissä "rajoittaisi poliittista päätöksentekoa", lainatakseni Haarlan tekstiä.

Pekka Haarla kirjoittaa edelleen: "Ems on kuitenkin väliaste kohti täydellistä rahaunionia, jonka edellytyksenä on Euroopan keskuspankin perustaminen. Asiaa valmistele EY:n komitea ja tulevalle pankille on jo olemassa nimikin, se on ristitty Eurofediksi. Se edellyttää yhteistä rahapolitiikkaa kaikilta jäsenmailta. Tämän saavuttamiseksi myös talouspolitiikka on koordinoitava eri maissa yhteiselle pohjalle."

Valiokuntakäsittelyn aikana kiinnitin huomiota tähän merkittävään yksityiskohtaan, joka toteutuneena ja yhdistyneenä yhä kiinteämpään poliittiseen unioniin johtaa siihen, että jäsenmailla ei ole itsenäistä ulkopoliitiikkaa eikä puolustuspolitiikkaa. Tähän kehitykseen Suomi ei voi liittyä. Siksi olen voimakkaasti ponnien muodossa todennut, että Suomi ei voi olla mukana mainittujen unionien luomisessa eikä niiden jäsenenä.

Suomi kiinnittää toiveensa Eta-ratkaisua tehtäessä yhtenäiseen Eftaan. Tiedämme kuitenkin, mitä Itävalta on jo tehnyt. Tiedämme, mikä on Naton jäsenenä olevan Norjan tosiasiallinen kanta. Tiedossa on sekin, mitä Ruotsissa varsin yleisesti ajatellaan. Täysjäsenyyttä EY:ssä pidetään talouselämän piirissä luonnollisena ratkaisuna, eikä poliittisessä kentässä ole selvää vastustusta. Efta ei ole Suomen toiveista huolimatta niin vahva tukipilari, että se muodostaisi tasavertaisen vastapoolin raudanlujalle EY:lle.

Ulkoasiainvaliokunta lausuu, että "on enen aikaista ottaa kantaa niihin vaihtoehtoihin, jotka olisivat käytettävissä, jos Eta-neuvottelut eivät johtaisi tarkoitettuun tulokseen". Tässä on virhe. Suomella on oltava hyvin ajateltu etukäteissuunnitelma siltä varalta, että joudumme ratkaisemaan neuvotteluasemamme uudelta pohjalta. Kahden suunnitelman taktiikka on luonteva, jotta Suomi pystyisi toimimaan nopeasti siinä ti-

lanteessa, kun Efta-kortti mahdollisesti on osoittautunut hantiksi. Siksi ulkoasiainvaliokunnan olisikin pitänyt lausua hallitusta velvoittavasti siten, että Suomen taloudelliset edut turvataan muunlaisin sopimuksin.

Kun hallitus ja ulkoasiainvaliokunta pohjivat teollisuutemme laatujärjestelmien tasoa, ne joutuvat toteamaan, että Suomessa ei ole yhtään EY:n uudet vaatimukset täyttävää tarkastuslaitosta. Me tavalliset kansalaiset olemme kantaneet huolta siitä, että mahdollisen sopimuksen syntymisen jälkeen Suomeen alkaa virrata kelvottomia tavaroita. Teollisuus kuitenkin laskee, että siltä vaaditaan miljardin markan investoinnit, jotta päästäisiin nykyaikaisiin tavoitteisiin. Ulkoasiainvaliokunta on kyllä tiedostanut asian, mutta ei ole kasannut hallituksen harteille velvoittavaa pontta. Hallituksen on mm. verotuksellisin keinoin tuettava teollisuuden investointeja, jotta Suomeen saadaan joka suhteessa ehdot täyttävät laatujärjestelmät.

Sekä hallitus että ulkoasiainvaliokunta puhuvat toistuvasti perustavaa laatua olevista tai elintärkeistä kansallisista eduista. Selonteossa mainitaan esimerkin omaisesti eräitä asioita, joita voidaan pitää mainittuina kansallisesti tärkeinä asioina.

Kun on kysymys ulkomaalaisomistukseen liittyvistä rajoituksista, olisi pitänyt pystyä määrittelemään nämä perustavaa laatua olevat kansalliset edut. Ulkoasiainvaliokunnan olisikin pitänyt velvoittavalla lausumalla pakottaa hallitus määrittelemään asia tarkasti. Nyt koko käsite jää vastaisten neuvottelujen varaan. Viimeistään eduskunnan on tartuttava ongelmaan ja lausuttava hallitukselle niin niukka kanta, että etukäteen tiedetään, millaisia esteitä Suomi on valmis kasaamaan laajenevan ulkomaalaisomistuksen tielle.

Mainonnalle on Suomessa asetettu tiukat yleiset säännöt. Aivan erityisen tarkkoja olemme, kun on kyseessä lääke-, alkoholi- ja tupakkamainonta. Tiedossa on, että satelliittiaikana sataa taivaalta kaikkea roskaa myös mainoksissa. Me emme saa kuitenkaan alistua. Velollisuutemme on tarjota neuvotteiluissa asenteita ja säädöksiä, joilla suojataan kuluttajaa, nuorta ja vanhaa. Samalla on pyrittävä karsimaan ja estämään eettisesti ala-arvoinen ohjelmatuotanto ja sen lähettäminen.

Ulkoasiainvaliokunta on kyllä pyrkinyt lausumaan hallitusta velvoittavissa loppu-

ponsissaan ajatuksen, jonka mukaan Etpäätöksentekojärjestelmä on saatava sellaiseksi, että siinä otetaan huomioon Efta-maiden edut. Ulkoasiainvaliokunnan asiasta lausuma ponsi on liian laiha. On painokkaasti pyrittävä sellaiseen päätöksentekojärjestelmään, jossa täydellisen itsemääräämisoikeuden säilyttävät Efta-maat toisaalta ja EY-maat toisaalta tekevät ratkaisunsa konsensusperiaatteella.

Ulkoasiainvaliokunta kantoi ehkä kaikkein eniten huolta yhdessä sosiaalivaliokunnan kanssa siitä, millainen on oleva mahdollisen sopimuksen jälkeen sosiaaliturvan asema Suomessa. Huolestumista niin ulkoasiainvaliokunnassa kun sosiaalivaliokunnassakin on aiheuttanut erityisesti maininta, jonka mukaan lähtökohtana Eftan ja EY:n välisissä keskusteluissa on, että Efta-maiden sosiaaliturvajärjestelmien koordinointi tapahtuisi pääosin EY:n sosiaaliturvasäännösten pohjalta.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa aivan oikein, että pohjoismainen sosiaalipolitiikka rakentuu suuressa määrin julkisten yhteisten palvelujen sekä maassa asuvien taloudelliseen tukemiseen. EY:n sosiaaliturva perustuu enemmän työsuhteelle. Erityisesti tulonsiirtojen osalta tämä ero on merkittävä. Tässä yhteydessä on ehdottomasti yhdyttävä ulkoasiainvaliokunnan selkeään ponteen: "Ulkoasiainvaliokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että suomalainen sosiaaliturva säilyy nykyisen tasoisena ja että sen kehittämiseksi luodaan tarpeelliset edellytykset."

Kun ulkoasiainvaliokunta käsittelee kohtaa "Talous ja veropolitiikka", se lausui hallitusta velvoittavassa ponnessaan ehdottamani sanamuodon mukaisesti näin: "Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että Suomen tulee jatkossakin päättää itsenäisesti finanssi- ja veropolitiikastaan siten, että verotuksen luonne ei muutu epäsosiaalisemmaksi." Olen iloinen siitä, että ulkoasiainvaliokunnan selkeä enemmistö oli kanssani tässä yhteydessä samaa mieltä.

Kristillisen liiton puheenjohtaja ed. Kanakaanniemi, joka on sosiaalivaliokunnan jäsen, on tarkasti seurannut valiokuntakäsittelyn aikana nimenomaan sosiaaliseen aspektiin liittyviä kysymyksiä. Hän onkin lausunut:

"Suomi on yksi maailman turvallisimmista yhteiskunnista. Tämä hyvinvointimme ja

turvallisuutemme perustuu keskeisimmin yhteiskuntamme kristilliseen perustaan. Kristinuskon vaikutus on ollut poikkeuksellisen vahva Suomessa jo vuosisatojen ajan. Se on pannut alulle sairaanhoidon ja koulutuksen ja sosiaalisen vastuun jokaisesta kansalaisesta. Tälle perustalle on turvallisinta rakentaa yhteiskuntaamme tulevaisuudessakin. Länsi-Euroopassa tämä kestävä kristillinen perusta sosiaaliturvan kehittämiseksi on laajasti hylätty. Tilalle ei ole löytynyt mitään kestävää.

Suomalaisen sosiaaliturvan perusajatus on kristillinen ihmiskäsitys. Sen mukaan jokainen yksilö on arvokas. Hänen arvonsa ei riipu kyvystä tehdä työtä. Yhdentyvässä Euroopassa sosiaaliturvan perustaksi on määritetäisesti otettu ihmisarvon sijasta työnteke. Tällainen peruslähtökohta johtaa siihen, että erityisesti vammaiset, pitkäaikaissairaat ja vanhukset mutta myös lapset ja opiskelijat joutuvat yhä heikompaan asemaan. Tällainen lähtökohta on hylättävä ja Suomen on pyrittävä saamaan yhdentyvän Euroopan sosiaaliturvan peruslähtökohdaksi maassamme korvaamattoman hyväksi koettu kristillinen ihmisarvokäsitys.

Euroopan yhdentyminen on ensi sijassa taloudellista, mutta kasvavassa määrin myös poliittista. Yhdentymisellä pyritään taloudelliseen kasvuun, mikä sinänsä on hyväksyttävä tavoite. Sen sijaan on erityisesti varottava sitä, että taloudelliseen kasvuun pyrittäisiin ihmisten ja elinympäristön kustannuksella. Tällöin sosiaaliturva ja sen rahoitus joutuvat välillisesti kasvavan tarkkailun alaiseksi. Tämä saattaa johtaa sosiaaliturvan kehittämisen pysähtymiseen tai jopa heikentämiseen, vaikka EY:n säännöstit eivät tätä suoranaisesti edellytä.

Markkinavoimien vapauttamisessa tulee noudattaa tarkkaa harkintaa, koska sillä on tuntuvat vaikutukset sosiaaliturvaan ja ihmisten henkiseen kestävyyskykyyn. Edellä mainittuun kristilliseen ihmiskäsitykseen perustuen on maassamme kehitetty perusturvajärjestelmä, jossa on monia puutteita ja epäkohkia ja joka on hajanainen, mutta joka kuitenkin takaa jokaiselle ihmiselle toimeentuloturvan. Se ei ole riippuvainen työnteosta. Tämä järjestelmä ja sen kehittämismahdollisuus tulee säilyttää mahdollisessa Eta-sopimuksessa riittävin varauksin."

Yhdentymiskehitys lisää energian tuotan-

toa, liikennettä, luonnonvarojen käyttöä ja jätteiden muodostumista. Tästä kehityssuunnasta ollaan laajasti yksimielisiä. Seurauksena on enenevä ympäristökuormitus ja saastuminen. Pitkään eli uskon varainen luulo, että ympäristön kuormitus on ominaista vain markkinatalousmaille, jotka pyrkivät, niin sanottiin, kaikessa vain voiton maksimointiin. Tosiasia on, että vapaissa demokratioissa päättäjiin kohdistuva valvonta, jopa painostus, on luonut tilanteen, jossa ympäristöön ja sen hyvinvointiin kohdistuvat vaatimukset ovat pakottaneet ottamaan huomioon luonnon kestäkyvyn. Ponnistuksia on jatkettava. Suomen ja muiden Efta-maiden on painokkaasti osoitettava EY-maille, erityisesti Englannille, että yhteinen vastuu ympäristöstämme on jakamaton. Myös teollistuneiden EY-maiden on panostettava ympäristötuhojen torjumiseksi ja jo syntyneiden vaurioiden korjaamiseksi.

EY-maille ja Efta-maille on noussut eteen yhteinen laaja työmaa. Euroopan entiset sosialistiset maat ja myös ne, jotka yhä vielä luulevat ratkaisujen löytyvän talouspoliittisiin ongelmiin sosialistisesta komentotaloudesta, ovat alueita, joilta meidän kaikkien ylle sataa kuormitusta. Paikalliset komentotalouden tuottajayksiköt ovat vuosikymmenien ajan pyrkineet täyttämään viisivuotissuunnitelmissa ja muissa suunnitelmatalouden byrokraattisissa kuviossa annetut tuotantotavoitteensa, keinoista ei ole välitetty, vielä vähemmän seurauksista. Me tunnemme seuraukset. Niin kummalliselta kuin tuntuukin, meille on edullista maksaa niistä välineistä, jotka on asennettava mm. itäisen Euroopan maiden tuotantolaitosten koneistoihin, jotta saastuminen saataisiin pysäytettyksi.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmän käsityksen mukaan hallitus koettaa tehdä parhaansa. Annamme tukemme sille niissä ponnisteluissa, jotka ovat edessä. Kun itäisen Euroopan maat alkavat korjata vuosikymmenien aiheuttamia vaurioita, niillä on ikuisuudelta tuntuva työ edessään. Samalla EY-maat katsovat kiihkeydellä niiden suuntaan, jotta sieltä avautuisi uusia markkinoita. Näyttää siltä, että EY-maiden kiinnostuksen painopiste olisi siirtymässä Efta-maiden asemasta niiden suuntaan. Suuret väestömäärät ja heräävä kiinnostus markkinatalouden puoleen avaa

todelliset Euroopan sisämarkkinat, jotka vo-
lyymiltaan ovat ylivertaiset.

Eftan kuusivaunuinen juna on menossa
kohti Brysseliä. Jos myöhemmin osoittautuu,
että junassa on kuollut hevonen, se ei ole
teidän eikä esikuntanne vika, herra ulko-
maankauppaministeri.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että eduskun-
ta ottaisi huomioon kaiken sen, mikä III
vastalauseen perusteluosassa on sanottu, ja
hyväksyisi perusteluissa esitetyt ne lausu-
maehdotukset, joita ei ole esitetty jäljempänä
tehtävässä ponsiehdotuksessa.

Edelleen, arvoisa puhemies, edellä olevan
perusteella kunnioittavasti ehdotan eduskun-
nan päätettäväksi seuraavan III vastalauseen
mukaisen ponnen:

”Eduskunta, saatuaan valtioneuvoston se-
lonteon Suomen suhtautumisesta Länsi-Eu-
roopan yhdentymiskehitykseen, siirtyy päivä-
järjestykseen edellyttäen, että Eta-neuvotte-
lujen aikana hallitus

(1 ja 2 kohta kuten ulkoasiainvaliokunnan
mietinnön ensimmäisen ponnen 1 ja 2 kohta)

3) pyrkii sellaiseen päätöksentekojärjestel-
mään, jossa täydellisen itsemäärämisoikeu-
den säilyttävät Efta-maat toisaalta ja EY-
maat toisaalta tekevät ratkaisunsa konsen-
susperiaatteella;

4) pyrkii sellaiseen Eta-säädösten valmis-
telujärjestelmään, joka pohjautuu Eftan ja
EY:n tasavertaisuudelle;

5) pyrkii sellaiseen lopputulokseen, että
hallitus siinä tapauksessa, että Eta-neuvotte-
lut eivät Eftan puitteissa johtaisi Suomen
kannalta toivottuun tulokseen, toimii siten,
että maamme taloudelliset suhteet EY:hyn
turvataan muunlaisin sopimuksin;

6) pitää huolen siitä, että Suomi ei ole
jäsenenä EY:n rahaunionissa eikä yhä kiin-
teytyvämmässä EY-maita koskevassa ulko-
ja puolustuspoliittisessa liitossa;

7) pyrkii tekemään Eta-sopimukseen vält-
tämättömät rajaukset, varaukset ja siirtymä-
säännökset, jotka koskevat

— Suomessa harjoitettua sosiaalipolitiik-
kaa ja työsuojelua siten, että niiden kehittä-
miselle luodaan edellytykset,

— maapohjan, metsien ja rantojen sekä
muiden keskeisten luonnonvarojemme säily-
mistä suomalaisissa käsissä,

— Suomessa harjoitettua aluepolitiikkaa,

— ympäristöpolitiikan harjoittamista tiu-
kemmin säädösin kuin EY:ssä,

— suomalaisia lääke-, tupakka- ja alkoho-
limainontaa koskevia säädöksiä, jotka on
pidettävä voimassa; ja

8) turvaa eduskunnalle edustuksen neuvot-
teluprosessissa ja pitää erikoisvaliokunnat
tietoisina neuvottelujen kulusta.”

Ed. Jokinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! EY-
ja Efta-maiden muodostaman Euroopan ta-
lousalueen Etan luominen olisi yksi eniten
Suomen asemaan vaikuttavia ratkaisuja itse-
näisyytemme aikana. Kun EY vaatii Eta-
alueen pohjaksi nykyistä EY-lainsäädäntöä,
jouduttaisiin Suomessakin kerralla ottamaan
osaksi lainsäädäntöämme valtava määrä
tekstiä, jonka osalta meidän olisi vain luot-
tettava, että joku on meidän puolestamme
nuo määräykset tutkinut ja muotoillut kyllin
hyvin.

Uskottavaa selvitystä siitä, miten tässä
järjestelmässä muodostettaisiin uudet normit
tai poistettaisiin vanhentuneet, ei vielä kukaan
ole esitetty. Kaavailtu kahden pilarin järjes-
telmä, jossa toisaalta EY, toisaalta Efta
käsittelisivät uutta lainsäädäntöä ja sitten
vain toivottaisiin, että ne ovat päätyneet
samaan lopputulokseen, ei vaikuta kovin
käytännölliseltä tai uskottavalta. Koko pää-
töksenteon tekee oudoksi se, että EY:n omal-
la parlamentilla on tällä hetkellä vain neuvoa
antava asema, vaikka EY:n piirissä syntyy
sen jäsenmaita suoraan sitovaa lainsäädän-
töä enemmistöpäätöksillä. Neuvoa-antavia
parlamentteja oli Euroopassa viimeksi 1800-
luvulla.

Kansainväliseen päätöksentekojärjestel-
mään, tässä tapauksessa Etaan, sitoutuminen
merkitsee aina kansallisen suvereniteetin ka-
ventumista. Suomi on joutunut sen kysymyk-
sen eteen, onko meillä sellaisia perimmäisiä
kansallisia arvoja, joita emme usko muiden
ymmärtävän ja joita meidän tulisi suojella
kansainväliseltä päätöksenteolta. Samalla
joudumme oikeastaan päättämään varaukset
myös tulevaisuuden puolesta. Myöhemmin
niitä ei voi enää esittää.

Integraatioselonteon käsittelylle eduskun-
nassa tänä keväänä on vihreidenkin annetta-
va tunnustus. Valiokunnilla on ollut mahdol-
lisuus paneutua Euroopan integraation kul-

lekin erityisalueelle tuomiin ongelmiin ja mahdollisuuksiin perusteellisesti, ja valiokuntien lausumat ovat painavaa tekstiä.

Valiokuntakäsittelyn aikana on käynyt ilmi, että monet EY:n ja Eftan suhteeseen liittyvät peruskysymykset ovat täysin avoimia eikä niitä Suomessa kukaan ole tutkinut. Edes talousvaikutuksista ei ole saatavissa perusteellisia selvityksiä, sosiaali- tai ympäristösektoreista puhumattakaan. Ulkoasiainvaliokuntakin on joutunut toteamaan, että taloudellisen toiminnan vilkastumisesta ei hallituksen selonteossa esitetä perusteita.

Kun Ruotsissa on muodostunut ongelmaksi, että hallitus salaa tutkimuksiaan ja selvityksiään parlamentilta, tuntuu Suomessa olevan ongelmana, että hallitus peittelee meiltä tietämättömyyttään ja selvitysten puuttumista. Lisätutkimuksen vaatimus onkin yksi ulkoasianvaliokunnan keskeisiä johdopäätöksiä, ja erityisen tärkeää olisi, että myös eduskunnan ja valiokuntien yhteyteen saataisiin lisäresursseja käsittelemään Etan eri osakokonaisuuksia.

Vihreiden kannalta voi kuitenkin esittää kiitoksen paitsi siitä, että eduskunta on antanut ryhmällemme mahdollisuuden osallistua ulkoasiainvaliokunnan työhön, myös ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajalle Markus Aaltoselle, joka on johtanut mielestäni hyvin selonteon käsittelyä valiokunnassa. Vihreiden ajatuksia on kuunneltu erityisesti ympäristökysymysten ja kansalaisvaikuttamisen osalta. Palaan näihin aiheisiin tuonnempana.

Eriävä mielipide on ollut mahdollista varajäsenen paikalta jättää vain kahteen kysymykseen: ulkomaalaisomistukseen sekä oikeudellisiin ja institutionaalisiin kysymyksiin. Vaikka itse Eta-prosessissa näemme monta suurta kysymysmerkkiä ja suoranaista vaaratekijää, on valiokunnan mietinnön yleislinja sopiva Suomen asennoitumistavaksi Eta-neuvotteluihin edellyttäen tietenkin, että hallitus myös käytännössä eduskunnan linjauksia noudattaa.

Arvoisa puhemies! Ulkoasianvaliokunta ei ole saamansa informaation perusteella katsonut voivansa ottaa kantaa Etan vaihtoehtoihin. Vihreiden mielestä se ei tarkoita sitä, että Suomi lähtisi Eta-neuvotteluihin sillä mielialalla, että millainen tahansa Eta-sopimus on parempi kuin ei mitään Eta-sopimusta. Suomella on edelleen voimassa vapaa-

kauppasopimuksensa ja bilateraaliset sopimuksensa, joiden varassa voimme kehittää yhteistyötä Länsi-Eurooppaan. Eta-neuvottelujen paikalleen juuttuminen tai kariutuminen ei muuttaisi tätä tilannetta sinänsä miksiäkään.

Vihreät ovat mm. puheenjohtajansa Heidi Hautalan suulla esittäneet skeptisiä arvioita siitä, onko nyt aloitettavissa Eta-neuvotteluissa reaalista pohjaa Suomen kannalta hyvän Eta-sopimuksen syntymiselle. Erityisesti vihreitä on askarruttanut se, että niin keskeiset kysymykset kuin päätöksentekojärjestelmä, kansallisten parlamenttien asema, kansallisvaltioiden suvereenisuus, yleiseurooppalaiset talousjärjestelyt ja erityisesti eurooppalainen ympäristönsuojelu ovat täysin avoimia neuvottelujen alkaessa.

Tuntuu lähes mahdottomalta, että kovin lyhyessä ajassa näin perustavaa laatua olevista kysymyksistä helposti löytyisi yhteinen linjaus EY:n ja Eftan kesken. Näkemyksiämme eivät ole tehneet valoisammiksi ne hallituksen puolelta annetut viestit, että Suomen tulisi jo lähtökohtiaan määritellessään pidättäytyä kovin laajasti ilmaisemasta kansallisia etuja. Tuemme kuitenkin sitä, että Eta-neuvottelut käynnistetään ja osapuolten korit katsotaan. Se on ainoa tapa saada selville, missä toisaalta EY:n, toisaalta eri Eftamaiden rajaukset ja vaatimukset liikkuvat. Mielestämme on tärkeää, että Suomi ei lähde tähän neuvottelupöytään "anteeksi, että olemme olemassa" -asenteella, vaan että esiinnyimme reilusti omien vaatimustemme, omien yleiseurooppalaisten näkemystemme ja omien kansallisten varaumiemme puolesta argumentoiden.

Ulkomaankauppaministeri Salolaisen pelko liian monista varaumista tuntuu aiheettomalta, kun neuvottelut ovat vasta käynnistymässä. Niiden tietojen mukaan, joita julkisuudessa on ollut saatavissa, on esimerkiksi Sveitsillä huomattavasti useampia varaumia esitettävänä kuin Suomella. Lehtitietojen mukaan ne koskevat mm. kansalaisten vapaata liikkuvuutta, pankkitoimintaa ja läpiajoliikennettä. Tässä valossa Suomella ei pitäisi olla omissa varaumissaan mitään häpeämistä. Ellei neuvottelujen lähtötilanteessa tuo esiin näkemyksiään ja varaumiaan, on niihin myöhemmin kenties mahdotonta palata.

Arvoisa puhemies! Syksy 1989 oli Euroopassa nopean muutoksen aikaa, kun Euroo-

pan sosialistiset maat alkoivat muuttaa talous- ja yhteiskuntajärjestelmiään. Eta-neuvottelut käynnistyivät sen vuoksi tilanteessa, joka on kokonaan toinen kuin tilanne esimerkiksi vuosi sitten. Itä-Euroopan maat tai nykyisten termien mukaan itäisen Keski-Euroopan maat ovat nopeasti valmiita liittymään yleiseurooppalaiseen talousyhteistyöhön.

Yhä luontevammalta tässä tilanteessa tuntuu, että tuo talousyhteistyö muodostuisi esimerkiksi Etykin pohjalle, jolloin mukana olisivat myös Yhdysvallat ja Kanada, joita Itä-Euroopan taloudelliset ja poliittiset muutokset myös kiinnostavat. Kun Etyk-prosessi viime aikoina on saanut yhä lisääntyvää painoarvoa mm. presidentti Bushin lausuntojen vuoksi, olisikin perusteltua, että Suomi Etykin isäntämaana pitäisi Etykin kehittämistä ja sen pysyvien elinten luomista vahvasti esillä ja aktiivisesti tunnustelisi myös sen pohjalle rakentuvan talousyhteistyön syntymistä.

Suomen kannalta on tietysti erityisen mielenkiintoista, millaista Itämeren talous- ja ympäristöyhteistyötä voisimme luoda yhdessä Pohjoismaiden, Saksan, Puolan, Baltian maiden ja Leningradin alueen kanssa. Tästä vanhasta historiallisesta kaupan alueesta voi 90-luvulla kehittyä yksi Euroopan keskeisistä yhteistyöalueista. Jos käsi sydämellä kysytään, missä kolkassa Eurooppaa juuri nyt tarvittaisiin taloudellista kehitystä, ei vastaus varmasti ole EY-, saati Efta-maat, vaan nimenomaan alikehittyneet sosialistiset maat, joiden auttaminen kestäväen kehityksen tielle on koko Euroopan intressissä.

Arvoisa puhemies! Etan päätöksentekojärjestelmään on tässä vaiheessa vaikea ottaa kantaa, koska se on edelleen luonnosasteella. Ulkoasiainvaliokunnan kannan mukaan Etan päätöksentekojärjestelmä tulee rakentaa Eftan ja EY:n yksimielisyyden pohjalle eli uusi säännös ulottuu koko Eta-alueelle vasta sitten, kun kumpikin osapuoli on siitä yksimielinen. Lisäksi vaaditaan, että Eta-säännösten valmistelussa Eftalle on turvattava todelliset vaikutusmahdollisuudet yhteisissä työryhmissä.

Eftan sisäisessä päätöksenteossa haluaa ulkoasiainvaliokunta säilyttää nykytilanteen, jossa Eftan keskeiset päätökset tehdään Eftamaiden kesken yksimielisesti. Näihin edellytyksiin ei vihreillä ole lisättävää. Käytännös-

sä niistä tietenkin seuraa, että yksittäisellä Efta-maalla, niiden joukossa myös Suomella, on mahdollisuus estää jonkin määräyksen tulo osaksi Eta-järjestelyä. Tämän tyyppinen päätöksenteko ei loukkaisi kansallista suverenisuutta. Sen sijaan vihreät eivät hyväksy sellaista enemmistöpäätöksiin perustuvaa järjestelmää, joka nyt on EY:n piirissä käytössä. Kun EY:n parlamentilla ei ole tosiasiallista valtaa, on koko EY:n päätöksenteko järjestetty hyvin epäkansanvaltaisella tavalla. Tästä päätöksenteosta ei pidä Eta-järjestelyissä ottaa mallia.

Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on loppuponsissaan korostanut erityisesti varaumia ulkomaalaisomistuksen laajentamisen, sosiaaliturvan säilyttämisen, omien ympäristömääräysten kehittämisen ja aluepolitiikan suhteen. Pidämme näitä varauksia keskeisinä, mutta edellytämme myös, että erikoisvaliokuntien lausunnoissa esiin nousseet mittaluokaltaan pienemmätkin seikat Suomen puolelta Eta-neuvotteluissa nostetaan esiin. Tätä edellyttää myös ulkoasiainvaliokunnan kannanotto siitä, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon erikoisvaliokuntien lausuntoihin sisältyvät ajatukset.

Omassa vastalauseessamme olemme esittäneet mielestämme ulkoasiainvaliokunnan kantaa selkeämmän kannan maanomistuskysymykseen. Se myötäilee maa- ja metsätalousvaliokunnan kantaa, jonka mukaan maapohjan, metsien ja rantojen sekä muiden keskeisten luonnonvarojen omistus ja päätösvalta pitäisi säilyttää maassa pysyvästi asuvien käsissä. Mikä tekee vihreistä tässä kysymyksessä niin konservatiiveja? Näkemysmme mukaan luonnonvarojen hyödyntämistä koskevaa yksityistä päätöksentekoa ei pitäisi siirtää maan rajojen ulkopuolelle. Samoin katsomme, ettei ole maan kehitykselle hyväksi, jos Suomussalmea aletaan omistaa Helsingistä käsin, ei ole Suomelle hyväksi, jos sen luonnonvaroja koskevia hyödyntämispäätöksiä tehdään esimerkiksi Saksassa tai Ranskassa.

Kokemus on osoittanut, että suojeluhankkeet käyvät hyvin vaikeiksi silloin, kun päätöksenteko on ylikansallista ja monin tavoin kansalaisvaikuttamiselta suojattua. Hyvänä esimerkkinä tästä on viime aikojen kiistely Irlannin pyhästä vuoresta. Irlannin ympäristöliike kääntyi suomalaisten kansanedustajien puoleen, jotta päätöksiin kyettäisiin tääl-

tä vaikuttamaan. Meille vastattiin, että asia on kokonaan irlantilaisten käsissä ja sitä hoitaa suomalainen tytäryhtiö Englannissa. Pyhän vuoren tapauksessa ei tuntunut löytyvän yksittäistä pistettä ja päätöksentekijää, joka asiasta olisi kantanut vastuun. Samanlaisia kokemuksia on esimerkiksi Kanadassa, jossa osa luonnonvarjoista on yhdysvaltalaisen yhtiöiden omistuksessa.

Vihreiden mielestä yleensä maanomistukseen Suomessa liittyy sellaisia piirteitä, jotka eivät aina ympäristönsuojelun kannalta ole hyväksyttäviä. Maanomistusoikeuden katsotaan sisältävän oikeuden hyödyntää luonnonvaroja, vaikka maan keskipisteeseen saakka, tarvella maisemaa, levittää myrkyjä ja jopa pilata ilmaa, niin kuin se muka noudattaisi liikkeessään tontin rajoja. Tyyppillinen esimerkki tällaisista maanomistukseen liittyvistä oikeuksista on suomalaisten rantojen käyttö ja rakentaminen. Rantarakentaminen on tällä hetkellä lähes villissä tilassa ja se pitäisi heti panna järjestykseen kunnollisella rantalailla. Tulenkin puhevuoroni lopuksi esittämään sekä maanomistuskysymyksestä että rantalaista vastalauseemme sisältämät ponnet.

Muiden varaumien osalta valiokuntakäsittelyssä yllättävää oli se, että myös suomalaisella pienellä ja keskisuurella teollisuudella ja yrityksillä on niin vankkumaton usko omiin kykyihinsä selviytyä yhtenevässä Euroopassa. Kun tuotannon rationalisointi eurooppalaisittain merkitsee keskittymistä suuriin yksiköihin, on entistä todennäköisempää, että Suomen elinkeinorakenne yksipuolistuu edelleen ja monet pienet tai keskisuuret yritykset lopettavat kannattamattomina tai sulautuvat osiksi eurooppalaisia yritys-jättejä. Yritystoiminnan kannalta olisi hyvä saada näistä kysymyksistä perusteellista tutkimusta, sen sijaan että pyritään vain puhaltamaan reipasta eurohenkeä suomalaiseen yrittäjäkuntaan.

Arvoisa puhemies! Vihreiden kannalta koko Eta-hankkeen käsittelyä on vaikeuttanut se sokeus, joka Eurooppalaisen talousalueen puolesta puhujilla on luonnon tulevaisuuteen ja ympäristönsuojeluun Euroopassa. 1990-luvulla ei enää riitä yliolkainen huomautus siitä, että kun bruttokansantuote kasvaa, niin siitä saadaan lisää rahoja luonnonuojeluun. Kaikki tietävät, että bruttokansantuotetta tilastollisesti kasvattavat tänä

päivänä myös suuret ympäristöonnettomuudet. Ne tuottavat taloudellista toimeliaisuutta, joka näkyy ehkä kauniisti tilastoissa, mutta luonnontilaa ei vielä, ikävä kyllä, vuosittain tilastoida bruttokansantuotteen rinnalla. Koko Euroopan talousalueen ajatus, kun siihen ei ole kytketty selvää ympäristövisiota, on torso ajatus eikä käy lainkaan kiinni pahimpiin ongelmiin. Sen vuoksi vihreiden mielestä Suomen hallituksella pitäisi alkavissa Eta-neuvotteluissa olla myös suomalainen missio, suomalaisten positiivinen panos koko Eta-yhteistyöhön. Sen mission tulisi olla juuri ympäristönsuojelu.

Tyytyväisenä voi todeta, että ulkoasiainvaliokunnan mietintö luo tälle missiolle nyt hyvät raamit. Eduskuntahan edellyttää hallituksen Eta-neuvotteluissa pyrkivän siihen, että koko Eta-alueelle luotaisiin kestävä kehityksen ajatukseen, luonnon kantokykyyn, luonnonvarojen säästöön ja energian kulutuksen vähentämiseen perustuvat ympäristönsuojelumääräykset ja toimenpideohjelmat.

Joissakin asioissa kansallista suvereniteettia tulisi lisätä, mutta ympäristökysymyksissä sitä on vähennettävä toimivan kansainvälisen ympäristönsuojelujärjestelmän hyväksi. Tähän on viitannut myös laki- ja talousvaliokunta toteamalla, että on luotava järjestelmä, jolla tehtyjen sopimusten ja hyväksyttyjen direktiivien mukaiset ympäristönsuojelutoimet myös käytännössä toteutuvat. Vihreiden käsityksen mukaan tämä vaatii lähivuosina erillisen eurooppalaisen ympäristösopimuksen laatimista ja ympäristötuomioistuimen perustamista sitä valvomaan nykyisten ihmis-oikeustuomioistuinten tapaan. Jos esimerkiksi Englanti jättäytyy rikkisopimuksen ulkopuolelle, kuten se on tehnyt, täytyy olla kansainvälisiä sanktioita, joilla ympäristönsuojelukustannuksista lintsaminen tehdään asianomaiselle maalle kalliiksi. Voidaanhan myös katsoa, että vähemmällä ympäristönsuojelukuluilla hankitaan sopimatonta kilpailuetua niihin maihin nähden, jotka asiansa hoitavat.

Vihreät tulevat erityisen tarkasti seuraamaan, miten Suomen neuvotteluvaltuuskunta ottaa alkavissa neuvotteluissa esille ne ympäristökysymykset, joihin eduskunta nyt hallituksen selontekoon vastatessaan on ottanut kantaa. Suomen kaltaisella vauraalla maalla on erityinen vastuu kantaa kansainvälistä

huolta ympäristönsuojelusta. Luonnon kantokyvyn huomioonottavan, kestävän kehityksen toteuttaminen koko Eta-alueella eduskunnan antamien edellytysten mukaisesti merkitsee vihreiden mielestä osittain koko Eta-prosessin tavoitteiden uudelleenarviointia. Tiedämme, että suomalaiset ovat ympäristönsuojelun suhteen valmiita tällaiseen radikalismiin, ja edellytämme tietenkin, että myös hallitus on näiden eduskunnan neuvotteluohjeiden mukaisesti siihen valmis.

Puhemies! Hallitus oli omassa selonteossaan pannut otsakkeen Kansalaisten Eurooppa alle joukon sekavia ajatuksia liittyen lähinnä kulttuuriyhteistyöhön. Hyvä otsikko oli napattu asiaa ajaneelta kansalaisliikkeeltä, mutta sisältö puuttui kokonaan. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä otetaan, tosin lyhyesti, kantaa otsikon Oikeudelliset ja institutionaaliset kysymykset alla siihen, mitä nyt käynnissä oleva kehitys kansalaisten kannalta saattaa merkitä. Tekstissä todetaan, että "kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet vaikuttaa päätösten valmisteluun ja saada niistä tietoja saattavat Etaratkaisun johdosta kaventua". Näin tulee varmasti käymään silloin, kun talousaluelainsäädäntöä tullaan luomaan sellaisissa Eftan ja EY:n yhteiselimissä, joiden käsittelemistä asioista tavallisen suomalaisen voi olla hyvin vaikea hankkia tietoja. Tällä hetkellä on kansalaisten oikeutta saada tietoja hallinnossa valmisteltavista keskeneräisistä asioista rajoitettu, ja jos tämä periaate siirretään Euroopan mittakaavaan, on demokratia todella vaarassa kaventua.

Kansalaisen ja kansalaisjärjestöjen kannalta on peruskysymys, miten säilyy valta tehdä lakeja ja määräyksiä tai niiden muuttamista koskevia aloitteita kansanvaltaisesti valituille edustajille ja miten on mahdollista seurata päätöksentekoprosessia ja vaikuttaa siihen myös todellisuudessa. Siksi tiedonsaantimahdollisuuksien parantaminen ja avoimuuden lisääminen hallinnossa, kuten valiokuntakin toteaa, ovat kansalaisten kannalta avainkysymyksiä, puhumattakaan siitä, että kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen aktiivista kansainvälistymistä tuettaisiin siten, että syntyisi mahdollisuus olla jo varhaisessa vaiheessa mukana kansalaiskeskustelussa Eta-aluetta koskevista säännöksistä.

Demokratian kannalta ongelmaksi silti jää, että suuri osa tällaisesta valmistelusta

tulee joka tapauksessa tapahtumaan meistä maantieteellisesti kaukana ja vierailta kielillä. Oikeus omakieliseen hallintoon on oikeus, joka Suomessa saavutettiin vasta maan itsenäistyttyä. Siitä oikeudesta kannattaisi mahdollisimman pitkälle pitää nytkin kiinni.

Puhemies! Ympäristökysymyksissä ja ympäristölainsäädännön synnyttämisessä vihreät ovat valmiita järjestelyihin, jotka vähentävät kansallista suvereniteettia, tietenkin vain silloin, kun päätöksenteko tapahtuu luonnon ja ympäristön hyväksi. Sen sijaan muun lainsäädännön osalta kansallisen päätöksenteon tulevaisuus näyttää hyvin ongelmalliselta. Jos Eta-alueen pohjaksi hyväksytään 11 000 sivua kirjoitettua EY-lainsäädäntöä, saamme tietenkin kaupan päälle ne tulkinat, joita EY-tuomioistuin on näistä säädöksistä antanut.

EY:ssä tuomioistuimen asema on hyvin voimakas. EY-lainsäädännöllä on aina etusi ja kansalliseen lainsäädäntöön nähden, ja EY:n sisällä kansallisilla tuomioistuimilla on velvollisuus pyytää ennakkoratkaisuissa lausunto EY-tuomioistuimelta sekä velvollisuus noudattaa EY-tuomioistuimen tulkintaa. Mikäli Eta-alueelle muodostettaisiin tuomioistuin samalla tavoin, merkitsisi se kavennusta kansalliseen päätöksentekojärjestelmään. EY-tuomioistuinhän muodostuu hallitusten nimeämistä edustajista, ja sillä on viime kädessä oikeus jonkin maan parlamentin päätösten kumoamiseen, mikäli nämä ovat ristiriidassa EY-lainsäädännön kanssa. Tällainen ylikansallinen ja hallituskeskeinen päätöksentekojärjestelmä, joka perustuu laajaan tuomioistuimen valtaan, poikkeaisi perusteellisesti nykyisestä suomalaisesta hallintomallista. Suomen ei tulisi hyväksyä sellaisia suvereenisuuteensa kohdistuvia rajoituksia, jotka ovat vaarassa viedä kansalliselta parlamentilta todellista päätösvaltaa.

Minulla ei ollut valiokunnan varajäsenyyteni vuoksi mahdollisuutta yhtyä ed. Wahlströmin esitykseen siitä, että valtiosääntöuudistusta kiirehdyttäisiin siten, että kansallinen lainsäädäntövalta ja eduskunnan suora päätöksentekovalta ulkopoliitikassa vahvistuisivat. Tämä ehdotus on mielestäni erittäin kannatettava.

Puhemies! Vihreiden vastalause sisältää ehdotukset ulkomaalaisomistusta ja rantalakeja koskeviksi lausumiksi. Ehdotan, että eduskunta lausuisi kantanaan ulkomaalaiso-

mistuksesta II vastalauseen perusteella näin:
 ”Eduskunta edellyttää hallituksen toimivan siten, että maapohjan, metsien ja rantojen sekä muiden keskeisten luonnonvarojen omistus ja päätösvalta säilyy maassa pysyvästi asuvien käsissä.”

Edelleen ehdotan, että lomakiinteistöjen osalta eduskunta lausuisi:

”Lomakiinteistöjen osalta eduskunta edellyttää, että ulkomaisen omistuksen laajenemista tulee edelleen varsin tiukasti säädellä.”

Rantalain osalta ehdotan, että eduskunta niine perusteluineen, jotka ulkoasiainvaliokunnan mietinnön II vastalauseessa olen esittänyt, hyväksyisi seuraavan lausuman:

”Loma-asutuksen jatkuva lisääntyminen muodostaa kasvavan uhan rantojen virkistyskäytölle ja arvokkaimpien rantamaisiemme suojelulle. Eduskunta edellyttää, että rantojen suojelua koskeva lainsäädäntö tulee kiireellisesti saada aikaan.”

Edelleen kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien turvaamiseksi Eta-aluetta luotaessa ehdotan, että eduskunta hyväksyisi seuraavan lausuman:

”Eduskunta edellyttää, että kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen todelliset mahdollisuudet tehdä aloitteita, vaikuttaa päätösten valmisteluun, päätöksentekoon ja valvontaan jo Eta-alueesta neuvoteltaessa turvataan

1) lisäämällä hallinnon avoimuutta myös päätösten valmistelussa ja parantamalla viranomaisten tiedottamista,

2) tukemalla kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen itsenäistä tiedonhankintaa muun muassa tietopankkipalveluja parantamalla sekä

3) avustamalla voimakkaasti kansalaisjärjestöjen kansainvälisiä toimintamahdollisuuksia.”

Herra puhemies! Olen edellä esittänyt sitä varauksellista suhtautumistapaa, joka vihreillä on nyt käynnistyyviin Eta-neuvotteluihin. Yleiseurooppalaisen kehityksen kannalta pidämme tavoitetta Eftan ja EY:n yhteistyö liian kapeana. Eta-järjestelyillä ei mielestämme puututa Euroopan todellisiin ongelmiin, ympäristönsuojeluun ja kehityksen tarpeeseen sosialistisissa ja entisissä sosialistisissa maissa.

Käsityksemme mukaan Euroopan historiassa on hetkiä, jolloin rohkeilla vedoilla ja uusilla avauksilla voidaan koko maanosan kehitystä ohjata. Juuri nyt olisi sellainen

hetki. Suomen tai Pohjoismaiden tehtäväksi ei tällaisena hetkenä voi jäädä vain oman talouskasvunsa ja hyvinvointinsa turvaaminen. Meillä pitää olla uskallusta ja varaa enempään. Vihreiden mielestä Suomen hallituksen tulisi esiintyä voimakkaammin ja aloitteellisemmin kansainvälisillä areenoilla inhimillisesti ja ympäristön kannalta kestävä kehityksen aikaansaamiseksi, joka ei kaatuvien sotilasblokkien sijalle loisi uusia eurooppalaisia talousblokkeja.

Ed. Laine: Herra puhemies! Kansainvälistyminen on kehityksen suunta tänään. Kysymys on myös siitä, millä ehdoilla ja kenen hyväksi se tapahtuu. Suomessa kansainvälistymistä hallitsee yksipuolinen EY-suuntaus, joka kumartaa suurille yrityksille, mutta hylkii demokratiaa ja tasavertaisuutta. Sitä perustellaan välttämättömyytenä ja ainoana mahdollisuutena.

Yhteistyön tarpeet ovat kuitenkin koko Eurooppaa koskevia ja maailman laajuisia. Tärkeimmät haasteet liittyvät ympäristönsuojeluun, kehitysmaiden ongelmiin, aseidenriisuntaan ja demokratiaan. Näihin ongelmiin EY-suuntaus ei tuo ratkaisua, vaan päinvastoin pahentaa monia niistä. Ihmisten, tavaroiden, palvelujen ja pääomien liikkumisen tarpeet eivät nekään koske vain EY- ja Efta-maita. Erityisesti Suomen kaltaiselle maalle on tärkeää löytää niihin yleiseurooppalaisia ratkaisuja.

Euroopassa on suurelta osin irtaannuttu kylmän sodan aikaisista asetelmista. Yhteistyön mahdollisuudet ja halukkuus siihen ovat lisääntyneet. Yksipuolinen EY-suuntaus voi kuitenkin johtaa Euroopan uudenlaiseen jakoon ylikansallisen pääoman ehdoin. Esimerkiksi EY:n esittämä tulliliitto Efta-maiden kanssa loisi esteitä muiden maiden kuten Neuvostoliiton ja kehitysmaiden kanssa käytävälle kaupalle.

Euroopassa tapahtunut murros on johtanut myös EY:n avautumiseen laajemmalle yhteistyölle ja vahvistanut sen itsenäistä roolia mm. suhteessa USA:han. Se ei kuitenkaan ole poistanut EY:n poliittista luonnetta. Päinvastoin EY pyrkii sisämarkkinaohjelman ohella nimenomaan nopeuttamaan kehitystä kohti ylikansallista poliittista liittoa, joka on sen hyväksymän yhtenäisyysasiakirjan tavoitteena. Tähän poliittiseen yhteistyöhön

sitoutumista on sittemmin edellytetty myös Eftalta.

Hallitus vaikei selonteossaan EY:n poliittista ja turvallisuuspoliittista asemaa koskevista arvioista ja niiden vaikutuksista yhdentymiskehityksessä Suomen puolueettomuuspolitiikan näkökulmasta. Selonteossa heijastui hallituksen vähättelevä asenne Eta-sopimuksen ylikansalliseen luonteeseen ja eduskunnan itsenäiseen lainsäädäntövaltaan.

Hallitus oli ja on pitkälle luopumassa ulkomaalaisomistusta koskevista rajoituksista ja sallimassa jopa sataprosenttisen ulkomaalaisomistuksen. Hallitus ei selonteossaan ottanut selkeää kielteistä kantaa tulliliiton muodostamiseen. Kansalaisten perusoikeuksien turvaaminen, ekologisesti kestävä kehityksen varmistaminen, yleiseurooppalaisen yhteistyön edistäminen ja kansainvälisten taloussuhteiden demokratisointi eivät saaneet sijaa hallituksen selonteossa. Hallitus ei myöskään pohtinut selonteossaan kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksien turvaamista yhdentymiskehityksen oloissa. Miten on tarkoitus menetellä niiden EY-säännösten suhteen, jotka syntyvät mahdollisen sopimuksen solmimisen ja sen voimaantumisen välisenä aikana, jäi valaisua vaille selonteossa. Selvittämättä olivat jääneet myös Eta-sopimuksen tai sen ulkopuolelle jäämisen hyötyjen ja haittojen suhde, mahdolliset sopimusratkaisun vaihtoehdot, voimassa olevien vapaakauppasopimusten kehittämismahdollisuudet ja esimerkiksi YK:n alaisen Euroopan talouskomission mahdollisuudet koko Eurooppaa käsittävän yhteistyön edistämiseen. Myös Etykin puitteissa tapahtuvan yhteistyön kehittämismahdollisuudet jäivät arvioimatta.

Eduskunnan erikoisvaliokunnat ovat monelta osin tuoneet esiin selontekoa täydentäviä ja sitä kehittäviä näkökohtia antaen ulkoasiainvaliokunnalle runsaan lisäaineiston. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön yksityiskohtaisempaan arviointiin palaan myöhemmin. Tässä yhteydessä totean sen olevan olennaisesti hallituksen selontekoa parempi ja selkeämpi. Eräiltä osin mietinnön perusteluja ja ehdotuksia tulisi kuitenkin täydentää.

Tässä mielessä, herra puhemies, kannatan ed. Wahlströmin tekemiä ehdotuksia, jotka perustuivat valiokunnan mietintöön liitettyyn I vastalauseeseen.

Tämän lisäksi, herra puhemies, ehdotan

devan eduskuntaryhmän nimissä eduskunnan päätettäväksi seuraavan ponnien:

”Eduskunta siirtyessään päiväjärjestykseen edellyttää ulkoasiainvaliokunnan mietinnön päätös- ja ponsiosassa ehdotetun lisäksi seuraavien reunaehtojen asettamista Eta-sopimuksesta käytävissä neuvotteluissa:

1) Suomen itsemääräämisoikeuden ja demokratian puolustamiseksi on eduskunnalla säilytettävä täysi päätösvalta kaiken Etalainsäädännön suhteen. Suomen eduskunnan ja oikeuslaitoksen päätösvaltaa ei saa siirtää ylikansallisille Eta-elimille tai Eta-tuomioistuimelle. Myös Eta-neuvotteluvaltuuskuntaa tulee laajentaa parlamentaarisella edustuksella.

2) Etasta ei saa muodostaa välivaihetta EY-jäsenyyteen, koska se merkitsisi alistumista ylikansallisen pääoman ehdoin tapahtuvaan poliittiseen yhdentymiseen ja Suomen itsenäisyyden tosiasiallista menettämistä.

3) Etan tavoitteisiin tulee ottaa kansalaisten perusoikeuksien turvaaminen, ekologisesti kestävä kehitys, yleiseurooppalaisen yhteistyön edistäminen ja kansainvälisten taloussuhteiden demokratisoiminen.

4) Työntekijöillä tulee olla Eta-alueella oikeus tietojen saantiin, edunvalvontaan, sopimuksiin ja yritysten päätöksentekoon osallistumiseen konserniyhteistyö mukaan lukien.

5) Ulkomaalaisomistuksen rajoitukset on säilytettävä nykyisessä laajuudessa ja turvattava mahdollisuudet erityisten suojalakien säätämiseen kansallisesti tärkeille aloille.

6) Suomen tulee säilyttää oikeus kehittää omaa ympäristö-, alue-, sosiaali- ja työliikeyspolitiikkaa ja kuluttajansuojaa, vaikka ne merkitsisivät EY-sisämarkkinasäännösten tarkoittamia kilpailun rajoituksia. Verotuksen painopistettä ei saa siirtää progressiivisista välillisiin veroihin.

7) Eta-sopimukseen ei saa sisällyttää tulliliittoa, koska se rajoittaisi Suomen itsenäistä kauppapolitiikkaa muihin maihin, erityisesti idänkauppaa. Eta-neuvottelujen rinnalla on selvitettävä toimet, joilla turvataan vastavuoroiset edut idänkaupassa ja kehitysmaille.

8) Ulko- ja turvallisuuspolitiikka tulee rajata Etan ulkopuolelle. Sen sijaan tarvitaan Etykin pysyviä yhteistyöelimiä yleiseurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän, ympäristönsuojelun, talous- ja kulttuuriyhteistyön edistämiseksi.”

Perustuslakivaliokunta toteaa mietinnössään ja monet asiantuntijat lausunnoissaan, että Eta-sopimus merkitsee lainsäädäntövalan, toimeenpanovallan ja tuomiovallan siirtymistä suomalaisilta valtioelimiltä ylikansallisille toimielimille ja että sopimukseen sisältyy Suomen täysivaltaisuuden rajoituksia. Eräs tanskalainen parlamentaarikko on arvioinut Tanskan päättävävallasta 60 prosenttia siirtyneen Brysseliin. Ilmeisesti Eta-sopimuksen vaikutus ei ole kaukana näistä luvuista. Suomen hallitusta tämä ei näytä huolettaneen, totesihan pääministerin puolue hiljattain — tämä menee tosin puolueen tiliin — ettei kansallisesta itsemääräämisoikeudesta voida entiseen tapaan pitää kiinni.

Perustuslakivaliokunnan edellä kerrotun lausuman ja lukuisten asiantuntijalausuntojen johdosta on vaikea hyväksyä ulkoasiainvaliokunnan mietintöön kirjattua toteamusta, että Eta-järjestelyyn ei sisältyisi varsinaista ylikansallista päätöksentekojärjestelmää. Oikeudellisia ja institutionaalisia kysymyksiä käsittelevässä osassa mietintöään ulkoasiainvaliokunta onkin varsin lähellä perustuslakivaliokunnan näkemystä.

Totesin edellä hallituksen selonteossaan sivuuttaneen Eta-sopimukseen liittyvän poliittisen yhteistyön ongelman. Varsinkin selonteon antamisen jälkeen on lukuisten EY:n johtohenkilöiden taholta edellytetty Eftamaiden osallistuvan Etan puitteissa myös poliittiseen, ulkopoliittiseen, jopa turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön. EY:n ylimääräinen huippukokous huhtikuun lopulla kiirehti poliittisen yhteistyön kiinteyttämistä. Koska hallituksella ei näytä olevan selkeää kantaa suhtautumisessa ylikansalliseen päätöksentekoon eikä myöskään poliittiseen ja ulkopoliittiseen yhteistyöhön Etan puitteissa, on eduskunnan syytä ilmaista selkeät kannat, kuten edellä esitin.

Eduskunnan tulisi myös selkeästi todeta, että Eta-sopimusta ei saa käyttää välivaiheena EY-jäsenyyteen. Viime viikolla ministeri Suominen katsoi EY-jäsenyyden, sikäli kuin tiedotusvälineet ovat oikein hänen puhevuoronsa kertoneet, olevan ainoa realistinen vaihtoehto Eta-sopimukselle. Paavo Lipponen on perustellut EY-jäsenyyttä sillä, että Suomi pääsee päättämään asioista ja saa määräysvaltaa.

Mainitun kaltaiset puheet ovat epärealistisia ensinnäkin siksi, että EY ei ilmoituksensa

mukaan ole pitkiin aikoihin ottamassa uusia jäseniä, ja toiseksi siksi, että esimerkiksi Suomen saadessa 1/70:n EY:n päätösvaltaa on lapsellista kuvitella sillä vaikutettavan ylikansallisissa elimissä. Nykyisin kaikki EY:n jäsenmaiden parlamentit ja erityisesti 518-jäseninen EY-parlamentti valittavat, ettei niillä ole mitään vaikutusvaltaa EY:n sisällä.

EY-jäsenyys merkitsisi maamme kansallisen päättävävallan menettämistä. Se merkitsisi täydellistä alistumista ylikansallisen pääoman ehdoin tapahtuvalle talous-, raha- ja budjettipolitiikalle, jossa sosiaalisen turvan, ympäristöpolitiikan ja myös aluepolitiikan kehittämisedellytykset heikkenisivät entistään. EY-jäsenyys olisi räikeässä ristiriidassa Suomen puolueettomuuspolitiikan ja ulkopoliittisen peruslinjan kanssa.

Suomen EY-jäsenyydellä spekulointia harjoittavien on syytä muistaa monet ehdotukset ja suunnitelmat EY:n poliittisen ja ulkopoliittisen yhteistyön lujittamisesta. Liittotasavallan Bangemann on äskettäin Suomen-vierailulla kertonut EY:n omasta ulko-, puolustus-, talous-, raha- ja valuuttapolitiikasta ja EY:n liittovaltioksi muodostamisesta vuoteen 2000 mennessä. Belgia on puolestaan ehdottanut EY:n lujittamista sitovilla enemmistöpäätöksillä, komission toimeenpanovaltuuksien laajentamista ja ulkopoliittikan yhtenäistämistä. Englannista puolustusministerin suulla on kuulunut ääniä EY:n puolustuspoliittisen roolin vahvistamisesta. Voidaan vain kysyä, miten tällaiset tavoitteet sopsivat yhteen Suomen puolueettomuuspoliittisten pyrkimysten ja ulkopoliittisen aseman kanssa.

Liittyminen EY:n jäsenyyteen veisi Suomelta niin poliittisen kuin ulkopoliittisen itsenäisyyden. Ministerivetoinen EY:n ylikansallinen päätöksenteko ei anna määräysvaltaa ministerineuvostossa eikä virkamiesvaltaa käyttävässä komissiossa. Yhtään enemmän määräysvaltaa ei olisi neuvoo-antavassa EY-parlamentissa, kuten edellä viittasin. Suomalaisiakin koskevat lait ratkaistaisiin enemmistöpäätöksin EY:n ministerineuvostossa.

Hallitus piti pitkään opposition pimennossa integraatiovalmisteluista. Vihdoin viime maaliskuussa oppositiopuolueet kutsuttiin integraationeuvottelukuntaan kuulemaan informaatiota. Hallituksen selonteko eduskun-

nalle ja sen käsittely valiokunnissa on antanut mahdollisuuksia mielipiteiden ja kannanmäärittelyjen esittämiseen. Näyttää kuitenkin siltä, ettei neuvotteluprosessiin eduskunnan ja varsinkaan opposition edustusta ei oteta.

Vielä kylmähänkeisempi on ollut hallituksen suhtautuminen kansalaisjärjestöjen osallistumiseen integraatiovalmisteluihin. Työntekijöiden oikeuksien turvaaminen ja vaikutusmahdollisuus konsernikohtaiseen yhteistyöhön yli rajojen ei ole saanut tukea. Kansalaisten vaikuttamismahdollisuudet Eta-ratkaisusta päätettäessä ja sitä valmisteltaessa taikka toteutettaessa eivät ole olleet hallituksen pohdintojen aiheena.

Onkin mielenkiintoista verrata Suomen hallituksen asennetta esimerkiksi Espanjan käytäntöön. Siellä hallitus neuvottelee opposition kanssa EY-kysymyksistä. Maan parlamentissa on erikoinen yhdentymiskysymyksiä käsittelevä sekakomissio, joka laatii mietinnöt siitä, mitä yhteismarkkinat merkitsevät mm. maan sisäisen lainsäädännön kannalta. Tähän työhön osallistuvat eri alojen asiantuntijat ja etujärjestöjen edustajat. Hallitus pyrkii siellä sopimukseen oppositiopuolueiden kanssa yhdentymiseen liittyvien toimien toteuttamisesta. Tietävästi hallitus siellä kertoo oppositiolle jo ennakoon, mitä kesäkuun Dublinin huippukokouksessa päätetään, mutta ei ministeri Salolainen ole täällä kertonut sanaakaan, mitä hän aikoo taikka hallituksen edustajat aikovat olla päättämässä siellä Dublinin kesäkokouksessa. (Min. Salolainen: En minä olekaan siellä paikalla!) — Pääministeri oli täällä paikalla ja olisi voinut valistaa eduskuntaa, jos ulkomaankauppaministeri Salolaisella ei ole näitä mahdollisuuksia.

Eduskunnan on syytä korostaa parlamentaarisen edustuksen osuutta neuvotteluprosessissa, kansalaisten perusoikeuksien turvaamista, kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksien vahvistamista ja edellyttää myös työntekijöille oikeutta edunvalvontaan ja päätöksentekoon osallistumiseen yrityksissä.

Palaan äskeiseen huomautukseeni, koska nyt itse havaitsen, että eihän ministeri Salolainen eikä pääministeri tietenkään siellä huippukokouksessa voi olla, jos se on EY-maiden kokous. Tältä osin lausumani oli aiheeton mutta en usko, että aivan kokonaan, sillä eipä eduskunta paljon saanut tietää esimerkiksi siitä Eftan huippukokouk-

sesta, joka Oslossa pidettiin ja jossa oli pääministeri paikalla.

Hallitus on valmistautunut ulkomaalaisomistusta koskevien rajoitusten lievittämiseen, jopa eräiltä osin niiden kokonaan poistamiseen, kuten edellä viittasin. Eduskunnan valiokunnissa on ollut tiukempi asenne rajoitusten poistamiseen. Käyttöön ovat tulleet termit ”kansallisesti tärkeistä aloista” tai ”perustavaa laatua olevista kansallisista eduista”. Niiden tarkempi sisältö on kuitenkin jäänyt määrittelemättä.

Devan eduskuntaryhmä on sitä mieltä, että ulkomaalaisomistuksen rajoitukset tulisi säilyttää nykyisen laajuksina erityisesti maaja metsäteollisuuden, muiden keskeisten luonnonvarojen, loma-asuntojen, korkean teknologian, pankkitoiminnan, energian tuotannon ja joukkotiedotuksen aloilla. Me pidämme tärkeänä selvittää, millaiset lainsäädäntötoimet ovat tältä osin tarpeellisia ja että Eta-neuvotteluissa turvataan mahdollisuudet tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.

Koska on pelättävissä, että EY:n taholla pidetään kilpailun rajoituksina eräitä Suomessa voimassa olevia ympäristö-, alue-, sosiaali- ja työllisyyspolitiikkaa sekä kuluttajansuojaa koskevia lakeja, asetuksia, normeja ja ohjeita, pidämme välttämättömänä oikeutta niiden säilyttämiseen ja kehittämiseen. Edellytämme, että tämä varmistetaan Eta-neuvotteluissa. Samoin pidämme välttämättömänä, että harmonisoinnin tai muilla perusteilla verotuksen painopistettä ei siirretä välillisiin veroihin. Katsomme myös, että Suomen työvoimapolitiikan ongelmien ratkaisua ei saa hakea siirtolaisuudesta. Suomeen siirtyville tai tänne muuttaville on maksettava työ- ja virkaehtosopimusten mukaiset palkat. Työsuhteeseen liittyvät edut ja velvollisuudet on toteutettava samalla tavalla kuin muidenkin työntekijöiden osalta.

Kun ohjailua ja sääntelyä yhteiskunnassa yleensä ollaan vähentämässä, niin Eta-järjestely toimii päinvastaiseen suuntaan. 11 000 sivun uutta säädöstöä ja vaikkapa vain osan siitä ottaminen Eta-ratkaisun pohjaksi moninkertaistaa ohjailua ja sääntelyä. Ei siis ihme, että on esiintynyt myös ajatuksia olennaisesti suppeammasta sopimusratkaisusta, jossa pohjaksi olisi otettu vain osa nyt esillä olevasta kokonaisuudesta.

Hallitus ennakoi yhdentymisratkaisun aiheuttavan myös työpaikkojen menetyksiä.

Hallitus ei kuitenkaan esitellyt toimintastrategiaa tämän tilanteen varalle. Ulkoasiainvaliokunta ja sosiaalivaliokunta kiinnittivät huomiota työttömyysongelmien hoitoon. Pankkivaliokunta arvioi yhdentymiskehityksen seurauksena syntyvän alueellisia ja tilapäisiä työllisyysongelmia, joiden ratkaisemiseksi jo perustuslakimme sisältämä kansalaisten työllistämismenot edellyttää erityistoimia.

Kokemus Suomen Pankin valuutta- ja rahapolitiittisista toimista antaa aiheen korostaa pankkivaliokunnan mielipidettä siitä, että Eta-järjestelyyn liittyvät tärkeät rahapolitiittiset ratkaisut on saatettava eduskunnan hyväksyttäväksi. On paikallaan korostaa myös pankkivaliokunnan näkemystä itsenäisen pankkijärjestelmän säilymisen turvaamisesta maassamme ja lainan saannin turvaamisesta muuttuvissa oloissa asuntotuotantoon, opintolainoihin ja pienyrityksille kohtuullisilla ehdoilla.

Integraation vaikutukset maamme alkoholipoliittikkaan ovat jääneet vähäisten selvitysten varaan. Siksi on paikallaan korostaa lakivaliokunnan vaatimusta, että yhdentymisneuvotteluissa on huolehdittava siitä, ettei yhdentymiskehitys heikennä mahdollisuuksia alkoholipoliittisiin toimenpiteisiin kansalaisten terveyden ja turvallisuuden suojaamiseksi.

Vaikka olen edellä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön pariin kohtaan painanut kriittisen piikin, haluan kuitenkin nyt todeta, minkä jo aiemmin mainitsin, että ulkoasiainvaliokunnan mietintö on hallituksen selontekoa parempi kokonaisuus. Tätä arviota kaunistaa myös se, että valiokunta edellytti hallituksen ottavan asianmukaisesti huomioon myös erikoisvaliokuntien mietinnöissä lausuttua.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö arvostaa korkealle Etykin puitteissa tapahtuvan yhteistyön. Etyk on ulkoasiainvaliokunnan käsityksen mukaan kattavin ja siksi myös kehityskelpoinen eurooppalainen yhteistyöjärjestelmä. Etykin yhteistyön sisällön kehittäminen, sen vahvistaminen myös talouden alalla ja entistä pysyvämpien organisaatiomuotojen luominen Etykille on joka suhteessa Suomen etujen mukaista, lausui valiokunta.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä korostetaan idänkaupan tärkeää merkitystä ja

turvallisuuspoliittisen päätöksenteon säilyttämistä kansallisella pohjalla.

Ulkomaalaisomistukseen ulkoasiainvaliokunta suhtautuu hieman hallitusta tiukemmin, mutta kansallisesti tärkeät edut jäivät täsmentämättä. Ulkoasiainvaliokunta korostaa aluepolitiikan harjoittamisen turvaamista, luonnontaloudellisesti kestävä kehityksen ottamista Eta-alueen tavoitteeksi, kuluttajansuojassa saavutetun tason turvaamista ja EY-määräyksiä tiukemman ympäristönsuojelulainsäädännön turvaamista. Viimeksi mainittu on mielestäni tärkeä myös siitä syystä, että näin turvattaisiin mahdollisuus laitospöytäkirjan lupajärjestelmän säilyttämiseen maassa.

Hyväksyn pääosan valiokunnan mietinnöstä ja päätösesitykseen sisältyvät ponnet olen edellä tehnyt ehdotuksen eräistä lisäyksistä eduskunnan päätettäväksi ehdotettuun osaan valiokunnan mietintöä, siis päätöspöytäkirjaa. Nämä lisäykset on tarkoitettu reunaehdoiksi Eta-neuvotteluja käytäessä.

Ehkä lopuksi saankin todeta ministeri Salolaisen täällä tänään käyttämän puheenvuoron johdosta, että mielestäni poikkeuksia ja siirtymäaikoja ehdotettaessa ja esitettäessä ei voida ihan matemaattikalla pelata, siis ei tämä määrällinen puoli ilmeisesti voi olla ratkaisujen avainkysymys, vaan se, mikä on näiden poikkeusten ja vaatimusten, reunaehdojen, sisältö, miten tärkeäksi ne arvioidaan kansallisesta näkökulmasta. Sehän voi olla vain Suomen eduskunnan tehtävä. Sen sijaan, että ministeri Salolainen kehotti ottamaan varteen sen EY-tahon kritiikin, jossa paheksutaan varaumien ja lisäysten määrää, minä osaltani korostaisin sitä, että kaikki se on esitettävä, mikä Suomen kannalta tuntuu tarpeelliselta ja välttämättömältä, mikä Suomen kansalaisten elämän kannalta on perusteltavissa.

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Tässä puheenvuorossa enimmäkseen käsittelemme erinäisiä yksityiskohtia, koska periaatteessa, suurilla linjoilla, hyväksyn hallituksen politiikan tässä kysymyksessä.

Hallitus on todennut Suomen haluavan tukea Itä-Euroopan maiden taloudellista kehitystä ja yleisemminkin Euroopan maiden kehityserojen kaventamista. Tällä pyritään otaksuttavasti sanomaan se, että Itä-Euroopan maat on saatava sidottua yhdentymiske-

hitykseen siinä kuin Efta-maatkin. On siis hyvä tietää, että emme pyri mukaan Euroopan yhteisön täysjäseniksi asti vain itsemme takia, vaan koko Euroopan olisi oltava mukana.

Johdannossa todetaan, että Suomi pitää Etykiä myös tulevien yhteistyörakenteiden kulmakivenä Euroopassa.

Viime vuoden marraskuussa annetun tiedonannon jälkeen on kehitys ollut hidasta, vaikka sekä Euroopan yhteisön että Efta-maiden piirissä ollaan yhtä mieltä siitä, että neuvottelut tulee viedä läpi nopeassa aikataulussa, jotta Euroopan talousaluejärjestelyt tulisivat voimaan vuoden 1993 alussa, eli samaan aikaan kuin Euroopan yhteisön sisämarkkinaohjelma valmistuu; ollaan vielä ongelmien edessä. Varsinkin päätöksentekoon liittyy ratkaisemattomia kysymyksiä. Yhtenä esimerkkinä voisin mainita ongelman siitä, miten Efta-maiden ja Euroopan yhteisön parlamentit osallistuvat Euroopan talousalueen päätöksentekoon. Tämä herättää luonnollisesti kysymyksiä siitä, annammeko yhdentymiskehityksen nimissä pois oikeutemme saada kansanvaltaisesti ratkaista itse omat asiamme. Tätä huolta ei kuitenkaan pidä liioitella.

Euroopan yhteisön maat eli nykyiset 12 jäsenmaata ovat katsoneet, että jotta pystytään kilpailemaan tasavertaisesti Japanin ja USA:n kanssa, Euroopassa on luotava suuret yhteiset kotimarkkinat. Suomen kannalta tärkeä kysymys on taas se, miten Euroopan talousalueeseen osallistuminen vaikuttaa talouskehitykseen verrattuna siihen vaihtoehtoon, että jättäydymme yhdentymiskehityksen ulkopuolelle.

Hallituksen selonteossa todetaan, että kokemukset aikaisemmista Suomen tekemistä integraatoratkaisuista ja osallistumisesta yhdentymiskehitykseen ovat olleet positiivisia. Näillä siis tarkoitettaneen Efta-ratkaisua sekä Eec-vapaakauppasopimusta.

Selonteossa olisi suonut hallituksen käsittelevän enemmän palvelujen ulkomaankaupan kasvavaa merkitystä tavarakaupan ohitse. Hallitus kyllä toteaa, että Suomen talous on pääpiirteiltään varsin saman kaltainen Euroopan yhteisön kanssa ja että palvelujen osuus bruttokansantuotteesta on kummassakin noin 2/3. Tehdasteollisuuden osuus meillä on noin viidennes ja Euroopan yhteisössä noin neljännes. Teollisuutemme rakenne on

kuitenkin huomattavasti yksipuolisempi kuin useimpien Euroopan yhteisön maiden. Tässä yhteydessä pitäisi korostaa enemmän sitä, että perinteinen savupiipputeollisuus on jäämässä taka-alalle ja että tulevaisuus on nimenomaan palvelujen ulkomaankaupan varassa. Suomi ei voi jäädä alkutuotannon ja raaka-aineiden myyjäksi, vaan sen tulee osallistua kansainväliseen työnjakoon ehkä kapeallakin, mutta ehdotonta osaamista ja korkeaa teknologiaa vaativalla palvelukaupalla. Kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi erilaiset tiedonsiirtoverkostot ja niiden huolto, konsultointi eri aloilla sekä erilaiset matkailuun ja vapaa-aikaan liittyvät palvelut.

Suomen perinteinen puunjalostusteollisuuden suuri osuus Euroopan yhteisöön viennistämme, noin 60 prosenttia, on osoitus siitä, että meillä on vielä pitkä tie kuljettavana viennin monipuolistamisessa. Erityisen ongelmallista se on siksi, että ulkomaankaupassamme metsäteollisuustuotteiden vienti on 40 prosenttia kokonaisviennistämme ja nettovientituloista vielä suurempi.

Suomen kauppataase Euroopan yhteisön alueen kanssa on ollut viime vuosina alijäämäinen. Tähän on syynä mittava vajeemme Saksan liittotasavallan kanssa, joka ylittää vajeen Japanin kaupassakin. Viime vuonna oli Euroopan yhteisön maiden osuus Suomen tavarakaupan arvosta noin 44 prosenttia ja Efta-maat mukaan lukien koko Euroopan talousalueen kaupan arvo noin 66 prosenttia. Jos näihin lukuihin lisätään vielä Itä-Euroopan ja Neuvostoliiton kanssa käytävän ulkomaankaupan arvo, huomataan pian, että Suomi ei voisi pitkään tulla toimeen ilman Euroopan talousalueen etuisuuksia, joita sen kaikki kauppakumppanit voisivat nauttia. Tässä yhteydessä ehkä voi vielä huomauttaa sen, että pohjoismainen taloudellinen yhteistyö ja idänkaupan suomalainen erityisosaaminen ovat sellaisia myyttejä, jotka eivät enää pidä paikkaansa. Senkin vuoksi on tärkeätä olla tässä laajassa yhdentymiskehityksessä mukana.

Selonteossa todetaan aivan oikein, että kotimarkkinoiden avautuminen kilpailulle tuottaa laadultaan ja hinnaltaan edullisempia hyödykkeitä kotitalouksille. Vientiteollisuus toivoo saavansa etua kustannustason alenemisen kautta. Mutta kotimainen ammattiyhdistysliike taitaa pitää huolta siitä, etteivät ainakaan työvoimakustannukset alene. Eh-

käpä myönteisin tekijä kotimarkkinoilla on kilpailupolitiikan merkityksen kasvu. Ed. Laine sanoi, että työvoimakustannukset eivät saa missään olosuhteissa millään alalla alen-
tua.

EC:n peruskirjan eli ns. Rooman sopimuksen kilpailulainsäädäntöartikloissa 85—94 kielletään yritysten väliset sopimukset ja päätökset, joiden seurauksena on kilpailun estyminen, rajoittuminen ja vinoutuminen. Kilpailulainsäädäntö soveltuu kaikkeen elinkeino toimintaan, laajalti myös palvelusektorille. Nykyisin myös kuljetustoimintaan sovelletaan kilpailulainsäädäntöä. Tätä on tervehdittävä tyydytyksellä, sillä Suomen lievästi sanoen eriskummallinen tavarakuljetuksen ja taksijärjestelmän kilpailua estävä henki on nyt puhallettavissa kumoon. Myös linja-auto- ja lentoliikenteessä joudutaan elämään Rooman sopimuksen artiklan 85 mukaisesti tarkoittaen sitä, että erilaiset etupiirijaot ja maan tapa jäävät pois todellisen kilpailun alta. Samalla voitaisiin ajatella, että kuljetuspalvelut halpenisivat, mutta tietenkään mitään varmoja ennusteita tästä on mahdotonta tehdä.

On myös huomattava, että puhtaasti kansallisiin kilpailua rajoittaviin yritysten toimiin sovelletaan edelleen jäsenmaiden omaa lainsäädäntöä. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että Euroopan talousalueen sopimusvaltiot, kuten ehkä aikanaan Suomi, voivat pitää kansallisessa lainsäädännössään edelleenkin kummallisuuksia, kuten määrättyjen ammattien varaamisen vain Suomen kansalaisille. Suomalaisistahan sanotaan, että mm. hammasteknikko tai laillistettu hieroja voi olla vain Suomessa asuva Suomen kansalainen. Artiklassa 85 sallitaan kuitenkin poikkeuslupamenettely, ja komissio voi tehdä ns. ryhmäpoikkeusasetuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi yksinmyyntisopimukset, lisenssisopimukset ja erikoissopimukset. Tämä antaa mahdollisuuksia laajaankin säännösten kiertoon.

Liberaalit ympäri Eurooppaa haluavat luonnollisesti mahdollisimman vapaan kilpailun sallimista, ja siksi myös kansallisessa lainsäädännössä tulisi painottaa vapaan kilpailun edistämistä ja kartellien välttämistä. Suomessa on jo tarpeeksi esimerkkejä siitä, miten esimerkiksi rakennustarvikkeiden myyjät ovat tehneet sopivia etupiirijakoja, esimerkiksi vaikkapa sementin myynti.

Kuljetuspalveluista todetaan, että vielä tällä hetkellä maantie- ja ilmakuljetuksia säännellään varsin tarkasti. Euroopan yhteisön päätöksillä on vaikutuksensa myös ulkopuolisten maiden, erityisesti Efta-maiden, ulkomaan kuljetuksiin. Kyseessä on todella tärkeä asia, sillä mikäli sisämarkkinoiden ja ulkopuolisten maiden liikennesuhteita ei saada ajoissa ratkaistuksi, heikkenee ulkopuolisten, se on Efta-maiden, kilpailukyky suhteessa Euroopan yhteisön maihin ratkaisevasti. Suomi sijaitsee Euroopan reuna-alueella, eivätkä sillä ole esimerkiksi Sveitsin ja Itävallan tavoin kauttakulkuongelmat päällimmäisenä huoleenaheenaan.

On hyvä, että hallitus lupaa hoitaa Efta — Euroopan yhteisö-järjestelyt Suomen osalta tehokkuutta ja taloudellisuutta edistävällä tavalla. Tässä yhteydessä täytyy toistaa jo aiemmin esitetty huomio siitä, että tavarakuljetus- ja taksiliikennelupajärjestelmä täytyy ratkaista myös kansallisella tasolla samoilla tehokkuuden ja taloudellisuuden kriteereillä kuin ulkosuhteissakin.

Rautatiekuljetuksissa tulee asettaa suuri huomio konttiliikenteen edistämiseksi, jotta raskaat kuljetukset maanteillä vähenisivät. Rail-ship-liikenne on kasvanut ilahduttavasti, ja siten Suomen valmiudet hoitaa yhdistettyjä kuljetuksia muualle Eurooppaan ovat hyvät. On selvää, että tällä on myös positiivisia ympäristövaikutuksia, kunhan puolestaan huolehditaan siitä, että rautatie- ja laivakuljetusten turvallisuusmääräyksiä valvotaan tiukasti.

Lentoliikenne on oma lukunsa. Kansainvälinen kaupallinen lentotoiminta on varsin tarkkaan säänneltyä, ja vapauttamistoimet ovat alkaneet Euroopassa vasta muutama vuosi sitten. Euroopan yhteisön ns. toisen vapauttamispaketin on määrä astua voimaan tänä kesänä. Se antaa lentoyhtiöille vapaamat kädet määrätä itse lentohintansa sekä lentovuorojen tiheyden. Koska Suomi kuuluu Euroopan yhteisön maiden tapaan Euroopan siviili-ilmailukonferenssiin, se voi tällä foorumilla neuvotella tasavertaisena muiden Euroopan maiden kanssa tehtävistä järjestelyistä. On kuitenkin jo nyt nähtävissä, että Euroopan yhteisö menee liberalisoinnissa pitemmälle kuin Euroopan siviili-ilmailukonferenssi. Tällöin se soveltaa lentoyhtiöiden kotipaikkaperiaatetta. SAS saa Euroopan yhteisön etuisuudet hyväkseen, kun taas

kotimainen Finnair joutuu kolkuttelemaan Euroopan yhteisön oville yhdessä muiden Efta-yhtiöiden Swissairin, Austrian Airlinesin ja Iceland Airin kanssa.

Olisi toivottavaa Suomen kannalta, ettei Eurooppaan muodostuisi kahta rinnakkaista sääätelyjärjestelmää. Siksi Euroopan yhteisön komission kanssa olisi päästävä rakentavaan järjestelyyn lentoliikennejärjestelyistä vapaan kilpailun hengessä, kuten muissakin kuljetusmuodoissa. Samalla voitaisiin ryhtyä ratkomaan yhteisvoimin Euroopan ilmatilan ruuhkautumisesta johtuvia ongelmia ja ympäristölle haitallisia melu- ja saastekysymyksiä.

Lopuksi vielä pari huomiota matkailusta. Matkailu työllistää Euroopan yhteisön jäsenmaissa noin 6 prosenttia työvoimasta. Euroopan osuus maailman matkailusta on laskeudessa, ja kaukaiset eksoottiset maat ovat nousemassa ykköskohteiksi niiden helpon saavutettavuuden ja alhaisen hintatason takia. Suomeen suuntautuvan matkailun kannalta on Euroopassa tapahtuvalla kehityksellä tärkeä merkitys. Euroopan matkailun vuonna 1990 halutaan korostaa Suomea matkailumaana, ja on perusteltua väittää, että varsinkin Suomen syrjäseudut suorastaan elävät matkailutuloista, esimerkiksi Lappi.

Liikenteen lupajärjestelmän liberalisointi toivottavasti aikaansaa sen, että tänne pääsee nykyistä halvemmalla Euroopan muista kolkista. Kotimainen hintataso voi karkottaa tehokkaasti matkailijat, ellei valtiolta ryhdy tarmokkaisiin toimenpiteisiin erilaisten verojärjestelyjen ja muiden muodossa. On myös kysyttävä avoimesti, onko valtion olta-va itse mukana yrittäjänä matkailupalveluissa. Mikäli todellinen kilpailu ja yksityisyrityksyyteen perustuva toiminta saadaan Suomessa kunniaan, voidaan odottaa Suomen lähestyvän sitä todellista Eurooppaa, johon juhlapuheissa usein viitataan.

Vielä matkailusta puheen ollen viittaa maanomistuskysymyksiin. Kun eduskunnassa on kannettu niin valtavan suurta huolta siitä, että ei ulkomaalainen saa omistaa maata, edes tonttia, missään, totean vain sen, että jos me haluamme matkailutasetta parantaa ja Suomeen matkailusta valuuttatuloja, ainoa mahdollisuus Suomelle on se, että me annamme omistusta täältä. Ei tänne kukaan muu muuten halua tulla laajemmin ja jatku-

vasti, samat ihmiset. Ainoa tapa on sitoa matkailija omistukseen, siis tontteihin, lomasaakkeisiin ja tällaiseen, ja sillä tavalla saada matkailijoita.

Minä en ymmärrä, miksi pitää pelätä maan ulkomaalaisomistusta. Ei se maa täältä lähde mihinkään, ja yhteiskunta lainsäädännöllä, kunnat erilaisilla muilla toimenpiteillä voivat yleensä estää hyvin tehokkaasti myös omistajan maankäytön, jos se on tarpeellista. Ei maan ulkomaalaisomistus ole mitään vaarallista. Sen sijaan voi olla paljon vaarallista, että suomalaisia suuryhtiöitä omistavat pelkästään ulkomaalaiset. Minusta tässä asiassa koko eduskunnassa käytetyissä puheenvuoroissa on erehdytty. Hallitus on siinä erehtynyt, ja kaikki, jotka joistakin vanhoista tunnesyistä tästä maanomistuksen "pyhydestä" pitävät kiinni, ovat erehtyneet. Varsinkin siinä mielessä he ovat erehtyneet, jos me haluamme Suomeen lisää matkailua. En näe muuta todellista tietä ratkaisevasti parantaa meidän matkailutasettamme.

Edellä olen siis kuvannut joitakin huomioita hallituksen selonteosta nimenomaan liberaalin näkökulmasta. Hallitus on kirjannut paperiinsa monia hyödyllisiä asioita, joihin on helppo yhtyä. Suomen liberaaleilla ei veljespuolueittensa tapaan ole mitään Euroopan yhdentymiskehitystä vastaan. Itä- ja Länsi-Euroopan lähentyminen on myönteinen asia, ja siksi kyseessä ei saa olla pelkästään Euroopan yhteisön jäsenyyteen tähtäävä politiikka.

Hallituksen esittämä linja neuvotella Eftarintamassa Euroopan yhteisön kanssa on hyvä niin kauan kuin rintamat kummallakin puolella ovat selvät. Euroopan uusjako taloudellisesti on kuitenkin koko ajan jatkuva prosessi. Siksi ei kannata naulata itseään peruuttamattomasti mihinkään.

Talouden avoimuus, kilpailun lisääntyminen ja yksityisyrityksyyden yhdessä poliittisen vapauden kanssa ovat ne tekijät, joista syntyy yhtenäinen ja yhteinen huomispäivän Eurooppa.

Ed. Saastamoinen: Herra puhemies! Ihmetyttää, että nyt käynnistytävä integraatio-selontekokeskustelu ei ole herättänyt tämän enempää kansanedustajien mielenkiintoa. On tietysti totta, että integraatiosta on puhuttu talven mittaan varsin paljon. Saattaa myös olla, että keskustelu on avattu, aloitettu,

tavallaan vääränä päivänä, ja sitä paitsi on jo kesä tulossa.

Omasta puolestani päätin pyytää puheenvuoron juuri siitä syystä, että on tulossa kesä. On nimittäin niin, että alkukesällä monet maaseutupaikkakunnat ainakin Savon puolella järjestävät kunnan elinkeinoelämään liittyviä messuja. Olen muutamilla viime viikkoina kulkenut. Nämä käynnit antavat aiheen tämänpäiväiseen puheeseeni.

Maaseutumessut ovat pk-yritysten messuja. Yllätyn monesti myönteisesti todetessani, miten jossakin Kaavilla tai Siilinjärvellä on kymmeniä ripeästi kasvavia yrityksiä. Erityisesti kuluneina viikkoina olen ihmetellyt sitä, miten vientivoittoisia nämä yritykset ovat. Vientikokemustakin on jo jonkin verran kertynyt, sillä vientiä on harjoitettu monissa yrityksissä jo paljon ennen valkoisen kirjan ilmestymistä.

Ilahduttavaa on ollut huomata, että kaikki tahot suomalaisessa yhteiskunnassa ovat olleet aktiivisia tiedon hankinnassa ja yhdentymisen vaikutusten selvittämisessä. Euroopan integraatio on varmasti ollut suosituin seminaarien, keskustelutilaisuuksien ja julkaisujen aihe viime vuoden aikana.

Kansalaisjärjestöjen, yrityselämän, kulttuuripiirien ja kuntien aktiivisuuden kautta tapahtunut yhdentyminen on ollut todellista eurooppalaisuuden syventämistä, johon koko yhdentymisen eteneminen itse asiassa nojaa. Mutta varsin usein kuulee sanottavan, että yhdentymiskehityksessä ei yksittäisen ihmisen sana paljoo paina. Arvelaan, että ratkaisut näissä asioissa tehdään pelkästään hallitusten ja korkeintaan suuryritysten hallinto-neuvostojen tasolla. Tässä on vaarana virran mukaan heittäytyminen.

Maamme teollisesta työvoimasta on vielä suurin osa, joka tapauksessa yli 50 prosenttia, verrattain suuren teollisuuden palveluksessa. Merkityksellisiä ovat vanhat, vahvat metsäteollisuus ja raskas metalli. Kehitys on kuitenkin kääntynyt voimakkaasti siihen suuntaan, että myös teollinen työpaikka on yhä useammin pk-yrityksessä. Kun nämä yritykset nyt yhä useammin, kuten totesin, voimakkaasti ovat vientisuuntautuneita, tehdään todellisuudessa integraatiokehityksen piiriin kuuluvia ratkaisuja yhä useammin kahden kolmen miehen tai naisen porukoissa konttorinurkkauksissa kaukana mahonkisis-ta hallintoneuvostotiloista. Tämä on mieles-

täni tärkeä asia. Haluan nostaa sen esiin siitä syystä, että joskus saattaa olla vaarana, että tämä unohtuu ministerien ja korkean tason virkamiesten välisissä kaukana kotoa käydyissä neuvotteluissa.

Useissa selvityksissä on todettu, että yhdentyminen hyödyttää pk-yrityksiä. Maaseutuyritykset ovat useimmiten pk-yrityksiä. Nämä hyötyvät suuryrityksiä enemmän kaupan teknisten esteiden ja esimerkiksi rajamuodollisuuksien poistamisesta. Samalla kun vientimahdollisuudet paranevat, kasvaa kuitenkin myös kilpailu niin vientimarkkinoilla kuin kotimarkkinoillakin. Eniten vai- kutuksia on odotettavissa sellaisilla aloilla, jotka nyt ovat ulkomaalaiselta kilpailulta suojattuja.

Euroopan yhdentyminen kohtaa suomalaisen yhteiskunnan samanaikaisesti, kun olemme siirtymässä tieto- ja informaatioyhteiskuntaan. Tämä ei varmasti ole pelkkä sattuma, sillä esimerkiksi Länsi-Euroopan taloudelliset rakenteet perustuvat pitkälti juuri tiedon ja tuotekehittelyn hyödyntämiseen. Me tarvitsemme Suomessa jatkuvasti lisää tietoa sisämarkkinoista ja sen yrityksiin kohdistuvista mahdollisuuksista, uhkista ja vai- kutuksista.

Esimerkiksi kansainvälisten pääomamarkkinoiden vapautumisesta ja sen vaikutuksesta yrityksiin tulee olla riittävästi tietoa saatavilla. On huomattava, että pk-yritysten kannalta integraation vaikutukset tapahtuvat markkinoilla. Valtiovallan tehtävä on antaa näille yrityksille mahdollisimman hyvät edellytykset toimia markkinoiden mukaisessa ympäristössä. Koulutus- ja tutkimusyhteistyö avaa myös uusia mahdollisuuksia pk-yrityksille.

Herra puhemies! Kaavin messuilla vieraillessani ilahdutti kunnanjohtajan kiitos valtiovalle kunnan elinkeinoelämälle osoitetusta tuesta. Miten EY:n ja Etan piirissä käy tämän tuen?

Yhdentymiskehityksen näkökulmasta nykyinen aluepoliittinen vyöhykejakoon perustuva tukijärjestelmä on käymässä vanhan aikaiseksi. EY:n käyttämin kriteerein mikään Suomen alue ei ole niin alikehittynyt, että täyttäisi alueellisen tuen vaatimukset. Tästä voimme olla tavallaan ylpeitä, mutta toisaalta Suomella on paljon opittavaa Euroopan yhteisön aluepolitiikasta. Meidän tulee kiinnittää huomiota pienten ja keskisuurten yri-

tysten kehittämisohjelmiin, joilla valmenneetaan sisämarkkinoiden hyödyntämiseen.

Vuoden 1989 alussa uudistetussa aluepoliittisessa lainsäädännössä on monia toimintalinjoja, jotka kauaskatseisesti tukevat Suomen aluepolitiikan kehittämistä yhdentävässä Euroopassa. Näitä ovat mm. yritystuen vähentäminen ja suuntaaminen uudelleen, kansainvälisesti kilpailukykyisten keskusten kehittäminen maan eri osiin sekä yleensä aluepolitiikan painopisteen siirtäminen suorasta yritystuesta alueellisen perusrakenteen, infrastruktuurin, kehittämiseen.

Myös EY:n piirissä on osoitettu kiinnostusta Suomen maaseutupolitiikkaan, mm. pienyritysten tukemiseen. EY:ssä on viime vuosina kehitetty ja vahvistettu myös pk-yritysten kehittämispolitiikkaa. Erityisesti pk-yritysten toimintaohjelman piirissä on kiinnitetty huomiota informaatiotoimintaan, yhteistyön kehittämiseen sekä EY-lainsäädännön arvioimiseen pk-yritysten kannalta.

Rooman sopimuksessa mainitaan edellytykset sille, milloin tukitoimet sallitaan tai kielletään. Sallittuja ovat tukitoimet, jotka kohdistuvat jälkeensä jääville alueille tai tiettyille elinkeinonhaaroille tai mainittujen talousalueiden kehittämiseen. Tuen määrä ja laatu ovat myös ratkaisevat sekä eräät sosioekonomiset tekijät.

Suomessa tuki perustuu maan erityisolosuhteisiin. Suomessa arvellaan, että tuki ei aiheuta vastalauseita EY:n taholta. Itse asiassa Suomen teollisuus saa kansainvälisesti verrattain vähän tukea. Mikäli kuitenkin vastalauseita ilmenee, tullaan neuvotteluissa vetoamaan maamme syrjäiseen sijaintiin, harvaan asutukseen, pitkiin etäisyyksiin ja kylmään ilmastoon. Tässä asiassa meillä tulee varmasti olemaan myös hyötyä siitä, että toimimme yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa.

Suomessa asuu tukialueilla huomattavasti suurempi osa väestöstä kuin muissa Euroopan maissa. Kun meillä osuus on yli 40 prosenttia, on se Ruotsissa vain noin 13 prosenttia. Tästä syystä on tärkeätä, jotta integraation hyödyt voitaisiin kokonaisuudessaan saavuttaa, panostaa juuri infrastruktuuriin, koulutukseen, liikenteeseen ja esimerkiksi teleyhteyksiin. Tämän tyyppiset elinkeinoelämän kehitysedellytyksiin kohdistuvat tukitoimet ovat täysin sallittuja EY:ssä. Meikäläinen aluekeskus- tai valtakunnan osakeskusajatte-

lu on myös oikein hyvin linjassa EY:n omien aluepoliittisten periaatteiden kanssa.

Jo nyt maamme viennistä 2/3 suuntautuu Eta-alueelle. Kun viennin esteitä poistetaan, ovat yhdentymisen hyödyt ilman muuta haittoja suuremmat, mutta haitatkin on tunnettava. Voidaan purjehtia vain, jos tiedetään karikot ja peräsin on tukevasti hallinnassa.

Meillä hankaluutena on vielä kaikesta huolimatta vientikokemuksen ja ennen kaikkea vientihenkilöstön puute, tuotantokapasiteetin riittämättömyys, kilpailutilanne ja hintataso, tärkeimmät mainitakseni. Tärkeätä on, että näiden vaikeuksien voittamiseksi pyritään mm. valtiovallan taholta tekemään kaikki mahdollinen.

Viitaten keskustapuolueen tänään pidettyyn viihdelehtitaseiseen ryhmäpuheenvuoroon on tässä yhteydessä syytä ottaa esille myös eräs ruotsalainen selvitys, jossa tarkasteltiin EY:n integraation toimialoittaisia ja lääneittäisiä työllisyysvaikutuksia. Tarkasteltiin status quota eli nykytilannetta vastaavaa vaihtoehtoa ja toisaalta integraatiovaihtoehtoa. Tutkimuksen mukaan integraatiovaihtoehdon työllisyysvaikutukset ovat kokonaisuudessaan suuremmat kuin status quo -vaihtoehdon. Erityisen kiinnostavaa mielestäni kuitenkin on, että molemmissa vaihtoehdoissa pohjoiset läänit saavat suhteellisesti voimakkaamman hyödyn kuin eteläiset.

Herra puhemies! Olen pitkälti samaa mieltä ed. Haaviston kanssa siitä, mitä hän sanoi suomen kielen asemasta yhdentymiskehityksessä. Mielestäni tulisi kiirehtiä käännöstyön tehostamista. Varsinkin puheena olevien pk-yritysten kannalta tämä olisi tärkeätä. Tällaista viestiä tulee kansalaisten keskuudesta jatkuvasti.

Euroopan talousalueen toteutuminen on suuri suomalaisiin yrityksiin kohdistuva haaste. Täällä on tänäänkin esiintynyt varsin monia epäroivia puheenvuoroja erityisesti opposition puolelta. Epäilijöistä kukaan ei kuitenkaan kerro, mikä olisi muu vaihtoehto.

Ed. Heikkinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P o k k a : Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietintö ja erityisvaliokuntien lausunnot Suomen suhtautumisesta Euroopan yhdentymiseen tulevat oikeastaan yhdennel-

lätoista hetkellä. Kun on seurannut keskustelua, jota lähinnä ulkomaankauppaministeri Salolaisen johdolla hallituksen toimesta on käyty suhtautumisestamme Euroopan yhdentymiseen, on tullut mieleen, että meidän suhtautumisemme on vähintäänkin sinisilmäistä. Nyt kun eduskunnan valiokuntien ja erityisesti ulkoasiainvaliokunnan lausunnon kannanotot lukee, niin tässä on oikeastaan ensimmäisen kerran kirjattu edellytyksiä, joita Suomen eduskunta ja kansanedustajat hallituksen valitsemille neuvottelijoille asettavat.

Tietysti voi sanoa, että ulkoasianvaliokunnan sanontatapa, jossa on kovin paljon pitäisi-, tulisi-, täytyisi-virkkeitä, on kovin kiltti. Mutta mielestäni pääsisältö, nämä ehdot, ovat tärkeitä. Näistähän käy ilmi, että mikäli meistä eduskunnan jäsenistä riippuu, me kyllä edellytämme, että hallitus neuvotteluissa pitää huolen siitä, että varaumia keskeisistä kansallisista elintärkeistä eduista esitetään.

Täällä on nyt kirjattu näkemyksemme omasta maatalouspolitiikasta, aluepolitiikasta, omistusoikeuden suojan säilymisestä ja omaisuuden säilymisestä suomalaisissa käsissä. Mielestäni ulkoasiainvaliokunnan lopputulos varaumista on erittäin hyvä ja on erittäin hyvä, että tähän on päästy näinkin laajalla yksituumaisuudella.

Asia, johon varsinaisesti aion tässä piennessä puheenvuorossani, jota en ole kyllä kirjoittanut, puuttua, koskee sitä puolta hallituksen selonteossa, mihin perustuslakivaliokunta on erityisesti joutunut paneutumaan, nimittäin päätöksentekojärjestelmää. Mutta ennen sitä ehkä arvoisalle herra ministerille voin kuitenkin muutaman sanan yleisestä suhtautumisestamme vielä sanoa.

Sen lisäksi, että todella toivon, että eduskunnan esittämät varaukset, otetaan neuvotteluissa riittävällä vakavuudella huomioon — luulen, että suomalaiset tulevat hyvin tarkkaan seuraamaan tästä eteenpäin näiden neuvottelujen kulkua — olen huomannut ympäri maata kulkiessani, että ihmiset ovat erittäin kiinnostuneita siitä, minkälainen suomalaisten asema yhdentyvässä Euroopassa tulee olemaan. Suomalaiset ovat myös hyvin kiinnostuneita siitä, miten Suomen hallitus ja meidän neuvottelijamme näissä neuvotteluissa tulevat käyttäytymään.

Siitä sinisilmäisyydestä kuitenkin, arvoisa herra ministeri: Minun on kyllä pakko sa-

noa, että olen jossain määrin kyllä hämmästellyn miettinyt, että kun Euroopan yhdentymisestä on puhuttu, niin tulee sellainen mielikuva, kuin Suomen hallitus tarjoaisi kansalaisille kaunista kuvaa siitä, että saamme paljon etuja. Me saamme halpaa ruokaa, me saamme halpoja kulutustarvikkeita. Kaikin puolin asiat näyttäisivät menevän myönteiseen suuntaan, kunhan vain sinne Euroopan yhdentymiseen päästään mukaan ja sopimukset saadaan solmittua.

Kuitenkin realiteetti lienee, että Euroopan yhdentymisen ovat keksineet nimenomaan Euroopan liikemiehet. Eivät he sitä ole tehneet sen vuoksi, että haluaisivat jakaa pienille Pohjoismaiden valtioille etuja, vaan ovat tehneet sen pelkästään taloudellisen kilpailukyvyä parantamiseksi yleensä Euroopassa ja erityisesti niissä maissa, joissa idea Euroopan yhdentymisestä ensimmäisenä keksittiin. Yhdyn siinä arvoisan herra ministerinkin julkisuudessa käyttämiin puheenvuoroihin, että totta kai Euroopan yhdentymisen antaa myös Suomen kaltaiselle viennistä riippuvaiselle maalle edellytyksiä olla mukana kilpailussa, jos ja kun sopimukset saadaan solmituksi.

Mutta kysymys on myös siitä, millä tavalla valmistautuneena Suomi taloudelliseen kilpailuun on menossa mukaan. Valitettavasti, vaikka tunnen liikkuvani hirveän heikoilla eväillä, kun puhun talouspolitiikasta, on pakko sanoa, että mielestäni olemme erittäin huonosti valmistautuneena menossa Euroopan taloudelliseen kilpailuun mukaan. Meillä on ennätysmäinen vaihtotaseen alijäämä, meidän yritystemme hintakilpailukyky on erinomaisen heikko, ja meidän vientiyrityksemme ovat kovin yksipuolisia sen lisäksi.

Sen sijaan, että kuulemme joka päivä televisiosta ja luemme lehdistä, kuinka herra ministeri kantaa huolta Suomen maataloudesta ja siitä, että se ei ole sopeutunut kansainväliseen kilpailuun, vähitellen odotaisimme sellaisia puheenvuoroja, joissa kannettaisiin huolta siitä, miten yritystemme kilpailukyky on turvattu, miten ne tulevat pärjäämään kovenevassa kansainvälisessä kilpailussa, miten hallitus suunnittelee kehittävänsä verotusta niin, että yrittämistä ja työntekoa kannustettaisiin ja miten vientimääräämme ja viennistä saatavia tulojamme voitaisiin lisätä eli ns. hintakilpailukykyä yritystalouden puolella parantaa. Mielestäni nämä asiat ovat niitä kaikkein keskeisimpiä,

jos mietimme Euroopan yhdentymisen perusasiaa eli taloudellista puolta. Mielestäni, korostan vielä, me olemme kovin huonoilla eväillä valmistautumassa Euroopan yhdentymiseen. Vaikka kuinka ajattelisi, että ratkaisujen vuosi on ehkä 1992, ehkä 1995, valmistautumisen tähän puoleen pitäisi lähteä jo nyt.

Toinen puoli, josta Euroopan yhdentymiskehitys ei erikoisemmin ole kiinnostunut eikä kantanut huolta johtuen juuri taloudellisesta painottuneisuudesta, ovat ympäristökysymykset. Jo nyt monet asiantuntijat kysyvät, kestääkö Euroopan luonto ylipäänsä sitä kovenevaa kilpailuttamista, jota tämä talousalueiiton perustaminen tietää. En puutu siihen tällä kertaa. Jääköön nyt toteamuksen varaan, että näin näyttää olevan siltäkin osalta aika paljon uhkia ilmassa.

Mutta, herra puhemies, perustuslakivaliokunnassa me aika paljon jouduimme miettimään ja pohtimaan, mitä vaikutuksia nimenomaan eduskuntaan ja lainsäädännöllisiin instituutioihin ja niiden asemaan Euroopan yhdentyminen tulee aiheuttamaan. Valitettavasti täytyy sanoa, ja sen me totesimme oikeastaan aivan yksimielisesti perustuslakivaliokunnassa, että hallituksen selonteko tältä osin oli kovin pintapuolinen, ylimalkainen, yleisluonteinen eikä oikeastaan ollenkaan selkeitä vastauksia antava.

Me kuuntelimme melkoisen määrän korkeita valtiosääntöasiantuntijoita ja oikeusoppineita, ja he esittivät erittäin ankaraa arvostelua siitä, että näitä asioita ei ole pohdittu riittävästi etukäteen. Kovimmat arvostelijat, jotka olivat hyvin arvovaltaisia herrasmiehiä, sanoivat, että jos tämä yhdentyminen etenee, niin kuin nyt näyttää, ja tämä päätöksentekojärjestelmä etenee, niin kuin annetaan ymmärtää, ilman mitään erillisiä järjestelyjä, niin sen jälkeen Suomen perustuslaista voidaan poistaa ne kaksi ensimmäistä pykälää: ensimmäinen, missä lukee, että Suomi on tasavalta, ja toinen, missä lukee, että valtaa käyttää eduskunta. Se oli ehkä sieltä kielteisimmästä päästä puheenvuoroja. Tosin se herrasmies, joka tämän puheenvuoron piti, lopputoteamukseksi lausui, että hän toivoo, että nämä muutokset kuitenkin voidaan tehdä arvokkaasti. Mitä hän sitten sillä tarkoitti?

Mutta me koetimme myös perustuslakivaliokunnassa aika paljon tätä pohtia ja olem-

me ymmärtäneet, että nimenomaan päätöksentekojärjestelmän osalta Efta-maat ovat olleet hyvin voimakkaasti liikkeellä myös näissä ensimmäisissä neuvotteluissa ja koetaneet turvata tällaista erityisasemaa. Nimenomaan tämän osalta myös EY:n puolelta on eniten vastalauseita esitetty, ja käsittääkseni EY-parlamentaarikot ovat olleet kovin närkästyneitä epäillessään, aiotaanko Efta-maille antaa erityisasema päätöksentekojärjestelmän osalta.

Se, että hallituksen selonteossa ei oikeastaan ole pystytty hahmottelemaan, minkälainen päätöksentekojärjestelmä sitten olisi, vaatii nyt, näin me valiokunnassakin ymmärsimme, aika paljon jatkotyöskentelyä. Jos on tarkoituksena, että me olisimme mukana Ees-sopimuksessa näiden normien valmistelussa ja sitten jotenkin erityisjärjestelyillä taattaisiin, miten nämä EY:n direktiivit tai asetukset tai muut määräykset saatetaan täällä voimaan, niin se ilmeisesti vaatii sekä perustuslain taseisia sekä muitakin säädösten muuttamisia. Koko tämän uuden lainsäädännöllisen apparaatin valmistelusta ei hallituksen selonteossa oikeastaan puhuta tuon taivaallista. Tietysti ääripäävaihtoehtona voi miettiä, että eduskunnasta tulee käänös-konttori, joka suomentaa lähinnä Brysselissä tehtyjä normeja. Ei meillä sitten paljon muuta tekemistä ole. Mutta tämä tuskin on hallituksenkaan tarkoitus, vaan tarkoituksena kai on, että päätöksentekojärjestelmässä, sekä valmistelussa että määräysten voimaansaattamisessa, oma lainsäädännöllinen toimielimemme eli eduskunta ja sen erityisvaliokunnat olisivat kiinteästi mukana.

Oikeastaan tämän huolenaiheen pohjalta perustuslakivaliokunnassa syntyi hyvin yksituumainen henki, että eduskunnan olisi oltava aivan kiinteästi mukana myös neuvotteluproseduurissa, joka nyt lähtee varsinaisesti liikkeelle. Huomaan, että ulkoasiainvaliokunta mietinnössään sivulla 27 on tyytynyt tästä toteamaan, että ”ulkoasiainvaliokunta edellyttää hallituksen pitävän eduskunnan erityisvaliokunnat ajan tasalla neuvottelujen kulusta ja sisällöstä ja turvaavan eduskunnalle asianmukaisen vaikutusvallan ja osallisuuden neuvotteluvaiheessa”. Jos tätä voi perustuslakivaliokunnan jäsenten puolelta suomentaa, tosiaan edellytimme lausunnossamme, että eduskunnan neuvottelijat ovat mukana hallituksen joukossa. Se kai ei ole

ylivoimainen tehtävä. Meidän valiokuntamme veteraanijäsen Johannes Virolainen muisteli, että sekä silloin, kun yya-sopimuksesta neuvoteltiin, että silloin, kun Suomi liittyi Yhdistyneisiin kansakuntiin, eduskunta oli hyvin kiinteästi mukana neuvottelumenettelyssä. Tämä antaisi jonkinlaisen ajankohtaisen tiedon eduskuntaankin siitä, missä vaiheessa näissä neuvotteluissa lähivuoden aikana ollaan, ja mahdollisuuden puuttua asiaan ja ehkä tehdä lisävalmistelujakin. Sitä varmasti tarvittaisiin.

Rupeatte kovin paljon yksityiskohtia perustuslakivaliokunnan mietinnöstä kertomaan totean suhtautumisesta siihen, minkälainen ylikansallinen tuomiovalta tulee olemaan, että sekin on varmasti aika ongelmallinen asia siinä suhteessa, mikä on eduskunnan itsenäinen lainsäädäntövalta. Ymmärrämme sen, että ylikansallinen tuomioistuin-kontrolli tähän tulee, vähän samalla tavalla kuin on ylikansallisia tuomioistuimia ihmisoikeussopimusten valvomisen osalta, joihin olemme sitoutuneet. Mutta voiko se valvoa eduskunnan tekemiä kansallisia lakeja ja mihin määrään asti? Nämä kaikki asiat on varmasti syytä selvittää tässä vaiheessa, kun varsinaista neuvottelumenettelyä käydään.

Kaiken kaikkiaan sanoisin, että perustuslakivaliokunnan käsittelyssä päätöksentekojärjestelmän osalta jäi huomattavasti enemmän kysymyksiä kuin saatiin vastauksia. Huomasimme kyllä, että meillä olisi hyvin korkealuokkaisia sekä valtiosäännön että kansainvälisen oikeuden asiantuntijoita, jos hallitus haluaa heidän asiantuntemustaan hyväksi käyttää, auttamassa pohdinnassa, minkälainen kansallisen päätöksentekojärjestelmän pitäisi olla. Sehän on yksi keskeisimpiä kulmakiviä kuitenkin, jos ajattelemme itsenäisyyttämme, että eduskunnalla jokin valta vielä Ees-järjestelmässikin on.

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pari asiaa ed. Pokan puheenvuoroon, kun hän nyt pöllähti paikalle kesken keskustelun. Hän sanoi olevansa talousanalyysissään hiukan heikoilla jäillä, enkä halua häntä nyt ihan kokonaan upottaa.

Mutta ei siinä analyysissä kovinkaan paljon oikeita asioita ollut, esimerkiksi vaihtotaseen alijäämästä puhuminen: Mehän olemme nyt integraatiolla etsimässä kansantalou-

teen lisää tehokkuutta, voimakkaampaa kokonaistuotannon kasvua kuin sen ulkopuolelle jäämällä. Olemme etsimässä yrityksillemme laajempia markkinoita koko Euroopan mitassa. Tällainen lähtökohta jos mikä tulee tasoittamaan nyt hankalaa vaihtotaseen alijäämäistä tilannetta. Mikään muu vaihtoehto ei nykymentoa pysty samalla tavalla korjaamaan.

Toinen asia: Ulkoasiainvaliokunta ei ole puhuttaessa eduskunnan vaikutusvallasta ja osallisuudesta edellyttänyt eduskunnan konkreettista mukanaoloa neuvotteluprosessissa, joka nyt on käynnissä ja poliittiselta osaltaan voimakkaammin käynnistymässä. Tämän näkemyksen ovat jakaneet kanssamme ulkoasiainvaliokunnassa myös sen keskuksalaiset jäsenet.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tarkoitukseni oli myös selventää ulkoasiainvaliokunnan lähtökohtia siltä osin kuin ed. Järvenpää jo puuttui asiaan. Emme tältä osin, vaikka me kyllä suuresti arvostimme perustuslakivaliokunnan lausuntoa ja olemme pääosin päätöksentekojärjestelmää koskevista pohdintoistamme siihen nojautuneet, voineet kirjoittaa, niin kuin perustuslakivaliokunta esitti ja edellytti, eli että eduskunta lähettäisi oman edustuksensa neuvotteluihin, koska ulkoasiainvaliokunta katsoi, että mukanaolo tämän tyyppisessä neuvotteluprosessissa niin, että eduskunnan edustajat istuvat saman neuvottelupöydän ääressä kuin hallituksen valtuuttamat virkamiehet, olisi käytännön syistä mahdottomuus.

Kuitenkin pidimme tärkeänä, että eduskunta on kiinteästi mukana prosessissa ja osallisuus tulee järjestää sillä tavalla kuin hallituksen kanssa voidaan uusia muotoja löytää, esimerkiksi seurantar ryhmän tai seurantavaltuuskunnan muodossa. On totta, että eräitä sopimuksia, kuten yya-sopimus, rauhansopimuksia, pohjoismaisia sopimusjärjestelyitä, on tehty niin, että kansanedustajien osallisuus itse neuvotteluvaiheessa on ollut hyvin keskeinen. Mutta täytyy tehdä ero prosessien luonteiden välillä. Nyt on kysymyksessä hyvin laajamittainen järjestely, jossa tuntuisi epätarkoituksenmukaiselta, että kansanedustajia lähtisi osallistumaan pienimuotoisten kauppapoliittista mutterioipia koskevien sopimusten sorvaamiseen.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pokan puheenvuorosta sai sen käsityksen, kuin hän ajattelisi, että suomalaisella yrittäjällä ja suomalaisella talouselämällä olisi erittäin huonot eväät integraatiokehityksessä. Minulla on päinvastainen käsitys. Luulen, että yritysmaailmassa ja talouselämän puolella ollaan paljon pidemmällä integraatioasiassa. Yrityselämä on kansainvälistynyt viime vuosina huomattavasti ja myös suomalaisen talouselämän edustajat ovat olleet mukana omissa yhteistyöelimissään neuvottelemassa integraatiokysymyksistä. Luulen, että sillä puolella pareminkin pelätään, että nyt poliittiset päätöksentekijät ovat asettamassa liikaa rajoituksia tälle myönteiselle kehitykselle.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Järvenpää samoin kuin ed. Taina ovat ilmeisesti ymmärtäneet minut väärin. Minä halusin huomauttaa siitä, ettei yritysten kilpailukyky sillä taida kuntoon tulla, että rajat ovat auki, niin kuin monista puheenvuoroista, joita ed. Järvenpäänkin edustaman puolueen puolelta on käytetty, on voinut ymmärtää. Kilpailukyvyistä meidän täytyy huolehtia itse. Käsittääkseni hallituksella on aihetta katsoa peiliin, kun miettii, miten yritysten kilpailukyky on hallituksen toimenpitein huolehdittu. Mielestäni edellytyksemme pärjätä siinä kilpailussa ovat nykyisen hallituksen aikana heikentyneet. En rupea sitä nyt sen syvällisemmin perustelemaan.

Tämä puoli, mihin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Aaltonen puuttui, olikin hyvä saada täällä salissa selvitetyn. Nimittäin perustuslakivaliokunta todella toivoi, että eduskunnan neuvottelijat olisivat ihan konkreettisesti mukana. Huomaan, että ulkoasiainvaliokunta ei ole uskaltanut näin voimakasta toivomusta esittää. Käsittääkseni tätäkin kannanottoa voi, kun se näin yksimielisenä valiokunnasta on tullut, painokkaasti perustella sen vuoksi, että kysymyshän on kuitenkin erästä merkittävimmästä sopimuksesta, mitä me olemme itsenäisen Suomen aikana tekemässä. Sen vaikutukset eivät rajoitu pelkästään kaupallisiin asioihin.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Täytyy kai alkajaiseksi todeta, että olen ollut osallisena juuri henkilökohtaisessa prosessissa, jossa

minulta on vedetty yksi neljästä viisaudenhampaasta pois, ja voi olla, että kieli ei pelaa vielä sillä tavalla kuin se on aikanaan pelannut. (Ed. Aaltonen: Toivottavasti viisaus ei ole häipynyt!) — Olettaisin, että se ei ole vielä tässä ajassa ehtinyt häipyä, jos sitä yleensä on ollutkaan. (Ed. Laine: Ja puhe kirjoitettiin ennen!) — Ed. Laineelle ilmoitan, että puhe on pääosin tehty tuon tapahtuman jälkeen, mikä ehkä voi selittää sitten eräitä seikkoja. (Ed. Aaltonen: Täytyy panna varauksia!)

Olemme todenneet kai hyvin yhteisestikin, että selonteon käsittely on opettanut meitä paljon. Se on lisännyt tietoa, jos kohta se on toisaalta lisännyt tuskaa siitä, että tietoa on erittäin paljon, sitä kaikkea emme pysty koskaan edes omaksumaan, ja se on aika hankala asia. Käsittelyn yhteydessä on nähdäkseni käynyt ilmi myös se, että eivät virkamiehilläkään taidot ja tiedot välttämättä riitä näille kaikille alueille, kaikkiin osakysymyksiin, joita tässä prosessissa on jouduttu käsittelemään ja joita vastaisuudessa joudutaan vielä tarkemmin pohtimaan.

Alustavia keskusteluja käyneiden joukko on nähdäkseni suomalaisten osalta ollut hyvin vähäinen. Siitä on johtunut taas se, että tietyt tarpeelliset erityisalat ovat olleet suhteellisen heikosti edustettuna tai se tietämys, mitä näillä aloilla tarvittaisiin. Asiantuntemusta ei välttämättä ole ollut tarpeeksi. Näin etenkin niiden alojen kohdalla, jotka on rajattu pois sopimushankkeesta, mutta joihin prosessilla on kuitenkin hyvin oleellinen merkitys. Tämäntapaisia alueitahan ovat sosiaalipolitiikka, ympäristöpolitiikka, maatalouspolitiikka jne. Tämä asia nähdäkseni tulee jatkossa korjata. Neuvottelijoilla pitää olla enemmän tietoa näistä asioista kuin tähän asti on ollut. Ei ole oikein eikä järkevää missään tapauksessa, että neuvotteluprosessissa pitäydytään liian puhtaasti vain talousasioihin ja talousnäkökulmaan.

Olen siis sitä mieltä, että neuvotteluprosessin osanottajia pitää lisätä ja laajentaa, mutta yhdyin tässä yhteydessä ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan mielipiteeseen ja valiokunnan mielipiteeseen siitä, että eduskunnalla ei välttämättä ole eikä ehkä ole järkevääkään olla varsinaisissa neuvottelijoissa omia edustajiaan. Sen sijaan jonkinlainen seurantaryhmä ehkä on kuitenkin paikallaan, vaikka ottaisimme huomioon sen, että

hallitus pitäisi eduskunnan erikoisvaliokunnat erittäin hyvin informoituina niin kuin käsittelyssä oleva ulkoasiainvaliokunnan mietintö edellyttääkin.

Kaiken kaikkiaan ilmeisesti mennään kovin pitkälle hakoteille, jos sallitaan se, että liikemiehet ja heidän juoksupoikansa, joita EY-kuvioissa on erittäin paljon, määrittelevät ns. kaupan esteiksi sellaiset kansalliset sosiaali- ja ympäristöpoliittiset ratkaisut, joiden taso ylittää ns. yleisen EY-tason. Tämäntapaiseen tulkintaan näyttää olevan paineita kyllä hyvin paljon. Mutta nähdäkseni tämä on hyvin oleellinen kynnyskysymys ja huoli tämäntapaisten näkemyksen leviämisestä käy kyllä ilmi ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstäkin.

Tässä yhteydessä ehkä voisi myös voimakkaasti korostaa sitä, että olen ainakin ymmärtänyt ulkoasiainvaliokunnan mietinnön niin, että kun siellä loppuponsien ohella on parikymmentä kohtaa, joissa valiokunta edellyttää, että hallitus menettelee tässä neuvotteluprosessissa niin ja niin ja ottaa huomioon nämä ja nämä asiat, niin nämä edellytykset ovat todella varteenotettaviksi tarkoitettuja. Kysymys ei ole mietinnössä siitä, että vain loppukaneetit, muutamat kohdat, jotka ovat parilla viimeisellä sivulla, olisivat valiokunnan ja koko eduskunnan tahdon ilmaiset tähän asiaan. Julkisuudessaakin on näyttänyt olevan aika paljon sellaista tulkintaa, että vain nämä loppuponnukset ovat niitä oleellisia asioita. Korostaisin vielä sitä, että ulkoasiainvaliokunnan paristakymmenestä ponnesta loppuponsien lisäksi yksi edellyttää nimenomaan, että myös lausunnon antaneitten muitten valiokuntien näkökulmat otetaan tässä prosessissa ja hallituksen toiminnassa huomioon.

Ed. Pokan kanssa olen samaa mieltä siitä, että ehkä kaikkein tärkein, kauaskantoisin ja myös ongelmallisin asia on päätöksenteon muotoutuminen tulevassa Eta-yhteisössä tai mikä se sitten mahtaa ollakaan, siis se, miten Etassa tehdään päätökset ja miten asioiden valmistelu sen puitteissa tapahtuu, kuin myös se, mikä on oman eduskuntamme asema ja rooli. Näitä asioita on todella ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä ja kokouksissa tietävästi pohdittu hyvinkin paljon, ja myös ulkoasiainvaliokunnan jäsenet ovat näihin yrittäneet omalta osaltaan paneutua. Mutta näissä tuumailuissa ei kuiten-

kaan ole päästy tarpeeksi syvälle, tarpeeksi pitkälle asioissa. Tämän aihepiirin käsittelyä meidän tulisi jatkaa tämän keskustelun jälkeenkin jatkossa hyvinkin voimakkaasti ja intensiivisesti. Tätähän valiokuntakin mietinnössään edellyttää vaatiessaan hallitukselta lisäselvityksiä, kun asioissa tapahtuu jotain edistystä.

Yksi ongelmahan on tietysti se, että Efta sinällään on itsenäisten valtioiden liittymä, suvereenisten valtioiden liittymä, jossa ei ole varsinaista ylikansallista päätöksentekoa. Eftassa ei myöskään ole varsinaista parlamentaarista elintä. Tosin on Efta-parlamentaarikkojen kokoukset, ja näihin kokouksiinhan on mahdollista osallistua viiden edustajan kustakin Efta-maasta, mutta tällä elimellä on lähinnä vain seurantatehtävä, ei minkäänlaista päätösvaltaa.

Efta-parlamentaarikkojen elimen puheenjohtajana on vuoden ajan toiminut Suomen ryhmän puheenjohtaja ed. Melin. Tätä nykyä puheenjohtaja siinä on kyllä vaihtunut. Mutta on syytä tässäkin yhteydessä selkeästi todeta se, että ed. Melinin johdolla Efta-parlamentaarikkojen puitteissa on pyritty kartoittamaan parlamentaarisen päätöksenteon mallia Etan syntyessä. Nähdäkseni se työ on ollut hyvinkin arvokasta ja sille on syytä antaa tunnustus.

Efta siis on itsenäisten valtioiden liittymä. EY:n komissio ja neuvosto taas toisaalta ovat ylikansallisia hallituksia. Tällä hallituksella ei ole edes parlamentaarista vastuuta tekemisistään sillä tavalla kuin me sen ymmärrämme, vaikka europarlamentti on olemassakin. Euroopan yhteisö on siis epädemokraattinen ja epäparlamentaarinen ylikansallinen järjestö.

Viime kuukausina on Euroopan puitteissa paljon puhuttu demokratiasta, demokraattisesta päätöksenteosta, ja näin on ollut lähinnä silloin, kun on puhuttu itäisen Keski-Euroopan maiden muutosprosessista. Monet ovat asettaneet jopa ehdoksi suhteiden hoidolle kyseisiin maihin sen, että niiden hallintojärjestelmän on muututtava ns. länsi-eurooppalaisen parlamentarismien suuntaan.

Europarlamentti haluaa selvästi saada EY:n sisäisessä päätöksenteossa huomattavasti enemmän päätösvaltaa, ja ymmärtäisin niin, että europarlamentti haluaisi parlamentarismien tulevan euroyhteisön sisäiseksi tekijäksi. Europarlamentti onkin pyrkinyt käyt-

tämään hyväkseen nyt mahdollisesti alkavia Eta-neuvotteluja ja niihin liittyvää valmistelutyötä omien tavoitteittensa toteuttamiseksi. Eikö voisi nyt heittää esiin sentapaisen ajatuksen, että kun me ainakin kuvittelemme, että tämä pohjoismainen parlamentarismi on erittäin hyvä ja kannatettava asia, niin emmekö voisi antaa tukea hyvin voimakkaasti Suomen eduskuntana europarlamentin pyrkimyksille oman päätösvaltansa lisäämiseksi? Mehän voisimme jopa sanoa, että neuvottelemme tai teemme sopimuksen vasta sitten, kun euroyhteisön päätöksenteko on parlamentarisoitu, demokratisoitu.

Minusta tulisi todella paljon panostaa demokraattisen hallinnon aikaansaamiseksi mahdolliseen Eta-järjestelyyn. Korostan vielä, että kysymys ei yksistään saa eikä voi olla päätöksenteon demokraattisuudesta, vaan kysymykseen liittyy oleellisesti asioitten valmistelu. Mehän tiedämme, että Suomessa esimerkiksi asioitten valmistelu on hyvin pitkälti valtionhallinnossa jopa salaiseksi julistettua, mikä mielestäni ei ole kovinkaan demokraattinen ilmiö, ja siitä meidän tulisi päästä eroon. Avoimuutta enemmän.

Eta-keskustelun yhteydessä viimeistäänkin on kai kaikille selvinnyt se, että Suomen hallitusmuoto on kansainvälisten sopimusten solmimisen suhteen vanhentunut. Aikanaan SKDL:n taholta on usein esitetty muutoksia näihin asioihin. Nyt ulkoasiainvaliokunnan mietintöön liitettyyn vasemmistoliiton edustajien vastalauseeseen liittyy sama vaatimus, joka on jo tässäkin keskustelussa saanut ainakin vihreitten taholta kannatusta. Valitettavasti ulkoasiainvaliokunta ei ole kokonaisuudessaan ollut vielääkään valmis kirjoittamaan tätä asiaa julki, vaikka olen ymmärtänyt, että melko monet ulkoasiainvaliokunnan jäsenetkin ovat kokeneet ongelmaksi ulkopoliittisen päätöksenteon, varsinkin tulokinnon, millä sitä on tähän asti tehty. En usko, että pelkällä tulokinnan muutoksella voitaisiin asiaa korjata demokraattisempaan, kansanvaltaisempaan, suuntaan.

Lopuksi ilmaisen iloni siitä, että ulkoasiainvaliokunta on erittäin selkeästi ottanut kantaa pohjoismaisen yhteistyön puolesta. Lausunnossahan korostetaan yhteistä perinnettä niin kulttuurin kuin esimerkiksi sosiaaliturvan osalta ja vaaditaan, että yhteistyötä on voitava jatkaa huolimatta mahdollisista uusista sopimusjärjestelyistä. Iloni on kaksin-

kertainen, kun muistan, että mm. ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja pari kolme kuukautta sitten piti tuontapaisten asioitten korostamista jopa aprillijuttuna. Kun tuolloin tein esityksen pohjoismaisen yhteistyön aktiivoinnista, jopa valtioliitosta, perusteluina olivat nimenomaan Eta-neuvottelut ja huoli pohjoismaisesta sosiaaliturvasta, pohjoismaisesta ympäristöpolitiikasta ja näitten asioitten paremmasta huomioon ottamisesta tulevassa neuvotteluprosessissa.

Samoin on erittäin hyvä ja varteenotettava asia, että myös Itämeren alueen yhteistoimintamahdollisuudet on huomioitu. On tietysti aivan eri asia, kuinka nämä näkemykset tulevat käytännön politiikassa esiin. Otetaanko niitä huomioon vai tuijotetaanko edelleenkin vain ohi lähimpien maitten läntiseen Eurooppaan, lähinnä sen suurimpiin maihin, jotka Eta-prosessissakin ehkä ensiviulua soittavat?

Arvoisa puhemies! Vaikka täällä on kan-
natettu ed. Wahlströmin esityksiä, haluan vielä kannattaa niitä.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Täytyy todeta, että ei viisaudenhampaan poistaminen ollut vaikuttanut. Ed. Helteen puheenvuoro oli ihan hyvä. Eräiltä osin vain sitä kommentoisin. Hän totesi, että ulkoasiainvaliokunta on kokenut ongelmaksi ulkopoliittisen päätöksenteon ja sen kansanvaltaistamisen. Näin on, ja tässäkin yhteydessä siitä keskusteltiin, mutta kysymys valtiosäännön mahdollisesta muuttamisesta parlamentarismia ja eduskuntakeskeisyyttä korostavaan suuntaan päätettiin siirtää toiseen asiayhteyteen. Meillä olisi lukuisia muitakin kysymyksiä noussut tämän selonteon käsittelyn yhteydessä, mutta koko Suomen ulkopoliittikan hoidon kenttää on vaikea yhdessä mietinnössä ottaa esiin.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Ed. Helle puhui paljon demokratiasta, ja se on tietysti kaunis idealistinen näkemys, mutta niin kuin hyvin tiedämme viime vuosien ja viime aikojen tapahtumista, olemme nähneet, että ei sitä demokratiaa tunnu olevan missään. Ei sitä ole ollut sosialistisissa maissa eikä ole markkinatalousmaissa, ei sitä ole tässä eduskunnassa, ei sitä ole kouluissa eikä edes kodeissa.

Kyllä kai meidän tässä tilanteessa on tärkeintä kuitenkin tunnustaa realiteetit ja se, että pienen Suomen on mentävä mukaan tähän kehitykseen aika tavalla ilman mitään suurempia omia vaatimuksia ja edellytyksiä. Jos demokratiasta puhutaan, niin eiköhän demokratia olisi kaikkein lähimpänä silloin, jos Suomi pyrki EY:n täysjäseneksi. Silloin meillä olisi ainakin yksi ääni päätöksenteossa.

Ed. Donner: Arvoisa puhemies! Salissahan on lukuisa joukko keskustalaisia, ja kun kuuntelee keskustan edustajien arvostelua ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä, niin tulee mieleen se toteamus paljastamatta nyt yksityiskohtia, että ulkoasiainvaliokunnan keskustelujen ja mietintökäsittelyn aikana ainakin puheenjohtaja Väyrynen usein vetosi hallituspuolueiden edustajiin, että muutettaisiin joitakin sanontoja mietinnössä sen takia, että keskusta pyrkii EY—Eta-keskustelussa ja sen käsittelyssä konsensukseen. Mutta on mahdollista, ettei enää pyritä siihen. Siihen kuitenkin päästiin, kuten huomataan mietinnöstä, jossa ei esiinny keskustan vastalauseita. On vain mielenkiintoista, että ehkä salissa sitten joudutaan puhumaan osittain jotain aivan toista. Minä itse olin tyytyväinen siihen, että keskusta pyrki tähän, koska tämä on niin tärkeä kysymys, että riitaa rakentamalla siitä ei tule mitään.

Sitten toteaisin aivan henkilökohtaisena tyydytyksenä sen, että valiokuntien lausunnot ja myös ulkoasiainvaliokunnan mietintö ovat sentään aika laadullista tekstiä, joka antaa hyvän perustan hallitukselle jatkaa. Toivon vain, etteivät edustajat pääsisi neuvotteluihin mukaan. Olisi kauhea katastrofi, jos eduskunta vielä sekaantuu toimeenpanoelimen toimintaan.

Minä tyydyn esittämään joitakin yleisiä teesejä ja johtopäätöksiä prosessista siitäkin huolimatta, että minulta on viisaudenhampaat vedetty jo aikoja sitten, joten en voi käyttää ed. Helteen anteeksipyyntöä mahdollisesti älyllisesti heikosta tekstistä.

Meidän kansaamme ja poliitikkojamme vaivaa jonkinlainen jakomielitauti eli skitsofrenia, joka pitkälti ilmenee siinä, että me toivomme Euroopan tulevaan kehitykseen liittyviä etuja meille, mutta velvoitteisiin emme halua osallistua. Esimerkiksi suomalaisten vapaata liikkumista pidetään itses-

täänselvänä, samoin meidän yritystemme ja yksityisten oikeutta saada ostaa yrityksiä ja kiinteistöjä. Samalla pelätään kuitenkin, että metsämme juoksevat täältä pois ja että ulkomaiset ostajat tuhoaisivat rantamme, kun olemme itse pitkälti pystyneet tuhoamaan niitä ilman ulkopuolisten apua.

Tässä on muitakin spöökkikuvia: Brysselin 17 000 byrokraatista puhutaan hyvin usein. Muistutan vain siitä, että Helsingin kaupungilla on 33 000 työntekijää, joista osa on jopa byrokraattejakin. Sanoisin, että Brysselin 17 000 ehkä ovat hyödyllisempiä kuin 170 000 upseeria ja sotilasta. Minun puolestani kyllä saa byrokraatiaa lisätä, jos aseistusta supistetaan Euroopassa. Prosessin yksi osahan on nimenomaan tämä, että liennytys-tä jatketaan.

Puolueettomuutemme myös estää meitä edes keskustelemasta EY-jäsenyydestä, ei haluta nykyistä Eta-prosessia häiritä, mutta eihän EY myöskään salli uusia jäseniä ennen vuotta 2000. Eräänä esteenä on pidetty Rooman sopimukseen liittyvää ajatusta poliittisesta liitosta, jonka puolustuksellinen osatekijä on Nato ja vastapuoli Varsovan liitto. Mutta kun sotilasliittojen merkitys pienenee, vähenee samalla tarve nähdä Eurooppa tavalla, jolla Adenauer, De Gasperi ja Churchill sen näkivät vastauksena Stalinin aikaiselle ekspansiolle itäiseen Keski-Eurooppaan ja Balkanille — kehitys, joka nyt on katkennut, kun maa toisensa jälkeen äänestämällä kertoo, mitä mieltä se on yli 40 vuoden kehityksestä kohti kommunismia, taloudellista rappiota ja yksilön vapauksia sortavaa yhteiskuntaa. Tämäkin täytyy muistaa.

Suomi on poliittisesti puolueeton maa. Se on hyvä. Samaan aikaan meidän kuitenkin minusta olisi sanottava, mihin me henkisesti kuulumme. Demokratiaa ei ole tänne tuotu idästä eikä sitä teknologiaa, jonka varaan olemme rakentaneet hyvinvointimme. Tänä päivänä ja jatkossakin pääasialliset kaupalliset ja kulttuuriyhteytemme liittyvät Pohjolaan ja Länsi-Eurooppaan. Kun Itä-Eurooppa kulkee kohti parlamentaarista demokratiaa ja monipuoluejärjestelmää, tulemmes elämään sekä epävarmuuden että suurten mahdollisuuksien aikaa, joka luo uusia ja luonnollisempia yhteyksiä kaikkialle Eurooppaan. Kunpa vain pystyisimme käyttämään niitä hyväksemme. En ole tästä varma.

Saksojen faktillinen, tosiasiallinen, yhdistyminen on jo tapahtunut. Länsi-Saksan valtava talouspotentiaali tulee ensiksi suuntautumaan nykyiseen Itä-Saksaan, sen jälkeen entiseen Itä-Eurooppaan. Nythän jotkut kehitysmaat Euroopan ulkopuolella pelkäävät, että Eurooppa-keskeisyys vähentää rikkaiden maiden halua olla mukana globaalissa kehitysprosessissa. Todettakoon kuitenkin, että rikkaiden maiden osuus kehitysavusta tänään ja vastaisuudessa määrällisesti on ollut kasvamassa ja että Japani on maailman suurin kehitysavun antaja. Euroopan kehittäminen ei ole koskaan vastakohta muun maailman kanssa tapahtuvalle yhteistyölle. Tämä on pelko, josta usein on siis puhuttu.

Meillä pelätään myös sitä, että liittymällä kansainvälisiin sopimusjärjestelyihin me menetämme jotain absoluuttisesta itsemääräämisoikeudestamme. Kaikki tiedämme, että huomattava osa bruttokansantuotteestamme on riippuvaista viennistä ja tuonnista. Teknologian suhteen olemme enemmän saava kuin antava maa. Ilman kansainvälisiä vaikutteita suuret taiteilijamme Sibelius, Aalto ja monet muut eivät olisi kehittyneet, ilman tätä vuorovaikutusta.

Voimme tietysti, kuten ehkä jotkut vastalauseiden kirjoittajat haluavat, jäädä Euroopan syrjäalueen Korkeasaareksi tai Seurasaa-reksi, mutta siinä tapauksessa täytyy olla myös tietoinen siitä, minkä hinnan me tästä maksamme. Suljettujen talussektoreiden suojele maksaa valtiolle ja siis veronmaksajille huomattavan summan. Maatalouspolitiikan mielettömyys on yksi esimerkki. Naapurimaamme Ruotsi on lopettamassa maataloussubventiot. Suomessa puhutaan ainoastaan siitä, että tuotannon supistaminen kulisi ns. luonnollista tietä hautausmaan kautta, mutta tosiasiallisesti tuotantoa on nostettu, subventioita lisätty ja maata on viljelty entistä tehokkaammin. Tätä hulluutta ei ikuisesti voida jatkaa.

Olen usein joutunut miettimään, miksi yllättävän monet Suomessa kaipuulla ajattelevat pysähtyneisyyden aikaa, jolloin Neuvostoliiton-kaupparamme oli turvattu ja Jaltan sopimusten rajat pysyivät turvallisesti pystyssä. Ajateltiin silloin Suomessa niitä miljoonia ihmisiä, jotka eri maissa Itä-Euroopassa joutuivat keskitysleireille, jotka tapettiin käytännöllisesti katsoen ilman oikeudenkäynte-

jä, ja niitä valtioita, joiden itsemääräämisoikeutta sorrettiin panssarivaunujen avulla? Tuskinpa. Ylläpidimme ystävällisiä suhteita kaikkiin maihin ja kansoihin. Heräsimme yhtäkkiä todellisuuteen, jossa kansat vaativat samoja oikeuksia, joita meille on suotu. Aika sikamaista.

Hajoamistilassa oleva Neuvosto-imperiumi tulee tietysti muuttumaan ja jäämään naapuriksemme. Historiasta saa hyvän esimerkin tästä kehityksestä: Ottomaanien valtakunta, joka aikoinaan hallitsi Lähi-itää ja Balkania ja jonka joukot piirittivät Wieniä vuonna 1683, vähitellen hajosi. Ilman kärsimyksiä se ei tapahtunut. Muistot tästä kaudesta elävät vielä Itävallassa, Unkarissa, Bulgariassa, Jugoslaviassa ja Albaniassa. Yksi hyvä puoli kuitenkin ottomaanien valtakunnassa oli: erittäin hyvä kahvi, joka tuli meille ja Länsi-Eurooppaan Wienin piirityksen myötä. Mutta kielteiset asiat olivat kyllä lähinnä tärkeimmät.

Olen vakuuttunut siitä, että uudet eurooppalaiset talousliittojärjestelmät tulevat tuomaan mukanaan uutta alueellista kehitystä, syrjäseutujen huomioimista ja vähemmistöjen oikeuksien tunnustamista, siis aivan päinvastaista, kuin useimmat ihmiset kuvittelevat. Suomi on ollut mukana toteuttamassa tällaista järjestelyä Ahvenanmaalla. Jotkut kyllä sitä häpeävät. Siitä meidän pitäisi olla ylpeitä, puhumattakaan siitä, että maan kaksikielisyys on meille eduksi, jos meillä on malttia kansainvälistyä, malttia ottaa vastaan sekä pakolaisia että työhakuisia ja osoittaa olevamme eurooppalainen kulttuurivaltio.

Euroopalla on nyt yhteistyöneuvottelujen myötä historiallinen mahdollisuus luopua siitä kauhun tai väkivallan tasapainosta, joka on leimannut eurooppalaista politiikkaa monen vuosisadan ajan. Ajatus perustuu itse näisten valtioiden ja kansojen yhteistyöhön, jonka eräs askel on tuleva Eta-sopimus, toinen askel ehkä Etykiin liittyvä turvallisuusjärjestely ja kolmas askel ehkä liittyminen EY:tä muistuttavaan yhteisöön, mikä kuitenkin edellyttää, että tuo monesti mainittu eurooppalainen talo lähtee rauhanomaisista yhteistyöratkaisuihin.

Bismarck ja monet menneen ajan eurooppalaiset poliitikot ovat lähteneet tästä tasapainoajattelusta. Se on nyt kaatumassa, mikä merkitsee, että liittymällä näihin kansainvä-

lisiin yhteistyöjärjestelmiin voimme turvata pysyvän eurooppalaisen järjestyksen, joka perustuu kulttuuriyhteistyöhön, teknologiseen yhteistyöhön ja suureen taloudelliseen yhteistyöhön, joka merkitsee meille enimmäkseen myönteisiä asioita.

Tässä yhteydessä toivoisikin, että maamme päättäjät ymmärtävät rakentaa 1990-luvun kulttuurin kehitysohjelmaa, josta muuten sivistysvaliokunnan lausunnossa on puhuttu, koska vain taloudellisesti ja oman kulttuurinsa suhteen voimakas ja oman arvonsa tunteva kansakunta voi astua tähän avoimuuteen ja rajattomaan Eurooppaan, joka voi olla tulossa, joka voi tuhoutua, jos pelon ja epäluulon voimat voittavat.

Joskus oli sellainen lause Suomessa, että emme ole ruotsalaisia emmekä venäläisiä. Voidaan tietysti lisätä tähän suomalaisuuslauseeseen: Olkaamme siis, arvoisa puhemies, eurooppalaisia.

Ed. Puisto merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Varsin monet edustajat ovat ehtineet todeta, että on ollut erinomaisen mukavaa ja samalla kehittävää opiskella Eurooppa-asioita sillä intensiteetillä kuin olemme opiskelleet kuluneiden kolmen kuukauden aikana. Ilman integraatio-sysäystä näin tuskin olisi tapahtunut. Asiat voidaan nähdä niin kuin ed. Donner näki äsken, ja ne voidaan nähdä myöskin toisenlaisina. Esimerkkinä siitä, kuinka ne voidaan nähdä toisenlaisina, seuraava nyt oma puheenvuoroni tässä debatissa.

Sinä aikana, kun Suomen kansan edustajat ovat eduskuntansa valiokunnissa pohdiskelleet integraatio-ongelmia, on Euroopan yhteisön puitteissa tapahtunut kaikenlaista mielenkiintoista, joka meikäläistenkin on syytä ottaa opettavaisena aineksena huomioon. Reilu kuukausi sitten EY:n parlamentti älähti pahan kerran, että se oli demokraattisena elimenä syrjäytetty EY:n ja Eftan välisistä Eta-neuvotteluista. Demokraattisesti valitun elimen oli aneltava oikeutta päästä mukaan neuvotteluihin. Kuulostaa melkoisen järkyttävältä!

EY:n piirissä ei ole aiheetta puhuttu demokratia-vajeesta. Lopputulos itse neuvotteluista on yhtä järkyttävä kuin itse liikkelle-

lähtökin. Euroopan yhteisön parlamentille on komission taholta annettu sitoumus tarkkailijan asemasta EY:n ja Eftan välisissä neuvotteluissa. Järkyttävyyttä piilee siinä, että tätä tulosta pidetään edistysaskeleena. EY:n parlamentin perimmäisenä tavoitteena on ollut viimeisen sanan sanominen sen suhteen, allekirjoittaako EY Eftan kanssa neuvottelunsa Eta-sopimuksen vai ei.

Tällä vaatimuksella on merkitystä Eftan ja samalla myös Suomen kannalta. Euroopan parlamentin ulkoasiainvaliokunnan eli ns. Rex-komitean mukaan EY:n lainsäädännön tulee muodostaa perusta Etan säännöksille ja Efta-maille tulee sallia vain hyvin harvoja varauksia. Taloudellisen ja sosiaalisen lainsäädännön odotetaan olevan saman kaltaista ja kilpailuolosuhteet pitkälle yhtenevät.

EY:n parlamentille Eta ei ole mikään tavoite. Se on vain ilmeisen pakolliseksi koettu välivaihe prosessissa, jonka perimmäisenä tavoitteena on Euroopan poliittisen unionin aikaansaaminen. Se olisi sekä alueellisesti että luonteeltaan paljon enemmän kuin nykyinen Euroopan yhteisö. Ei ole vaikeata arvata, että Varsovan liiton murentuessa Natolle nyt kuuluvia puolustuspoliittisia tehtäviäkin siirrettäisiin tälle poliittiselle unionille.

Suomen asennoitumista Eta-neuvotteluihin onkin tarkasteltava juuri tässä katsannossa, so. siinä valossa, mihin EY:n piirissä tähdätään. Jos Suomi menee mukaan Etaan, se menee myös EY:n pohjalle rakentuvaan Euroopan poliittiseen unioniin.

EY:n johtohenkilöt näkevät tämän prosessin kaupankäymisenä. He tarjoavat Suomen kaltaiselle maalle markkinoita. Suomen puolestaan tulee vaihtokaupassa luovuttaa EY:lle osa itsemääräämisoikeuttaan. Tämä tuodaan harvinaisen selvästi esiin kahdenvälisissä keskusteluissa. Itsemääräämisoikeuden menetys ei ole rajoittuva direktiivien hyväksymisen kautta neljänneksen Suomen lainsäädäntöä, vaan se tulee ulottumaan ulkomaalaisomistusten ja Euroopan eteläisempien osien luonnon tuhoutumisen kautta siihen, kuinka Suomen aralle luonnolle ja sitä kautta elämisen mahdollisuuksille täällä käy.

Osoitukseksi siitä, että tässä ei ole kysymys hätävarjeluun liioittelemisesta, löytyy helposti esimerkkejä. Tanska kuuluu jo nyt EY:hyn, ja siellä painiskellaan ympäristön-

suojeleuongelmien kanssa. Tanskan ympäristöministeriöllä on puhtaamman tekniikan strategian nimellä tunnettu ympäristönsuojeluohjelma. Ohjelman mukaisesti peritään ympäristölle vahingollisista tuotteista erilaisia ympäristömaksuja, joita Suomessa kutsutaan haitta- tai ympäristöveroiksi. Tämä järjestelmä uhkaa romuttua, kun siirrytään EY:n sisämarkkinoihin parin vuoden kuluttua. Tanska onkin aloittanut vastaavaan tulokseen tähtäävien korvaavien systeemien kehittelyn, mutta tehtävä ei ole helppo, sillä on pelko, että korvaavat menettelytkin tulkitaan kaupan esteiksi.

Nyt voitaisiin tietysti ajatella, että otettaisiin kautta EY:n, Etan ja tulevan Euroopan poliittisen unionin käyttöön ympäristömaksujärjestelmä. Näin varmasti tapahtuisikin, jos ympäristönsuojelun edistäminen olisi neljän keskeisen perusvapauden veroinen tavoite, mutta näin ei ole. Ympäristönsuojelu on vain ns. yhteistyöala. Kaikki lähitulevaisuuden odotuksetkin tähtäävät sellaiseen toimeliaisuuden lisääntymiseen, joka lisää ympäristöongelmia eikä suinkaan niitä vähennä.

Arvoisa puhemies! Kuvaavaa EY:n nykyisten jäsenvaltioiden suhtautumiselle ympäristökysymyksiin on, että kun EY:n parlamentti on onnistunut saamaan aikaan joitakin päätöksiä, jotka tähtäävät ympäristönormien tiukentamiseen EY:n alueella, niin jäsenvaltiot toimivat avoimesti näiden päätösten vastaisesti. EY-maistahan puuttuu jo järjestelmänä hankekohtainen lupajärjestelmä, joten EY:n parlamentin päätöksiä on helppo rikkoa ja kiertää.

Jos EY:n jäsenvaltiot olisivat todella viihtyneet ajatuksen yhteisistä vapaista sisämarkkinoista, ne asettaisivat ne oitis ensimmäiselle sijalle, kun erilaiset intressit päätöksenteossa kohtaavat. Näin järjestelmä ei kuitenkaan toimi. Tästä saatiin näyttävä osoitus ns. hullujen lehmien synnyttämässä ongelmatiikassa. Bse-taudin vuoksi on Brittein saarilla jouduttu teurastamaan yli 14 000 nautaa lyhyen ajan kuluessa. Kansa on pelännyt, että Britannia markkinoille tuleva pihviliha on tästä taudista johtuen ihmiselle syömäkelvotonta. Manner-Euroopan kuluttajat vaativat hallituksiaan kieltämään pihvilihan tuonnin Englannista. Ranskan, Saksan liittotasavallan ja Italian maatalousministerit hyväksyivätkin aluksi tämän vaatimuksen — toivoen siinä sivussa lisämarkkinoita omille

pihveilleen. Uhkailujen ja hätäkokousten jälkeen Manner-Eurooppa taipui, kun eläinlääkäritkin vakuuttivat, että pihvit ovat aivan syömäkelpoisia. Toinen asia on, ostavatko Manner-Euroopan yhteisön kuluttajat Britanniaa tuotavaa pihvilihaa.

Tapahtunut kuvaa hyvin sitä, kuinka herkkiä ovat ihmisen ravitsemukseen liittyvät näkökohdat. Ne ohjaavat kuluttajien käyttäytymistä ja sitä kautta myös ministereiden käyttäytymistä ohi ylevien vapaan kaupankäynnin periaatteiden. Kun itse ravinnon alkutuotteiden tuottamiseen liittyy niin ikään maantieteellisiä, ilmastollisia ja elämäntapatekijöitä, joilla voi olla fundamentaalinen merkitys jonkin alueen tulevaisuudelle, olisi maataloustuotanto pidettävä varsinaisen tavara-kaupan liberalisoinnin ulkopuolella. Tämä koskee niin Eta- kuin meneillään olevia Gatt-neuvottelujakin. Toinen asia onkin, onko näissä suhteissa enää mitään tehtävissä. Juna taitaa porhaltaa erityisesti Gatt-neuvotteluissa liian lujaa.

Arvoisa puhemies! Kaupankäyntiin liittyvät läheisesti myös yleiset finanssi- ja valuuttapolitiittiset ratkaisut. Suomen pankkimaailmassa odotettaneen, että Suomi ilman muuta liittyy Euroopan valuuttajärjestelmään emsiin. Mitä enemmän asiaan syvennyy, sen ilmeisempää on, ettei edes liikepankkien taholla ole asiaa riittävästi pohdittu. Maamme ulkomaankaupassahan puunjalostusteollisuuden tuotteilla on hallitseva osuus, ja se on puolestaan pitkälti riippuvainen dollarista, joten ecu ei palvele sitä dollarin tavoin. Emsin valuuttaputki onkin ilmeisesti meidän kannaltamme aivan liian kapea. Suomen edun mukaista onkin pysyä emsin ulkopuolella. Jos maamme päätöksentekijöiden enemmistö vie meidät Etan, niin tämäkään ei edellytä emsiin liittymistä, vaikkakin ratkaisua pidettäisiin monella taholla outona.

Jos Suomi olisi sekä Etan että emsin jäsen, maahamme kohdistuisi suuria paineita inflaation hillitsemiseksi, mikä sinänsä on aivan hyvä asia. Paineet kohdistuisivat kuitenkin myös Suomen työmarkkinakäytäntöön ja maamme harjoittamaan budjettipolitiikkaan. Työmarkkinoilla meillä on ollut pitkään vapaan sopimustoiminnan periaate, mistä työntekijöitä edustavat järjestöt eivät varmuudella luovu. Kun tällä loholla ei ole pelivaraa, paine kohdistuisi lähes yksinomaan budjetin menopuolelle. Tällöin olisivat vaakalaudalla

työllisyyden, suhdanne- ja aluepolitiikan hoito sekä koulutuksen, sosiaali- ja terveydenhuollon tasoon vaikuttavat määrärahat. Joka tapauksessa kansallinen pelivara kaventuisi ratkaisevasti, kun aluepoliittisilla ja muilla syillä tapahtuisi tulonsiirtoja lähinnä Suomesta pois päin.

Arvoisa puhemies! Euroopan yhteisön sisäpuolella on voimakkaita vastakkainasetteluja: köyhät vastaan rikkaat ihmiset ja köyhät vastaan vauraat alueet; näitä yhteisön sisäisesti ei ole pystytty tasoittamaan. Monet alueet ovat ylikansoitettuja jo nyt, ja samanaikaisesti niille pyrkii muuttamaan Euroopan yhteisön ulkopuolelta uusia asukkaita. Tähän sisältyy ekologinen ja sosiaalinen aikapommi, jonka eliminoimiseen EY:n johtajat eivät ole millään tavoin varautuneet. Suomi sopisi Euroopan takamaana, kuten muuan EY-parlamentin johtaja maatamme kutsui, hyvin pommien laukaisualueeksi. Täällähän on vielä näennäisesti tilaa. Tällöin kuitenkin unohtuu, että maamme luonnon kantokyky on jo nykyisellä harvakkolla asukastiheydellä ylitetty. Luonto asettaa täällä selvät rajat sille, kuinka tiheä asutus voi täällä olla. Ihmisen sosiaalinen mielenlaatu auttaa niukuuden oikeudenmukaisessa jakamisessa, mutta ei lisää luonnon kantokykyä, jonka perusteet ovat ihmisestä riippumattomia.

Arvoisa puhemies! Asian ydin on siinä, voiko Suomi olla paremmin mukana globaalia ekologista vastuuta kantamassa niin, että se kurinalaisesti toimintojaan säädellen toteuttaa kestävän talouden järjestelmää, jonka mahdollinen ylijäämä jaetaan maapallon tarvitseville, vai niin, että se keskeisen itsemääräämis-oikeutensa menettäneenä on alttiina muualta tulevalle riistolle. Vihreät ovat valinneet vastuullisesti edellisen vaihtoehdon.

Arvoisa puhemies! Muun muassa edellä esittämäni viitaten minun on helppo kannattaa ed. Haaviston asiassa aiemmin tekemiä ehdotuksia. Kannatan siis niitä.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen tekemää ehdotusta.

Sosiaalinen ulottuvuus on vasta viime aikoina noussut pintaan integraatiokeskustelussa EY:n sisällä. Tämä ei merkitse sitä, että EY-maiden kansalaisten, poliitikkojen ja ayliikkeen piirissä teema ei olisi kiinnostanut, vaan sitä, että EY:tä on rakennettu taloudel-

listen intressien pohjalta. Vasta kun vapaan kilpailun aiheuttamat uhat työllisyydelle ja kansalaisten sosiaaliselle turvallisuudelle ovat nousseet riittävän voimakkaina esille, on EY:n johto nähnyt välttämättömäksi ottaa mukaan myös sosiaalisen ulottuvuuden. Sosiaalisen ulottuvuuden käsittely EY:n sisällä on kuitenkin ollut vaikeaa. Ay-liike on pettynyt tähänastisiin tuloksiin.

Työntekijän kannalta parasta olisi tietenkin se, että sosiaaliturva- ja työolainsäädäntö olisi kaikissa maissa mahdollisimman yhtenäinen ja korkeatasoinen. Se estäisi pääomien hakeutumisen halvan työvoiman sekä alhaisen sosiaaliturvan ja työturvallisuuden maihin. Korkeatasoinen yhtenäinen sosiaaliturva on tavoittelemisen arvoista pelkästään Euroopankin alueella. Vanha Marxin iskulause ”kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen” ei ole menettänyt vähääkään ajankohtaisuuttaan, jos halutaan puolustaa työtätekevän väestön oikeuksia.

Lainsäädännön harmonisointi merkitsisi tietysti kansallisen itsemääräämisen rajoittamista. EY:n piirissä niin kuin myös Eta-neuvotteluissa lähtökohtana on ollut, että sosiaaliturva ja sen kehittäminen kuuluvat kansallisen lainsäädännön piiriin. Näin tuleekin olla. Sosiaaliturvan alueella lainsäädännön pakkoharmonisointi ei siis ole uhkamaassa nykyisten periaatteiden voimassa ollessa. Uhkat tulevatkin muiden säännösten seurauksena. Ihmisten vapaata liikkuvuutta koskevat säännökset aiheuttavat muutospaineita sosiaaliturvalainsäädäntöömme, mutta pitkällä tähtäimellä paljon uhkavampana pidän pääomien vapaan liikkumisen aiheuttamia paineita, jollei eurooppalaisella työväenliikkeellä ole yhteistä voimaa ja tahtoa ratkoa niitä.

Mikäli liikkuvuutta koskeva asetus n:o 1612/68 ja sosiaaliturvan koordinoitua koskeva asetus n:o 1408/71 otetaan pohjaksi, syntyy paineita muuttaa Suomen lainsäädäntöä sen vuoksi, että pelätään Suomen joutuvan rahoittamaan sosiaaliturvaa ulkomaalaisille ulkomaille.

Suomessa ja muissa Pohjoismaissa sosiaalipolitiikan pohjana oleva ideologia poikkeaa oleellisesti Keski- ja Etelä-Euroopan sosiaalipolitiikasta. Pohjoismaiden keskenkin on merkittäviä eroja ja usein suomalaisten tapioiksi. Niin kuin sekä sosiaali- että ulkoasiainvaliokunnan mietinnöissä todetaan,

pohjoismainen sosiaalipolitiikka rakentuu huomattavassa määrin julkisiin palveluihin ja toiseksi monen etuuden saamiselle ei ole asetettu muuta ehtoa kuin maassa asuminen. Lähtökohtana on siis ajattelu, jonka mukaan kaikilla maassa asuvilla on yksilöllinen oikeus sosiaaliturvaan perhesuhteista riippumatta. Tämähän ei kylläkään koske kaikkia etuuksia, vaan tarveharkintaa meillä käytetään juuri perusturvan osalta.

EY-maiden piirissä etuudet on kuitenkin sidottu vahvasti perheenjäsenen työsuhteeseen myös muiden perheenjäsenten osalta. Toisaalta eräissä EY-maissa on meidän toimeentulotukeamme parempi vähimmäistoi-meentulojärjestelmä. Toisista EY-maista sel-lainen puuttuu lähes kokonaan.

Suomen sosiaaliturvassa on omintakeisia piirteitä, joita on vaikea sovittaa yhteen muun Euroopan sosiaaliturvan kanssa. Se luo paineita yhdenmukaistaa järjestelmääm-me EY-maiden sääösten suuntaan, vaikkei siihen olekaan pakkoa. Tätä pidän vaaralli-sena yksilölliseen oikeuteen perustuvan pe-rusturvan kehittämiseksi, joka viime vuosina on ollut voimakkaan vaatimusliikkeen koh-teena ja josta juuri on oltu saavuttamassa jonkin asteista yksimielisyyttä ainakin sa-noissa. Tulokset tosin pitkälti vielä puuttu-vat. Pelkään, että tämä kehityslinja voi vaa-rantua.

Vaikka molemmat asiaa käsitelleet valio-kunnat ovat lausuneet selkeän kannan vähin-tään sosiaaliturvan nykyisen tason säilyttä-misestä ja kehittämisestä omaksutulla linjal-la, voi käytäntö kuitenkin olla toinen. Ni-mittäin kokoomuksen edustajat jo nyt so-siaalivaliokunnassa toivat esille näkemyksen, että jatkossa ei esimerkiksi pitäisikään ehkä suunnata lapsiperheiden taloudellista tukea pääasiassa lapsilisien kautta, vaikka tästä asiasta lapsiperheiden edun ja tasa-arvon kannalta oltiin juuri päätyvässä ratkaisuun vuosia jatkuneiden erimielisyyksien jälkeen.

Valiokuntien kannanotot on otettava so-siaalipolitiikan kehittämislajin osalta vaka-vasti, ja eduskunnan on itse huolehdittava siitä, että näin tapahtuu. Nykyisinhän ongel-ma enemmänkin on se, että eduskunnalla kotimaisen lainsäädännön osalta on täysi päätösvalta mutta sitä ei vain haluta käyttää.

Miksi sosiaalisen ulottuvuuden käsittely on edennyt EY:n piirissä niin hitaasti? Eu-roopan neuvostossahan sosiaalinen peruskir-

ja on hyväksytty jo 1960-luvulla. Euroopan neuvoston pääsihteeri Catherine Lalumière totesi Suomen-vierailullaan, että sen jälkeen ei ole ollut aika sosiaaliselle uudistukselle kovin otollinen. Euroopan neuvoston sosiaa-linen peruskirja, joka on tarkoitus tuoda jo ensi syksynä eduskunnan ratifioitavaksi — tai ehkä se menee seuraavan vuoden puolelle — sisältää monia kannatettavia periaatteita, mutta ne eivät ole edenneet käytännössä, koska monet jäsenvaltioiden hallitukset eivät ole olleet valmiita viemään niitä eteenpäin kansalliseen lainsäädäntöön.

Kun sosiaalivaliokunta vieraili huhtikuus-sa Euroopan neuvostossa, virkamiehet tote-sivat, että Euroopan neuvoston työn osalta tarvitaan perusteellista uudelleenarviota, kos-ka tähän mennessä tulokset eivät ole olleet tyydyttäviä. Euroopan yhteisö ja Euroopan neuvosto ovat voimakkaasti vastakkain so-siaalisen ulottuvuudenkin kysymyksissä EY:n edustaessa paremminkin kovia arvoja ja vesittäessä tavoitteita, joita Euroopan neu-vostossa on pyritty viemään eteenpäin. Tämä on ollut helppo havaita molempien osapuol-ten edustajien kanssa käytyjen vähäistenkin keskustelujen perusteella. Vastakkainasette-lua on tämä myös EY:n itsensä sisällä.

Viime syksynä Euroopan neuvoston tahol-ta esitettiin, että EY olisi hyväksynyt Euroo-pan neuvoston sosiaalisen peruskirjan, mutta sitä se ei ollut valmis tekemään vaan puu-hailee Euroopan neuvoston ja myös EY:n sosiaali- ja talouskomitean suureksi ärtymyk-seksi omia paljon vaatimattomia asiakirjo-jaan. Tämä osoittaa, että EY:ssä ovat mää-rävässä asemassa kovat arvot eikä se ole kiinnostunut laajemmista yleisinhimillisistä lähtökohdista. Se haluaa rakentaa Euroop-pa-linnakkeen, joka perustuu vapaan kilpai-lun ideologiaan, jossa ei tunnu olevan sijaa solidaarisuudelle edes näiden maiden omille kansalaisille, saati kolmansille maille ja ni-menomaan kolmannelle maailmalle eli kehi-tysmaille.

Tässä yhteydessä haluan viitata niihin kan-nanottoihin, joita ed. Helle edellä esitti kos-kien EY-parlamentin pyrkimyksiä vahvistaa asemaansa demokraattisen päätöksenteon vahvistamiseksi. EY:n talous- ja sosiaaliko-mitean ja Eftan konsultatiivisen komitean yhteinen työryhmä on talven mittaan myös pohtinut Euroopan neuvoston peruskirjan hyväksymistä yhteiseksi pohjaksi, mutta

näyttää siltä, että lähipäivinä hyväksyttävistä suosituksista tämä kohta jää pois. Se on valitettavaa. Työtä tämän asian puolesta, mitä tavallaan myös vasemmistoliiton ehdotus merkitsee — siis sosiaalisen peruskirjan puolesta — ei ole syytä jättää. Joka tapauksessa ammattiliittojen ja työnantajajärjestöjen edustajat ovat esittämässä Eta-sopimukseen laajaa tulkintaa sosiaalisesta oikeudesta juuri lähipäivinä pidettävälle yhteiselle kokoukselle. Näyttää kuitenkin siltä, että työnantajien järjestö Unice tulee asettumaan yhteisiä ehdotuksia vastaan.

YK:n yleiskokouksen ihmisoikeusjulistuksen pohjalta hyväksymien kp- ja tss-sopimusten säännösten ohella kansainvälisen työjärjestön Ilon piirissä valmistellaan ja on hyväksytty lukuisia sosiaalisen ulottuvuuden piiriin kuuluvia asioita. Viime vuosien tyyppillisenä kehityspiirteenä on ollut, että EY-maat eivät ole ratifioineet Ilon sopimuksia, ja tätä ei ole syytä sivuuttaa, kun arvioidaan tulevia Eta-neuvotteluja sosiaalisesta ulottuvuudesta.

On syytä muistaa, että EY:n piirissä sosiaalinen ulottuvuus käsittää 90-prosenttisesti työelämän piiriin kuuluvia asioita ja vain 10-prosenttisesti sosiaaliturvakysymyksiä. Sosiaalivaliokunnan lausunnossa ja varsinkin ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä painotukset ovat toisinpäin. Tämä saattaa olla perusteltua yksittäisiin sosiaaliturvaetuksiin liittyvien ongelmakohtien vuoksi. Toisaalta perusteita käsittelytavalle antaa se, että työturvallisuuteen ja työelämän suhteisiin liittyvät direktiivit eivät aiheuta ongelmia sen vuoksi, että Suomen tilanne olisi parempi ja sitä pitäisi suojella. Päinvastoin monet EY-määräykset edellyttävät tiukempaa säätelyä ja suurempia oikeuksia työntekijöille kuin meidän tuoreessakaan lainsäädännössämme määrätään. Viittaa tässä työntekijöiden edustukseen yritysten hallinnossa, joka vastikään hyväksyttiin.

Kuitenkin sosiaalivaliokunnan kannanotto, että työympäristöä koskevien asioiden jättäminen Eta-sopimuksen ulkopuolelle olisi harkittava, jolleivät ne suoranaisesti koske ihmisten ja tavaroiden vapaata liikkumista, on perusteltu kansallisen itsemääräämisoikeuden säilyttämisen kannalta, vaikka se saattaakin merkitä sitä, että vanhoillisten suomalaisten työnantajien jarrutuksen vuoksi puhtaasti kotimaisin voimin säännösten ai-

kaansaaminen on vaivalloista. Varsin ristiriitaista on se, että vaikka normitasolla EY:n monet määräykset ovat suomalaisia tiukempia, käytännön toimeenpanossa vastaavia eroja ei ole havaittavissa. Tämä on havaittavissa esimerkiksi tasa-arvoa koskevien säännösten osalta.

Erityisesti on syytä kiinnittää huomiota valiokunnassa esiin tulleen EY-virkamiesten kielteiseen rooliin työntekijöiden turvallisuuden ja terveellisuuden kannalta niissä yhteistyömuodoissa, joissa Suomi on jo mukana. Kaupan teknisiä esteitä koskevia kysymyksiä arvioitaessa on terveyden ja turvallisuuden suojelun näkökohtien aina oltava ensisijaisia. Tätä korostettiin moneen kertaan. Ehkä kannanilmaisu valiokunnassa jäi kuitenkin puutteelliseksi.

Suomalaisten työntekijöiden oikeuksia mahdollisen kasvavan työvoiman liikkuvuuden oloissa voidaan parhaiten puolustaa, jos hallitus jo nyt ryhtyy tehokkaasti valvomaan, että maassa ei käytetä laitonta työvoimaa, niin kuin tällä hetkellä juuri tapahtuu, työvoimaa, joka polkee palkkoja ja vaarantaa työturvallisuuden. Viranomaisvalvonnan lisäksi luottamusmiesten ja työsuojeluvaltuutettujen oikeuksia valvonnassa on lisättävä.

EY-parlamentin ulkoasiainvaliokunnassa on vaadittu ja myös EY:n komission puheenjohtaja Jacques Delors on julistanut, että Efta-maita ei saa ottaa mukaan EY-säännösten soveltamiseen vaan niiden mielipidettä vain kuullaan. Tämä vaatimus on mahdoton erityisesti sosiaaliturvan koordinoinnissa, ja toivon, ettei sitä ole tarkoitettukaan. Kuten moneen kertaan on todettu, suunniteltu Eta-sopimus ei edellytä sosiaalilainsäädännön harmonisointia vaan koordinoitua. Tämän täytyy merkitä myös sellaisia menettelytapoja, joissa kaikilla osapuolilla, siis myös Suomella, on säännösten valmistelua ja soveltamista koskevissa elimissä täysi päätösvalta.

Jo aikaisemmin mainitsemani asetukset sisältävät omat toimeenpanoelimensä. Sosiaalivaliokunnan kannan mukaisesti asia voidaan järjestää niin, että joko Suomi pääsee jäseneksi olemassa oleviin elimiin tai sitten perustetaan uudet EY:n ja Eftan yhteiset elimet, joissa Suomi on mukana.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaan, mikäli EY:n sosiaaliturvasäädännön eli lähinnä em. asetusten periaatteet otetaan Eta-sopimuksen pohjaksi, säännöstö tulee

hyväksyttäväksi sellaisenaan, eivätkä sen määräyksistä poikkeavat järjestelyt ole mahdollisia teknisiä kysymyksiä ja mahdollisia siirtymäaikoja lukuun ottamatta. Tämä on ollut hallituksen lähtökohta. Tämä lähtökohta on liian suppea eikä vastaa edes niitä mahdollisuuksia, joita yhteensovituksessa on. Mainitut asetukset ovat hyvin muuttuvaisia, niihin tehdään kymmeniä muutoksia vuosittain. Näin ollen ei ole syytä lähteä siitä, että niihin ei ole mahdollista saada muutoksia.

Sosiaalivaliokunta on tehnyt kattavan selvityksen ongelmakohdista, ja ne eivät tavallisessa kielenkäytössä mielestäni mitenkään mahdu teknisten kysymysten alle vaan pitävät sisällään merkittäviä sisällöllisiä ratkaisuja. Hallituksen on huolehdittava siitä, että kaikki kysymykset, jotka sosiaalivaliokunnan lausunnossa on nostettu esille, käsitellään neuvotteluissa eikä niistä mitään suljeta neuvottelujen ulkopuolelle vedoten siihen, että vain tekniset ja siirtymäkausiin liittyvät poikkeukset ovat mahdollisia.

Edellä olevat EY:n piiristä tulleet kannanotot ja sekä ulko- että sosiaalivaliokunnan kannanotot huomioon ottaen on sosiaaliturvan koordinoitua koskeissa keskusteluissa syytä pitää esillä myös muut mahdolliset järjestelyt asetuksen n:o 1408 sijasta. Käytökelpoisin vaihtoehto on Euroopan neuvoston sosiaaliturvasopimus, johon on mahdollista tehdä varaumia ja jonka muuttamisesta ja soveltamisesta päätetään Euroopan neuvoston elimissä.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen totesi, että Suomella pitäisi olla täysi päätösvalta EY-säännöksiä valmistelevissa ja päättävissä elimissä. Sehän tarkoittaisi tietysti EY-jäsenyyttä, ja on aika mielenkiintoista, jos ed. Stenius-Kaukonen kannattaa sitä. On tietysti ihan myönteinen asia, jos näin on.

Mutta sitten hän puhui Euroopan neuvoston sosiaalisesta peruskirjasta ja sen tavoitteista ja siitä, että ne olisivat ristiriidassa EY:n sosiaalipolitiikan kanssa. En ole itse sellaista ristiriitaa löytänyt. Euroopan neuvoston sosiaalinen peruskirja asettaa erilaisia tavoitteita työelämään ja sosiaalipolitiikkaan, ja yksi niistä on se, että eri maissa työskentelevillä työntekijöillä pitää olla samat oikeudet työsuhteessa kuin työskentelemaan työntekijöillä. Kun Euroopan yhteisön

sosiaaliturvasopimus sisältää juuri saman asian, että sosiaaliturvan pitää olla samanlainen, en näe näitten kahden asiakirjan välillä mitään ristiriitaa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Taina ihmettelee, että vaadin, että Suomella pitää olla täysi päätäntävalta EY:n asetusten n:o: 1408 ja 1612 muutosten valmistelussa ja soveltamisessa. Toistin vain sen kannan, jonka sosiaalivaliokunta ed. Tainan muistaakseni mukana ollessa ja ulkoasiainvaliokunta ovat mietinnössään kirjanneet. Tämä on mielestäni ollut erittäin tärkeää.

Yritin juuri puheenvuorossani tuoda esille sitä, minkä takia tämä on mielestäni poikkeuksellinen verrattuna moniin muihin Ees-sopimuksen mahdollisesti sisältämiin asioihin. Lähtökohtana on nimenomaan se, että sosiaaliturvalainsäädännön harmonisointia ei edellytetä, ja se, mitä edellytetään, on koordinoitua. Asetus n:o 1408 pitää sisällään nimenomaan koordinoitua koskevia säännöksiä. Kun on sosiaaliturvasopimukset kahden maan kesken, molemmilla osapuolilla on mahdollisuus olla soveltamassa niitä ja tekemässä mahdollisia muutoksia. Kun tässä on kysymys nimenomaan sosiaaliturvasopimuksesta, sitä on käsiteltävä samalla tavalla ja pidettävä ehdottomana vaatimuksena, että siellä ollaan täysivaltaisina mukana.

Euroopan neuvoston sosiaalisen peruskirjan ja sosiaaliturvasopimusten osalta en nyt ehdi selvittämään asiaa, mutta ed. Taina ei ollenkaan ymmärrä näiden asiakirjojen eroa. Sosiaaliturvasopimukset ovat aivan muuta kuin julistuksenomaiset peruskirjat. Olisi tärkeää, että Eta-sopimukselle saataisiin muitakin kuin julistuksellisia tavoitteita.

Ed. Särkijärvi: Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan pyrkimys melko hyvään konsensukseen johti siihen, että mietintö samoin kuin sen liitteessä olevat valiokuntamietinnöt ja tämä keskustelukin ovat itse asiassa tarpeettoman impivaaralaisia. Tuntuu siltä kuin täällä asiaan suhtauduttaisiin niin kuin valtionapujen hakemiseen eli siten, että pitää pyytää mahdollisimman paljon, että suhteessa ainakin menisi toiveista enemmän läpi. Täällä on myös viitattu siihen, että ainakin Sveitsi aikoo kuulemma esittää myös

ison läjän varaumia ja tästä syystä ei ole niin kovin paha, jos Suomi esittää myös.

Tämä on kuitenkin mielestäni väärää neuvottelutaktiikkaa, kun kyse on Euroopan talousalueesta, jossa pitäisi pyrkiä kaikkien julkilausuttujen mielipiteiden mukaan vastavuoroisuuteen samalla tavalla kuin EY:n sisälläkin on pyritty. Tämähän tarkoittaa sitä, että silloin kun vastavuoroisuudesta tingitään, niin siitä maksetaan. EY, joka on tekemässä sopimusta, jossa ei anneta toiselle osapuolelle mahdollisuutta vaikuttaa EY:n sisäiseen päätöksentekoon, on valmis maksamaan tästä mm. sillä tavalla, että ei vaadita Efta-mailta osallistumista eräisiin muihin EY:n sisäisiin rientoihin, jotka yleensä maksavat paljon ja joihin palaan myöhemmin. Siksi tulisi pyrkiä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa mitoittamaan omat vaatimukset sellaisiksi, että ollaan myös valmiit maksamaan hinta, joka niiden läpiviemisestä meille koituisi.

Hallituksen selonteosta esittäisin myös aluksi sen kritiikin, että hallitus on vetäytynyt hyvin sanoisinko hallinnolliseen näkemykseen siitä, kuinka asioita tulee käsitellä. Poliitikassa ja erityisesti talouselämässä joudutaan kuitenkin miettimään, mihin asiat loppujen lopulta päätyvät, mitkä ovat ne lopputulokset, jotka ovat käsissämme vuoden, 5 vuoden tai 10 vuoden kuluttua.

Nyt meiltä edelleenkin puuttuu sanoisinko hallituksen suunnasta tuleva virallinen spekulatio siitä, mitä kaikkia yksityiskohtia Suomessa täytyy muuttaa, jos sopimus saadaan solmittua sellaisena, kuin se kohtuuden mukaan pystytään solmimaan. Meillä on paljon eri alojen yrittäjiä, jotka varmasti ovat kiinnostuneita siitä, mitkä kaikki kartellisoitumisen ja muun kilpailun rajoituksen sisältävät puitteet heidän ympärillään olevasta suojasta joudutaan poistamaan lähiaikoina.

Täällä on jostain syystä havaittavissa sellainen perussuhtautuminen, että uskotaan, että kaikki, mitä EY:ssä pyritään tekemään, on jollain tavalla vihamielistä. Esimerkiksi direktiivien valmisteluun suhtaudutaan siten, että siellä ne 320 miljoonaa ihmistä tai heitä edustavat poliitikot ja virkamiehet pyrkivät tekemään sellaisia direktiivejä, jotka ovat mahdollisimman vahingollisia Suomen kannalta. Tästä syystä Suomen täytyy päästä mukaan ja 5 miljoonan asukkaan voimalla äänestää omat käsityksensä läpi.

Mutta näinhän ei käytännössä ole, koska ensinnäkin siellä on riittävän monta riittävän suurta ja tasaveroisen kokoista maata ja näillä omat teollisuuspoliittiset intressinsä. Loppujen lopuksi on oletettavissa, että niiltä osin kuin on kyse nimenomaan suomalaisen teollisuuden asemasta, lopputulokset ovat aika neutraaleja. Edelleen Suomen kannaltahan tärkeintä on se, että on yleinen normisto. Se mahdollistaa juuri sen, että meidän teollisuutemme pystyy tuottamaan suurelle markkina-alueelle yhtäläisiä tuotteita. (Ed. Knuuttila: Teollisuuden näkökulma!) Yleensä se, että on yhdenlaiset spesifikaatiot ja mahdollisimman vapaa kilpailu, on Suomen kannalta jopa tärkeämpää kuin se, onko siellä suomalaisia sormenjalkia mukana.

Jos katsotaan, mitä hyötyä kuluttajan, työntekijän ja yritystoiminnan tasolla erityisesti on nähtävissä ja mitä myöskään ei välttämättä taas ole odotettavissa, niin keskusteluissa esiin tulleista asioista puuttuisin ruuan hintaan, jonka täällä eräissä puheenvuoroissa on oletettu huomattavasti alenevan nykyisestä siinä vaiheessa, kun yhdentyminen saadaan pitemmälle.

Kuitenkin on muistettava, että Suomessa ruuan hinta ei koostu pelkästään ruuan hinnasta, vaan sisältää myös osan niistä kustannuksista, joilla korvataan eräs maailman lyhimmistä työajoista, eräs maailman korkeimmista sosiaaliturvista ja myös eräs maailman korkeimmista palkkatasoista. Nämä seikat eivät muutu yhdentymisen seurauksena ja tulevat vaikuttamaan aivan samalla tavalla myös tulevaisuudessa siihen, mitä maksamme ruuasta, palveluksista tai mistä tahansa muusta tässä maassa. (Ed. Anttila: Hyvä!) Meidät on tänne tuomittu, koska me olemme itse rakentaneet tämän maan sellaiseksi, että meillä on hyvää mutta kallista täällä elää.

Kuten valiokuntien mietinnöistä voidaan todeta, on Suomella mahdollisuus jättää voimaan edelleenkin monia sellaisia kansalaisia suojaavia järjestelmiä, jotka ovat meillä tällä hetkellä korkeammalla tasolla kuin monissa EY-maissa. Tosin ei niin kovin monessa tapauksessa tällaisia esimerkkejä löydy, kuin olisimme halukkaita uskomään. Tulevaisuudessa varmasti myös eräs poliittinen seuraus integraatiosta on, että poliitikot myös muualla Euroopassa pyrkivät samanlaiseen

normitasoon kuin se, mikä Pohjoismaissa on saavutettu. Tämä on merkittävä politiikan ja yhteiskunnallisten saavutusten markkinointiareena tämä Eurooppa nykyistä enemmän yhdentyessään.

Olen myös samaa mieltä niiden henkilöiden kanssa, jotka ovat puheenvuoroissaan korostaneet sitä, että tulevaisuudessa ei tule olemaan niinkään vaikeata torjua investointeja Suomesta kuin saada Suomeen tuotannollisia investointeja muualta maailmasta. Meidän tulisi pyrkiä siihen, että Suomi olisi enemmänkin houkutteleva kuin luotaantynytävä. Meillä on monia sellaisia kilpailuetuja, jotka kyllä sinänsä puoltavat ulkomaisen yritystoiminnan sijoittautumista Suomeen. Tosin tämä kyllä edellyttää myös sen ratkaisemista, että voimme vastaisuudessa jotenkin luotettavasti tarjota työvoimaa tällaisen tuotannon käyttöön.

Viimeisenä tästä asiakohdasta: Hahmotan itse puheenvuoroissakin esille tulleen konserniyhteistyön eräänlaiseksi suomalaisten salaiseksi aseeksi, koska sen käytännön seurausahan ei ole suinkaan se, että Suomessa työntekijät saisivat lisäpönttä täällä tapahtuvalle sosiaaliturvan tai muiden työehtojen parantamispyrkimykselle, vaan tätä kautta voidaan levittää samoja vaatimuksia laajemmalti Eurooppaan, juuri näitä tekijöitä, jotka omalta osaltaan ovat tällä hetkellä vaikeut-tamassa ja heikentämässä suomalaisten kilpailukykyä eurooppalaisilla markkinoilla. Eli mitä parempi on työntekijän asema Etelä-Euroopassa, sitä vähemmän kustannusetua näillä mailla on meidän teollisuutemme verrattuna.

Puheenvuoroissa on tullut esille myös erilaisia kannanottoja EY-jäsenyyteen. Ed. Björklund huomautti siitä, että meillä puolueettomuutta käytetään eräänlaisena mant-rana, jota hoetaan miettimättä sen sisältöä. Nähdäkseni Suomen puolueettomuudella on kaksi erityistä osatekijää, joista toinen on menettänyt voimakkaasti merkitystään viime aikojen tapahtumien seurauksena. Suomen on entistä helpompi pysyä suurvaltojen risti-riitojen ulkopuolella, kun suurvaltojen välisiä risti-riitoja on aikaisempaa selvästi vähem-män.

Mutta tämä ei vähäisimmässäkään määrin ole vaikuttanut siihen puolueettomuuden osatekijään, jota voidaan kutsua myöskin riippumattomuudeksi, riippumattomuudeksi

erilaisista blokeista, myöskin sitoutumatto-mista blokeista, riippumattomuudeksi mui-den maiden kannanotoista, niin että Suomi ottaa itse harkiten jokaiseen asiaan kantaa, toimii itse johdonmukaisesti välittämättä siitä, tekevätkö muut maat näin. Tällä tavalla se luo luottamusta siihen, että vastaisuudes-sakin Suomen kannanotot ovat harkittuja ja itsenäisiä.

EY-jäsenyydessä riippumattomuus myös-kin poistuisi. Se poistuisi EY:n yhteiseen politiikkaan tapahtuvan pyrkimyksen vuoksi, mutta se poistuisi myöskin pelkästään sitä kautta, että EY on muodoltaan tulliliito, jossa ei yksittäinen maa enää voi nou-dattaa itsenäistä kauppapolitiikkaa suhteessa muihin maihin. Tämä tarkoittaa esimer-kiksi itsenäisen kehitysmaapolitiikan edellytysten pienenemistä. Sitten se myös tarkoittaa osallistumista kaikkiin niihin kaupalli-siin pakotteisiin ja boikotteihin, joita EY päättää suorittaa, jotka ovat tietysti aina helpompia sellaisille valtioille, joiden talous-elämästä ulkomaankaupalla on pienempi osuus.

EY-jäsenyys merkitsisi myös maatalouden puolella sellaisia äkillisiä muutoksia, joita Suomen maatalous ei tällä hetkellä kestäisi. Se merkitsisi myöskin tulonsiirtoja, joita Suomen kansantalous ei kestäisi. On myös oletettavissa, että EY:n aluepoliittiset tulon-siirrot kasvavat vielä jonkin aikaa ja muo-dostuvat omalta osaltaan sellaiseksi ylimää-räiseksi kustannustekijäksi, jolta vältymme järjestämällä suhteemme pelkästään talous-sopimuksen varaan.

Vielä tärkeämpää on se, että EY:n talous-politiikka on rakennettu toisin kuin suoma-lainen talouspolitiikka. Suomessa mietitään talouspolitiikassa mm. työllisyyttä. Suomessa itse asiassa talouskasvunkin merkitys talous-politiikassa on suurempi kuin inflaation vas-tustamisen, kun taas EY:ssä tilanne on päin-vastainen. Eräänä symbolina, jonka tosiasial-linen merkitys toki koko ajan vähenee, EY:n sisäpuolella ei vastaisuudessa kovin pitkään ole itsenäisiä valtionpankkeja, ei mailla omia rahayksikköjä, jotka meidän on Suomessa mahdollisuus säilyttää jättäytymällä pelkäs-tään sopimuksen varaan suhteita luodessam-me.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen pitänyt ed. Särkijärveä luo-

vana ajattelijana ja luovana kykynä. Oikeastaan puheenvuoron loppuosa siihen viittaa, mutta nimenomaan puheenvuoron alussa ed. Särkijärvi antoi sellaisen käsityksen, että tässä salissa suhtautumistapa on vähän kuin valtionavun hakeminen, pyydetään mahdollisimman paljon, jotta saataisiin vähän enemmän. Ed. Särkijärvi, minusta tämä vertailu sopii nyt tavattoman huonosti esillä olevaan asiaan.

Valtionapua hakeva järjestö tai taho yleensä itse päättää politiikastaan ja toimistaan ja hankkii sille sitten valtionapua. Mutta nyt on kysymys siitä, luovutaanko enemmän tai vähemmän määrin itsenäisestä vallasta päättää tässä salissa niistä asioista, jotka Suomen kansaa koskevat. Olen havainnut, että perustuslakivaliokunta on ollut yksimielinen kiinnittäessään huomiota juuri siihen, minkälaisesta ylikansallisesta päätöksenteosta Etassa on kysymys. Kaikki se, mikä itsenäistä päätäntävaltaa rajoittaa on mielestäni huonoa.

Me emme, ed. Särkijärvi, salissa useinkaan ole yhtä mieltä täällä olevista asioista, mutta sittenkin olen vakuuttunut siitä, että tässä salissa ymmärretään paremmin, mitä Suomen kansa tarvitsee, kuin Brysselissä. Siitä johtuu se, että itsenäisestä päätäntävallasta on täällä kannettu huolta.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Särkijärven puhe siitä, että äänivallan puuttuminen Eurooppaa koskevilla päätöksillä ei ole niin kovin vakava asia, sai minut pohtimaan, mitähän tapahtuisi, jos täällä tehtäisiin sellainen päätös, että poistetaan vaikkapa espoolaisilta oikeus osallistua valtiollisiin vaaleihin, koska tuskin se espoolaisten kannalta niin huono vaihtoehto olisi. Ei kai espoolaisten kannattaisi sitä ajatella, että muu Suomi sitten vain pohtisi, miten se voisi espoolaisia kiusata. Onhan espoolaisille tärkeätä, että yleensä valtakunnallista lainsäädäntöä on olemassa, eikä ole niin tärkeätä, että siinä juuri espoolaisten sormenjäljet näkyvät.

Herra puhemies! Minusta suunnitellun Eta-alueen yksi suuria ongelmia on se, että se on jakamassa eurooppalaiset täysivaltaisiin eurooppalaisiin ja vasalli-eurooppalaisiin, joilla on velvollisuus omaksua päätökset, mutta ei ole äänioikeutta niiden suhteen. Minusta se on iso ongelma. Ei se tietenkään

ylitsepääsemätön ongelma ole, mutta se on ongelma.

Edelleen uskoisin, että ed. Särkijärvenkin olisi hyvä varautua myös siihen mahdollisuuteen, että hän yhtenä päivänä havaitsee, että Eta muodostaakin tulliliiton ja että Suomi osallistuu myös Euroopan rahaunioniin, minkä jälkeen me täällä lähinnä torjumme inflaatiota.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Särkijärvelle aivan aluksi annan täyden tunnustuksen ja kiitoksen siitä näkökulmasta, josta hän pohti suomalaisen ruoan hintaa. Hän totesi aivan oikein, että osa niistä kustannuksista on hintaa korkeasta sosiaaliturvan tasosta ja maailman lyhimmästä työajasta, kun taas vastaavasti ed. Björklund SDP:n ryhmäpuheenvuorossa antoi sellaisen lupauksen, että heidän tavoitteenaan on yhdentyvässä Euroopassa sen sopimuksen kautta saada Suomeen eurooppalaisen ruoan hinta. Tämä ei ole käytännössä mahdollista, koska me emme voi eikä tarkoituksenakaan ole sosiaaliturva-ym. kysymyksiä harmonisoida, ainakaan alentaa Suomen tasoa.

Yhtä asiaa jäin kaipaamaan ed. Särkijärven puheenvuorossa. Se liittyy ruoanhintakysymykseen yhtä oleellisesti, ja se on liikevaihtoverorasitus. Miksi me suomalaiset omalla päätöksenteolla ja liikevaihtoverokustannuksilla, joiden osuus on 3—24 prosenttia, lisäämme ja nostamme ruoan hintaa? Tiedän aivan hyvin, että liikevaihtoverouudistuksen yhteydessä tätä pohditaan, mutta tietääkseni siellä ei edes lähdetä siitä, että kanta voisi olla nollaverokanta, niin kuin se on Irlannissa ja Englannissa. Olisin todella toivonut, että ed. Särkijärvi olisi tämän näkökulman tuonut esille, koska nyt meidän aikamme ja tehtävämme on vaikuttaa niin, että liikevaihtoverokanta on nolla.

Ed. Särkijärvi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Soininvaaralle vastaan, että Euroopassa tulee olemaan joka tapauksessa eri tason taloudellisia järjestelyjä ja on suuri osa eurooppalaisia valtioita, jotka eivät pitkään aikaan ole edes kypsiä EY:n jäseneksi, vaikka itse sitä ehkä luulevat. Näissä maissa teollisuus joutuu aivan yhtä lailla noudattamaan mm. niitä tuotenormeja, joita EY omissa määräyksissään asettaa, koska ei

ole mielekästä tuottaa Euroopan markkinoille useammalla eri tavalla määriteltyjä tuotteita. Siten tällainen vapaus on aika illusorista. Suomen vaikutusvalta on suunnilleen yhtä suuri kuin sanokaamme vaikkapa Belgian määräysvalta EY:n sisäisissä asioissa, oli Suomi jäsenenä tai ei. Kaikki noudattavat yhtä lailla ohjeita.

Ed. Soininvaaran Espoo-vertaukseen täytyy muistuttaa, että EY:n lainsäädäntö ja määräykset rakentuvat toisella tavalla kuin suomalainen kuntiin kohdistuva lainsäädäntö. Uskon, että Suomessakin tilanne olisi aivan toinen, jos meillä määriteltäisiin puitelacilla kaikki kunnat kaikissa asioissa samantarvoiseen asemaan. Meillähän itse asiassa eduskunta on menetellyt täsmälleen päinvastaisesti kohdistuessaan tiettyihin kuntiin nimeltä mainiten erilaisia määräyksiä ja jättäessään hyvin suuren harkintavallan lakien toteuttamisessa taloudellisten resurssien kautta esimerkiksi lääninhallituksille ja ministeriöille.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietintö ja valiokuntien lausunnot EY-selonteosta viestittävät, että hallitukselle on todella ollut hyödyllistä taipua eduskunnan tahtoon ja sallia eduskunnan ennen lopullisia päätöksiä perehtyä integraation nykytilaan. Jokaisen valiokunnan mietinnössä on runsaasti ohjeita hallitukselle. Eri asia on sitten se, miten hallitus ottaa opiksi eduskunnan erikoisvaliokuntien tahdonilmaisut.

Kun ulkoasiainvaliokunnan mietintö on poliittisesti niinkin laajasti yksimielinen kuin on, on toivomus siitä, että hallitus suhtautuu vakavasti ulkoasiainvaliokunnan tahtoon reunaehtojen toteuttamisesta, otettava tosisaan.

Kevään selontekokäsittelystä on ollut myös eduskunnalle tavatonta hyötyä. Kun hallitus ei ole aikaisemmin halunnut avoimesti tiedottaa integraatiosta eikä EY:n vaikeuksista, on eduskunta itse nyt saanut tilaisuuden tyydyttää tiedonjanoaan. Tähänastisissa puheenvuoroissa on kosketeltu hyvin monia oleellisia asioita. Sen takia haluan puheenvuorossani korostaa sitä, kuinka ulkoasiainvaliokunnan neljän pönnen omistusoikeuden säilyttämisestä, aluepolitiikasta, sosiaaliturvasta ja ympäristönsuojelusta tulee olla hallituksen absoluuttisia ehtoja kaikissa

tulevissa neuvotteluissa. Näissä kohden Suomi ei voi eikä saa antaa periksi. Eduskunnalla tulee olla oikeus sanoa Suomen integroitumisesta päälinjat. Olkoonpa hallitus millainen tahansa, se ei voi ilman eduskunnan myötävaikutusta mennä hyväksymään tulevia sopimuksia.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on käsitelty mielestäni hyvin perusteellisesti edellä mainittuja neljää reunaehtoponsialuetta. Niihin ei ole paljonkaan lisättävää varsinkaan sen jälkeen, kun keskustan ryhmäpuheenvuorossa ne tulivat myös laajasti esitellyiksi. Kyseiset asiakokonaisuudet ovat keskustalle reunaehtoja. Olisi ollut toivottavaa, että ponsilistaan olisi saatu sisällytetyksi ponsi myös pk-yritysten toiminnan samoin kuin kansallisen kulttuurin elinvoiman turvaamisesta.

Aikaisemmissa puheenvuoroissa on korostettu myös kestävä kehityksen periaatetta, mikä on välttämätön ehto tulevaisuuden talouspolitiikalle. Myös vaatimus ympäristöintegraation liittämisestä taloudellisen integraation rinnalle on vähintäänkin perusteltu.

Selonteon käsittelyn aikana on käynyt selväksi se, että eduskunnassa on syytä perusteellisesti selvittää myös, miten ja missä valiokunnissa tulevaisuudessa eduskunta käsittelee integraatioon liittyviä kysymyksiä. Täällä on joissakin puheenvuoroissa ehdotettu erityisen integraatiovaliokunnan perustamista. Sitäkin tulisi harkita.

Päätöksentekojärjestelmä ei ole myöskään Eftassa kehittynyt valmiiksi. Tiedon saannin turvaaminen ja demokraattisen päätöksentekoprosessin rakentaminen ovat lähitulevaisuuden keskeisimpiä asioita. Niihin tulisi pikaisesti etsiä ratkaisuja. Tässä kohden eduskunnan ei tule tuhlaa aikaa.

Perustuslakivaliokunta on pyrkinyt selvittämään päätöksentekojärjestelmää, mutta sekin jää nyt vielä ymmärrettävästi yleiselle tasolle. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon sisältyvässä keskustan vastalauseessa on kuitenkin tuotu julki tärkeä peruseriaate. Etaneuvotteluprosessiin on hallituksen koottava parlamentaaristen voimasuhteiden mukainen edustus. Suomen liittyminen Euroopan taloudelliseen integraatioon on niin merkittävä asiakokonaisuus lainsäädännöllisesti, ettei ole perusteltua eikä viisastakaan jättää eduskunnan jotakin ryhmää prosessin ulkopuolelle. Millä tavalla eduskunnan osallistumi-

nen toteutuu, on toinen asia. Pääasia on se, että eduskunta saa olla mukana seuraamassa ja tarvittaessa tekemässä myös päätöksiä integraatiosta.

EY-mailla on Rooman sopimuksen perusteella oikeus soveltaa määrätyin perustein omia kansallisia säännöksiä EY-normien asemasta. On kohtuullista, että me suomalaiset olisimme vaatimassa samaa käytäntöä itsellemme. EY-maiden tähänastiset esimerkit mm. Tanskassa osoittavat, että kansallista suvereniteettia tarvitaan. Näin ollen myös Suomen tulee saada harjoittaa kansallista lainsäädäntöä.

Valiokunnan mietinnössä on sivuttu eräitä keskeisiä ja avoimia kysymyksiä kuten Eftan ja EY:n suhteita. Kun eduskunnan valtuuskunta vieraili jokin viikko sitten EY-parlamentissa, jäi vierailusta ainakin itselleni vahva kuva siitä, kuinka EY-maissa nousee entistä selvemmin taloudellisen yhdentymisen rinnalle poliittinen yhentyminen. Jos painopiste muuttuu entistä vahvemmin mm. Saksojen yhdistymisen myötä poliittisen unionin rakentamisen suuntaan, miten Suomi silloin suhtautuu integraatioon? Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on poliittisen unionin syntyyn viitattu varsin lyhyesti, ehkä liiankin niukasti, ja jätetty kokonaan kommentoimatta mahdollinen Euroopan yhdysvaltojen syntyminen.

Valiokunta toteaa myös mietinnön eräässä kohdassa, että tässä vaiheessa olisi ennen aikaista ottaa kantaa niihin vaihtoehtoihin, jotka olisivat käytettävissä, jos Eta-neuvottelut eivät johtaisi tarkoitettuun tulokseen. On varmasti niin, että nyt on Suomen viisasta pyrkiä etenemään valitsemallaan linjalla. Virallisesti Suomi ei voi eikä sen tule esittää monia vaihtoehtoja neuvottelupöydässä. Mutta en näe perustelluksi, ettei Suomi voisi miettiä muutosten varalle muitakin vaihtoehtoisia ratkaisuja kuin sen, että Suomi liittyisi EY:n täysjäseneksi, mistä on hyvin paljon keskusteltu, mutta mikä ei kuitenkaan ole viisasta eikä myöskään mikään todellinen vaihtoehto.

Toinen seikka, jota ei ole mietinnössä tarpeeksi otettu huomioon, on EY-parlamentin rooli. Nykyinen EY-parlamentti pyrkii selvästi vahvistamaan asemiaan ja ottamaan itselleen päätösvaltaa, jota sillä ei ole. EY-parlamentissa on pelkoa, joka näkyy selvästi mm. Rosetten raportissa, siitä, että

Efta-maat saavat Euroopassa liian hallitsevan aseman parlamenttiin nähden. Ovathan Efta-maat kaikki maailman vauraimpiin maihin kuuluvia. Tästä syystä juuri Suomenkin tulisi tehdä kaikki voitavansa pitääkseen Eftan koossa. On kuitenkin otettava huomioon se, että EY-parlamentti voi onnistuakin pyrkimyksissään vahvistaa asemiaan varsin pian. Mitä sitten, jos EY-parlamentti veto-oikeuttaan käyttäen jättääkin hyväksymättä mahdollisesti Eta-sopimuksen ja saisi aikaan esimerkiksi sopimuksen Itä-Euroopan maiden kanssa tai onnistuisi hajottamaan Eftan?

Muutokset Euroopassa ovat nopeita, sen kaikki tiedämme, ja yllätyksellisiäkin. Ei ole kuitenkaan kirkossa kuulutettu, että EY onnistuu edes omissa tavoitteissaan siinä aikataulussa, minkä itse itselleen on asettanut. Eurooppalaisen kodin rakentajien on muistettava myös, että Euroopassa on monta vahvaa, historiallisestikin vahvaa valtiota, Ranska, Saksa, Englanti jne. Näitä eurooppalaisia valtioita yhdistää lopulta harva asia: kristinuskko, roomalainen oikeuskäsitys, älyllisesti uteliaan tieteellisen tietoihmissen kuva. Paljon muita ei olekaan.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietinnössä on käsitelty myös varsin perusteellisesti pohjoismaisen yhteistyön merkitystä. Tätä on syytä korostaa tulevaisuudessakin. Suomen tulisi edistää tehokkaasti pohjoismaisen yhteistyön lujittumista, sillä Pohjoismaat yhdessä voivat varmasti vaikuttaa monella tavalla myönteisesti Euroopan integraatioprosessissa.

Erityisesti haluan korostaa mietinnössä mainittua pohjoismaisen hyvinvoinnin arvoa sekä yhteistä kulttuuria, ajattelutavan perustaa. Pohjoismaisuus, skandinavismi, voisi olla Suomelle avuksi integraatiossa. Pohjoismaiden tulee toimia niin, että hyvinvointimme taso voitaisiin saada voimaan myös muualla Euroopassa. Tämän pitää olla tavoitteena, ei sen, että elämisen mahdollisuudet ja elämisen laatu laskevat kansalaisilta, kun Euroopan taloudellinen integraatio nielaisee aikanaan myös Suomen sisälleen.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaalla oli kaksi kriittistä näkökohtaa ulkoasiainvaliokunnan mietintöön.

Ensimmäiseksi hän totesi, että poliittisen unionin syntyyn on viitattu liian niukasti. Voin vakuuttaa, että tältäkin osin ulkoasiainvaliokunta kävi hyvin laajat ja perusteelliset keskustelut, mutta ed. Isohookana-Asunmaa itse vastasikin tuohon väitteeseen siteeraamalla valiokunnan mietintöä, jossa todetaan, että valiokunnan mukaan tässä vaiheessa on ennen aikaista ottaa kantaa niihin vaihtoehtoihin, jotka olisivat käytettävissä. Meidän lähtökohtamme oli se, että päävaihtoehto on Eta-sopimusjärjestely, johon me eduskuntana myös hallitusta patistamme. Toinen vaihtoehto tässä vaiheessa on nähtävä siten, että se on neuvottelujen kariutuminen, jonka jälkeen uusista lähtökohdista on sitten haettava muita mahdollisuuksia.

Edelleen ed. Isohookana-Asunmaa totesi, että ulkoasiainvaliokunnassa ei ole riittävästi pohdittu EY-parlamentin roolia. Sitäkin pohdittiin, vaikka sen pohtiminen tietysti on enemmän EY:n sisäinen kysymys. Ulkoasiainvaliokunnassa oltiin yleisesti ottaen sitä mieltä, että parlamentarismien vahvistuminen EY-järjestelmän sisällä on positiivinen ilmiö siitäkin huolimatta, että se ainakin tilapäisesti saattaa häiritä jonkin verran EY:n ja Eftan välisiä neuvotteluja, niin kuin olemme saattaneet havaita. Mutta niin kuin totesin, niin meillä tuskin oli syytä sitä problematiikkaa sen enempää pohtia kuin on tapahtunut.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Aaltoselle haluan kuitenkin todeta, että kysymys Euroopan poliittisesta yhdentymisestä on todella vahvistumassa ja suomalaisessa EY-keskustelussa on tänäänkin täällä miltei yksipuolisesti kuitenkin pitäyditty taloudellisissa integraatioissa.

Olen täysin samaa mieltä ulkoasiainvaliokunnan edustajien kanssa siitä, että Suomen, ei tietenkään virallisesti, kuten äskenkin puheenvuorossani totesin, tule lähteä esittämään monia vaihtoehtoja, mutta tietyt realiteetit kuitenkin tulee ottaa huomioon. Se muutos, mikä koko EY-prosessissa on EY:n sisälläkin tapahtumassa, tulisi kyllä täälläkin syvällisemmin tiedostaa. Meidän muiden on vaikea tietää, minkälaisia keskusteluja ulkoasiainvaliokunnassa käydään näistä kysymyksistä. (Ed. Virolainen: Eikö tarvitsekaan!) — Aivan, ei välttämättä ole tarpeenkaan, mutta

tarpeen olisi ainakin tietää, onko kaiken varalta erilaisia vaihtoehtoja pohdittu.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies, herr talman! Kun olen tätä keskustelua kuunnellut, ainakin olen tullut hyvin vakuutuneeksi siitä, että nyt puhutaan talousprojektista ja taloudellisesta kasvusta. Muut näkökohdat ovat nyt melko perifeerisiä. Jostain syystä myös poliittinen keskustelu koko integraatiohankkeesta on meillä jäänyt käymättä ehkä johtuen siitä, että me vähin äänin ja hissun kissun rupesimme harmonisoimaan lainsäädäntöämme EY:n direktiivien, normien, mukaan. Sitten meille tuli ensimmäiset tiedonannot ja selonteot, jotka olivat hyvin teknisluonteisia, ja meidän piti ottaa kantaa aika teknisluonteisiin kysymyksiin. Tästä syystä peruskeskustelu koko integraatiohankkeesta on jäänyt, poliittinen keskustelu nimenomaan, aika vähälle.

Täällä on myös tullut sellainen käsitys tämän keskustelun aikana, että jos suhtautuu kriittisesti Eta-hankkeeseen, niin on jollain tavalla kehityksen jarru, impivaaralainen, joka ei ymmärrä tätä, mitä tulevaisuus meille tarjoaa ja mitä se meiltä vaatii.

Mutta kuitenkin ainoastaan puoli vuotta sitten samassa salissa puhuimme hyvin vakavasti suomalaisten metsien tilasta, vesistöjen happamoitumisesta ja siitä, miten voitaisiin säätää tuotantoa ja kulutusta niin, että saavutettaisiin kestävä kehitys. Silloin olivat kyllä kaikki yksimielisiä siitä, että näin pitäisi toimia. Nyt kuitenkin esimerkiksi ed. Järvenpään ja monen muunkin puheenvuoroissa on puhuttu siitä, että integraatio takaisi talouskasvun, joka olisi 1—6 prosentin bkt-kasvun luokkaa, siis lisää talouskasvua, lisää energian kulutusta, lisää tuottamista, lisää ostamista ja myymistä, lisää kuljetuksia, lisää kaupankäyntiä kaiken kaikkiaan. Tämä on täysin päinvastainen linja. Tämä ei vastaa kestävä kehityksen linjaa, vaan on ympäristölle hyvin haitallinen projekti. Täytyy ainakin sanoa tästä, koska sitä ei mielestäni ole tarpeeksi korostettu.

Ulkoasiainvaliokunta ansaitsee kuitenkin mielestäni kiitokset siitä, että se on varsin seikkaperäisesti ja osin myös hyvin kriittisesti paneutunut integraatioselontekoon, myös kiitokset siitä, että se on mietintöönsä sisällyttänyt erikoisvaliokuntien lausunnot in extenso, sellaisinaan kuin ne on annettu.

Euroopassa on lyhyessä ajassa tapahtunut niin paljon ja niin suuria mullistuksia, jotka vaikuttavat koko Euroopan tulevaisuuden näkymiin siinä määrin, että jo edellinen, viime syksyn hallituksen integraatioselonteko tänä päivänä näyttää auttamattoman vanhentuneelta. Syvälliset ja peruuttamattomat mullistukset Itä-Euroopan ns. reaalisosialismin maissa, Baltian maiden itsenäistymisprosessit, Neuvostoliitossa tapahtuvat syvälliset demokratisointitapahtumat ja myös syvä taloudellinen ahdinko ym. ongelmavyyhdit, Saksojen yhdistyminen, itä — länsivastakohtaisuuden purkautuminen, liennytys, muuttunut sotilaspoliittinen tilanne ja Euroopassa vauhtiin päässyt demilitarisointi ovat kaikki sellaisia tapahtumia, jotka hyvin ratkaisevalla tavalla ovat muuttaneet tai muuttamassa myös Länsi-Euroopan ja koko Euroopan yhdentymishanketta.

Puheenvuorossani haluan esittää muutamia periaatteellisia näkökohtia vielä tästä hankkeesta ja Suomessa tapahtuneesta valmistelutyöstä. Hyvin vakavana puutteena näkisin hallituksen tässä ja myös kahdessa aikaisemmassa selonteossa sen, ettei ole hahmotettu eikä analysoitu, mitä muita vaihtoehtoja Suomella olisi integraatioprosessissa kuin liittyminen Eta-alueeseen. Ei ole siis hahmotettu, laskettu, analysoitu, mitä merkitsi Suomen taloudelle, koko yhteiskuntakehitykselle, jos Suomi valitsisi jonkin muun tien, ja mitä nämä muut tiet voisivat olla. On vain aika laveasti ja ylimalkaisestikin puhuttu siitä, että Suomi "albanisoituisi" ja että koko elintasomme saattaisi romahtaa, jos emme ole mukana tässä.

Kun minä viime syksyn integraatiokeskustelussa tivasin tarkempia tietoja ministeri Salolaiselta, hän viittasi silloin teettämäänsä Taskun tutkimukseen, jonka mukaan integraation välitön vaikutus Suomen bkt:hen olisi noin 0,6—1,5 prosenttia vuodessa, samalla kun ministeri korosti integraation välillisten vaikutusten paljon merkittävämpää vaikutusta. Kun sitten itse yritin saada Taskusta tutkimuksen, kieltäydyttiin sieltä antamasta tutkimus minulle ja vedottiin siihen, että se oli ministerin henkilökohtaiseksi tiedoksi tarkoitettu tutkimus. Tämä minun mielestäni kuvastaa jotain siitä tavasta, jolla valmistelutyö on tehty. On teetetty tutkimuksia, mutta ei edes eduskunnassa niitä ole annettu meille puhumattakaan siitä, että

suurelle yleisölle olisi avoimesti tiedotettu tutkimustuloksista.

Aivan muutama minuutti sitten uutisissa kerrottiin, että valtiovarainministeriö on teetänyt jonkin tutkimuksen, joka on hyvin pienessä jakelussa, joka ennustaisi Eta-alueen luomisen myötä Suomen metalliteollisuudelle huomattavia vaikeuksia, jopa niin että 3/4 koko metalliteollisuudesta olisi uhattuna. Tämäkin on tutkimus, josta ei ole ainakaan minulla sen kummempaa tietoa tänä päivänä.

Tämä tapa esittää ja valmistella asioita on ajanut meitä eduskunnassa "ota tai jätä"-tilanteeseen. Meillä ei ole selvitettyjä, analysoituja vaihtoehtoisia strategioita.

Toinen vakava puute on myös se, ettei hallituksen antama informaatio ole ollut sen laatuista, että se olisi mahdollistanut laajan kansalaiskeskustelun koko hankkeesta. Tämä on kovin valitettavaa, kun tiedetään, että koko yhdentymistapahtuma mitä syvällisimmin koskee kaikkia ja tulee vaikuttamaan jokaisen suomalaisen kuluttajan, täällä asuvan ja elävän ihmisen, jokapäiväiseen elämään ja toimeentuloon. Nyt tästä tiedetään hyvin vähän. Tästä ei ole myöskään yleisesti puhuttu eikä keskusteltu. Tulee semmoinen vaikutelma, että Suomen kansa on ostamassa sikaa säkissä ja tämä sika voi vielä osoittautua hyvin yllätyksellisen näköiseksi ja luontoiseksikin. (Ed. Virolainen: Musta sika!) — Musta sika!

Mielestäni keskustelua pitäisi käydä siitä, minkälaista Eurooppaa me haluamme olla mukana rakentamassa ja edistämässä. Oman ihanne-Eurooppani tunnusmerkkejä olisivat turvallisuus kansalaisille, ympäristöystävällisyys, demokraattisuus ja solidaarisuus. Näitä perushyveitä ei nykyinen EY ja kaavailtu Eta kyllä edusta.

Meidän tulisi nykyistä enemmän panostaa jo toimiviksi ja hyväksi koettuihin järjestelyihin esimerkiksi Pohjoismaiden kesken pohjoismaisessa yhteistyössä, myös Efta-maiden kesken Efta-yhteistyössä ja yleensäkin yli rajojen tapahtuvan alueellisen yhteistyön mallien mukaisesti. On turha ajatella, että Eta olisi kiinnostunut esimerkiksi Itämeriskenaariorista, esimerkiksi jostain hyvin tärkeistä ympäristöhankkeista Itämeren seuduilla. Meidän täytyisi tehostaa, muuttaa ja konkretisoida pohjoismaista yhteistyötä eikä, kuten nyt näyttää käyvän, vähentää sitä ja

kokea se vähemmän tärkeäksi tässä Eurooppa-prosessissa.

On esitetty, että järjestettäisiin jonkinlainen ympäristö-Etyk. Tämä on mielestäni erittäin kannatettava aloite, ja siinä tulisi hyvin tarkkaan huomioida ja miettiä ympäristövaikutukset. Nythän tällaisella suurella Euroopan talousalueella on kyllä se etu, että siellä voitaisiin tehdä hyvinkin merkittäviä ja järkeviä, kaikkia maita sitovia ympäristöpäätöksiä, joita yksi tai muutama maa ei voi tehdä. Tämä olisi mahdollisuus, jota pitäisi käyttää hyväksi.

Omassa valiokunnassani, talousvaliokunnassa, selvitettiin mm. kuluttajan asemaan vaikuttavia ongelmia. Kuluttajansuoja on Pohjoismaissa selvästi kehittyneempi kuin keskimäärin EY-maissa. Pohjoismaissa on kehitetty hyvin joustavia ja käytännöllisiä valvonta-, neuvottelu- ja sovittelumenetelmiä, jotka takaavat kuluttajalle paremman suojan kuin EY:ssä sovellettavat raskaat ja byrokraattiset kuluttajansuojamallit. Valiokuntamme edellyttääkin, ettei saavutettua kuluttajansuojamme tasoa vaaranneta eikä kuluttajapolitiikan kehittäminen pysähdy Eta-hankkeessa.

Integraation myönteisiin vaikutuksiin luetaan usein, että vapaa kilpailu sekä kaikenlaisten monopolien ja kartellien kieltäminen merkitsisi myös meille kartellien ja monopolien luvatussa maassa kuluttajalle myönteistä hintatason alentumista. EY:n kilpailulaithan perustuvat ns. kieltoperiaatteeseen, kun taas meillä on ensin pystyttävä osoittamaan, että kartelli tai kartellisoituminen on haitallista, ennen kuin lainsäädännöllä voidaan puuttua asiaan.

Asiantuntijoiden lausuntojen mukaan toive omien kartellien ja monopolien purkamisesta sekä hintatason alentamisesta taitaa kuitenkin olla turha, sillä EY:n kilpailulakeja sovelletaan vain sellaisiin yrityksiin, joiden liikevaihto on noin miljardi markkaa. Muiden kartellien osalta jäisi voimaan nykyinen hampaaton kilpailulainsäädäntömme. EY:ssä sovelletaan myös ns. bagatellikartellitiedonantoa vuodelta 1977, jonka mukaan alle 10 prosentin markkinaosuus yhteismarkkinoilla ei vielä johda toimenpiteisiin kartellin purkamiseksi.

Käytännössä Etan perustamisen jälkeen Suomessa olisi voimassa kaksi erilaista kilpailulainsäädäntöä: omamme ja EY:n. Tämä

sai valiokuntamme esittämään ponnen, jonka mukaan ”hallituksen on ryhdyttävä toimiin Suomen kilpailunrajoitusta koskevien määräysten tiukentamiseksi siten, etteivät ne tarjoa ulkomaalaisille yrityksille Suomessa sellaisia oikeuksia, joita ei ole suomalaisilla yrityksillä EY-maissa”. Tämä on mielestäni tärkeä näkökohta.

Lopuksi muutama sana kulttuuri-, tiede- ja koulutuskysymyksistä. Nämähän ovat niitä, joiden kohdalla voidaan todella odottaa hyvinkin myönteisiä vaikutuksia Länsi-Euroopan integraatiohankkeesta. Sivistysvaliokunta onkin myönteisellä tavalla korostanut niitä mahdollisuuksia, joita lisääntynyt opiskelijavaihto, tutkijoiden lisääntynyt vuorovaikutus sekä yhteistyö esimerkiksi viestintäalalla tuovat mukanaan. Näitä pitäisi voimakkaasti tukea.

Kulttuurialallakin on kuitenkin oltava tarkkana. Olemme Suomeen muiden Pohjoismaiden tavoin rakentaneet kulttuurimme ja tietemme kehittämiseksi ainutlaatuiset valtiolliset ja kunnalliset rahoitusjärjestelmät, jotka ovat aivan eri luokkaa kuin useimmissa EY-maissa. Esimerkiksi Tanska koki järkytyksen, kun kävi ilmi, ettei EY halunnut hyväksyä valtiollista tukea kansalliselle taide-elokuvalle, kun sen katsottiin olevan vapaan kilpailun este. Arvoisa puhemies! Meidän on Suomessa päättäväisesti vaadittava, ettei oman kulttuurimme, taiteemme ja tietemme tukijärjestelmien kehittämistä vaaranneta Eta-prosessissa.

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totesin puheenvuorossani, että integraatiokehityksen aikaansaama taloudellinen kasvu lisää ympäristöön kohdistuvaa räsistusta, jos samanaikaisesti ei tehosteta valvonta- ja suojelutoimia. Mutta on väärin ed. Anderssonin tapaan nähdä integraatio vain talouskasvun näkökulmasta ja sitä kiihdyttävänä tekijänä olkoonkin, että se on yksi totuus, talouskasvun siltä osin, että se vain lisää energian kulutusta, kuljetuksia ja tämäntapaisia seikkoja, jotka ovat vain osatouksia.

Oleellisempaa on mielestäni se, että on kysymys lisääntyvästä kilpailusta, joka pakottaa tehokkaampaan tuotantoon, joka tietysti on sellaista, jossa tuotantopanosten osuus tuoteyksikköä kohti laskee. Tällöin ollaan prosesseissa, jotka säästävät energiaa,

joissa kuljetusten osuus on pienempi, joissa työvoimakustannusten osuus on pienempi. Luulen niin, että integraatio on jokin sellainen kokonaisuus, jossa esimerkiksi kasvun ja kilpailuedellytysten muutosten yhteensovittaminen on välttämätöntä, enkä tiedä täsmälleen ottaen tietenkään, mikä lopputulos tulee olemaan. Sen vain tiedän, että tavaratuotanto on paras hoitaa mahdollisimman kehittyneellä teknologialla niin ihmisten kuin luonnonkin kannalta katsottuna. Silloin teollistunut läntinen Eurooppa tarjoaa tavattoman hyvän kasvualustan.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Repliikkinä ed. Järvenpääle sanoisin, että todella haluaisin uskoa, niin kuin hän vakuuttaa, ettei esimerkiksi 30 tai 50 prosentin lisäys maantiekuljetuksissa olisi mikään lisärasitus ympäristölle. Uskon kyllä siihen, että joudutaan tehokkaammin käyttämään energiaa ja panostamaan uusimpaan teknologiaan. Mutta kaiken kaikkiaan minusta kuitenkin tässä on kysymys hankkeesta, joka rakentuu lisääntyneeseen talouskasvuun, tavaroiden ja palvelujen tuotantoon, lisääntyneisiin kuljetuksiin, matkustamiseen, kanssakäymiseen. Kyllä tämä mielestäni kuitenkin kaiken kaikkiaan on luonnolle huomattava lisärasite, vaikka kuinka panostettaisiin uudenaikaisimpaan teknologiaan.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ei ole perusteltua väittää, kuten ed. Andersson juuri sanoi, että meillä kansanedustajilla ja poliitikoilla ei olisi ollut mahdollisuutta poliittiseen keskusteluun tässä asiassa. Tässä asiassa nimenomaan kansanedustajilla on ollut moneen kertaan mahdollisuus, tänäänkin olisi. Jos poliitikoilla ei ole kapasiteettia tahi intoa poliittiseen keskusteluun, niin se ei totisesti ole hallituksen syy.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Ajattelin tässä vaiheessa hieman kommentoida käytyä keskustelua. Aika suuri osa puheenvuoroista on jo käytetty.

Ensinnäkin tämä keskustelu on mielestäni hyvä ja erittäin korkeatasoinen. Siinä on mielestäni selvä ero entisiin keskusteluihin, joita täällä on käyty. Tässä on ollut vähemmän tunnetta ja enemmän asiaa, mikä on ihan luonnollista. Ed. Helle mielestäni erino-

maisen hyvin kiteyttikin, että tässä on ollut pedagoginen prosessi meneillään. Sen vuoksi tämä on ollut tavattoman hyvä harjoitus eduskunnalle. Hän myöskin totesi, että samalla se on tietysti lisännyt tuskaa, mikä on tosiasia.

Haluaisin korostaa sitä, että täällä on kyselty täsmennyksiä moneenkin asiaan. Siihen voin vain vastata, että täsmennyksiä ei voi antaa, koska niitä ei vielä ole. Yksinkertaisesti tässä prosessissa on vielä monia asioita, jotka ovat auki, keskeneräisiä. Ei voida antaa sellaisia tietoja, joita ei ole olemassa, jotka ovat vielä neuvottelujen varaisia ja joita ollaan vasta pohtimassa.

Sitten menisin kursorisesti läpi eräitä käytettyjä puheenvuoroja kronologisessa järjestyksessä. Monissahan on toistunut samoja ongelmia, joten niitä en kaikkia tietenkään erikseen toista.

Ed. Björklund teki hyvin merkittävän ja tärkeän havainnon, kun hän totesi maanomistuksesta puheenollen, että kyllähän meillä tarvitaan säätelyä myöskin meitä suomalaisia varten. Jos lähtökohta on se, että ainoastaan ulkomailta voi kohdistua uhkaa rantojamme ja vastaavia luonnonarvojamme kohtaan, niin silloin lähtökohta on täysin virheellinen. Voimme myöskin tiukentaa omaa lainsäädäntöämme näissä suhteissa ja sillä tavalla turvata asioita myöskin suomalaisilta, jotka ovat ainakin tähän asti olleet suurin uhka suomalaiselle luonnolle.

Ed. Järvenpää viittasi kilpailulainsäädännön kehittämiseen. Se on aivan oikea havainto. Meillä on ollut vasta puolitoista vuotta kilpailuvirasto toiminnassa ja uudet kilpailulait voimassa. Voidaan sanoa, että niissä on vielä kehittämisen ja kiristämisen varaa. Pitää paikkansa, mitä ed. Andersson totesi: EY:ssä on kieltoperiaate, meillä on väärinkäyttöperiaate, ja näitten keskinäisten suhteitten järjestely täytyy saada kuntoon. Olen asettanut joitakin viikkoja sitten työryhmän pohtimaan ja tekemään ehdotuksia nimenomaan kilpailulainsäädännön tehostamiseksi.

Ed. Juhantalo totesi ja monessa puheenvuorossa on korostettu sitä, että päätökset ja lausumat, joita eduskunta on nyt tehnyt, ovat velvoittavia. Ed. Juhantalo totesi, että hallituksen täytyy aidossa isänmaallisessa hengessä pitää näistä kiinni. Haluaisin vain kiinnittää huomiota erääseen seikkaan. Jos

luette tuota mietintöä, niin siellä on aika paljon erilaisella hierarkialla esitettyä tavoitteistoa. Siellä on valiokuntien ottamat kannat, siellä on myöskin ulkoasiainvaliokunnan mietinnön perusteluosassa esiintyviä kantoja ja sitten on vielä loppuponnnet. Minusta näitten erilaisten kannanottojen hierarkkisuus ja keskinäiset suhteet ja merkittävyys hallitukselle ohjeeksi on hieman jäänyt epäselväksi.

Ed. Juhantalo edellytti myöskin, että aluepolitiikkaa tulee voida Suomessa jatkaa. Näyttää siltä, että meillä on hyvät edellytykset jatkaa aluepolitiikkaa tulevaisuudessa, mutta kuitenkin sillä tavalla, että aluepolitiikalla kompensoidaan vain ne todelliset haitat, jotka ovat esimerkiksi syrjäseuduilla. Mutta aluepolitiikkaa ei tulevaisuudessa voida käyttää esimerkiksi valtion tukien keino-tekoiseen jakamiseen ylimääräisinä etuina, vaan aluepolitiikalla täytyy tulevaisuudessa, jotta se olisi hyväksyttävää, korvata ainoastaan ne edut, jotka johtuvat esimerkiksi sijainnista jne.

Ed. Juhantalo korosti sitä, että suomalaisen elintarviketeollisuus — en tiedä, kuulinko oikein, yritin kyllä terästää kuuloani — on yleensä ottaen kilpailukykyistä. Näinhän ei ole asianlaita. Suomalainen elintarviketeollisuus ei ole kilpailukykyistä. Hän itsekin totesi, että tarvitaan 0—10 vuoden siirtymäkausi elintarviketeollisuudelle. En tiedä, onko tuo oikea vuosimäärä, mutta joka tapauksessa vaikeuksia tuolla sektorilla tulee olemaan.

Monessa puheenvuorossa on kannettu huolta ympäristöstä ja sosiaaliturvasta. Ensin ympäristöstä muutama havainto.

Ensinnäkin kansainvälisesti Suomi on kaikkein aktiivisimpia maita tällä hetkellä ympäristöasioiden kansainvälisessä ajamisessa, niin omalla lähialueellaan kuin myös eurooppalaisesti ja globaalisesti. Meillä on halu paljon pidemmälle meneviin järjestelyihin ympäristön osalta kuin se, mihin esimerkiksi EY on ollut toistaiseksi esimerkiksi Eftan suhteen halukas. Eftahan olisi halunnut välittömästi osallistua esimerkiksi ympäristötoimiston toimintaan, mutta EY ei pitänyt sitä siinä vaiheessa tarkoituksenmukaisena.

Minusta tässä muutamat asiat ovat hieman puuroutuneet. Ed. Järvenpää käytti varsin selventävän puheenvuoron. Ajattelin

ihan saman suuntaisen puheenvuoron käyttä. Meidän pitäisi nyt tehdä selväksi se, mikä aiheutuu integraatiosta ja mikä on yleensä ympäristökysymyksissä globaalisten trendien seurausta.

Tässä on tietynlainen skitsofreninen asetus: Se, mitä integraatiolla tavoitellaan, on itse asiassa taloudellinen kasvu ja taloudellinen tehokkuus sekä tuotannon sijoittuminen alueellisesti mielekkäämmällä tavalla siten, että tuotantontekijöiden kombinaatiot käytetään tehokkaammin hyväksi ja siten saadaan hyötyä. Tuotanto siis sijoittuu alueellisesti, regionaalisesti, sinne, missä sitä on parasta harjoittaa. Totta kai tämä jo logiikan sääntöjenkin mukaan tuottaa myös ympäristöllistä myönteistä tulosta, koska silloin ei toimintaa harjoiteta sellaisissa paikoissa, missä se kuluttaa liikaa energiaa tai jotakin muuta luonnonvaraa, vaan käytetään niukat hyödykkeet hyväksi. Tämähän on koko integraation perusidea.

Mutta kun seurauksena on lisääntyvää taloudellista kasvua, on päivän selvää, että vaikka tuotannon lisääntymisen aiheuttama suhteellinen rasitus ympäristölle on pienempi, niin kuitenkin, kun kokonaissakku kasvaa riittävästi, rasitus ympäristöä kohtaan kasvaa. Tämähän on ongelma, joka on tietysti selvä, jos ei päästä regionaalisesti tai globaalisesti tiukempiin systeemeihin.

Mutta eihän integraatio ole mikään paha asia ympäristön kannalta, vaan se on se, että jos haluamme yksinkertaisesti tällaista valtavaa tuotantotaloutta jatkaa globaalisesti, eurooppalaisesti ja suomalaisittain, niin se on sitten harkittava kokonaan uudestaan.

Ed. Laine sanoi puheenvuorossaan, että kansalaisjärjestöille ei ole annettu mahdollisuutta osallistua. Integraationeuvottelukunnassa ovat erittäin laajasti mukana myös puolueet. Ylipäättään keskustelu siitä, että meillä ei olisi kannustettu poliittiseen keskusteluun taikka on annettu liian vähän tietoa jne., mielestäni on turhan väittämistä. Kyllä tietoa tästä asiasta on saanut niin paljon kuin ikinä on mahdollista.

Kun meillä on ollut tapana viime aikoina haukkua esimerkiksi lehdistöä erilaisista asioista, niin minun on sanottava — ja entisenä journalistinakin sanon — että suomalainen lehdistö on mahtavan hyvin raportoinut integraatiokysymyksistä, jos katsotaan meidän erikoislehdistöämme ja myös päivä-

lehdistöämme. Annetaan nyt kerrankin tunnustus. Jos on seurannut vaikka lehdistöä riittäväällä tarkkuudella, viitsinyt nähdä sen vaivan, on pysynyt erinomaisen hyvin integraatiokehityksen tasalla.

En sano, että eduskunnan pitäisi lukea lehdestä, mitä sanotaan. Eduskunnalle on annettu kaikki mahdollinen tieto selontekojen ja tiedonantojen muodossa, ja valiokuntien on informoitu ja tullaan jatkossakin informoimaan.

Suomea ja Espanjaa ei voi, ed. Laine, verrata keskenään sen vuoksi, että Espanja on EY:n jäsen, ja sen parlamenttiin on luotu jo sellaiset mekanismit, jotka ovat täysjäsenmaissa. Meidänkin on luotava parlamenttiimme mielekkäät järjestelmät, että voimme parhaalla tavalla seurata sekä Efta-parlamentaarikkojen puitteissa että myös kansallisen parlamentin osalta tehostaen kaikin tavoin parlamentin valmiutta.

Ed. Pokka totesi, että ollaan liian sinisilmäisesti menossa Eta-harjoitukseen. En sanoisi niin. Kyllä tässä on yritetty varoituksen sanaa sanoa, että me joudumme varsin kovaan kilpailutestiin. Meidän koko elinkeinolämämme saa fantastisia uusia mahdollisuuksia, jos se pystyy käyttämään markkinat hyväksi, mutta kilpailu kiristyy, ja me joudumme erittäin tiukoille tietyillä alueilla.

Ed. Andersson sanoi kuulleensa uutisia, että metalliteollisuudelle ennustetaan hankaluuksia kilpailun kiristymisen kautta. Voimme vain kysyä, mitä hankaluuksia sitten tulisi, jos näitä järjestelyjä ei tehtäisi. Kaikki alat Suomessa joutuvat kiristyvään kilpailuun, ja se on aika kova pudotusleikki, joka tässä tapahtuu. Mutta sama uhkahan meillä oli 70-luvulla, kun tehtiin vapaakauppajärjestelyä. Silloin sanottiin, että me emme pärjää ja me emme kestä kilpailua ja Suomi tuhoutuu. Meidän on vain uskottava siihen, että me osaamme asioita ja me pärjäämme, ja lähdettävä tähän avoimeen kilpailuun mukaan. Minä uskon, että pärjäämme, mutta tämä tulee vaatimaan meiltä aikamoista sopeutumista ja yrityskulttuurin muutostakin monessa mielessä.

Me joudumme todella kovaan kansainväliseen sarjaan. Se ei johdu pelkästään Euroopan integraatiosta, vaan se johtuu yhtä paljon globaalisista muutoksista. Myös globaalisesti poistetaan kaupan esteitä Gattin Urugwayn kierroksella sekä palvelujen kaupasta

että tavarakaupasta että monilla muilla alueilla. Tämä kaikki merkitsee sitä, että täytyy uskoa itseensä, viime kädessä siihen, että pärjäämme ja me osaamme.

Ed. Pokka mainitsi edelleenkin, eikö pitäisi kuitenkin harkita sitä, että eduskunnan neuvottelijat olisivat mukana neuvotteluissa. Minä sanoisin, että parlamentaarikkona, jona olen sentään toiminut myös parikymmentä vuotta, en pitäisi tätä järkevänä. Jos itse olisin salissa ja hallitus olisi jokin toinen, en pitäisi silloinkaan järkevänä sitä, että eduskunta olisi itse mukana neuvottelemassa. Sen sijaan olen ehdottomasti sitä mieltä, että on pidettävä erittäin läheistä yhteyttä, tästä eteenpäin vielä läheisempää yhteyttä sekä hallituksen neuvottelijoihin että kaikkien valiokuntien välillä. Ilmeistä on, että esimerkiksi kesäaikaanakin joudumme pitämään yhteyksiä, ja olisi hyvä, jos eduskunta varautuisi tämän tyyppisten yhteyksien ylläpitämiseen.

Ed. Helle viittasi siihen, tuijotetaanko nyt sitten vain läntisiin maihin ja niitten kanssa suhteitten järjestämiseen. Vastauspuheenvuorossani edustaja, puheenjohtaja Markus Aaltosen puheenvuoroon totesin, että me olemme juuri tällä viikolla pitämässä Eftan 30-vuotisjuhlakokousta Göteborgissa. Siellä on tarkoitus solmia eräänlaiset julistukset eräiden Itä-Euroopan maiden kanssa, joihin tulee Eftan ja Unkarin, Tshekkoslovakian ja Puolan kanssa kehittyvä järjestelmä, jossa ne voivat kehittää yhteistyötään Eftan kanssa ennen pitkää vapaakauppajärjestelyihin asti. Se on uusi avaus ja varsin merkittävä uusi ulottuvuus.

Ed. Andersson viittasi siihen, mitkä ovat muut vaihtoehdot. Muita vaihtoehtoja ei juuri ole, siis emme me voi jäädä tämän vapaakauppajärjestelyn pohjalle. Sitä ei oikeastaan, niin ikävä kuin se on sanoakin, kannata tutkia, koska on niin päivänselvää, että silloin me putoamme eurooppalaisesta junasta totaalaisesti. Ei ole mielekäästä tutkia sellaista vaihtoehtoa. Sitä paitsi en tiedä, voidaanko sellaista asiaa ylipäätään jotenkin luotettavasti tutkia.

Hän viittasi sitten Taskun tutkimukseen. Minä kutsun sitä vain arvioksi, joka tuotettiin minulle Szczecinien raportista jotenkin interpoloimalla Suomen tilanteeseen.

Puhemies (koputtaa): 15 minuuttia!

Puhuja: Herra puhemies! Ehkä myöhemmin joihinkin muihin asioihin voidaan palata.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Salolainen etsi ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä erilaista hierarkiaa. En tiedä, olenko varajäsenenä oikea tähän mitenkään vastaamaan, mutta sanon kuitenkin oman mielipiteeni, ja se on se, ettei siitä mietinnöstä pidä sellaista hierarkiaa hakea, vaan ulkoasiainvaliokunta kehottaa asianmukaisesti ottamaan huomioon kaikkien erikoisvaliokuntien lausunnoissa esitetyt ja luonnollisesti valiokunnan omatkin esitykset.

Ministerin puheenvuorossa korostui kyllä tavattomasti Etan tuotannollinen, kaupallinen näkökulma. Minun ymmärtääkseni nyt on kysymys paljon laajemmasta kuin esimerkiksi vapaakauppasopimuksesta, joka aikaan tehtiin Eec:n kanssa.

Ministeri oli pahoillaan siitä, että täällä arvostellaan tietojen vähäisyyttä. Olen varma, että poliitikot, puolueet, eduskunta, valiokunnat ovat nyt saaneet kyllä tietoa, siitä ei kenenkään kannata valittaa, mutta minä puhuin nimenomaan kansalaisjärjestöjen saaman tiedon vähyydestä. Toivon, että ministeri tarkkaan nyt lukee, mitä ulkoasiainvaliokunnan mietintöönkin on kirjattu, ja pyrkii toiminnassaan ottamaan sen huomioon koskien nimenomaan kansalaisjärjestöjen vaikuttamismahdollisuuksia.

Vertailu Espanjaan ei sovi sen vuoksi, että siellä on EY-maasta kysymys, mutta menetelytapojen suhteen kyllä ne esimerkit hyvin kelpaavat myös ministeri Salolaisen käytöön.

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minuakaan ei ministeri Salolaisen kommentti esityksistä, joita eduskunta on tehnyt, saanut läheskään joka osaltaan vakuuttuneeksi. Olisin kiinnittänyt huomiota hänen sanontaansa, että eduskunnan valiokunnat — tarkoittiko hän ulkoasiainvaliokuntaa lähinnä — ovat tehneet esityksiä, jotka puurouttavat tämän asian käsittelyn. Minusta vasta, niin kuin ministeri Salolainen totesi, ensimmäisen kerran eduskunnalla nyt on perusteellisesti tilaisuus käsitellä tätä asiaa. Kyllä ulkoasiainvaliokunta samoin kuin perustuslakivaliokuntakin, jossa

itse olen mukana, on selvästi sanonut, mitä se tarkoittaa. Ulkoasiainvaliokunta sanoo, että ”pitää eduskunnan erikoisvaliokunnat ajan tasalla neuvottelujen kulusta ja sisällöstä sekä turvaa eduskunnalle asianmukaisen vaikutusvallan ja osallisuuden neuvotteluvaiheissa”. Ei tämä mitään puurouttamista ole. Se on selvästi sanottu.

Minä olisinkin kysynyt ministeri Salolaiselta: Aikooko hallitus noudattaa näitä eduskunnan asettamia aika selkeitä ohjeita? En halua jatkaa perustuslakivaliokunnan kohdalta. Ne ovat saman suuntaisia kuin nämä ulkoasiainvaliokunnan. Niin kuin ministeri on huomannut, eduskunnan suuri enemmistö ei vain päähallitusryhmät vaan myös oppositio, keskustakin, on tähän yhtynyt. Kyllä se on vakavaa tekstiä.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Salolainen puheenvuorossaan koetti eritellä ympäristön ja talouskasvun suhdetta. Ei minulla ole mitään hänen päättelyketjuaan vastaan, mutta hän vain totesi, että tilanne on tavallaan skitsofreeninen. Voi vain todeta, että ympäristön ja talouden suhde on aika pitkään ollut skitsofreeninen, ja se on sitä todella todellisessa elämässä eikä pelkästään näissä puheissa, joita tästä asiasta käytetään. Pitkään on käytetty sellaista logiikkaa, että kun saadaan lisää talouskasvua ja bruttokansantuote kasvaa, jää sitten enemmän rahaa ympäristönsuojelullekin. Valitettavasti samaan aikaan korvaamattomia ympäristöarvoja tuhoutuu. Näin näyttää käyvän osittain tässä integraatioprosessissa myös, sen seurauksena tavallaan, niin kuin ministerikin totesi. Tähän on EY itsekin päätyntä omassa ympäristöselvityksessään. Tähänhän viitataan hallituksen selonteossakin.

Minusta on kyllä rehellisyyden nimissä nyt myös Suomen ja Suomen neuvottelijoiden puututtava tähän tilanteeseen ja otettava selkeä kanta siihen, mihin ollaan menossa ympäristön suhteen talousprosessissa. Vihreät ovat aika tyytyväisiä siihen, mitä ulkoasiainvaliokunta on tästä asiasta mietinnössään sanonut. Tietysti tulemme seuraamaan sitä, tuleeko hallitus näiden ajatusten ja ohjeiden mukaan toimimaan, joita eduskunta nyt ohjeinaan hallitukselle tästä asiasta sanoo.

Mielestäni skitsofreenistä olisi se, jos ym-

päristön ja talouden suhde edelleen pidettäisiin erossa toisistaan ja keskityttäisiin vain talouskasvuun ja jätettäisiin ympäristö jonkin toisen foorumin hoidettavaksi, koska sitä ei hoida kukaan muu silloin.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen ehkä vähän yliherkkä sellaiselle ilmaisulle, kun puhutaan, että on vähemmän tunnetta ja enemmän asiaa, koska tässä yhteydessä on usein haluttu sanoa, että ne, jotka kritisoivat tai vastustavat integraatiota, tunteilevat, ja sitten ne, jotka puolustavat sitä kiivaasti, puhuvat asiaa. Minusta nykyaikainen lääketiede ja psykologiakin varmasti todistaa, että tunne ja järki viihtyvät suunnilleen samassa paikassa, ihmisen päässä, ei erikseen sydämessä ja päässä, vaan ne ovat aina sekaisin. Sen vuoksi minusta on hyvä, että tunteet vaikuttavat.

Jos tässä asiassa unohdetaan semmoiset tunteet kuin solidaarisuus, oikeudenmukaisuus, pyrkimys tasa-arvoon, silloin rakennetaan kovaa, kylmää ja ympäristöä tuhoavaa Eurooppaa. Sen vuoksi on tärkeätä, että otettaisiin huomioon kaikki valiokuntienkin näkemykset suinkaan punnitsematta sitä, millä hierarkian tasolla ne on esitetty. Esimerkiksi me olisimme halunneet nämä asiat esittää ehkä kovemmin, selviä edellytyksiä, vaatimuksia enemmän, mutta siinä mielessä oli määrätynlaista varovaisuutta asioitten käsitteilyssä. Mutta kyllä valiokuntien lausunnoista ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä löytyy aivan tarpeeksi eväitä jatkoa varten.

Sanoisin vielä tuotannosta, että on hyvin paljon kritiikille pohjaa siinä, mitä esimerkiksi ed. Andersson sanoi. Jos me vain puhumme tuotannosta ja tuottavuuden kasvusta, ikään kuin se olisi jokin arvo sinänsä, sillähän ihminen alistetaan. Minusta tuotanto on ihmistä varten, ihmisten tarpeita varten. Sen vuoksi pitäisi miettiä, syntyykö Eurooppa nyt suurten yritysten ehdoilla, jotka vuorostaan haluaisivat Etasta saada pontta maailman laajuiseen kilpailuun. Eihän meiltä tavaraa puutu eikä hyvinvointiaakaan Suomessa, ongelma on toisaalla: meillä on liikaa tavaraa ja tuhlausta ja hyvinvointi on jakautunut epätasaisesti.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen totesi, että integraatiolla ei sinänsä ole ympäris-

tönsuojelullisesti merkitystä, kysymys on muista kytkennöistä, jotka liittyvät tuotantoelämään. Olen hiukan toista mieltä. EY:n piirissä ainakin selvästi ajatellaan, että integraatiosta nimenomaan pitää olla kasvusysäysheily heille itselleen. Tämä tarkoittaa sitä, että taloudellinen toimeliaisuus lisääntyy. Kun samanaikaisesti kieltäydytään tehokkaista ympäristönsuojelutoimista, niin onhan näillä asioilla selvä kytkentä. Toisin sanoen integraatio edistää ympäristönsuojeluongelmien kiihtymistä.

Kun Euroopan yhteisö yhteisönä, kollektiivisesti, on menossa kohti ekokatastrofia, joka näkyy jo lähimerialueitten tuhoutumisena, niin pitääkö ihmeellä ympäristönsuojelijan ja luonnonsuojelijan, ministeri Salolaisenkin olla ajamassa Suomea kohti ekokatastrofia, hypätä siihen junaan ja viedä meidät siihen katastrofiin kytkemällä meidän ympäristönsuojelunormistomme älyttömään järjestelmään, mikä vallitsee EY:ssä? Tämä on pikkuisen kärjistetyksi sanottu, mutta kuitenkin asia on pohjimmaltaan juuri näin. Tällainen kytkentä on, ja se on erittäin huolestuttava.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Monessa vastauspuheenvuorossa on jo puututtu kannanottojen hierarkisuuteen. En puutu siihen sen enempää kuin totean vain, että minusta ongelma on ihan päinvastainen. Täältä saa selville sen, mitä Suomen eduskunta on asettanut edellytyksiksi Eta-sopimukselle. Mutta ongelma on se, minkälaiset ovat Suomen mahdollisuudet, onko hallituksella tietoa siitä, saammeko me yhden varauman, saammeko me viisi varau-
maa vai saammeko me kymmenen varau-
maa. Minusta ongelma on se, että me emme elä reaaliajassa. Meillä ei ole, ainakaan eduskunnalla ei ole eikä ainakaan itselläni ole, kuvaa siitä, mikä on se todellisuus, joka meillä on mahdollisuus käytännössä neuvotteluissa saavuttaa. Jos se jo tiedetään, se olisi hyvä eduskunnankin saada tietää.

Sitten toiseen asiaan puutun. Ministeri Salolainen totesi, että Suomen elintarviketeollisuus ei ole kilpailukykyistä. Allekirjoitan tämän sitä taustaa vasten, että se ei ole kilpailukykyistä Euroopan mittapuuta ajatellen. Meidän yksikkökomme on tavattoman pieni, jos verrataan Euroopan jätteihin. Mutta ei pidä unohtaa tässä yhteydessä sitä,

että 40 prosenttia elintarviketeollisuuden ja -ostusarvosta toimii jo nyt vapaakauppasektorilla eli on kilpailemassa yhdentyvässä Euroopassa eli vain 60 prosenttia on sitä sektoria, jolla pitää niitä toimenpiteitä tehdä, joilla kilpailukykyä parannetaan. Siihen siirtymäaika tarvitaan, jotta elintarviketeollisuus voisi rakennerationalisoiden toteuttaa sen, mikä on välttämätöntä, jotta voidaan siellä pärjätä. Tässä yhteydessä ei pidä unohtaa sitä hinnanerokorvausjärjestelmää, joka mahdollistaa suomalaisten maatalousperäisten raaka-aineiden käytön elintarviketeollisuudessa.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä puutun ainoastaan siihen, kun ministeri Salolainen sanoi äsken ed. Anderssonille, että meillä ei ole mitään vaihtoehtoja, meillä ei ole muita vaihtoehtoja kuin mennä Etaan. Aikaisemmin on ollut puhetta siitä, että tämä vaihtoehdoton vaihtoehto merkitsee meille 0,6 prosentin nousua bruttokansantuotteeseen. Minä ymmärrän, että ministeri Salolainen voi olla sitä mieltä, että 0,6 prosentin nousu bruttokansantuotteeseen on niin merkittävä asia, että ei ole mitään vaihtoehtoja sille. Mutta on kaksi eri asiaa olla sitä mieltä ja sitten sanoa se täällä julkisesti.

Minä haluaisin nyt olla jonkin verran kriittinen: Jos ministeri Salolainen sanoo täällä julkisesti, että meillä ei ole mitään muita vaihtoehtoja kuin mennä Etaan, se on vähän samanlainen asia, kuin jos menisi arabialaiseen basaariin ja ovelta ilmoittaisi kauppiaille, että nyt vaimoni on käskennyt ostaa nuo kengät teiltä, oli hinta mikä hyvänsä. Minusta sellainen on vähän kokeamatonta ja huonoa kaupankäyntiä, koska kaupankäynnistähän kuitenkin on kysymys.

Ed. Anttila kysyy, kuinka monta varuamaa voidaan esittää. Tämän tyyppisten julkilausumien jälkeen, kun eduskunnassa sanotaan, että ei ole vaihtoehtoja, varauksia jää jäljelle erittäin vähän. Olen pettynyt.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Ed. Paloheimo saattaa olla pettynyt, mutta tosiasia on se, että tässä vaiheessa Euroopan integraatiota meillä ei ole mitään muuta järkevää vaihtoehtoa kuin yrittää saada Etä-järjestely aikaan. Me olemme aika onnekkaita, jos me onnistumme siinä, sillä sitten asiat

alkavat mennä paljon komplisoidummiksi, jos tämä epäonnistuisi. Ainahan on mahdollista, että kaikki kansainväliset neuvottelut voivat myös epäonnistua. Jos niin kävisi, sitten tilanne muuttuisi meidän kannaltamme hyvin komplisoiduksi, ja jos ed. Paloheimo haluaa tietää, millä tavalla komplisoiduksi, niin se merkitsee sitä, että sen jälkeen alkaa eräissä muissa Efta-maissa välittömästi rajua keskustelua täysjäsenyydestä. Tilanne muodostuisi erittäin hankalaksi.

Saattaa olla, että ed. Pulliainen oli joko tulossa hissillä tai muuta vastaavaa silloin, kun kävin ympäristöfilosofiaa läpi ja totesin, että ei integraatio sinänsä teoreettisista lähtökohdista ole kielteinen asia ympäristön kannalta, koska se johtaa tuotannontekijöiden järkevämpään regionaaliseen käyttöön ja sitä kautta myös säästöön ja tuotannon alueellisesti järkevään sijoittumiseen. Sen sijaan on sitten poliittinen tahdonvallan asia, annetaanko markkinatalouden orin laukata liian vapaasti. Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että markkinatalouden orille pitää panna kovemmat suitset ja että markkinatalous on erinomainen renki mutta hyvin huono isäntä. On sitten poliittisen päätösvalan ja kansainvälisen yhteistyön asia panna orille sellaiset suitset, että se ei tuota niin paljon kielteisiä tuloksia kuin nykyisin. Olen siis hyvin paljon tiukempien systeemien kannalla, mutta ne pitää saada globaaleiksi tai ainakin regionaaleiksi.

Ed. Virolaiselle totean, että totta kai halitus kunnioittaa eduskunnan tahtoa ja eduskunnan ilmaisemia kantoja. Minä kiinnitin huomiota vain siihen, että siellä on tietynlaista hierarkiaa, mitä on otettu loppuponsiin ja mitä esiintyy tekstissä ja mitä esiintyy valiokuntien lausunnoissa. Totta kai esimerkiksi ulkoasiainvaliokuntakin on omaa harjintaansa suorittanut, koska se on valinnut, mitkä asiat se ottaa loppuponsiin. Jonkinlainen hierarkiahan on siis olemassa, halutaan se tunnustaa taikka ei. Kiinnitin vain huomiota siihen, että tällainen tilanne on, en asettanut mitään arvoarvostelmaa eri kannatoille.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vielä hetken jatkaa ministeri Salolaisen kanssa keskustelua siltä osin, että hän on omalla tavallaan aivan oikeassa kertoessaan asian niin kuin hän

äsksen totesi, mutta olennaista onkin juuri poliittinen puoli, se että nyt kaikissa mahdollisissa yhteyksissä todetaan, että tavoitteena on yksinomaan ja ainoastaan taloudellisen kasvun kiihdyttäminen välittämättä ympäristönsuojelupuolesta juuri lainkaan. Ympäristönsuojelu on vain yhteistyöala eikä mitään muuta. Toisin sanoen minkäänlaista poliittista tahtoa olemassa olevissa organisaatioissa ei ole sen puolesta, että ekokatastrofia haluttaisiin minimoida puhumattaakaan, että haluttaisiin se välttää. Kun tämä on poliittinen realiteetti, omassa katsannossani katson sen sellaiseksi juuri kuin se on kirjoitettu ja ilmaistu, ja silloin haluan välttää sitä kaikin mahdollisin keinoin. Se johtaa siihen tulokseen, että suhtaudun erittäin pen-seästi koko Eta-prosessiin.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Olemme erittäin tärkeän asian kanssa tekemisissä. Sen takia meidän kannattaa nyt debattia jatkaa. Ed. Andersson totesi puhevuorossaan, että integraatioprosessissa saattaa olla myös jokin hyöty ympäristön kannalta. Se hyöty saattaisi olla se, että pystyttäisiin tekemään edes regionaalisesti järkeviä ratkaisuja. Ainakin luodaan edellytykset sille, että voitaisiin, jos poliittinen tahto löytyy, regionaalisesti luoda yhteistä politiikkaa ja tiukempia ympäristönormeja, jolloin saataisiin regionaalisen alueen sisällä parempi ympäristökuri aikaan. Minusta tähän pitää pyrkiä, ja Suomen hallituksen tavoitteena onkin yleisesti ottaen se, että sekä globaalisesti että regionaalisesti saadaan kovempi ja tiukempi ympäristönormisto aikaan. Tämä on ihan selkeä tavoite.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erinomaista, arvoisa ministeri Salolainen, että hallitus pyrkii tähän, mutta missä ihmeessä se näkyy? Miksi sitä ei ole kirjoitettu selontekoasiakirjaan juuri niin kuin ministeri Salolainen sen äsksen totesi? Ymmärrän hyvin, että ministeri Salolainen tunnettuna ja arvostamanani luonnonsuojelijana itse ajattelee tällä tavalla, mutta hallituksen poliittisissa asiakirjoissa se ei näy millään tavoin niin, että se saisi minut vakuuttuneeksi siitä, että hallitus todella satsaa tähän. Sen olisi nimenomaan pitänyt tapahtua ja sen tulisi tapahtua niin, että hallitus omassa arvoasteikossaan nostaa ym-

päristönsuojelun, kun se nyt on yhteistyöala, perusvapauksien tasolle, pyrkimystasolle. Silloin minä uskoisin, että hallitus todella pyrkii siihen, mitä ministeri Salolainen äsksen sanoi.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, miten integraatio vaikuttaa ympäristöön, ei ilmeisesti suoraan johdu integraatiosta itsestään vaan myös siitä, miten sitä välineistöä, joka näin saavutetaan, käytetään. Periaatteessa se, että on mahdollisuus tehdä kaikkia osapuolia sitovia ylikansallisia ratkaisuja, on parempi tilanne kuin nykyinen, jossa aina käy sillä tavalla, että kansainvälinen kilpailu saa aikaan, ettei tässä maassa voida tehdä, kun ei tuolla, eikä saada aikaan yhteistä ratkaisua.

Mutta siinä Euroopassa, jota hahmotellaan, on suuri vaara, että tätä mahdollisuutta ei käytetä. Ensinnäkin päätöksenteko on siellä sellainen, että varsinaisesti siihen osallistuvat vain viralliset 12 EY-maata, joiden sisällä voimasuhteet ovat sellaiset, että siellä on ympäristöpoliittisesti vastuullisempia ja sitten vähän vähemmän vastuullisia maita. Niillä vähemmän vastuullisilla maillo on siellä kohtalaisen suuri äänivalta, ja kun taas ne Efta-maat, jotka ehkä saattaisivat liittoutua enemmän vastuullisten maiden kanssa, ovat ainoastaan neuvonantajien roolissa, se tietysti saattaa johtaa meidän kannaltamme huonoihin ratkaisuihin.

Edelleen meidän varsinainen ympäristöongelmamme Euroopassa ei valitettavasti rajoitu Eta-alueeseen vaan saattaa löytyä Eta-alueen ulkopuolelta. Sen takia ylikansallinen eurooppalainen päätöksenteko ympäristöpolitiikasta pitäisi saada koko Euroopan kattavaksi, jotta se todellakin ympäristöön jotakin vaikuttaisi.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Aluksi ministeri Salolaiselle äsksen käymästämme dialogista: Minä en niinkään arvostellut sitä, että ministeri Salolainen olisi itse sillä kannalla, että meillä ei ole muita vaihtoehtoja kuin mennä Etaan, vaan arvostelin sitä, että hän julkisesti sen täällä ilmoittaa. Minusta tuollainen ehdoton ilmoittaminen, ennen kuin neuvotteluihin on käyty, on huonoa kaupankäyntiä. (Välihuuto) — Siitä huolimatta, että se olisi ilmoitettu. Sitä huonompi asia, että se ilmoitetaan moneen kertaan. Sitä ei olisi pitänyt ilmoittaa yhteenkään kertaan.

Olisi pitänyt olla hyvin varovainen ulospäin toistaiseksi.

Minä haluan oikeastaan keskustella aluksi vähän siitä, miten oikein edetään ja kuka prosesseista päättää. Minusta on aika mielenkiintoista, että kun kunnassa tehdään esimerkiksi kaavoituspäätös tai jokin muu päätös, kaikkien virkamiesten toimenkuvat on erittäin tarkkaan määritelty. On kerrottu, mistä eritasoiset virkamiehet voivat päättää, edelleen, mistä päättävät lautakunnat, mistä päättää kunnanhallitus ja mistä päättää kunnanvaltuusto silloin, jos tehdään esimerkiksi jotakin pientä osayleiskaavaa jollekin paikakunnalle.

Nyt kun tehdään tällaisia päätöksiä, lähdetään tällaisiin neuvotteluihin, jotka ovat Suomen kannalta eräät koko Suomen itenäisyyden ajan merkittävimmistä, ei ole minikäänlaista kaaviota, miten päätöksenteossa aiotaan edetä. Minusta tällainen päätöksentekokaavio pitäisi tuoda eduskuntaan, ennen kuin neuvotteluihin lähdetään. Eduskunnan pitäisi ensin voida päättää siitä, kuka mistäkin asiasta päättää, minkä tasoiset kysymykset ovat virkamiestason kysymyksiä, mitkä ovat hallituksen kysymyksiä, mitkä tuodaan eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaan ja mitkä tuodaan eduskunnan isoon saliin. Tällaista kaaviota siis ei ole. Eräänlaista päätöksentekoprosessia ei ole esitetty. Tämä on mielestäni ensimmäinen puute.

Näyttää siltä, että on ajateltu, että eduskunnan rooli tässä prosessissa olisi loppujen lopuksi se, että kun on esitetty ponsia, on keskusteltu kysymyksestä, on esitetty erilaisia näkökantoja ja neuvottelijat ovat käyneet neuvottelunsa loppuun, niin eduskuntaan tuodaan valmis neuvottelutulos, ja eduskunta saa vastata ei tai kyllä. Siinä vaiheessa oletan, että ministeri Salolainen, jos on silloin vielä ulkomaankauppaministeri tai silloinen ulkomaankauppaministeri tai pääministeri tai joku muu, tulee tänne ja julistaa meille eduskunnassa, että ei ole muita vaihtoehtoja kuin vastata kyllä. Sen jälkeen kaikki kiltisti vastaavat kyllä. Oletan, että näin tätä asiaa on suunniteltu, mutta minusta näin ei pitäisi tapahtua. Olen samaa mieltä ed. Anderssonin kanssa, että meille pitäisi esittää eri vaiheissa erilaisia vaihtoehtoja sen lisäksi, että meille olisi esitetty eräänlainen päätöksentekokaavio siitä, miten tämä prosessi etenee, ja kaavion jokaisessa solmukoh-

dassa olisi paitsi päätetty siitä, kuka päättää, myöskin edellytetty, että esitetään vaihtoehtoja. Ei voi päättää, ellei ole vaihtoehtoja.

On ihan selvää, että eduskunta on aivan liian jäykkä organisaatio olemaan mukana jatkuvasti tässä prosessissa. Kyllä jokainen ymmärtää, että se on näin, että jotta tällaisissa neuvotteluissa voitaisiin edetä, tarvitaan joustavaa, pientä neuvotteluelintä, joka pystyy päivittäin periaatteessa etene-mään. Mutta prosessissa on oltava joitakin solmukohtia, joissa päätökset alistetaan, ja mielestäni ne on alistettava eduskunnalle myöskin ennen sitä vaihetta, jolloin tänne tuodaan jokin ota tai jätä -ratkaisu. Sitä en hyväksyisi enkä usko, että sitä hyväksyy moni muukaan täällä.

Eräänlaiset peruskysymykset on tuotava eduskuntaan, ja kaikki ne ponnet, joita ulkoasiainvaliokunta on esittänyt, pitää tuoda uuteen käsittelyyn yksityiskohtaisesti siinä vaiheessa, kun ne alkavat lähestyä jonkinlais-ta päätöksentekovaihetta.

Mielestäni, jos vaihtoehtoja tänne tuodaan, kuten ed. Andersson esitti ja kuten jo monet muutkin ovat aikaisemmin esittäneet ja josta olen samaa mieltä, niin kun vaihtoehtoja tuodaan, niin niiden kohdalla pitää suorittaa jonkinlainen arvoanalyysi. Ei voida lähteä siitä, että vaihtoehtoja tarkastellaan sektoreittain ja jokainen valiokunta esimerkiksi tarkastelee kapeasti omaa sektoriaan. Kyllä sitä kokonaisuutta on pystyttävä jonkinlaisen arvoanalyysin valossa arvioimaan.

Tätä varten ehdotan — tästä vihjaisi ed. Juhantalo täällä aikaisemmin — että oppositio perustaisi tänä keväänä ennen kesän alkua eräänlaisen Eta-ryhmän, joka ryhtyisi pohtimaan kaikkia niitä haittatekijöitä ja nimenomaan haittatekijöitä, jotka saattaisi-ivat sisältyä Eta-sopimukseen myöhemmin. Kun näyttää siltä, että kun hallitus hyvin innostuneesti on menossa sopimukseen, minusta opposition rakentava rooli voisi olla se, että oppositiolla olisi pieni työryhmä, joka samalla tavoin kuin viime kesänä pohti ympäristöverokysymyksiä pohtisi Eta-kysymyksiä ja nimenomaan pyrki kartoittamaan, mitä haittaa siitä mahtaa olla, koska hallitus jatkuvasti korostaa sopimuksen hyötyä. En siis tarkoita jotain semmoista ryhmää, joka kitisi ja olisi kriittinen jatkuvasti perusteettomasti, vaan tarkoitan ryhmää, joka harjoittaisi rakentavaa kritiikkiä, har-

joittaisi rakentavaa dialogia hallituksen kanssa koko tämän prosessin eri vaiheissa.

Mielestäni tässä voidaan toimia hyvin epäisänmaallisesti kahdella tavalla: joko harjoittaa perusteetonta kritiikkiä sopimusta vastaan tai aivan sokeasti olla menossa sopimukseen jo ennen kuin sopimusta on tehty lähtien siitä, että muita vaihtoehtoja ei ole. Minä en pidä sitä kovin isänmaallisena, ministeri Salolainen, jos vanhanaikaista sanaa saa käyttää.

Minusta kysymyksiä, joita pitäisi tarkastella hyöty — haitta-näkökulmasta ovat tietysti puhtaat taloudelliset kysymykset, jotka ovat painottuneet aika paljon. Pitäisi puhua veropolitiikasta, pitäisi pohtia, mitä tapahtuu suomalaisille ammattitaitoisille ihmisille yhdentymisen koittaessa. Muuttavatko he pois maasta, johonkin toiseen paikkaan, missä heidän ammatin harjoittamiselleen löytyy paremmat olosuhteet?

Entä miten tuotantoelämälle käy? En usko siihen, mitä ed. Särkijärvi esimerkiksi sanoi, että kun EY:n kautta saadaan laajemmat markkinat, se on parempi suomalaiselle elinkeinoelämälle. Ei välttämättä siitä ole kysymys. Silloin, jos tulee laajemmat markkinat, pitemmälle viety standardisointi, se merkitsee vain sitä, että jokaisen tuotteen kohdalla on suuremmat sarjat. Kun sarjat suurenevät, sen ainoa vaikutus oikeastaan on se, että suuret tuotantoyksiköt muuttuvat silloin kilpailukykyisemmiksi. Ne, joilla on parempi automaatio, ne joilla on pitemmälle viety robotisointi tuotantoyksikössään, ovat kilpailukykyisempiä kuin pienemmät yksiköt.

Tämä on esimerkiksi nähty tietokonealalla viime aikoina. Olen itse asiassa aivan vakuuttunut siitä, että se, että Nokia ei ole tietokonealalla pärjännyt erittäin hyvin, ei johdu siitä, että Nokia olisi teknisesti heikompi. Se johtuu siitä, että se on yksikkönä liian pieni maailman kilpailuun. Juuri tämä tulee eteen Suomessa, kun EY-integraatio tapahtuu. Meidän yksikkömme ovat liian pieniä, tai sitten meidän täytyy löytää sellaisia tuotteita, jotka menevät hyvin kapeisiin markkinarakoihin.

Täällä on puhuttu erittäin paljon ympäristökysymyksistä ja siitä, millä tavoin taloudellinen kasvu ja ympäristöasiat ovat ristiriidassa. Olen ed. Soininvaaran kanssa samaa mieltä, että tämä on kaksipiippuinen juttu. Taloudellinen kasvu sinänsä, jota tämä tuo

mukanaan ja nämä kuljetukset jne., mistä ed. Anderssonkin mainitsi, ovat tietysti omiaan tuhoamaan ympäristöä. Mutta jos saadaan aikaan yhtenäinen ympäristölainsäädäntö, esimerkiksi yhtenäiset päästönormit, ja voidaan pakottaa yhdessä esimerkiksi Englantia kiristämään päästönormejaan, tämä on kaikki tietysti siunauksellista eurooppalaiselle ympäristölle.

Suomen maankäyttö tulee olemaan hyvin ongelmallinen asia. Euroopassa varmasti tulee olemaan sellaisia maita, jotka vastaavat Kauniaista ja joissa asuu rikkaita ihmisiä. Ja sitten on sellaisia maita, jotka vastaavat Inaria ja jonne ihmiset menevät lomalle ja jotka ovat keskuksista kauempana. En tiedä, kumpi on Suomen kohtalo. Pelkään, että se saattaa olla pikemminkin jälkimmäinen.

Täällä on jonkin verran puhuttu kulttuurikysymyksistä. Ed. Donner sanoi, että Sibelius ja Aalto eivät olisi koskaan olleet sitä, mitä olivat, ilman kansainvälisiä vaikutuksia. Minusta tässä korostetaan kaksijakoisen asian merkityksettömpää puolta. Minusta Sibelius ja Aalto nimenomaan ovat olleet suomalaisia taiteilijoita ennen muuta ja eivät olisi olleet sitä, mitä olivat, elleivät olisi olleet suomalaisia. Siinä on pienenä mausteenä mukana kansainvälisyys.

Luulen, että sosiaalisten kysymysten kohdalla tulee ongelmana olemaan ristiriita taloudellisten kysymysten kanssa pikemminkin kuin ympäristökysymysten kohdalla. Luulen, että helposti voi käydä niin, että Eurooppaan tulee sosiaalisesti edullisia maita ja sitten muodostuu sellaisia maita, joissa korkeatasoiset ammatti-ihmiset, jotka saavat korkeata palkkaa, mieluummin viihtyvät ja joihin muuttavat. Minusta tämä on selvästi sellainen asia, jossa ollaan ristiriitatilanteessa: taloudelliset ja sosiaaliset kysymykset.

Jonkin verran päätöksentekoprosesseista: On puhuttu maanomistuksesta. Ed. U. Lepänen käytti puheenvuoron sen puolesta, että eihän maanomistus mitään merkitse. Minusta se oli aika ymmärtämätön puheenvuoro siitä syystä, että omistaminenhan on pelkästään vallankäyttöä, ei omistaminen ole mitään muuta. Jos ei se ulkomaalainen, joka maata omistaa, oli se firma tai yksityinen henkilö, voi käyttää valtaa maaperään jossakin muodossa, joko hakkaamalla metsiä, ottamalla soraa tai tuhoamalla maaperän, niin eihän se ole mitään omistusta.

Arvoisa puhemies! Koska valo vilkuu, lopetan puheenvuoroni ennen kuin tapahtuu mitään kamalampaa.

Viimeiseksi puutun asiaan, josta täällä on jokin verran puhuttu: Euroopan suhteeseen maailmaan. Euroopan yhdistyminen pyrkii luomaan Euroopasta eräänlaisen kilpikonnan, suojan Japania ja Amerikkaa vastaan. Tätä on korostettu. Täällä on korostettu liian vähän sitä, että Euroopalla voisi olla myös eräänlainen mustekalamainen luonne, eräänlainen maailman lääkärin luonne. Eurooppalaiset, tarkoitan silloin sellaisia henkilöitä kuin Hernando Cortez ja Francisco Pizarro, ovat matkustaneet muihin maihin ja tuhonneet muut maat. (Ed. Virolainen: Rosvoja!) — Oikein ed. Virolainen, rosvoja. — Nyt on aika minusta eurooppalaisten alkaa korjata jälkiään maailmassa, niitä jälkiä, joita on jätetty vuosikatojen aikana. Tämä olisi minusta yhdistyneen Euroopan tehtävä pikemminkin kuin kilpikonnamaisesti suojautua taloudelliselta kilpailulta.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on jo hyvin pitkään ollut mukana eurooppalaisessa yhdentymiskehityksessä. Jos me ajattelemme integraatiomyönteisen suhtautumisemme lähtökohtia, niin on helppo nähdä, että ne ovat syntyneet tapahtuneen yhdentymiskehityksen myönteisten saavutusten ja tulosten pohjalta.

Tähän saakkahan integraatio on pääsääntöisesti koskenut teollisuuden lopputuotteita. Nyt olemme vaiheessa, jossa olemme syventämässä taloudellista yhteistyötä koskemaan myös tuotannon tekijöitä. Periaatteessa ole mitään erityistä syytä pelätä, ettei Suomi tässäkin integraatiovaiheessa selviäisi.

Nyt kun keskustelu pääsääntöisesti paneutuu siihen, että haetaan ja painotetaan haittatekijöitä, maalailaan pelkoja enemmän kuin hyötyjä, menestystekijöitä, tekee mieli todeta, että kun jatkuvasti opposition taholta tivataan todisteita ja selvityksiä siitä, mitä haittatekijöitä integraatiosta on, niin kyllä todistamisen taakka tässä täytyy pääsääntöisesti asettaa niille, jotka epäilevät, ettei Suomi yhdentymiskehityksessä menestyisi ja ettei siitä meidän taloudellemme ja hyvinvoinnillemme olisi myönteisiä tuloksia.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tehnyt monta kertaa

mieli vastata ed. Aaltoselle juuri äsken esitettyyn kommenttiin eli että me maalailijat olemme pahasta, kun me tuomme näitä kielteisiä tekijöitä esiin. Henkilökohtaisen näkemykseni mukaan tämä on vihoviimeinen tilaisuus maalaila kaikki mahdolliset negatiiviset tekijät esiin, jotta voisi syventyä tähän asiaan mahdollisimman hyvin ja ottaa monipuolisesti ja kaikki näkökohdat huomioon. Se on se vihoviimeinen hetki. Jos tämän jättää käyttämättä, niin sitten on kaikki jättänyt käyttämättä.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Meitä uhkaa Eurooppa, totesi eräs pohjoisen poliitikko tv-uutisissa. Sama uhkakuva tuntuu väijyneen eduskunnassakin monien mielissä keskusteltaessa Euroopan integraatiokehityksestä. Ihmettelen, miksi juuri eurooppalaisuus ja yhteinen kulttuurimme sekä taloudellinen hyvinvointi ja länsimainen eurooppalainen demokratia herättää kansanedustajissa niin suurta epäluuloa. Eikö juuri kaiken sen myönteisen säilyttämisen ja kehittämisen, joka on Euroopalle ominaista, pitäisi olla suomalaistenkin poliitikkojen päätehtävä?

Ulkoasiainvaliokunta esittää varaumisissaan mm. vaatimuksen siitä, että Suomelle pitää jäädä mahdollisuus tiukempiin normeihin ympäristönsuojelussa. Tämän voi jokainen hyväksyä. Toisaalta kuitenkin on niin, että yleensä kansainvälisten sopimusten normit ovat minimiedellytyksiä eivätkä sopimukset estä kansallisesti tiukempia säädöksiä.

Ees-sopimukseen mahdollisesti liitettävät säännökset pyrkivät kaupan esteiden poistamiseen ja yhteisten markkinoiden luomiseen, jotta Euroopalla olisi alueena maailmantaloudessa paremmat kilpailuedellytykset. Siksi luulen, etteivät sellaiset sopimusta tiukemmat lainsäädännöt, joilla jokin maa korkeintaan heikentää omaa kilpailuasemaansa, voi kuulua rajoitettaviin asioihin.

Ympäristönsuojelussa niin kuin muissakin asioissa on täällä haettu valitettavasti vain kielteisiä piirteitä. Itse näen, että mitä enemmän valtiot toimivat yhteistyössä, sitä varmemmin myös ympäristönsuojelu kehittyy kaikkia hyödyttävällä tavalla.

UaV katsoo, että ympäristönsuojelu on nähtävä laajasti ja että mm. rantojen ja luonnonalueiden rakentaminen ja virkistyskäyttö on otettava huomioon. Kun kaavoitus ja maankäyttö ovat mitä suurimmassa

määrin kansallisia kysymyksiä, tuntuu UaV:n kanta vähän oudolta. Mitä tekemistä Ees-neuvotteluissa on sillä, montako mökkiä jonkin järven rannalle rakennetaan? En myöskään ymmärrä kielteistä asennetta mahdollisten loma-asuntojen myyntiin eurooppalaisille. Loma-asuntojen myyntihän olisi Suomen kannalta myönteistä. Ulkomaalaiset toisivat Suomeen kaivattua valuuttaa ja tasapainottaisivat vaihtotaseen vajetta. Suomihan tietysti poikkeaisi muista maista siinä, että tänne sijoittavien pitää olla todella varakkaita viettääkseen lomiaan Euroopan kalteimmassa maassa.

Ulkoasiainvaliokunta edellyttää edelleen, että Suomi asettaa neuvotteluissa sellaiset varaumat ja rajoitukset, jotka takaavat suomalaisen sosiaaliturvan säilymisen vähintään nykyisen tasoisena, ja että kehittämiselle luodaan tarpeelliset edellytykset. EY-maissa on sosiaaliturva kunkin maan kansallisen päätöksenteon varassa eikä harmonisointiin ole edes pyritty. Ei myöskään Ees-neuvotteluissa ole tietääkseni puhuttu mitään yhteisestä sosiaaliturvalainsäädännöstä. Näin ollen ei mielestäni sosiaalivaliokunnan huolelle sosiaaliturvan säilymisestä eikä ulkoasiainvaliokunnan vaatimukselle varaumista ja rajoituksista sosiaaliturvan säilyttämiseksi ole mitään perusteita. Sosiaaliturvan kehittäminen on Suomen oma asia.

Eri asia on se, vaatiiko mahdollinen monenkeskinen sosiaaliturvasopimus, josta Ees-neuvotteluissa on kysymys, muutoksia Suomen lainsäädäntöön siltä kannalta, ettei sosiaaliturvaa kohtuuttomasti viedä maasta. En näe tässäkin asiassa suuria uhkia. Kyse on siitä, että kussakin maassa turvataan maassa työskenteleville sama sosiaaliturva kuin maan kansalaisilla on. Periaate on se, että maa, jonka hyväksi henkilö työskentelee, myös huolehtii sosiaaliturvasta ja ettei päällekkäistä sosiaaliturvaa makseta.

Erityinen huoli sosiaaliturvaa käsitellessä on ollut siitä, ettei Suomen ainutlaatuista perusturvaa makseta maan ulkopuolelle. On huolehdittava siitä, ettei lainsäädännössämme ole sellaisia aukkoja, jotka mahdollistaisivat sosiaaliturvan kohtuuttoman maasta viennin. Tärkeää on, että ulos Suomesta maksetaan lähinnä se osa sosiaaliturvaa, joka on liittynyt työsuhteeseen Suomessa, eli mm. ansaitut työeläkkeet.

Sosiaaliturvassamme on lukuisia yksityis-

kohtia, jotka varmasti tarvitsevat tarkennuksia ja kehittämistä riippumatta integraatiokehityksestä. Integraatio voi ehkä olla kehityksen nopeuttajana.

Yksi poikkeuksellinen piirre on se, että Suomessa maksetaan työttömyysturvaa ilman työedellytystä ja että työttömyysturvaa maksetaan rajattomasti. Suomessa on keskusteltu siitä, että työttömyysturvaa ei pitäisi maksaa vuosikausia yhdenjaksoisesti, vaan että tällaisessa tilanteessa on selvitettävä henkilön työkyky ja mahdollisuudet koulutukseen. Jos koulutuksesta tai muista tukitoimenpiteistä ei ole apua työllistämässä, olisi luotava uudenlainen sosiaaliturvan muoto. Työttömyysturva ei ole oikea sosiaaliturva niissä tapauksissa, joissa korvauksen saaja ei syystä tai toisesta ole enää työmarkkinoiden käytettävissä. Nykyisessä työvoimapulatilanteessa on myös pohdittava työttömyysturvan ammattisuojaan tiukkuutta.

Integraatiolla pyritään taloudellisen kehityksen edistämiseen. Sitä kautta voidaan myös sosiaaliturvaa kehittää, koska jaettavaa syntyy lisää. Siksi on integraatiokehitys nähtävä myös sosiaalipoliittisesti myönteisenä ja merkittävänä asiana.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa mietinnössään, että EY:n suunnitteilla oleva verotuksen harmonisointi sekä julkiseen sektoriin kohdistuvat rationaalistamisaineet ja laajempi kilpailulle altistaminen saattavat edelleen johtaa tulonsiirtojen edellytysten sekä palvelujen heikkenemiseen. Ihmettelen, miten ulkoasiainvaliokunta on voinut tulla siihen tulokseen, että rationalisointi ja kilpailu heikentävät julkista sektoria. Itse asiassahan myös Suomen hallitus on riippumatta integraatiosta julkisen hallinnon kehittämisohjelmassaan edellyttänyt, että julkisen hallinnon menot eivät saa enää hallitsemattomasti paistaa.

Myös kilpailuttaminen julkisella sektorilla halvimpien mahdollisten kustannusten löytämiseksi on välttämätöntä. Ulkomaisen kilpailun mukaantulo on myös suomalaisen veronmaksajan etu. Näin ollen pidän ulkoasiainvaliokunnan kantaa osana sitä uhkakuviin maalailua, joka on värittänyt koko integraatiokeskustelua eduskunnassa.

Muuten olen sitä mieltä, että suomalaisten pitää oppia myymään ja ostamaan palveluja. Läntisissä maissa, joissa taloudellinen tuotavuus ja hyvinvointi ovat korkealla tasolla,

on palvelujen osuus jatkuvassa kasvussa. Syntyvän tuloksen käyttäminen palvelujen luomiseen ja toisaalta yksityistalouksien mahdollisuudet ostaa palveluita ovat keinoja rahan pitämiseen omassa maassa. Yksityisellä sektorilla on viime vuosina tämä huomattu, mutta parantamisen varaakin vielä on. Kun elintaso on korkea, voidaan entistä enemmän kuluttaa niin kulttuuri- kuin muihinkin palveluihin. Myönteisesti on mielestäni suhtauduttava myös yksityisten sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämiseen.

Sekä sosiaalivaliokunta että ulkoasiainvaliokunta ovat todenneet, että Pohjoismaitten keskinäiset sosiaaliturvasopimukset on säilytettävä, jos ne menevät pidemmälle kuin mahdollinen Ees-sopimus. Kun tässä vaiheessa ei vielä ole tarkkaa selvyyttä siitä, minkälainen sopimuksen sosiaaliturvaa koskeva sisältö lopulta tulee olemaan, ei mielestäni voida ottaa tiukkaa kantaa pohjoismaisten sosiaaliturvasopimusten puolesta. Voihan olla, ettei enää ole Suomen kannalta edullista asettaa Pohjoismaiden kansalaisia erilaiseen asemaan muihin eurooppalaisiin nähden.

Arvoisa puhemies! Osallistuin huhtikuussa Euroopan neuvoston järjestämään kokoukseen, jonka aiheena oli nuorten liikkuvuus Euroopassa. Keskusteluissa tuotiin esiin samoja kysymyksiä, joita Suomessa on pohdittu. Kokouksessa korostettiin vapaan liikkumisen myönteisiä puolia kuten yhteisymmärryksen lisäämistä ja eri kulttuurien kohtaamisen tärkeyttä. Siellä keskusteltiin myös kiihköttömästi siitä vaarasta, että vapaa liikkuvuus saattaa aiheuttaa sietämisongelmia. Jotta tämä ei aiheuttaisi esteitä Euroopan yhdentymiselle, pitäisi ongelma tiedostaa ja toimia sen estämiseksi.

Muun muassa poliittinen sympatia sosialististen maiden pakolaisia kohtaan on muuttunut peloksi siitä, että entisten sosialististen maiden heikko taloudellinen tilanne aiheuttaa ryntäyksen läntisten maiden työmarkkinoille. Sama tilanne on tietysti Suomessakin, josta syystä asiasta pitää voida käydä kiihottontona julkista keskustelua, jossa pohditaan Suomen ja suomalaisten tilannetta ja samalla mahdollisuuksia myös noudattaa edelleen järkevää pakolaispolitiikkaa.

Taloudellisista syistä liikkuvia eurooppalaisia, tulivat he sitten idästä tai lännestä, ei pidä sekoittaa pakolaiskysymykseen, niin kuin usein näyttää käyvän. Euroopan integ-

raatiokaan ei tarkoita sitä, että Suomeen muuttava ilman muuta saa täältä asunnon ja sosiaaliturvan, vaikka ei ole työpaikkaa. Tämä etuoikeus on vain pakolaisilla.

Onko suomalaisilla huono itsetunto, koska yhdentymiskeskustelun yhteydessä on puhuttu uhasta suomalaiselle kulttuurille? Varmasti tätä on syytä pohtia ilman Ees-sopimustakin. Vastustetaanhan täällä milloin vapaata tiedonvälitystä, milloin kansainvälisiä yrityksiä vedoten ulkomaisen tiedon ja kulttuurin aiheuttamaan uhkaan. Jos kulttuuri on vahva, sitä ei uhkaa mikään. Kestihän suomalainen kulttuuri 60- ja 70-luvutkin, jolloin suomalaisuus ei ollut muodissa. Toinen osa nuorisoa luuli taivaan olevan Neuvostoliitos, toinen puoli ihaili USA:ta. (Ed. Virolainen: Ja sodatkin kesti!) Tänä päivänä on toisin. Nuoriso on kulkenut maailmalla. Se osaa arvostaa omaa maataan ja tietää myös sen puutteet. Kansainvälisyyteen nuoriso suhtautuu myönteisesti.

Suomalaisen kulttuurinkaan kannalta ei yhdentymiskehitys ole uhka vaan antaa mahdollisuuksia tutustua entistä paremmin muiden maiden kulttuureihin Euroopassa ja tehdä suomalaista kulttuuria tunnetuksi.

Ed. Virolainen: Arvoisa puhemies! Ed. Andersson puheenvuoronsa alussa minusta aivan oikein kuvasi sitä tilannetta, missä elämme tänään verrattuna viime syksyyn, kun keskustelu eduskunnassa alkoi. Kun täällä on valiteltu, että ei ole keskustelussa käsitelty tämän kysymyksen poliittista taustaa, niin on syytä huomauttaa, että tilanne Euroopassa on todella niin muuttunut, että me emme tänä päivänä pysty lopullisesti sanomaan, minkälaiseksi Euroopan valtioiden suhteet kehittyvät, mikä on se poliittinen tilanne, johon nyt olemme menossa.

Minun mielestäni tämä tausta saattaa meidän suomalaiset aika tavalla pidätyväisiksi ja varovaisiksi. Meidän pitää perinteisesti ulkopoliitikassamme noudattaa harkintaa, voisi sanoa myös varovaisuutta. Kun silloin tuodaan esiin kriittisessä mielessä sellaisia teki-joita, jotka on otettava huomioon, niin eihän se ole mitään uhkakuvien esittämistä, niin kuin edellinenkin puheenvuoron käyttäjä täällä totesi. Se on realismia silloin, kun me ajamme omia asioitamme.

Miten tulee Neuvostoliitto ja miten tulevat Neuvostoliiton ulkopuoliset entiset socialisti-

set maat suhtautumaan Euroopan integraatiokehitykseen, emme tänä päivänä tiedä, mutta on kuitenkin syytä olettaa, että niiden vastustava ja epäilevä kanta on jo muuttunut ja tulee edelleen muuttumaan.

Minä muista, että kun Koiviston ensimmäisen hallituksen aikana pääministeri käytti tunnetun puheenvuoron Nordekista, niin silloinen Neuvostoliiton suurlähettiläs, hänen nimensä taisi olla Kovalev, joka teki Karjala-oluenkin kuuluisaksi, sanoi, että Nordekin haudalla on kivi eikä Suomen pääministeri saa sitä ryhtyä siirtämään pois. Se osoitti, että silloin poliittinen tilanne oli kokonaan toinen kuin tänään. Minä en ole ainakaan havainnut Neuvostoliiton taholta tähän keskusteluun negatiivisessa mielessä puuttuttavan. Päinvastoin he ovat esittäneet, että hekin ovat erittäin kiinnostuneita Euroopan integraatiosta.

Sen vuoksi minusta ei ole aiheellista lähteä julistelemaan puoleen eikä toiseen. Ei niin, että emme tule koskaan liittymään EY:hyn tai että me lähdemme sinne jo huomenna, niin kuin minä vähän arvelen, että ed. Björklund olisi valmis menemään. Minä muistan, että me muistaakseni ennen viime vaaleja keskustelimme Työväentalossa, ja minä muistan, mikä oli ed. Björklundin ja hänen kaveriensä kanta silloin, kun Eec- ja Efta-assosioitumisesta puhuttiin. Minusta ei pidä puoleen eikä toiseen intoilla. Ei julistella, että nyt sinne mennään huomenna, eikä myöskään asettua jyrkästi vastustamaan. Katsotaan nyt, mihin tämä poliittinen kehitys Euroopassa johtaa, ja otamme huomioon meidän kannaltamme vallitsevat tosiasiat.

Minusta tänä päivänä avautuu oikeastaan ensimmäisen kerran eduskunnan mahdollisuus asiallisesti tästä asiasta keskustella, koska me olemme asianomaisissa erikoisvaliokunnissa ei vain ulkoasiainvaliokunnassa vaan muissakin voineet syventyä tähän asiaan. Annan erittäin suuren arvon ed. Markus Aaltosen, ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan, asialliselle puheenvuorolle. Hän kosketteli myönteisessä mielessä asiaa, mutta esitti myös niitä tosiasioita ja varauksia, joita me joudumme neuvottelun aikana tekemään. Jollemme me yritä niitä rusinoita poimia, ministeri Salolainen ja ed. Björklund, kukas niitä meille poimisi, jos emme itse yrittäisi? Mutta tämä ei tarkoita sitä, että

esimerkiksi keskusta olisi tätä kehitystä vastaan. Päinvastoin. Ed. Juhantalon erinomaisessa puheenvuorossa tuli meidän kantamme selvästi esille. Me olemme tässä mukana, ja jos sitten joistakin yksityiskohdista esitetään konstruktivista kritiikkiä, ei se merkitse sitä, että me vapisisimme ja pelkäisimme. Me katsomme, että ei tässäkään ole liika kiire paikallaan.

Kun kansallisia arvoja integraatiossa puolustetaan ja valvotaan, niin talouselämässä minun käsitykseni mukaan on kyllä pidettävä huoli siitä, että myös maatilatalous, maatalous ja metsätalous, meidän maassamme menestyy. Varmasti joudutaan monenlaisia järjestelyjä suorittamaan myös maatalouden osalta, mutta koko kansan etujen mukaista olisi se, että pystyisimme vielä maatalouttaakin tässä maassa harjoittamaan ja ainakin riittävän omavaraisuuden turvaamaan kaikissa vaiheissa.

Minä yhdyn vihreitten taholta esitettyyn kritiikkiin ympäristöasiassa. Katson myös, että Suomen hallituksen taholta on liian heikosti tuotu ympäristönäkökohta esiin. Silmä onhan selvää, ministeri Salolainen, että taloudellinen kasvu ja ympäristön tuhoutuminen ovat kaksi eri asiaa. Kasvu aina aiheuttaa ympäristön tuhoutumista. Siitä ei pääse mihinkään. Tänä aamuna menin varttia vailla kuusi ottamaan Hangon tien varressa olevasta postilaatikosta postia, ja jo ennen kuutta oli niin kova liikenne Hangon tiellä, suuret rekat ajoivat kumpaankin suuntaan, että en meinannut millään päästä tien yli. Kun parikymmentä vuotta sitten Virkkalasta Karjaalle tie tehtiin, siinä oli kovin pieni liikenne. Jos kerran kasvu lisääntyy, niin liikenne lisääntyy ja saastuminen lisääntyy. Turha sitä on peittää. Onko se sitten tärkeintä kansakunnan elämässä, että me kasvatamme tuotantoamme ja saamme sitten rahaa lisää ja sillä lisärahalta luonto korjataan? Tämä on kyllä aika hölmöläistä politiikkaa. En minä halua tätä filosofointia jatkaa, mutta toivoisin, että ministeri Salolainen, joka on tunnettu luonnonsuojelija, hän vastusti jopa Kekkosen karhujahtiakin, pitäisi huolen siitä, että ei myydä Suomen kaunista luontoa mistään hinnasta Euroopalle. Se on sellainen arvo, jota ei mikään raha voi meille korvata. Sen vuoksi tässä yhdyn kyllä vihreitten taholta käytettyihin puheenvuoroihin.

Korostan erityisesti sitä, että vasta tässä keskustelussa on riittävän selvästi tuotu esiin ensinnäkin eduskunnan valtaenemmistön myönteinen suhtautuminen tähän asiaan. Turha käydä tätä kehitystä tukevia moittimaan, jos meillä on joitakin varauksia. Nimenomaan ed. Aaltosen ja myös ed. Juhan-talon puheenvuoroissa tuotiin esiin ne tekijät, jotka on otettava huomioon, kun neuvotteluja käydään. Minä äsken ministeri Salolaiselle luinkin ponnin, joka on ulkoasiainvaliokunnan mietinnön viimeisenä pontena. Perustuslakivaliokunta myös esittää viimeisenä pontenaan, että "hallitus turvaa eduskunnalle edustuksen neuvotteluprosessissa ja pitää eduskunnan erikoisvaliokunnat tietoisina neuvottelujen kulusta".

Minä ymmärsin ministeri Salolaisen puheenvuoron niin, että hän ei hyväksy periaatetta, että eduskunnan edustus olisi itse neuvotteluprosessissa. Vuosien kuluessa on hyvin paljon keskusteltu siitä, missä eduskunnan oman edustuksen pitäisi olla mukana. Esimerkiksi, kun me liityimme 1957 Yhdistyneisiin kansakuntiin, ensimmäisissä valtuuskunnissa oli aina eduskuntaryhmien edustus.

Erikoisesti kiinnitin huomiota siihen, että vasta nyt, kun valiokunnat pääsivät asiaa käsittelemään, myös oppositio on päässyt asiaan mukaan. Olisin kysynytkin ministeri Salolaiselta: Mitä hallitus pelkää, kun se ei ole ottanut oppositiota mukaan minkään näköisiin selvittelyihin tai neuvotteluihin? Tämä on aika uutta käytäntöä. Euroopan integraatio on aivan hyvin verrattavissa esimerkiksi yya-sopimukseen. Kun Paasikivi aloitti neuvottelut talvella 1948 sopimukselta, hän otti yhteyttä joka ainoaan eduskuntaryhmään ja nimenomaan myös kokoomukseen, joka silloin oli oppositiossa. Presidentti halusi tietää näin tärkeässä asiassa kaikkien eduskuntaryhmien kannan.

Nyt sinipunahallitus ei meidän ryhmästäme ole välittänyt tuon taivaallista, onhan meitä sentään 40 kansanedustajaa, toivottavasti seuraavassa eduskunnassa olisi paljon enemmän. Mistä johtuu, ettei haluta olla tekemisissä? Minä toivon, että ministeri Salolainen vastaa tai pyytää pääministerin vastausta. Tämä ei ole minusta oikeata menettelyä näin suuressa asiassa, joka koskee nimenomaan meidän elämäämme kokonaisuudessaan. Niin kuin täällä on sanottu, se

koskee myös kulttuurielämää ja Suomen kansan elämää yleensäkin.

Minä toivoisin, että se yhteistyö, joka nyt ulkoasiainvaliokunnassa ja myös osittain perustuslakivaliokunnassa saatiin aikaan opposition ja hallituksen välillä näin tärkeässä asiassa, jatkuisi koko meidän maallemme ja kansallemme hyödyksi. Sen vuoksi toivon, että kun asiaa nyt viedään eteenpäin, käytettäisiin apuna harkintaa ja myös konstruktivistista kritiikkiä niitä monia yksityiskohtia arvioitaessa, joita asian yhteydessä joudutaan käsittelemään. (Välihuuto) — Totta kai me siihen uskomme, että hallituskin näin tekee. — Mutta meidän päätavoitteenamme olisi, että me todella saisimme sen hyödyn, mikä tästä on odotettavissa, ja tekisimme haitat ja vahingot mahdollisimman pieniksi.

Ministeri Salolainen: Arvoisa puhemies! Haluan heti kommentoida hieman muutamalla näkökohdalla ed. Virolaisen äsken käyttämää puheenvuoroa. Minä en näe tässä mitään ongelmaa. Mietinnössä ja ponsissa sanotaan kohdassa "pitää eduskunnan erikoisvaliokunnat ajan tasalla neuvottelujen kulusta ja sisällöstä sekä turvaa eduskunnalle asianmukaisen vaikutusvallan ja osallisuuden neuvotteluvaiheissa". Tämä on hyvin selkeä ja yksinkertainen asia. Toisin sanoen eduskunta pidetään informoituna ja sitä mukaa, kuin asiat etenevät, kerrotaan, mikä on tapahtumien kulku. Onhan päivänselvää, että sellaisessa yhteydessä eduskunta haluaa myös, kun käydään esimerkiksi ulkoasiainvaliokunnalle selostamassa tilannetta neuvottelujen edetessä, varmaan ilmaista omia mielipiteitään.

Minä en näe mitään ristiriitaa enkä edes mitään ongelmaa, koska näinhän on tähänkin asti menetelty. Näin juuri on tässä käynyt. On sitten eri asia, että osa on käyttänyt sellaisia puheenvuoroja, että pitäisi itse neuvotteluvaltuuskunnassa olla mukana eduskunnan edustus. Sitä ei voitane pitää mielekkäänä. Sitä paitsi tasavallan presidentti on neuvotteluvaltuuskunnan jo nimennyt. Siinä ei ole tällaista struktuuria. (Välihuuto) — On tietenkin selvää. — Tässä ei ole mitään ongelmaa. Minä en näe ongelmaa, jota ed. Virolainen kuvasi.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Virolainen kehotti

malttiin ja harkintaan ja osaltaan suuntasi kehotuksen myös minulle. Kunnioituksella otan vanhemman valtiomiehen neuvon vastaan, mutta kun ed. Virolainen viittasi siihen keskusteluun, jonka me Työväentalolla kävimme ennen niitä vaaleja, jolloin tämä eduskunta valittiin, niin muistelen, että se asia, jossa ed. Virolainen silloin koki minun hätäilevän, oli ehdotus siitä, että Suomen pitäisi kiireesti liittyä Euroopan neuvoston jäseneksi. Muistan hyvin, kuinka ed. Virolainen siinä tilanteessa arveli, että Euroopan neuvostoon liittyminen voisi olla ongelmalista ja aiheuttaa meille tiettyjä ulkopoliittisia pulmia.

Kuitenkin sitten kävi niin, että meidän liittymisemme ei suinkaan ollut liian hätäistä, vaan pikemminkin tapahtui aivan liian myöhään, viime tingassa. Ellemme me olisi toimineet nopeasti, niin tilanne olisi tällä hetkellä se, että me olisimme edelleen ulkona, kun siellä ovat jo Neuvostoliitto, Puola ja Unkari jalka oven välissä. He osallistuvat jo ei vain yleiskokoukseen vaan komiteoidenkin kokouksiin.

Sen vuoksi haluan kyllä korostaa sitä, että muuttuvassa tilanteessa harkintaan ja varovaisuuteen pitää tietysti voida myös yhdistää tarvittaessa nopeita ratkaisuja. Mutta mitä EY-jäsenyyteen tulee, niin kaikesta päätellen tässä me olemme ed. Virolaisen kanssa samaa mieltä yhtäältä siitä, että EY-jäsenyys on siirtynyt mahdollisten vaihtoehtojen joukosta mahdollisten vaihtoehtojen joukkoon, ja toisaalta siitä, että mahdollinen ratkaisu ei välttämättä ole paras. Nyt on paras ratkaisu Eta-sopimus. Siihen olisi täydellä voimalla pyrittävä, ja on hyvä, että tästä tässä salissa tuntuu olevan yksimielisyys.

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä vain tarkoitin tällä puheenvuorollani sitä, että tietysti voidaan puhua asioista niin monella tavalla. Kun ed. Björklund on aikaisemmin ollut jyrkästi koko tätä hommaa vastaan, niin nyt hän sitten ensimmäisenä on sanomassa, että me, jotka olemme aikaisemminkin olleet harkitsevalla linjalla, olemme väärässä. Ei se ole oikein vakuuttavaa, mutta politiikassa voi tottua kaikkeen.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uskaltaisin väittää, että

ed. Virolaisen henkilöhistoriallinen kuvaus tässä saattaa olla hiukan pelkistetty, mutta kyllä politiikassa ehkä voi tottua myös siihen, että jotkut oppivat vanhetessaan.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Ed. Björklundille lyhyesti: Minusta tässä on samaa henkeä kuin ministeri Salolaisen puheissa, kun hän sanoo, että tähän sopimukseen on päästävä ja pyrittävä kaikin voimin mahdollisimman nopeasti. Tämän tyyppisiä puheenvuoroja ei kaupanteon tässä vaiheessa pitäisi käyttää, vaan pitäisi olla huomattavasti kriittisempi.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Kansainvälisyys ja globaali ajattelu ovat keskeisiä vihreälle ideologialle. Me tiedämme, että maailma on vaarassa. Me tiedämme, etteivät nurkkapatriootit, omaa ahdasta etuaan ajavat kansallisvaltiot kykene sitä pelastamaan. Tulevaisuuteen ei voi suhtautua optimistisesti, ellei pystytä kehittämään tehokkaita ylikansallisia päätöselimiä päättämään yhteisistä, koko maailmaa koskevista asioista niin, että yksittäisten maiden oma etu joutuu tarvittaessa väistymään yleismaailmallisen edun tieltä.

Tästä huolimatta vihreiden koko Euroopassa on ollut vaikea hyväksyä Euroopassa meneillään olevaa yhdentymiskehitystä, enkä siitä kovin paljon pidä minäkään. Se ei tarkoita, etten tunnustaisi tiiviimmän eurooppalaisen yhteistyön tärkeyttä. En vain pidä siitä tavasta, jolla Eurooppa on yhdentymässä.

On ikävä katsoa, kuinka markkinavoimat vapautetaan kahlitsemattomasti ja harkitsemattomasti niin, että kansanvallan mahdollisuudet ohjata talouselämän kulkua kaventuvat entisestään.

On ikävä katsoa, kuinka Eurooppaa yhtenäistetään raivaamalla kansalliset erityisyydet pois massatuotannon mahdollisuuksia rajoittamasta.

On ikävä katsoa, kuinka Eurooppa, jossa sentään on demokratian aate syntynyt, astuu monta askelta taaksepäin kansanvallan tieltä luovuttaessaan vallan kasvottomalle virkakoistolle ja komissiolle, jota kansa ei ole saanut suorilla vaaleilla valita, ja tyytyy peräti neuvoaantavaan parlamenttiin.

On ikävä katsoa, kuinka Eurooppaan ollaan luomassa niin keskitettyä hallintoa, että

kansalaisten mahdollisuudet päättää itseään koskevista asioista muodostuisivat varsin näennäisiksi siitä huolimatta, että tuota keskitettyä valtaa sinänsä käytettäisiin demokraattisesti ja Euroopan parlamentti saisi sille kuuluvan paikan.

On ikävä katsoa, kuinka pohjoismaista tasa-arvon perinnettä ollaan uhraamassa tehokkuudelle ja kilpailulle ja kuinka näiden maiden sosiaalipolitiikan kehitys pannaan ilmeisesti vuosiksi jäihin odottamaan muun Euroopan tuloa perässä.

Suomalaisena minun on vaikea olla hyväksymässä sitä, että maani on joutumassa Euroopassa vasallivaltion asemaan, jossa se joutuu käytännössä hyväksymään EY:n tekemät päätökset voimatta itse osallistua päätöksentekoon muuten kuin mielipiteen ilmaisijana.

Suomalaisena minua pelottaa suomen kielen tulevaisuus, kun ihmisiä ohjaavat organisaatiot, sekä hallintokoneisto että yritykset, ylikansallistuvat ja alkavat puhua meille vieraita kieliä. Miten sellaisessa maailmassa käy suomen kielen ja miten suomalaisten, joiden rasitteena on kahden harvinaisen kielen osaaminen?

Minun ihanne-Eurooppani olisi toisenlainen. Sitä johtaisi suorilla vaaleilla valittu europarlamentti, jossa suurempi, koko maanosaa koskeva yhteinen etu ylittäisi ahtaan kansallisen itsekkyuden. Eurooppa-parlamentti pystyisi demokraattisessa järjestyksessä päättämään koko maanosaa koskevista kysymyksistä ohi kansallisvaltioiden tahdon, mutta vain näistä merkittävistä kysymyksistä. Ylikansalliselle parlamentille antaisiin päätettäväksi asioita vain tiukan harkinnan jälkeen pitäen periaatteena sitä, että vain sellaisista asioista päättäminen keskitetään ylimmälle mahdolliselle tasolle, joiden keskitämistä näin voimakkaasti yleinen etu selkeästi vaatisi.

Tavoitteena olisi hajautettu, moniarvoinen, kansallisten kulttuurien eroavuuksia arvostava mutta yhteisissä asioissa vastuullinen Eurooppa. Se olisi myös kokonainen Eurooppa, johon kaikki kansat pääsisivät mukaan yhtäläisin oikeuksin, eikä siinä eroteltaisi maita etuoikeutettuihin ja vasallivaltioihin.

Talouselämän yhdentymisellä en pitäisi näin suurta kiirettä, sillä sen myötä saavutettavat pienet tehokkuusvoitot ovat huono

korvaus niistä vaikeuksista, jotka aiheutuvat taloudellisen vallan pakenemisesta kaiken kansanvallan ulottumattomiin.

Arvoisa puhemies! Me emme nyt kuitenkaan ole päättämässä ihannekuvista, vaan suhtautumisesta siihen kehitykseen, joka Euroopassa on menossa. On monia syitä sinänsä hamuta hätäjarrua, sanoa, että kehitys on huono ja pitäytyminen nykytilanteeseen olisi parempi vaihtoehto. Nykytilannetta meillä ei kuitenkaan valitettavasti ole enää valittavana. On valittava mukaan meneminen tai ulkopuolelle jääminen. Tässä yhdyn täysin ed. Björklundin esittämään käsitykseen, että ulkopuolelle jääminen ei olisi rusinoiden poimimista kakusta, vaan murusten poimimista pöydän alta.

Edessämme ovat neuvottelut, joiden tulos määrää suomalaisen yhteiskunnan kehityksen erittäin pitkälle. Tämä tilanne on sinänsä epätydyttävä, sillä ratkaisevat päätökset tulevat nyt tapahtumaan kaikkea muuta kuin demokraattisesti. Se juuri osoittaa, että ylikansallisten asioiden ratkaisut pitäisi siirtää diplomatian kabineteista avoimen kansanvallan piiriin ylikansallisille parlamenteille. Vastapuoli on varmaankin neuvotteluissa valtansa tunnossa, kun 320-miljoonainen EY neuvottelee 10 kertaa pienemmän Eftan kanssa. EY määrää neuvottelujen tahdin, ja kaikesta näkee, ettei se juuri osoita armeliaisuutta heikompa osapuolta kohtaan.

Näissä ankeissa oloissa Suomen valitsema neuvottelulinja kaiken todennäköisyyden mukaan lienee paras mahdollinen. Olen erittäin ilahtunut ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä omaksutusta linjasta ja voin omalta osaltani tukea sitä keskeisiltä osin. Tärkein vastaväitteeni koskeekin sitä, että Suomessa ei ole kunnolla valmistauduttu siihen vaihtoehtoon, että neuvottelut kariutuvat. On vaikea neuvotella, jos muuta vaihtoehtoa ei ole kuin hyväksyä sopimus, oli se millainen hyvänsä. Tästähän ed. Paloheimo on useaan otteeseen puhunut.

Silti toivon, että neuvottelut eivät johtaisi siihen tavoitteeseen, johon niillä pyritään. Tällä en tarkoita, että toivoisin Suomen jäävän Etan ulkopuolelle muiden maiden jatkaessa valitulla tiellä. Toivon, että se juna, jonka kyytiin olemme hyppäämässä, hiljentäisi vauhtiaan ja kääntäisi suuntaa seuraavassa vaihteessa. Toivon hartaasti, että EY:ssä tultaisiin uusiin ajatuksiin ja EY

luopuisi kunnianhimoisesta tavoitteestaan luoda yhteiset sisämarkkinat ja tiivistää ydinvaltioidensa liittoa entisestään, tiivimmäksi kuin on Yhdysvaltain liittovaltion sisäinen koheesio. Toivon, että EY sen sijaan kääntyisi katsomaan, mitä muualla Euroopassa on tekeillä.

Kun Euroopan painajaismainen kahtiajako on juuri murtunut, onko todella EY:nkään kannalta järkevää rakentaa itse uusi muuri keskelle Eurooppaa ja jakaa Euroopan maat taas uudestaan kahtia toisella tavalla? Toivon, että Euroopan yhteisöt kääntävät kurssia, luopuvat tiivistämisestä yhteistyötään ja tähtäävät sen sijaan alueensa laajentamiseen, siihen, että tasavertaisuuden pohjalta yhteiseen Eurooppaan voisivat tulla kaikki monipuoluedemokratiaa noudattavat maat ja että tässä Euroopassa sallittaisiin enemmän kansallista erilaisuutta.

Arvoisa puhemies! Liittokansleri Kohlin ja Britannian kauppaministerin Nicholas Ridley'n viime viikolla pitämät puheet antavat toiveita paremmasta. Molemmat esittävät Euroopan liittovaltiota, johon tulisivat mukaan sekä Efta-maat että markkinatalouden valinneet Sev-maat. Nicholas Ridley sanoo suoraan, että tämä liittovaltio ei olisi lainkaan niin kiinteä, miksi EY:tä on suunniteltu. Kohl ei tätä näkökohtaa puheessaan mainitse, mutta tuskin hänkään kuvittelee, että taloudellisesti heikot, markkinatalouteen vaivalloisesti sopeutumassa olevat Sev-maat voisivat noin vain hypätä mukaan sellaiseen ääripluralistiseen talousmalliin, joka EY:lle on suunniteltu.

Tällainen alueellisesti laajempi, mutta sisäisesti väljempi Eurooppa olisi meidän kannaltamme paljon parempi. Se ei ahtaisi Suomea äärimmäiseen koillisnurkkaan eikä merkitsisi liiallista samanlaistamista. Se olisi kannaltamme myös paljon parempi välttämättömän seuraavan askeleen kannalta.

Tällaisen Euroopan ei pitäisi sulkea myöskään venäläisiä eurooppalaisten kansakuntien ulkopuolelle, vaikka Neuvostoliitto tai jokin sen seuraaja ei tuota pikaa voisiakaan osallistua markkinatalouden pohjalta toimivaan liittoon.

Integraatio on yksisuuntainen tie, jolla ei edes voi paljon pysähdellä. On itsepetosta olla ymmärtämättä, että Euroopan talousalue on vain välivaihe ja siihen mukaanmeneminen tuo meidät väistämättä sen kysy-

myksen eteen, liittykö Suomi täysjäsenenä Euroopan yhteisöihin muiden Efta-maitten sen tehdessä vai jääkö ulkopuolelle noukkimaan murusia pöydän alta.

Jos Euroopan yhteisöistä tulee, mitä siitä on suunniteltu, muutaman vuoden kuluttua väistämättä edessä oleva päättäminen täysjäsenyydestä Euroopan yhteisöihin olisi paljon vaikeampi valinta kuin tämänhetkinen päätös Eta-sopimuksesta, ei vähiten sen jokseenkin katastrofaalisen vaikutuksen takia, joka Suomen liittymisellä yleiseurooppalaiseen maatalouspolitiikkaan olisi maaseudulle. Löyhempi liittovaltio, joka sallii kansallisia poikkeuksia, olisi maamme kannalta olennaisesti parempi. Se ei tuhoaisi arvokkaita ja ainutlaatuisia asioita maassamme, mutta se sallisi Suomen osallistua eurooppalaiseen yhteistyöhön tasavertaisuuden pohjalta, tekisi suomalaisista täysvaltaisia eurooppalaisia.

Ed. Siuruainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Kansanedustajilla on ollut mahdollisuus jatkuvasti lisätä tietoutta yhdentymisestä Eurooppaan. Selonteon lähetekeskustelussa toivoin, että yhdentymisen vaikea kokonaisuus hahmottuisi kansanedustajalle siihenastista paremmin. Näin voin sanoa tapahtuneen ulkoasiainvaliokunnan mietinnön luettuani ja siihen liitetyt erikoisvaliokuntien lausunnot tutkittuani. Myös tekstin selkeys on kokonaan eri luokkaa kuin selonteossa. Tällä kertaa en tarvinnut niin paljon lehdistön apua mietinnön tutkimisessa kuin selonteon tutkimisessa tarvitsin. Ymmärsin, että myös ministeri Salolainen puuttui tähän puoleen kehuessaan suomalaista lehdistöä asian käsittelystä.

Hallitus voinee olla tyytyväinen siihen, että mietintö on niinkin yksimielinen kuin on. Muun muassa keskustan eduskuntaryhmän ulkoasiainvaliokunnan jäsenet ovat voineet yhtyä mietintöön. Samanaikaisesti on todettava, että mietintö siihen liitettyine lausuntojensa antaa varsin paljon rajoitteita jatkoneuvotteluille. Niissä näkyy nyt eduskunnan tahto, ja tätä luonnollisesti lähdettiin hakemaan. Nyt on varsin mielenkiintoista

seurata, miten neuvottelut jatkuvat. Onhan yksinkertaistettuna nytkin kyse siitä, että Suomen neuvottelijoille annettaneen valtuudet viedä Eta-neuvotteluja eteenpäin eli katsoa Eta-kortti.

Mielenkiintoinen tästä eteenpäin on aikataulukysymys. Mietinnön mukaisesti Eta-sopimus astuisi voimaan 1.1.1993, mutta sopimustekstin tulisi valmistua jo tammi — helmikuussa 1991. Aikataulua pidän kireänä eduskunnalle, ja sellainen se on itse asiassa myös neuvottelijoille. Kansalaisten osallistumisesta keskusteluun ei voi puhua mitään. Tällä haluan sanoa, että kun EY-valtioiden keskustelua on kestänyt kolmisenkymmentä vuotta ja siihen on liittynyt laaja kansalaiskeskustelu, on meidän kansalaiskeskustelullemme jäänyt tuskiin mitään aikaa.

Edellä kerrottuun verrattuna Suomi menee yhteistyöhön säkki päässä. Tässä mielessä myöskään pikaisesti järjestetyllä kansanäänestyksellä ei voitettaisi mitään. Kuinka voi sanoa mielipiteensä, jos ei ole saanut tarpeellista tietoa eikä ole saanut riittävästi aikaa kysytellä asioita? Hallituksen on syytä muistaa se ja olla erittäin tarkka siitä, että avoin tiedotus neuvottelujen kulusta on kansallinen etumme. Informaation tulee tavoittaa paitsi eduskunta myös suuri yleisö.

Ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään aivan oikein todennut, että selonteon avoimista kysymyksistä keskeisin on päätöksenteko ja siihen osallistuminen. Siinä suhteessa tällä hetkellä käsillä oleva tieto kertoo Suomen intressien olevan voimakkaasti ristiriidassa EY:n kaavailujen kanssa. Kuitenkin uskon suomalaisille olevan erityisen tärkeätä päätöksenteon pysymisen omissa käsissä. Kauppaahan on tähän asti käyty jatkuvasti helpottuvilla määräyksillä siihen kuulumattomien asioiden pysyessä omassa päätöksentekojärjestelmässään.

Kun kuuntelin ryhmäpuheenvuoroja, pisti korvaani erityisesti ed. Björklundin sosialidemokraattinen ryhmäpuheenvuoro, jossa hän kohtalonomaisesti julisti integraation olevan väistämätön. Talouselämän edistyksellisyyttä korostaen hän totesi, että talous ja teknologia ovat jo kaatanee kansallisvaltioiden rajat ja vain poliitikot uskottelevat voivansa tehdä jotakin vastakkaista kehitykselle. Vielä jatkoksi lainaus: ”Politiikkaa laahaa perässä, vaikka sen pitäisi oivaltaa hetken haaste, tarve vallata takaisin valtion elimille ja po-

liittiselle demokratialle se vaikutusvalta, jonka markkinavoimat ovat murentaneet.” Tämä lausahdus edustaa ymmärtääkseni uutta suhtautumista sosialidemokraateilta valtion elimille ja poliittiselle demokratialle kuuluvaa valtaan. Muuten en kommentoi hyvää puheenvuoroa, sillä en ymmärrä purjehimisesta juuri mitään.

Itse asiaan liittyen totean, että Suomen on oltava varsin tiukka neuvotteluissa juuri päätöksentekojärjestelmään liittyvissä kysymyksissä. Onhan tosiasia sekin, että vaikka Eta-sopimus saataisiinkin neuvoteltua, jatkuu elämä senkin jälkeen, mikä tarkoittaa varmasti tarvetta tehdä merkittäviä päätöksiä jatkossakin.

Ylikansallisesta päättävävallasta ed. Pulliainen kertoi esimerkin, jota itsekin olen käyttänyt lehtikolumnissani. Esimerkki on ns. hullun lehmän taudista. Kun pohdiskelu asiasta oli pieneltä osin vajaa, toistan esimerkin. Kysehän on naudoissa pesivästä virus-sairaudesta, joka vaikuttaa hermostoon. Kun katsoi näitä sairaita nautoja tv:stä, näkyä piti lähinnä karmeana. Nyt näitä nautoja on lahdattu, teurastettu, suurin joukoin, tuhansittain, ja lihan käytöstä on syntynyt kova debatti, keskustelu, sekä Englannissa että Keski-Euroopan muutamissa maissa, joihin tätä lihaa oli tarkoitus viedä. Ranska ja Länsi-Saksa kieltäytyivät ottamasta vastaan lihaa, ja seurauksena komissio ilmoitti, että jos näin tehdään, Englanti joutuu oikeuteen asiasta ja synynä on, että tilannetta pidetään verukkeena ja suojataan omaa maataloutta.

Kun samanaikaisesti tiedämme, että merkinnät siitä, mistä elintarvikkeet ovat peräisin, eivät ole enää välttämättömiä, on ymmärrettävää, että mantereella syntyy pakokauhu siitä, uskaltavatko ihmiset käyttää enää lihaa ollenkaan, kun ei ole varmaa näyttöä siitä, että tämä sairaus ei siirtyisi naudasta ihmiseen, vaikka eläinlääkärit muuta sanovatkin. Tämä on hyvin inhimillinen asia ja on aiheuttanut suuren hämmingin. Tämä on yksi esimerkki vain siitä, mitä vaaroja tällaiseen ylikansalliseen päätöksentekojärjestelmään liittyy, esimerkki, joka koskettaa jokaista ihmistä.

Arvoisa puhemies! Mielestäni aika selonteon lähetekeskustelusta tähän hetkeen on käytetty hyväksi hyvin tehokkaasti. Erikoisvaliokuntien lausunnoista ja asiantuntijoita kuultuaan on ulkoasiainvaliokunta laatinut

hyvän paperin jatkoneuvottelujen pohjaksi.

Haluun muistuttaa hallitusta ulkoasiainvaliokunnan tavoin, kun se edellyttää hallituksen pitävän eduskunnan erikoisvaliokunnat ajan tasalla neuvottelujen kulusta ja sisällöstä sekä turvaavan eduskunnalle asianmukaisen vaikutusvallan ja osallisuuden neuvotteluvaiheessa, että ensimmäinen tehtävä sillä on kertoa, miten se tapahtuu. Uskottavuuden säilyttämiseksi se tulee todellakin tehdä. Hallitus tarvitsee kiireisen aikataulun takia luottamuksellisia suhteita eduskuntaan ja asian tärkeys huomioiden mielellään sen laajaan enemmistöön. Jatkossa meillä tulee olemaan kiire, jos aikatauluodotukset pitävät. Hallitusta tästä yksin ei voi syyttää, sillä tilanteeseen olemme ajautuneet osittain ulkoisista syistäkin.

Muut Efta-maat ovat samassa asemassa, mutta tietääkseni esimerkiksi Ruotsissa on asiasta keskusteltu meitä huomattavasti enemmän. Ovatko muut Efta-maat keskustelleet vaihtoehtoisista malleista, siitä minulla ei ole tietoa. Mutta tässä vaiheessa on luonnollista, että puolestamme keskitymme nyt Eta-neuvotteluihin. Vaihtoehtoista puhuminen seuraa aikanaan, jos seuraa.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtanen arveli, että olin esittänyt jonkin näköisen uuden linjauksen sosialidemokraattien suhtautumiselle demokraattisten instituutioiden ja talouselämän välisiin suhteisiin. Nyt en tähän oppihistorialliseen arvioon osaa tarkkaan puuttua. Minulla on kyllä sellainen käsitys, että esitin itse asiassa hyvin perinteisen näkemyksen, joka eri sortin demokraattisilla sosialisteilla kautta aikain on ollut, nimittäin sen, että yhtäältä tunnustetaan se voima, joka esimerkiksi markkinoilla ja taloudella yleensä on, ja sitten yritetään miettiä keinoja — jos nyt käyttäisin jotain muuta kuin purjehdusanalogiaa — keinoja näiden voimien ohjastamiseksi, valjastamiseksi niin, että demokraattiset instituutiot voivat näihin voimiin vaikuttaa. Sanoisin, että juuri tästä on nyt kysymys kansainvälisellä tasolla. Talous on kansainvälistynyt, ja ellei politiikka pysty kansainvälistymään perässä, se menettää otteensa talouden voimiin.

Socialidemokraattiset puolueet ovat kautta Euroopan viime aikoina tehostaneet yhteistyötään ja miettineet yhdessä keinoja, miten

nykyisen tilanteen herraksi päästään. Sanoisin, että tämä on kyllä sellainen toimintatapa, jossa mielelläni antaisin ohjeen ja neuvon niin keskustapuolueelle kuin kaikille muillekin puolueille: Jos me haluamme suomalaisina Suomen etua valvoa ja vahtia Euroopan kehityksessä, meidän tulee pitää huolta siitä, että yksikään meidän puolueistamme ei jää nurkkakuntaiseksi, vaan etsii yhteyksiä tahtiinsa kansainvälisempien ratkaisujen aikaansaamiseksi ja yhteiseen kehitykseen vaikuttamiseksi.

Ed. Huuhtanen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Puolestani myös tunnustan, että talouselämällä on merkittävä vaikutus yhteiskuntakehitykseen. Mutta olen uskonut, että politiikoilla ja poliitikoilla on se rooli, että juuri me valjastamme talouselämää yhteiskuntakehitykseen, ei päinvastoin, niin kuin edellisestä puheenvuorosta on ymmärrettävissä. Olen myös ymmärtänyt, että sosialidemokraateille on ollut hyvin tärkeää juuri korostaa politiikan merkityksen puolta ja olla yliotteen talouselämään nähden. Nyt linja on ilmeisesti muuttunut.

Minä en näe mitään vaaraa siinä, että esimerkiksi keskusta tässä keskustelussa jäisi jotenkin jälkeen tai nurkkakuntaiseksi. Meillä on aivan samanlainen halu kehittyä puolueena, mutta ilmeisesti meidän keinomme kehittää yhteiskuntaa ovat jonkin verran poliittisempia kuin sosialidemokraateilla tällä hetkellä.

Ed. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on saanut valmiiksi mittavan urakkansa, mietinnön hallituksen selonteosta Euroopan yhdentymiskehityksestä. Ulkoasiainvaliokunta on tehnyt todella merkittävän työn mietinnön valmistelemiseksi, ja työ on mittava jo siinäkin, että valiokunta on perehtynyt kaiken muun lisäksi 12 erikoisvaliokunnan antamiin lausuntoihin, jotka ovat ulkoasiainvaliokunnan mietinnön liitteinä. Valiokunnan mietintöhän on, sen jälkeen kun eduskunta on sen hyväksynyt, valtuutus ja toimintaohje Suomen EY-neuvottelijoille. Siksi eduskunnassa nyt käsiteltävänä oleva mietintö luo ne raamit, joiden pohjalta Suomi rakentaa Eta-sopimustaan.

Integraatioselonteon käsittelyn yhteydessä olemme jälleen kerran todenneet sen, että meillä on enemmän kysymyksiä kuin on

vastauksia saatavana. Asiantuntijakuulemisessa nousi esiin huomattavasti enemmän kysymyksiä, kuin meille on ollut annettavana vastauksia. Johtuuko tämä siitä, että edelleenkin hallituksella ei ole riittävästi tietoa asioista, vai johtuuko tämä siitä, että meille on annettu tietoa vain valikoiden?

Tämä nimittäin tuli mieleeni äsken, kun katselin puoli yhdeksän televisiouutisia. Siellä valtiovarainministeriön raporttia käsiteltiin tavalla, jossa todettiin, että tämä raportti on hyvin suppean piirin tiedossa, raportti jossa on selvitetty, mitä Euroopan yhdentymiskehitys merkitsee Suomen eri teollisuudenaloille. Tällaisen raportin saaminen kansanedustajien käyttöön on mielestäni aivan välttämätöntä, koska siinä on — en tiedä asiasta muuta kuin sen, mitä uutislähetysten välityksellä äsken kuulin — kuitenkin tehty kattava selvitys siitä, miten eri teollisuudenalat reagoivat yhdentymiskehitykseen. Pidän valitettavana, että tätä raporttia ei ole valiokuntakäsittelyvaiheessa meille toimitettu, koska se on jo päivämäärän mukaan ollut valmiina yli kuukauden.

Olen rivien välistä ja keskusteluissa eri tahojen kanssa ollut ymmärtävinäni, että hallituksen piirissä on myös tarkkaa tietoa siitä, mitkä ovat Efta- maiden ja siinä yhteydessä mitkä ovat Suomen reaaliset mahdollisuudet erilaisten varaumien saantiin. Tämän ns. sisäpiirin tiedon mukaan ne olisivat hyvin minimaaliset. Jos tällaista tarkempaa tietoa on hallituksen piirissä, pidän ehdottoman tärkeänä sitä, että tällainen tieto on ainakin eduskunnan käytössä. Muussa tapauksessa on nimittäin suurena vaarana se, että me eduskunnassa olemmekin rakentaneet suuren toiveiden tynnyrin varaumien kautta, tynnyrin, jonka sitten todellisuudessa joudumme toteamaankin olevan tosiaan pelkkää ilmaa, jos kerran todellisuudessa varaumien tekemismahdollisuus onkin huomattavasti vähäisempi. Tästä taas seuraa se, että edessämme on paluu karuun arkitodellisuuteen, joka voi tuottaa meille melkoisen henkisen krapulan. Siksi kysynkin, koska en vastauspuheenvuorossani kysyessäni saanut ministeriltä vastausta: Onko Suomen eduskunnalla ollut käytettävissään reaaliaikaista tietoa näistä todellisista varaumamahdollisuuksista? Olisi äärettömän tärkeää tietää haarukka: Ovatko mahdollisuudet yksi, viisi, kymmenen vai enemmän?

Arvoisa puhemies! Suomen elinkeinoelämä on ollut Euroopan markkinoilla kilpailemassa jo Eec-vapaakauppasopimuksen hyväksymisestä lähtien. Suomalaisten yritysten kansainvälistyminen on ollut erittäin aktiivista varsinkin 2—3 viimeisen vuoden aikana. Suomalaiset yritykset ovat investoineet ulkomaille ja erityisesti EY-alueelle. Esimerkiksi viime vuonna investointien määrä oli yli 40 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Tämä kertoo minusta selvää kieltä kehityksestä. Suomalaisten yritysten etabloituminen Eurooppaan on realiteetti, ja onneksemme yritykset ovat jo paljon pidemmällä kuin julkinen hallinto ja päätöksenteko, joka vasta nyt ottaa ensi askeleitaan Eta-sopimuksiella.

Euroopan talousalueen kehittymisellä tulee olemaan pitkälle meneviä vaikutuksia tämän alueen asukkaille ja elinkeinoelämälle. Efta — EY-yhteistyön tuloksena noin 360 miljoonan ihmisen alue tulee muodostamaan aikaisempaa avoimemman, yhtenäisemmän ja dynaamisemman Länsi-Euroopan, yhtenäisen talousalueen, jonka sisällä neljä peruselementtiä, tavarat, työvoima, palvelukset ja pääoma, liikkuvat vapaasti. Tämän kaiken tarkoituksena on vahvan, kilpailukykyisen talousalueen luominen, jossa osaaminen, korkea tietotaito ja kilpailukyky ratkaisevat.

Suomessa käydyssä keskustelussa on pelätty ulkomaisten yritysten vyörymistä tänne. Myös on pelätty ulkomaisen työvoiman vyörymistä tänne. Minusta tämä on turha pelko. Suomen sijainti ja myös Suomen nykyinen talouspoliittinen tilanne, korkea inflaatiotaso, korkeat palkka- ja sosiaalikustannukset ja korkea korkotaso, suojelee meitä varmasti yritysvyöryiltä.

Suurempana ongelmana näenkin itse sen, miten me kykenemme luomaan omalle yritystoiminnallemme sellaiset edellytykset, että se pystyy Suomen antamalla perusedellytyksillä toimimaan yhdentyvässä Euroopassa, kilpailemaan siellä tasavertaisesti. Meidän ongelmamme ovat kaukainen pohjoinen sijainti, pieni yrityskoko Euroopan mittapuussa sekä ylimääräisiä lisäkuluja aiheuttavat pitkät etäisyydet.

Sunnuntain Uudessa Suomessa vuorineuvos Casimir Ehrnrooth syyttää kovin sanoin hallituksen talouspolitiikkaa. Hän toteaa, että löysä finanssipolitiikka ja korkea inflaatio ovat pilanneet vientiteollisuuden kilpailukykyä. Hän mm. toteaa näin:

"Meillä on vaikeita rakenteellisia ongelmia eikä pelkästään suhdannetaantumien aiheuttamia ohimeneviä pikku pulmia. Olimme joutuneet ylikuumentuneen kotimaisen kulutuksen aiheuttamaan korkeasuhdanteeseen, joka on päättynyt. Nyt olemme perimmäisten ongelmien edessä. Emme ole kiinnittäneet huomiota viennin kilpailukykyyn ja sen volyymien kehittämiseen. Valtakunta on, päinvastoin kuin toivottiin, joutunut yhä selvemmin riippuvaiseksi metsäteollisuudesta. Korkea kotimainen inflaatio on pilannut vientiteollisuuden edellytykset, ja suurimmat virheet johtuvat hallituksen löysästä finanssipolitiikasta. Verouudistuksella on ollut kulutusta lisäävä vaikutus. Budjettipolitiikka on ruokkinut julkisen talouden paisumista, ja teollisuuden kustannuksia on monin eri tavoin lisätty. Kaikki tämä on heikentänyt teollisuuden kilpailukykyä."

Suomi-laiva on siis menossa Euroopan yhdyntyville markkinoille kyli edellä. Meidän talouspolitiikkamme raamit luovat huonot edellytykset yritystoiminnalle tällä hetkellä. Verouudistus ja sen mukanaan tuoma mm. ulkomaisille luotoille säädetty lähdevero on kustannus, joka helposti vaikuttaa siihen, että kansainvälinen täällä toimiva yritys saat- taakin siirtää koko rahoitustoimintansa ulkomaille, missä olosuhteet kustannuksilla mitattuina ovat edullisemmat.

Arvoisa puhemies! Viimeksi esittämäni näkökohta Suomesta, sen talouspolitiikan epäonnistumisesta, on todella vakava kysymys. Se on meidän tämän päivän suurimpia ongelmiamme.

Pääministeri Holkeri vähätteli vuorineuvos Ehrnroothin kritiikkiä sunnuntaina radion haastattelutunnilla. Pidän kohtalokkaana sitä, että pääministeri tätä vähätteli, koska virheiden korjaaminen alkaa siitä, että me itse tiedostamme, että virheitä on tehty. Pääministeri ei ole vielä valitettavasti tiedostanut tätä. Suomella onkin nyt vajaat 2,5 vuotta aikaa pistää maan talous kuntoon, talous sellaiseksi, että vientiteollisuudellemme luodaan edellytykset kannattavaan toimintaan.

Seuraavassa muutama sana suomalaisuudesta ja eurooppalaisuudesta.

Lyhyt kokemukseni kansainvälisestä toiminnasta Euroopan neuvostossa on osoittanut ainakin itselleni sen, että meillä suomalaisilla on heikko itsetunto. Me mielellämme vetäydymme syrjään emmekä rohkeasti ole

puolustamassa omia etujamme. Kuka niitä sitten puolustaa, jos me itse emme sitä tee? Siis pää pystyy ja tervettä itsetuntoa tuntien meidän on lähdettävä neuvottelemaan Efta-yhteistyösopimuksesta yhdessä Efta-maiden kanssa. Me emme saa antautua missään tapauksessa etukäteen, ja edelleen on muistettava, että me suomalaisethan olemme jo eurooppalaisia. Mennessämme Eurooppaan ei meidän tarvitse millään tavalla muuttua, vaan olemalla hyviä suomalaisia olemme myös hyviä eurooppalaisia.

Arvoisa puhemies! Lopuksi aivan muutama sana maataloudesta, jota kuitenkin ei olla yhdistämässä Eurooppaan, mutta toki Euroopan yhdyntyminen heijastuu maatalouteen. Se heijastuu erityisesti elintarviketeollisuuteen, joka taas jalostaa maatalouden tuotteita.

Suomessa tällä hetkellä käytävä keskustelu maatalouden ylituotannosta ja kyseisistä ongelmista on valitettavasti aikaansaamassa sellaisen ilmapiirin, että nuoret ihmiset, jotka ovat suunnitelleet hakeutuvansa maatalousammattiin ja jatkavansa maatalousyrittäjinä, tänä päivänä vakavasti harkitsevat, mitä tehdä. Negatiivinen arvolataus, joka julkisen keskustelun kautta on annettu maataloudelle, valitettavasti vaikuttaa ja on jo vaikuttanut siihen, että esimerkiksi hakeutuminen maatalousoppilaitoksiin on tavattoman vähäistä. Se ei lupaa tulevaisuutta ajatellen kovin hyvää.

Samassa yhteydessä haluan puuttua sosiaalidemokraattien ryhmäpuheenvuoron vaatimukseen siitä, että Suomessa jatkossa pitäisi elintarvikkeet saada eurohintaan. Ed. Särkijärvi käytti erittäin arvokkaan puheenvuoron tästä todeten, että Suomessa ei voida tuottaa elintarvikkeita eurohintaan, koska meillä ei ole eurososiaaliturvan tasoa, meillä ei ole eurotyöaikaa eikä ole myöskään eurosatoja. Itse haluan lisätä tähän vielä sen, että meillä ei myöskään liikevaihtoverojärjestelmä elintarvikkeiden kohdalla ole synkronissa Euroopan yhteisön kanssa, vaan meillä on pääosin huomattavasti korkeampi liikevaihtovero, joka kohtelee elintarvikkeita. Toki maidolla ja lihalla on alkutuotevähennysjärjestelmä.

Itsekin lähdän siitä, että meidän on vähitellen päästävä ylituotannosta hallitusti eroon, mutta sekään ei voi tapahtua käden käänteessä, emmekä me voi tehdä johtopää-

töksiä yhden satovuoden perusteella. Periodin pitää olla pitempi, mielellään viisi kuusi vuotta jo johtuen siitä, että vuodet eivät koskaan ole veljeksiä keskenään.

Vähitellen on myös panostettava siihen, että lisää maita ohjataan tarkoituksenmukaisella tavalla tilakokoa suurentamaan. Tähän tarvittaisiin lainsäädäntöä, jolla se voitaisiin käytännössä hoitaa, jotta ne, jotka ovat eniten lisämaan tarpeessa, sitä silloin saisivat, kun se on mahdollista.

Edelleen haluan puuttua siihen täysin vääriin käsitykseen, joka jatkuvasti keskustelussa esiintyy. Puhutaan elintarvikkeiden hinnoista ja verrataan niitä Euroopan yhteisön alueella esimerkiksi dumpattuihin hintoihin. Eiväthän dumpatut hinnat ole minkään Euroopan maan todellisten tuotantokustannusten mukainen hinta, vaan ne ovat halvemmat, eli on aivan väärin verrata dumpattuihin hintoihin, koska ne eivät vastaa minkään maan edes tuotantokustannuksia.

Yhdentyvään Eurooppaan mentäessä elintarviketeollisuus joutuu vakavan haasteen eteen. Suomalainen elintarviketeollisuus joutuu läpikäymään radikaalin rakennemuutoksen, koska yksikkökokoa on pakko suurentaa. Jotta elintarviketeollisuus tämän voi käytännössä tehdä, tulee Euroopan yhdentymisneuvotteluissa Suomen neuvottelijoiden pitää huoli siitä, että ehdottomasti saadaan riittävän pitkä siirtymävaihe.

Jos meillä Suomessa jatkossa ei ole omassa maassa toimivaa elintarviketeollisuutta, ei meillä myöskään ole maataloutta. Maatalouden etu on myös se, että meillä on toimiva ja kannattava elintarviketeollisuus. Vastaavasti elintarviketeollisuuden ehdottomana toimintaedellytyksenä on hinnanerokorvausjärjestelmän säilyttäminen, jolla Suomen hintatasoero tasataan Euroopan yhteisön hintatason tasolle. Siitä on voitava lähteä. Tämä on myös meidän neuvottelijoidemme käytännössä huolehdyttävä, kun Eta-neuvotteluja käydään.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluan todeta seuraavaa: Jos todella käytännössä käy kuitenkin niin, kun täällä on asetettu tietty määrä aivan perusteltuja ja hyviä varauksia, että emme saavuta niistä kuin erittäin pienen osan — eduskunta ilmeisesti viime kädessä kuitenkin tulee Eta-sopimuksen sisällön hyväksymään — silloin joudumme valintatilanteen eteen, joudumme mietti-

mään, kumpi vaihtoehto on parempi, jäädä ulkopuolelle vai liittyä. Ainakin tässä vaiheessa itse katson, että liittyminen on Suomen talouselämän etu ja sitä kautta koko Suomen etu mutta sinne ei pidä mennä hinnalla millä hyvänsä.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myönnän kernaasti, että ed. Anttila on siltä osin oikeassa, että joudumme oman maamme syrjäisen sijainnin ottamaan huomioon. Jotakin syrjäseutulisää kai on pakko hyväksyä, jos näillä karuilla kairoilla ylipäättensä maataloutta aiotaan ylläpitää tässä maassa, jossa talven ja kesän eron huomaa siitä, että siirrytään puhumaan pakkasen sijasta hallasta.

Mutta jotakin luonnotonta meidän maatalouspolitiikassamme on nimenomaan eurooppalaisessa vertailussa, kun esimerkiksi pellon hinta Ranskassa on halvempi kuin pellon hinta Suomessa. Siellä, missä maata on niukemmin ja missä se tuottaa enemmän, pitäisi toki maatalousmaankin hinnan olla kalliimpi. Se, että kuitenkin tämä asetelma on pääläellaan, on osoitus siitä, että olemme ylläpitäneet ja ylläpidämme luonnotonta tukijärjestelmää. Tämän purkaminen tulee vääjäämättä olemaan edessä, kun joudumme kansainväliset paineet kohtaamaan. Kuluttajan näkökulmasta täytyy sanoa, että ne paineet ovat ensimmäiset, jotka nyt todella näyttävät auttavan sellaisen kehityksen aikaansaamisessa, että luonnottomasta erosta, jossa on 50—60 prosenttia halvempi ruoan hinta muualla Euroopassa, vihdoin irti päästäisiin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On aivan selvää, että maataloutta koskevassa ammattikoulutuksessa on pulaa oppilaista, ja se johtuu osin siitä, että tulevaisuus alalla on epävarma. Kysymys onkin siitä, että jokin muutos on tietysti maatalouteen saatava Suomessa. Lähenee uhkaavalla tavalla se aika, jolloin sen on pakko tapahtua aivan samalla tavalla, kuin nyt näyttää Ruotsissa paine nousseen niin korkealle, että muutoksiin on pakko lähteä.

En tiedä, onko esimerkiksi keskustan suunnasta koskaan tehty mitään sellaisia myönnytyksiä, joissa voitaisiin katsoa, että myös maatalousammattin ihmiset olisivat valmiita hallitun muutoksen suorittamiseen. Se

olisi helpompi, jos se tapahtuisi yksimielisesti eikä aina siirtämällä vuodesta toiseen tällaista tilannetta selittelemällä hyvillä vuosilla ja millä kulloinkin. Tilannehan on ollut krooninen pitkään, ja jos asennemuutosta ei myös maatalousväessä saada aikaan muutoksen saamiseksi, tilanne tulee myös pysymään ja tulee aina ongelmallisemmaksi ja silloin, kun murros ja muutos tapahtuu, se on myös huomattavasti vaikeampi.

Mitä tulee elintarviketeollisuuteen, olen jo aikaisemmin ryhmäpuheenvuorossa todennut, että siirtymäaika tarvitaan mutta ei kovin pitkää siinä mielessä, että elintarviketeollisuudessa Suomessa on selvää kartellisoitumista, josta johtuen hinnat ovat myös korkeat. Jos kohtuuttoman pitkiä siirtymäaikoja annetaan, käy sillä tavalla, että asiasta tulee ikuisuuskysymys ja asiassa ei koskaan päästä eteenpäin. Elintarviketeollisuus voi katsoa myös omaa kuvaansa peilistä. Vikaa löytyy sieltä, ja ilmeisesti kohtalonajat sillekin lähenevät tämän kehityksen myötä.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aivan aluksi ed. Aittoniemelle maatalousammattin hallitun rakennemuutoksen suorittamisesta, että minusta yksi varsin käyttökelpoinen keino olisi eläkejärjestelmän kehittäminen sillä tavalla, että ne, jotka luopuisivat tuotannosta 64—65-vuotiaina, saisivat kunnan eläkkeen. Tänä päivänä aika moni vanhus joutuu sen takia yrittämään, että eläketurva ei ole kehittynyt sille tasolle, että sillä tulisi käytännössä toimeen johtuen siitä, että MYEL-eläkejärjestelmä tuli voimaan niin myöhään. Tässä olisi yksi käyttökelpoinen mahdollisuus.

Sitten ed. Björklundille, kun hän puheenvuorossaan totesi, että Suomessa elintarvikkeiden hinnat ovat noin 50—60 prosenttia kalliimmat kuin Euroopan alueella. Tästä prosentista selittyy aika iso osa kahdella asialla: Ensinnäkin Suomessa hehtaarisato on tasan puolet siitä, mitä se on Keski-Euroopassa. Se on lähtökohta, ero. Se täytyy meidän hyväksyä. Se on pohjoisesta sijainnista johtuva. Täällä saadaan keskimäärin vähän yli 3 000 kiloa, Keski-Euroopassa yli 6 000 kiloa aivan kevyesti.

Toiseksi meidän liikevaihtoverojärjestelmämme tänä päivänä lisää kustannuksia myös 6—9 prosenttia, jos elintarvikkeiden

liikevaihtoverorasitusta verrataan Keski-Euroopan maihin.

Lisäksi täytyy muistaa, että Suomessa on erittäin pieni tilakoko. Silloin yksikkökustannukset tuotettua yksikköä, hehtolitraa, litraa ja kiloa, kohti tulevat korkeammiksi. Siinä mielessä juuri peräänkuulutin siitä, että tilakokoa tulee hallitusti jatkossa suurentaa esimerkiksi lisämaajärjestelyin silloin, kun lisämaata on saatavana.

Ed. Knuuttila: Arvoisa puhemies! Maatalouspoliittiseen keskusteluun, jota äsken käytiin repliikkien muodossa, haluaisin muistuttaa sen verran poliittista historiaa, että syksyllä 1971 tässä salissa äänestettiin hallitukselle ohjeeksi maatalouspolitiikasta, että olisi tuettu maatiloilla tehtävää työtä, annettu tukia tilakohtaisesti ja viljelijäkohtaisesti eikä tuettu tuotantoa niin kuin tehtiin sitä ennen ja on tehty nämä lähes 20 vuotta, mistä seurauksena on se valtava ylituotanto, josta me maksamme. Emme me maksa Suomessa siitä, että maatiloilla on työntekijöitä, viljelijöitä, vaan siitä, että ulkomaisella energialla, koneilla ja rehuilla tuotetaan ylituotantoa ja viemme sitä maailmanmarkkinoille hinnalla, joka ei vastaa edes tuontipanoksia. Tämä on se oleellinen kysymys, mutta tätä ei ole haluttu poliittisista syistä muuttaa. Voisi sanoa näin jälkeinpäin, että järki on puutunut Suomen maatalouspolitiikasta ja myös maatalousväestön etujen näkökulmasta asioita tarkastellen.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan valiokunnat ovat tuoneet lausunnoissaan ja ulkoasiainvaliokunta mietinnössään perinpohjaisesti suomalaisten tunteja ja edellytyksiä esille suhtautumisessa nyt ajankohtaiseen Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen. Sen vuoksi tässä vaiheessa tuon keskusteluun vain muutamia kommentteja niiden valiokuntien osalta, joiden työskentelyyn olen itse osallistunut.

Ensiksi pankkivaliokunnan osalta haluan todeta, että äsken tullut uutinen, että yhdentyminen tuo vaikeuksia mm. metalliteollisuudelle yllättävän paljon, mihin ed. Anttilakin edellä viittasi, osoittaa todeksi sen pankkivaliokunnassa esille tulleen seikan, että sopimusjärjestelyjen aineellista sisältöä on tutkittu olemattoman vähän. Sen vuoksi pankkivaliokunta pitkin tärkeänä, että sopimusjärjestelyjä jatkettaessa kaikki se tieto, joka

maassamme on tai voidaan hankkia mm. taloudellisista kysymyksistä, hyödynnetään ja selvitys- ja tutkimustyötä asiassa jatketaan. Taloudelliset tutkimuslaitokset ovat valmiit tarjoamaan palveluksiaan, kuten valiokunnassa tuli esille.

Toisena asiana pankkivaliokunnan osalta haluan nostaa esille huolen siitä, että neuvottelijat pitävät mielessään sen, että kansalaisten perusoikeuksista ei tingitä. Pankkivaliokunta muistuttaa, että sen käsityksen mukaan yhdentymiskehityksen seurauksena saattaa syntyä alueellisia ja tilapäisiä työllisyysongelmia, joiden ratkaisemiseksi jo perustuslakimme sisältämä kansalaisten työllistämismenvelvoite edellyttää erityistoimia, joihin näyttää mm. sosiaalivaliokuntakin lausunnossaan puuttuneen.

Pankkivaliokunnan lausunto on yksimielinen. Se on osittain kompromissi, niin kuin suuressa kansallisessa asiassa on mielestäni perusteltuaakin. Yksi vaikeimmin sovittavista asioista oli kuitenkin valiokunnan kannanotto siitä, miten vastaisuudessa voidaan turvata lainansaanti mm. asuntotuotantoon, opintolainoihin ja pienryrittäjille kohtuullisilla ehdoilla. Tässä yhteydessä valiokunta esittää harkittavaksi myös yksityisen henkilön ulkomaisen lainansaannin vapauttamista ulkomaille sijoittamisen ohella, mikä tulee mahdolliseksi jo heinäkuun alusta. Perusteluna tähän kannanottoon on Suomen kohtuuttoman korkea korkotaso kansainvälisesti vertaillen.

Sosialidemokraattien mielestä pankkien ja vakuutuslaitosten kilpailua on edistettävä ja niiden yhteiskunnallista valtaa rajoitettava. Tämä on mahdollista tulevaisuudessa mm. estämällä haitalliset omistuskeskittymät, minkä pankkivaliokuntakin on lausunnossaan nostanut esille.

Liikennevaliokunnan lausuntoon liittyy puolestaan kolme eriävää mielipidettä. Valiokunnan enemmistö ei halunnut ottaa lausuntoonsa mitään poikkeavaa kannanottoa autokuljettajien ajo- ja lepoaikojen suhteen. Mehän tiedämme, että eurooppalainen käytäntö on tiukempi kuin suomalainen lainsäädäntö, jota ollaan edelleen viemässä eurooppalaista käytäntöä kohti, tästä työministeri Puhakka on juuri saattanut tiedon julkisuuteen. Lainsäädännön kehittämistä erityisesti vasemmisto on tukenut tässäkin käsittelyssä. Kompromissina voitiin kuitenkin sopia, ettei

myöskään kolmannen eriävän mielipiteen — tarkoittaa keskustapuolueen valiokunnan jäsenten — kannanotto tullut valiokunnan kannanotoksi.

Liikennevaliokunnan lausuntoon liittyy myös aluepolitiikkaa ja alueellista kuljetustukea koskeva eriävä mielipide. Se ei kuitenkaan sanottavasti eroa hyväksytyn lausunnon sisällöstä. Jos vastaavan sisältöinen ehdotus olisi valiokunnassa olisi ollut kunnolla esillä, olisi varmasti voitu yhtä hyvin hyväksyä luullakseni yksimielisesti jo valiokunnassa tämän eriävän mielipiteen sisältö.

Ainakin sosialidemokraatit suhtautuvat aluepolitiikkaan hyvin myönteisesti myös juuri pidetyn SDP:n puoluekokouksen päätösten valossa. Mielestämme alueellisen tasapainon ja tasa-arvon turvaamiseksi kansainvälisessä yhdentymisessä on harjoitettava maakuntien kehitystä tukevaa aluepolitiikkaa. Tällöin on mm. talousmaakuntiin perustuvaa aluehallintoa kehitettävä ja vanhentuneita hallintorakenteita purettava myös kuntauudistusta jatkamalla. Pääkaupunkiseudun kasvua on hillittävä suuntaamalla työpaikkarakentamista maan muihin kasvukeskuksiin ja tukemalla näiden kansainvälistymistä. On hyvä, että yhden varaumistaan ulkoasiainvaliokunta on tehnyt juuri aluepolitiikkaa koskien.

Ed. Alho: Arvoisa puhemies! Eduskunnan keskustellessa nyt yhdentymiskehityksestä valiokuntatyön pohjalta on varmaan jälleen syytä alleviivata sitä, että niin idän kuin lännen muutokset Euroopassa ovat lähteneet liikkeelle taloudesta.

Tämänkertaisen yhdentymiskeskustelun lähetekeskustelussa siteerasin Mihail Gorbatschovia, joka sanoo, että nimenomaisesti maailman globaaliset ongelmat ja elämä jo sinänsä itse merkitsevät sitä, että pitää siirtyä pois kansojen vastakkainasettelusta valtioiden yhteistyöhön, jossa ei katsota yhteiskuntajärjestelmää, ja että nykyinen tuotantovoimien kehitys mukaan lukien tieteellisen teknisen kehitys merkitsee sitä, että niin idässä kuin lännessä on yhdentymiskehitykselle paineita.

Kun talous yhdentyy, se luo paineita sille, että poliittisen päätöksenteonkin pitää muuttua. Jollei tähän puoleen kiinnitettäisi erityistä huomiota, kävisi todennäköisesti niin kuin professori Väyrynen sanoi perustuslakivalio-

kunnassa, että nuo paineet kanavoituvat siten, että joko byrokratia vahvistuu tai hallitusten asema vahvistuu tai sitten ylikansallisen päätöksenteon osuus vahvistuu.

Perustuslakivaliokunnan näkökulmasta näyttää siltä, että kaikki kolme kehityssuuntaa taloudellisen integraation edetessä vahvistuvat ja häviäjäksi jää eduskunta, ellei siihen erityisesti kiinnitetä huomiota. Tästä syystä perustuslakivaliokunnan lausunnossa onkin erityisesti kiinnitetty huomiota siihen, miten lainvalmistelussa ja toisaalta lainsäädännössä yhdentymiskehityksen luomat paineet tulisi ottaa huomioon.

Ennen kuin menen tähän, haluan sanoa jonkin verran koko tilanteesta. Aikanaan hallituksen piirissä aprikointiin, miten aktiivisesti eduskunta voi olla mukana keskusteltaessa Euroopan yhdentymisestä, mentäessä Ees-neuvotteluihin jne. Mielestäni tämä ulkoasiainvaliokunnan mietintö ja siihen liittyvät erikoisvaliokuntien lausunnot osoittavat, että oli oikea ratkaisu luottaa siihen, että eduskunta pystyy antamaan hyvin tärkeän panoksensa Suomen linjan muotoutumiselle.

On tietysti hyvin valitettavaa, että ei ole ehtinyt hyvin perehtyä kaikkiin niihin erikoisvaliokuntien lausuntoihin, jotka ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä ovat liitteenä, mutta minusta vaikuttaa siltä, että eduskunnalla on ollut hyvinkin paljon annettavaa. Ulkoasiainvaliokunnan mietintö koko pohdintoineen myös vaihtoehtoisten strategioiden osalta on mielestäni hyvin ansiokas ja mielenkiintoinen.

Mutta eduskunnan asemaan. Oikeudelliset ja institutionaaliset ongelmat hallituksen varsinaisessa selonteko-osassa olivat jääneet valitettavan kevyiksi. Se on tullut esille erityisesti perustuslakivaliokunnassa asiantuntijakuulemisen yhteydessä ja myös siinä vaiheessa, kun piti yrittää muotoilla kantoja. Ongelmana oli se, että kuvaus siitä, miten syntyvät normit, on kuitenkin hyvinkin epä-määräinen. Tältä osin on alleviivattava sitä, mitä myös perustuslakivaliokunnan lausunnossa on sanottu, eli että jatkotyötä nimenomaisesti on jatkettava.

Valiokunta lausuu, että "sen käytössä olevien selvitysten perusteella ei ole ollut selvyyttä siitä, miten Ees:ssä aloite- ja säädösvalmistelulta voi järjestyä, miten päätöksenteko toteutuu Ees-toimielimissä lainsäädäntöasioissa tosiasiallisesti ja mikä on yleis-

ten Suomen kannalta välttämättömien varaumien merkitys ja kansallisten poikkeamismahdollisuuksien liikkumatila yksittäisissä säädöskysymyksissä, mitä eduskunnan lainsäädäntöön ja budjettivaltaan vaikuttavat suunnitteilla olevat ylikansalliset hallinto- ja tuomioistuinvalvontajärjestelmät" jne. Luetteloa voisi jatkaa enemmänkin. Ongelmana ovat siis koko hahmotellun strategian, Eftan ja EY:n yhteispäätöksenteon järjestelyn, vaikutukset eduskunnan asemaan nimenomaan lainvalmistelun ja lainsäädännön näkökulmasta.

Mutta tietysti vielä erikseen ongelmana on, miten sen jälkeen, jos mahdollinen sopimus syntyy. Entä jos syntyy uudenlaisia tilanteita, joissa Suomi joutuu olemaan mukana muilla tavoin yhdentymiskehityksessä? Tässä suhteessa kuitenkin, vaikka tällaiseen varovaisuuteen ehdottomasti ja lisäselvitysten aikaansaamiseen perustuslakivaliokunta on mietinnössään kiinnittänyt huomiota, mielestäni on tullut perustelluksi se näkemys, että Suomen ei tule olla passiivinen suhteessa Euroopan yhdentymiseen, vaan nimenomaisesti aktiivinen.

Vain aktiivisella valmistelulla ja osallistumisella voidaan vaikuttaa myös siihen, että Suomen sana kuuluu, mikä on myös kansallisen suvereniteetin näkökulmasta katsottuna tärkeä asia. Kansallinen suvereniteetti käsitteenä ja sisältönä kyllä muuttuu muuttuvassa Euroopassa, eikä kai se ole sinänsä lainkaan huono asia. Kysymys onkin vain siitä, että meidän tulee itse ratkaista se, miten vaikuttamme siihen, missä asioissa meillä on ehdoton suvereniteetti, missä sitten noudatamme kansainvälisiä sitoumuksia ja sopimuksia. Tältä osin, olen jo moneen kertaan sanonut, linja on vielä puutteellinen ja tästä syystä valmistelua on jatkettava yhdessä myös eduskunnan kanssa.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa on kiinnitetty huomiota siihen, että jatkovalmistelu ei ole pelkästään hallituksen asia, vaan se on myös hyvin pitkälti eduskunnan oma asia. Vireillä on valiokuntalaitoksen uudistamistyö, ja on päivänselvä asia, että Euroopan yhdentymisen, mahdolliset järjestelyt Ees:n, Etan kautta, vaikuttavat myös siihen, miten valiokuntatyötä eduskunnassa on organisoitava. Kysymys ei ole pelkästään siitä, että perustaisimme esimerkiksi integraatiovaliokunnan tai että hallitus informoisi sään-

nöllisesti erikoisvaliokuntia, vaan kysymys on koko eduskuntatyön uudelleenmäärittämisestä ja sen luonteen muuttamisesta.

Tällä hetkellä tilanne on se, että me toimimme täällä hallituksen valmisteltujen esitysten pohjalta omassa aikataulussamme, kuuntelemme asiantuntijoita ja sitten työme tulokset tulevat suureen saliin hyvin monimutkaiseen myllyyn. Tällainen menettelytapa, vaikka se pystytäänkin pusertamaan erityisissä tilanteissa aikamääräisesti hyvin lyhyeen aikaan, ei voi toimia missään määrin tulevien normien käsittelyssä. Eduskuntakäsittely on aivan liian hidas, jos halutaan tosiasiallisesti vaikuttaa direktiivien sisältöihin. Sen vuoksi koko valmistelutyö on käännettävä toisinpäin. Olennaista on etukäteisinformaatio.

Tässä mielessä se edellyttää toisenlaista valiokuntatyön organisoimista. Se merkitsee lisätyövoimaa, se merkitsee joitakin niin yksinkertaisia asioita kuin kääntämiseen varattujen lisäresurssien saamista myös eduskuntaan, mutta ennen kaikkea se merkitsee omasta mielestäni ja ainakin olen ymmärtänyt niin, että myös perustuslakivaliokunta hyvin laajasti on yhtynyt tähän käsitykseen, että hallituksen, ministeriöiden ja eduskunnan erikoisvaliokuntien välille rakennetaan nyt täysin puuttuva ja harvinainen — kun se puuttuu, niin se on harvinainen, ja sen vuoksi sanon näin — yhteys, jossa valmisteleva virkamiehistö ja eduskunta voi etukäteen haarukoida sitä, mikä vaikutus milläkin direktiivillä on Suomessa, missä voidaan liikkua jne. Tämän keskusteluyhteyden pitää olla avoin, luonteva ja aito. Vain sillä tavalla voidaan vaikuttaa siihen, kuinka vastaavasti myöhemmin kansallisen lainsäädännön sisällön käy. Tämä muutos on siis hyvin syvälinen. Se merkitsee paitsi säädösmuutoksia ja valiokuntaorganisaatiomuutoksia, ennen kaikkea koko virkakoneiston ja päätöksenteon välisten asenteitten hyvinkin radikaalia muutosta.

Näiltä perusteilta on myös ymmärrettävä perustuslakivaliokunnan käsitys siitä, että eduskunnan tulisi olla hyvin merkittävästi mukana Ees-neuvotteluihin liittyvissä vaiheissa. Varhemmin tämän päivän kuluessa on keskusteltu siitä, mitä eduskunnan edustus merkitsee. Asiallisesti ottaen ja keskustelu mielessä pitäen se kyllä tarkoittaa sitä, että eduskunnan on oltava hyvin informoitu

koko ajan ja sen pitää tavalla tai toisella voida osallistua näihin keskusteluihin. Tässä mielessä mielestäni ulkoasiainvaliokunnan käsitykset ovat sopusoinnussa perustuslakivaliokunnan käsitysten kanssa.

Perustuslakivaliokunnassa oli mielessä meidän historiamme eri vaiheissa merkittävien ratkaisujen tekeminen. Tulivat mieleen ne vaiheet, jolloin on ollut rauhansopimusneuvottelut ja jolloin eduskunnalla on ollut edustajansa valtuuskunnissa. Nythän ei ole kysymys tämän kaltaisesta järjestelystä, mutta joka tapauksessa, kun Euroopan yhdentymisellä on niinkin syväiset vaikutukset Suomen kansalliseen suvereniteettiin ja koko lainsäädäntötyön muotoutumiseen, eduskunnan osallistuminen tavalla taikka toisella reunaehtoien määrittämiseen on paikallaan. Siitä syystä mielestäni oli hyvinkin tarpeellista, että perustuslakivaliokunta lausui sen, että hallitus pitäisi huolen siitä, että eduskunta olisi mukana neuvotteluprosessissa ja pitäisi erikoisvaliokunnat tietoisina neuvottelujen kulusta. Kysymys ei ole pelkästään siitä, että säännöllisin väliajoin saisimme tänne selontekoja taikka tiedonantoja. Kysymys on ulkoasiainvaliokunnan erityisestä vastuusta ja myös laajemmin eduskunnan mukana olemisesta. Tässä suhteessa minä olen siis sitä mieltä, että ulkoasiainvaliokunnan käsitys osallistumisesta on sopusoinnussa perustuslakivaliokunnan tarkoittaman edustuksen kanssa neuvotteluprosessissa.

Mielenkiintoinen asia, johon perustuslakivaliokunta ei ole puuttunut sen vuoksi, että se olisi johtanut koko keskustelun vallan uusille urille, on kysymys siitä, miten kansainväliset sopimukset saatetaan maan sisäisesti voimaan. Hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti tasavallan presidentillä on tässä valta ja eduskunta yksinkertaisella enemmistöllä voi päättää tämän kaltaisista kansallisista sopimuksista, joihin myös aikanaan Euroopan yhdentymiseen liittyvät sopimukset kuuluisivat.

Tämä hallitusmuodon 33 § on historiallinen jäänne, ja hyvin omalaatuinen meidän näkökulmastamme katsottuna. Onhan niin, että kun me päätämme esimerkiksi joistakin yksittäisistä säätämisyjärjestyskysymyksistä, joissa loukataan hyvinkin vähäisesti omaisuuden suojaa, eduskunta joutuu tekemään päätöksensä, mikäli päädytään siihen, että kysymyksessä on vaikeutettu säätämisyjärjes-

tys, 5/6:n enemmistöllä. Nyt kun on kiistatta kysymys hyvin merkittävästä päätöksestä, joka vaikuttaa koko Suomen asemaan ja itsenäisyyteen, se voisi tapahtua yksinkertaisella enemmistöllä. Tämä ongelma on mielestäni todellinen. Kyrönjoen suojele vaatii suurempaa murtolukua eduskunnalta kuin Euroopan yhdentymiseen liittyvien kansainvälisten sopimusten hyväksyminen. Tämän murtolukuristiriidan tai epäsuhtan pitäisi johtaa siihen, että valtiosäännön uudistamisessa otettaisiin auki myös tämä pykälä ja lähdetäisiin siitä, että vähintään samanlaisista murtoluvuista olisi vastaisuudessa oltava myös tältä osin kysymys. Tietysti eduskunta voi käyttää tässä asiassa kannan määrittämisessä myös neuvoa-antavaa kansanäänestystä, joka on tullut uutuutena mukaan meidän valtiosääntöömme.

Vielä lopuksi vähän maatalouspolitiikasta: Maatalousvaliokuntahan on omaksunut sen linjan jonka hallituskin ja korostanut lausunnossaan, että maatalouspolitiikan tulee olla ulkona Euroopan yhdentymisestä. Kuitenkin olennaisempia asioita maatalouspolitiikan osalta ei valiokunta ole käsitellyt, nimittäin sitä, että meidän on aikaansaatava linjanmuutos myös omassa maatalouspolitiikassamme. Esimerkkinä on Ruotsi. Tietysti tilanteet ovat aivan erilaiset Suomessa ja Ruotsissa, ja sen vuoksi ei voida tehdä samanlaisia toimia kuin Ruotsissa, mutta radikaaleihin muutoksiin on tarvetta.

Ongelmana radikaalien toimien tekemisessä on se, että maatalouden tukiverkosto on vuosien mittaan tullut niin monimutkaiseksi, että on hyvin hankala nähdä, miten erilaiset toimet vaikuttavat. Uskon myös, että tukiverkosto kaikessa moninaisuudessaan on tullut esteeksi sille, että maataloutta voitaisiin kehittää terveen yritystoiminnan pohjalta niin, että se turvaisi maatalousyrittäjille ympärivuotisen toimeentulon. Sen vuoksi on hyvin tärkeätä, että vastuuta ylituotannosta siirretään yhä enemmän tuottajille, koska vain taloudelliset pakotteet tai talouden mukanaolo, hinta, aikaansaa muutoksia. Tähän ei mielestäni maatalousvaliokunnan lausunto riittävästi ole ottanut kantaa. Mielestäni on kiistatonta, kuten ed. Ilkka-Christian Björklund sanoi, että suomalaisten elintarvikkeiden hintaa, on laskutapa mikä tahansa, on saatava alennetuksi, ja näiltä osin, arvoisa puhemies, keskustelua tulee jatkaa

tämänkin selonteon jälkeen maataloudesta.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin kommenttina vain tuohon mielenkiintoiseen ja tärkeään problematiikkaan, joka koskee hallitusmuodon tulkintaa kansainvälisiä sopimuksia hyväksyttäessä, tuoda esille myös ne pykälät, joilla eduskunta voi puuttua presidentin valtaoikeuksiin. Tässä on kysymys siitä, kumpi määrää tietyissä asioissa, eduskunta vai presidentti. Erät pykälät valtiosäännössä ovat sellaiset, että tietyllä määräenemmistöllä eduskunta yhdessä valtioneuvoston kanssa jopa erottaa presidentin, jos se katsoo, että hän esimerkiksi menee kansainvälisiä sopimuksia hyväksyessään niin pitkälle, että tämälantapaisia pykäläiä voidaan nostaa esimerkiksi eduskunnan tulkinnalla pöydälle.

Ed. Mattila: Arvoisa puhemies! Eduskunta on käsittelemässä yhtä lähihistoriamme merkittävimmiä kansainvälisistä ja kauppapoliittisista kehitysprosesseista, ja sen vuoksi tämä käsittelyprosessi, mikä eduskunnassa on ollut, on ollut aivan oikea. Erityisvaliokunnat ovat kaikki päässeet sanomaan sanansa, jotka on sitten ulkoasiainvaliokunnassa koottu yhdeksi mietinnöksi. Tämä myös antaa kuvan siitä, että eduskunta pystyy ottamaan ja sillä on myös halua ottaa kantaa sellaisiin merkittäviin uudistusprosesseihin, mistä käsiteltävänä olevassa asiassa on kysymys.

On syytä tässä yhteydessä myös korostaa, että käsiteltävän asian suuresta merkityksestä huolimatta maamme ulkomaankauppapolitiikalla on myös muita tärkeitä etusuuntia valvottavana kuin vain Länsi-Eurooppaan suuntautuminen. Maamme ulkomaankaupassa on Neuvostoliiton-kaupalla ollut perinteisesti huomattava merkitys. Ulkomaankaupan kehittäminen kokonaisuudessaan tasapainoisesti ja maan edun mukaisesti vaatii em. tosiasian huomioon ottamista.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä henkiin ajatus, että yhdentymiskehitys koskee itse asiassa koko Eurooppaa. Pidän tätä aivan oikeana. Elämme siis aikaa, missä Eurooppa todella etsii tulevaisuuttaan ko-koamalla voimia mahdollisimman laajaksi talousalueeksi. Tällaiseen kehitykseen meillä on todella tarvetta. Maailma on näet kaupan

ja teollisuuden osalta jakaantunut kolmeen valtakeskukseen, yhtäältä Yhdysvallat ja Kanadan, toisaalta Japanin ja kolmanneksi Länsi-Euroopan käsittäviin aluekokonaisuuksiin.

Jo nyt on muodostunut sellainen kuva, että Länsi-Eurooppa kulkee merkittävässä ratkaisussaan osin jälkijunassa ja siksi viimeistään tässä vaiheessa on otettava selkeä suunta Eurooppalaisen talousalueen aikaan saamiseen. Käsiteltävänä oleva mietintö viitoittaa hallitukselle sen tien, mitä olisi kuljettava, jotta meidän näkemyksemme tulisivat myös huomioon otetuiksi edessä olevissa sopimusneuvotteluissa.

Maamme osallistuminen yhdentymiskehitykseen on siis merkittävä ja laajalti yhteiskunnan eri osa-alueisiin vaikuttava, kansakunnan kehitystä muokkaava prosessi, joka saattaa edellyttää sitoutumista eduskunnan lainsäädäntö- ja budjettivaltaa rajoittaviin kansainvälisiin sopimuksiin.

Käsiteltävänä olevassa ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on paneuduttu näihin kysymyksiin ja syvällisemmin kuin hallituksen selonteossa. Tutustuminen on mietintöön tekee selväksi myös sen tosiasian, että eduskunnan on tarkalleen tiedettävä, miten sopimuksen teon eri vaiheissa edetään. Pidän ihan oikeana, että eduskuntaa ja sen valiokuntia pidetään ajan tasalla, mutta ottaen huomioon sopimusajankohdan ja sen kiireen, mikä tällä hetkellä on menossa, tuntuu siltä, että eduskunta joutuu kulkemaan valitettavasti jälkijunassa. Siksi me tarvitsimme jotakin sellaista uudelleenarvioitumista, johon ed. Alho edellä pitämässään puheenvuorossa perustellusti viittasi ja jossa eduskunta pääsee omalta osaltaan vaikuttamaan ratkaisujen sisältöön.

Kun ajattemme eduskunnan tämän hetken tilannetta, meidän organisaatiomme on varsin jäykkä. Me olemme tottuneet siihen, että valiokunnat toimivat vain valmistelevalina eliminä. Valiokunnilla ei ole itse asiassa mitään päätäntävaltaa. Täällä on monissa puheenvuoroissa toivottu, että neuvotteluissa olisi mukana parlamentaaristen voimasuhteiden mukainen edustus. Tätä en henkilökohdaisesti myöskään pidä oikeana. Pitäisin sen sijaan oikeana ainakin siinä vaiheessa, kun uusi eduskunta kokoontuu, että eduskuntaan tulisi oma integraatiovaliokunta. Tällä valiokunnalla täytyy olla myös mahdollisuus tee-

tättää tutkimuksia ja selvityksiä niin, ettei eduskunnan tarvitse kaikissa vaiheissa turvautua siihen tietoon, mitä hallinto ja hallitus sille antaa. Eduskunnalla täytyy olla mahdollisuus myös itse teettää sellaisia selvityksiä, joita se katsoo tarpeelliseksi.

Kun ajattemme tämän hetken tilannetta, tuntuu kuitenkin siltä, että jo tässä vaiheessa eduskunta tarvitsisi jonkinlaisen ”integraatiovaliokunnan”? Kun olen miettinyt, miten tällainen olisi mahdollista, olen päätenyt siihen ajatukseen, että tämän eduskuntakauden jäljellä olevana aikana tulisi eduskunnan uskoa ulkoasiainvaliokunnalle lisäjäseneen sellainen koordinaattorin rooli, jossa eduskunnan puolesta tämä elin käyttäisi rajattua päätäntävaltaa. Olen käsittänyt, että nämä sopimukset, joita ollaan parasta aikaa tekemässä ja laatimassa ja joista käydään neuvotteluja, ovat tuomassa eteen ratkaisuja, joissa tarvitaan mahdollisimman nopeita näkemyksiä eduskunnan kannalta. Miksi me emme eduskunnassa voisi tässä ja nyt hyväksyä sellaista ajatustapaa, että ulkoasiainvaliokunta lisäjäseneen muodostaa meille tämän eduskuntakauden jäljellä olevaksi ajaksi ns. ”integraatiovaliokunnan”. Toivon, että asiaa mietittäisiin, jotta me emme putoaisi junasta.

Ulkoasiainvaliokunnan esittämien rajausten ja varaumien osalta huomioni on kiintynyt myös kohtaan, missä Suomelle halutaan turvattavan oikeus EY-määräyksiä tiukempaan kansalliseen ympäristösuojelulainsäädäntöön. Tässä kohtaa olisin kuitenkin alleviivaamassa ympäristöongelmien kansainvälisyysluonteen huomioon ottaen sitä, että ennen muuta tulisi edellyttää tuntuvasti tehostetumpaa ympäristönsuojelua koko Euroopan alueella. Ympäristöongelmat kaatuivat päällemme nopeammin kuin olemme osanneet kuvitellakaan. Kaikkialla näihin kysymyksiin on syytä paneutua tuntuvasti nykyistä tiukemmin. Jos mietinnössä olevalla lausumalla tarkoitetaan sitä, että meille mahdollistuu tätä kautta paremmat vaatimusten esittämisen edellytykset, kun omat asiat ovat esimerkiksi kunnossa, olen esitetyn asian kannalla. Mutta haluan korostaa sitä, että kestävän kehityksen periaatteiden turvaaminen ei tule onnistumaan, ellei ympäristönsuojelukysymyksessä sen koko laajuudessaan siirrytä todellisiin tekoihin. Toivon, että tämä asia nousee hallituksen edustajien neu-

votteluissa yhdeksi päällimmäisistä kysymyksistä.

Mietinnössä edellytetään myös, että uutta lainsäädäntöä valmisteltaessa kiinnitetään erityistä huomiota pienten ja keskisuurten yritysten toimintamahdollisuuksien turvaamiseen. Tämä on koko kansakunnan kehityksen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Onhan maamme EY-luokitusten pohjalta katsottava poikkeuksellisen pienyritysvaltaiseksi. Olisin toivonut, että tämä olisi myöskin voitu nostaa yhdeksi sellaiseksi kysymykseksi, jota olisi käsitelty varaumien yhteydessä. Nimitäin EY on varautunut jo pitkään niin sanottuun pk-politiikkaan hahmottaen ja organisoiden sen toiminnan monipuoliseksi usean ministeriön, korkeakoulun jne. työnjaon pohjalte.

Meillä sitä vastoin on verraten vähän yhteisiä toimintaohjeita. Siksi on paikallaan alleviivata sitä, että nyt on oikea aika laatia järkevä ja jämäkkä kotimainen pk-politiikka eikä jäädä odottelemaan tehtävää sopimusta ja ryhtyä vasta sen jälkeen toimiin. Lisääntyvä kansainvälistyminen edellyttää näet yritysten lisääntyvää yhteistyötä ja jonkinasteista työnjakoa kotimaassammekin.

Pk-yrityksille tärkeistä yksityiskohdista totean vain esimerkin omaisesti, että yhtiölainsäädäntöä kehitettäessä tulisi ottaa EY-maiden pieniä yhtiöitä koskevat erityissäännökset meillä huomioon ja kiinnittää aivan erityistä huomiota pieniin, alle viiden työntekijän yrityksiin.

Lisäksi on syytä korostaa sitäkin, että hallinnon yksinkertaistaminen ja pk-yritysten byrokratiataakan helpottaminen ovat niitä asioita, joilla voitaisiin myönteisellä tavalla edesauttaa pk-yritysten toiminnan tehostumista. Ja ennen muuta olisin alleviivaamassa, että vuosi 1992 julistettaisiin Suomessa yrittäjyyden, yrittävyyden ja pk-yritysten juhluvuodeksi. EY-alueella tällainen juhluvuosi oli jo vuonna 1983. (Ed. Kekkonen: Pitäkö sitäkin matkia?) — Pidettäisiinpä omaperäiset vuosipäivät, ei välttämättä matkien. Idea-nämä on hyvä.

Arvoisa puhemies! Olemme antamassa halitukselle nyt selkeät eduskunnan kannanotot rajauksineen ja varaumineen edessä oleviin neuvotteluihin. Toivottavaa on, että hallitus ottaa nämä ohjenuorikseen yhtäältä Eftan sisällä ja toisaalta Eftan ja Etan välisiä neuvotteluja varten.

Vaikka olemme sitoutumassa Eftan kautta tapahtuviin neuvotteluihin ja pidämme tärkeänä tämän organisaation toimivuuden ylläpitämistä, on minun myönnettävä, että joskus on tuntunut henkilökohtaisesti siltä, että Efta-kortti taitaa käydä heikoksi. Onneksi kuitenkin ministeri Salolainen palautti minut maan tasalle todetessaan, että Efta ja eräät Itä-Euroopan maat pyrkivät sopimaan yhteisestä julistuksesta aivan lähiaikoina. Jos tällainen toteutuu, on luonnollista, että myöskin Efta-kortti saa kaivattua vahvistusta. Toivottavasti Eftan asema neuvotteluissa, jotka ovat edessä, tulee vahvistumaan. Vain sitä kautta me myöskin pienenä maana pystymme omat näkemyksemme, eduskunnan hyväksyttäväksi tulevat rajaukset ja varaukset saattamaan onnelliseen päätökseen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mattila puhui ulkoasiainvaliokunnan asettamisesta tietynlaiseen erikoisasemaan integraatiokysymyksessä. Näin on jo tapahtunut siinä mielessä, että näiden asioiden käsittelyä varten käsittääkseni ulkoasiainvaliokunnan jäsenmäärää lisättiin yhdellä eli yhdellä varajäsenellä, mikä tietyllä tavalla korosti ulkoasiainvaliokunnan erityisasemaa.

On selvää, että eduskunnan jäsenistä koottu neuvottelukunta integraatiokeskustelussa ei ole mahdollinen, koska kukaan ei voi olla kuutta kuukautta pois työpaikaltaan eduskunnasta. Se on mahdottomuus, niin kuin täällä on tullut esille. Sen sijaan kylläkin, niin kuin olen ulkoasiainvaliokunnan kokouksessa, kun tätä asiaa käsiteltiin, tuonut esille, ulkoasiainvaliokuntaa on mahdollisuus käyttää erikoiselimenä; ryhmäpuheenvuorosani olen esittänyt saman asian. Asia on minunkin mielestäni perusteltu, erityisesti siitäkin syystä, että ulkoasiainvaliokunnassa, jos nyt minä olen sattunut sinne hairautumaan jollakin tavalla asiantuntemattomana, on erinomaisen paljon sellaisia jäseniä, jotka ovat todella asiantuntijoita sekä yleensä ulkoasioiden suhteen ja myöskin näihin liittyen integraatiokysymyksissä. Se on jo henkilöstöltään valiokunta, joka varmasti pystyisi parhaiten ottamaan tuollaisen eteentyönnetyt partion aseman integraatiokysymyksissä, jos näin voidaan sanoa, eli olemaan eduskunnan herkkä tuntoelin Euroopan suuntaan.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mattila oli lukenut ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ympäristöosuutta ja totesi, että ulkoasiainvaliokunta halusi säilyttää Suomelle mahdollisuudet tiukempiin normeihin kuin muualla Euroopassa, ja pahoitteli ymmärtääkseni sitä, että ei kiinnitetty huomiota siihen, että koko Euroopan ympäristönormeja saataisiin kiristettyä korkeammalle tasolle.

Ei ole tietysti minun asiani ylenpalttisesti kehua tätä mietintöä, mutta tältä osin mielestäni täällä on kuitenkin lausuttu kahdesakin kohdassa aivan oikeat tavoitteet ulkoasiainvaliokunnan puolesta eli luvussa "Ympäristö" on edellytetty hallituksen Eta-neuvotteluissa pyrkivän siihen, että Eta-alueelle luodaan tarpeelliset ympäristönsuojelumääräykset ja toimenpideohjelmat koko Eta-alueelle. Samaten kohdassa, jolla käsitellään talous- ja veropolitiikkaa, todetaan, että Eta-järjestelyjen yhteydessä tulee pyrkiä ottamaan yleisesti käyttöön ympäristöverot Eta-alueella. Mielestäni nämä ovat juuri niitä tavoitteita, joita ed. Mattilakin kaipasi.

Ed. Mattila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen erittäin iloinen ed. Aittomien kommentista, jossa hän asettui samalle kannalle kuin sen, minkä toin puheenvuorossani esille.

Ulkoasiainvaliokunta lisäjäsenineen muodostaa tällä hetkellä sellaisen joukon, joka edustaa eduskunnassa olevia parlamentaarisia voimasuhteita. Se, mitä minä olin ajamassa takaa tuolla sanonnallani, kohdistui siihen, että tällaisen joukon tulisi pystyä päättämään eduskunnan puolesta myös asioista eli että sille annettaisiin rajattua päätäntävaltaa. Sitä ei tällä hetkellä ole nimittäin yhdelläkään eduskunnan valiokunnalla. Meidän täytyisi pystyä hakemaan uusi rooli myös eduskuntatyöskentelyyn, jotta saataisiin riittävää joustavuutta asioiden käsittelyyn. Toivon, että tältä pohjalta voitaisiin asiassa saada aikaan rakentavaa keskustelua.

Ed. Haavisto toi esille ympäristökysymykset, joihin myös puutu. Olen kyllä lukenut mietinnön kokonaisuudessaan ja totean aivan niin kuin Haavistokin toi esille, että ympäristökysymyksiin on puututtu. Mutta se, mitä minä jäin kaipaamaan, oli, että näistä olisi syytä ollut mainita varaumien joukossa. Näen asian niin, että näihin puu-

tutaan, mitä on rajauksiksi ja varaumiksi esitetty. Jos niiden joukossa ei ole laaja-alaisempaa tavoitetta, silloin saattaa olla vaikeuksia näkemysten esiin tuomiselle.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Ihan ensimmäiseksi integraatiovaliokunnasta: Ajatushan on tietysti kovasti kiehtova, mutta me olemme nyt tekemässä sen laatuista sopimuskokonaisuutta, niin massiivista järjestelyä Suomen suhteista kaikkeen maailmassa, että en näe jollain yksityisellä integraatiovaliokunnalla juurikaan olevan mahdollisuuksia toimia sillä tavoin kuin ed. Mattila arveli sen parhaimmassa tapauksessa voivan toimia eli päätöksiä tekevinä elimenä.

Sitä paitsi siihen sisältyisi aika suuri vaara. Se vaara voisi olla vaikkapa jonkinlaisen eduskunnan aatelin muodostuminen, ja sellainen tietysti kansanvaltaan sopii hyvin huonosti. No, ei saivarrella sillä, mutta minua askarruttaa kyllä kovasti, että tällaisen valioiden valiokunnan rooliksi kasvaisi yhtäällä hyvin seremoniallinen tehtävä, toisaalta sille kasvaisi myös sen laatuinen määrä tehtäviä, että niitä yksinkertaisesti yksi valiokunta ei voi hoitaa.

Näen sellaisen vaaran asiassa, että eduskunnan työ sellaisena kuin siihen nyt on totuttu kaikkine vikoineenkin, voisi ajautua ikään kuin epädemokraattisemmille linjoille kuin nyt on asianlaita. Pelkään, että tulisi jonkinlainen tuplahallitus pahimmassa tapauksessa, siis eduskunnasta valittu spesiaaliryhmä, joka ratkoo ja päättää asioita, jotka normaalisti kuuluvat koko eduskunnalle.

Sanon kyllä heti samaan hengenvetoon, että ajatukseni syntyi ihan ed. Mattilan puheenvuoron perusteella. Sen pitempään en ole sitä ehtinyt miettiä, mutta näen kyllä tämän tyyppisiä vaaroja enkä olisi kovin yksioikoisesti heti syöksähtämässä tällaiseen ajatteluun mukaan. Kyllä tämä vaatii hyvin perusteellisen tutkimuksen, ja oletan, että sen tutkimisen jälkeen lopputulos voisi olla aika kielteinen päätös tälle ajatukselle. (Ed. Mattilan välihuuto) —Herra puhemies! Olen kuullut, että pöntöstä ei saa keskustella saliin, niin että saanen sitten replikoida joskus vastaisuudessa enemmän asiasta.

Mutta varsinaiseen puheenvuorooni. Nyt en voi mitään sille, että tässä salissa tunteen tasolla opposition puheenvuorot ovat lämmittäneet minua enemmän kuin hallituspuo-

osa täysin rinnoin, rakentuu Eurooppaa vaikiinnuttava tekijä, vakauttava ainesosa eurooppalaisessa politiikassa.

Ed. Järvenpää sanoi puheenvuorossaan, että sen sijaan että sanoisimme, että suosi suomalaista, suosi Suomea. Suoraan sanoen ihan ensi kuulemalta se vaikutti himpun verran halvalta sloganilta, mutta pitempään ajateltuna se sisältää aika suuren viisauden. Todennäköisesti sieltä voisi löytyä jokin semmoinenkin näköala, että se korvaisi meidän arkaaisen isänmaa-keskustelumme. Minusta siihen sisältyy sen laatuista kokonaisvaltaista ajattelua, joka kätkee sisäänsä kaikki, sanosinko, turvallisuustekijät niitä uhkatekijöitä vastaan, jotka tällä hetkellä eivät ole ymmärtääkseni millään tavalla sotilaallisia, eivät lainkaan, vaan ne ovat länsimaisen tingeltangel-kulttuurin tulemistä tänne, länsimaista tulevien turhakkeiden ja haitakkeiden invaasiota tänne, kun tullisuoajat viedään pois, ja myös myrkytettyjen tomaattien tuomista tänne, kun tuontisuoja viedään suomalaisilta tomaateilta pois. Tämä "Suosi Suomea" voisi avata ihan uuden ajattelutavan siihen, mitä ennen on kutsuttu isänmaallisuudeksi ja mitä kaikkea se replikointi sisällään pitääkään.

Herra puhemies! Kymen läänistä valittuna kansanedustajana pari sanaa myös kyseisestä läänistä osana Suomea. Tänään on julkistettu tutkimus, joka kertoo, kuinka suomalaiselle teollisuudelle on tässä järjestelyssä käymässä. Se kertoo tavattoman karua ja julmaa kieltä. Se, mihin 80-luvulla on satsattu, esimerkiksi teleliikenne, se, mistä me olemme puhuneet suomalaisena know-how'na, näyttää tämän tutkimuksen perusteella, johon minulla ainakin on taipumus uskoa, ajautuvan todella suuriin vaikeuksiin.

Kun katson Kymen läänin kansanedustajana tätä ja näen sen, että Suomella juuri tällä tietoa menestymisen mahdollisuudet ovat metsänjalostamisessa, niin minun tietysti pitäisi olla kovin iloinen, huojentunut ja helpottunut, mutta siihen sisältyy tietysti kauhea määrä riskejä. Mitä pitemmälle metsää jalostamme, sitä enemmän me tahrimme ympäristöä, ei vaan Kymen läänissä vaan koko Suomessa ja laajemminkin.

Mutta kyllä ympäristöönkin voitaisiin päinvastoin kuin vihreät eräissä puheenvuoroissaan ovat antaneet ymmärtää, kyllä luontoonkin voitaisiin ottaa niin sanotusti myön-

teinen näkökulma, ja heti sanon, että myönän, että tämä voi olla toiveajattelua. Kun Euroopassa liikkuu, siellä huoli ympäristöstä tällä hetkellä on huomattavan paljon syvemmällä ja suurempi kuin Suomessa. Kun tietoliikenne on kehittynyt tavalla kuin on, on toivottavaa ja mahdollista, että se ajattelu tulisi todellisenä ja väärentämättömänä myös Suomeen niin, että emme enää pääsisi pakenemaan niiden hallusinaatioiden taakse, että meillä on tilaa, mettää ja kaikki vihertää ja järvissäkin on vielä kaloja.

Keski-Euroopassa nuorison ajattelu suhteessa ympäristöön tällä hetkellä on myönteisellä tavalla ainutlaatuisen kovaotteista. Olisi pelkästään iloista, että se ajattelu tulisi myös Suomeen. Kun käänämme katsemme lännestä itään ja näemme sen tragiikan, mikä ympäristön suhteen siellä on, minusta korostuu myönteisen vaihtoehdon mahdollisuus suhteessa luonnonsuojeluun.

Mutta palaan Kymiin. Ei ole kysymys pelkästään paperin tekemisestä siellä, siinä pärjäämme, olemme parhaita Suomessa, kenties Euroopassakin. Se edustaa myös liikenteellistä mahdollisuutta. Ei vain niin, että liikennemahdollisuudet ovat etelään ja länteen vaan myös itään. Kun tällainen mahdollisuus tulee Suomeen, niin kun tiedämme, että esimerkiksi asutus Euroopassa on syntynyt liikennejärjestelyjen perusteella vuosisatojen aikana, meillä olisi siellä Kymen läänissä mahdollisuus toimia linkkinä niin länteen kuin itään ja myös etelään. En tarkoita sitä, että sitä regionalistista ajattelua, joka on EY-järjestelyjen mukana tullut muotiin Keski-Euroopassa, semmoisenaan voitaisiin siirtää Pohjoismaihin yleensä tai Suomeen erityisesti, mutta kyllä tämä antaa mahdollisuuksia toimia eräällä tavalla veturina joillakin osa-alueilla. Kymen läänille tällainen veturin osa juuri tässä tilanteessa ihan tämänkinpäiväiseen tutkimukseen vedoten aika hyvin luontuu.

Ed. Aittoniemi on joskus täällä kantanut myös tänään, huolta siitä liikehtimisestä, mitä rajojen poistaminen työvoiman edessä merkitsee. En muista, että olisin ollut koskaan tässä salissa ed. Aittoniemen kanssa samaa mieltä enkä ole ihan varma, olenko nytkään. Mutta kyllä sekin vaara kannattaa tiedostaa. En siis usko tähän kapitalismiin, en käytännöllisesti katsoen laisinkaan, vaan oletan, että menee Euroopassa hyvin tahi

lueiden. Ne pelot, joita oppositio on esittänyt, ovat minusta ihan todellisia, ihan oikeita. Mutta jatkan myös heti samaan hengen-vetoon, että toisaalta opposition pelot ovat olleet vain pelkoja, ei sen enempää. Yhtään ratkaisumallia en ole löytänyt.

Olen mielikuvituksessani yrittänyt hakea vertailukohtaa 70-luvun alkuun, jolloin Suomessa laadittiin Eec-liitännäisjäsenyyttä, jolloin kritiikistä tuli olennainen käyttövoima tässä prosessissa. Itse asiassa suomalaiset neuvottelijat maailmalla saivat eväitä, aseita jopa, neuvotella vetoamalla siihen, että meillä Suomessa on niin armoton kritiikki. Olen yrittänyt pohdiskella, olisiko kritiikin tilanne sama kuin lähes 20 vuotta sitten. Eipä taida olla. Katselen tässä kansanedustaja Björklundiin, joka käytti hyvin ansiokkaan sosiaalidemokraattisen ryhmäpuheenpuoron. Hän muistaa ilmeisesti paljon tarkemmin kuin minä sen vuoden 70 alun tilanteen. Luulen, että nämä eivät ole verrannollisia tilanteita. Silloin todellakin suomalaisille neuvottelijoille oli ilmiselvästi hyötyä siitä, että he pääsivät sanomaan, että Suomessa on niin vihe-
liäinen tilanne, että ne eivät meinaa hyväksyä tätä millään. Nyt me olemme olennaisesti toisenlaisessa tilanteessa.

Erityisesti minua on askarruttanut kysymys maataloudesta. Nimittäin kyllä hallituspuolueissa on esitetty vähän liian yksinkertaisia väittämiä siitä, miten voidaan ratkaista kysymys elintarvikkeiden hinnoista jne. Kyllä meidän täytyy lähteä siitä, että Suomi on niin sanotusti korkean elintason maa, ja korkeaan elintason kuuluvat eräillä alueilla myös korkeat hinnat. Ei sille voi mitään. Mutta kun keskustan väki on pitänyt meteliä maataloudesta, sanon kyllä heti perään taas, että kyllä keskustan kritiikki olisi huomattavan paljon uskottavampaa, jos te edes yhden kerran olisitte tunteneet minkään näköistä huolta, sympatiaa tai edes empatiaa siitä tilanteesta, jossa suomalainen teollisuusväestö on ollut rakennemuutoksen kanssa. Nimittäin kyllä sen duunarin, joka tekee viidennessä sukupolvessa tehdastyötä, tunteet siihen ammattiin, siihen ympäristöön, siihen peruskulttuuriin voivat olla miltei yhtä syvät kuin sillä talonpojalla, joka seisoo sarkansa päässä. Todellakin, jos keskustan väki olisi edes puolella puheenvuorossaan tai sano-taan, että puheenvuoronsa yhden lauseen puolella osassa, huomioinut tämän tekijän,

niin se kritiikki olisi huomattavan paljon uskottavampaa.

Herra puhemies! Ed. Björklund puuttui hyvin olennaiseen asiaan todetessaan, että itse asiassa integraatio on kulkenut jo yritysten kautta ja demokraattinen päätöksenteko, se mitä me täällä edustamme, on aika lailla jälkijunassa. Se on ihan totta, ja sille asialle pitäisi tietysti tehdä paljon enemmän kuin nyt on tehty. Mutta tottahan se on, että ei kai eduskunta vuosikausiin ole näin perusteellista prosessia käynyt jonkin asian kanssa kuin nyt on tapahtunut. Itse olen seurannut asiaa perustuslakivaliokunnan ja liikennevaliokunnan kautta.

Ed. Knuuttila jo liikennevaliokunnan osuutta käsitteli. Ei siitä sen enempää. Luulen kyllä, että liikenteelliset kysymykset ovat sillä tavoin teknisluonteisia, sillä tavoin neuvottelukysymyksiä, joissa jo on valmista normistoa ihan vaikkapa autotehtaitten samantyyppisten tuotantotapojen takia, että ne ovat seikkoja, jotka ovat järjesteltävissä.

Mutta perustuslakikysymys on jo tuskallisempi juttu. Kyllä se peruskysymys edelleen on vastaamatta, mikä on meikäläisen poliittisen päätöksenteon suhde eurooppalaiseen päätöksentekoon. Jopa sekin asia on vastaamatta, mikä on meidän rikoslakimme suhde eurooppalaiseen rikoslakiin. Voiko suomalainen konna vedota, ed. Aittoniemi, Brysseliin ja voittaa Suomen oikeuslaitoksen hankkimalla uuden päätöksen Brysselistä? Me emme tiedä sitä vielä. Todennäköistä on, että brysseliläinen päätös on paljon fiksumpi kuin suomalainen, mutta kysymys onkin periaatteellinen.

Perustuslain osalta nämä pulmat ovat ratkaisemattomia, enkä tiedä, voiko niitä kukaan ratkaistakaan puheen tasolla tai edes niiden tekojen tasolla, mihin meillä täällä on mahdollisuus, mutta se tulee olemaan todennäköisesti hyvin kipeä asia sen jälkeen, kun me olemme Etään menneet mukaan sillä tavalla, että me olemme menneet mukaan siihen osana Pohjolaa ja olemme rakentaneet sen kaltaisen statuksen itsellemme Pohjolan osana, että puolueettomuudesta tulee erittäin vakiinnuttava ja vakauttava ainesosa Eurooppaa. Eli en ymmärrä näitä EY-jäsenyysspekulointeja juuri tässä vaiheessa laisinkaan, vaan kyllä minusta on realistisempaa ajatella niin, että siitä pohjoismaisesta puolueettomuusajattelusta, jossa olemme olleet

huonosti, niin vakio 15—20 miljoonaa työtöntä täällä on. On teoriassa mahdollista, että tämän joukon liikkumista saattaa säädellä korkea sosiaaliturva. Kun eri valiokuntien jäsenenä on verrannut suomalaista käytäntöä, myös sosiaaliturvaa, muuhun maailmaan, voi olla, että meistä saattaa tulla houkuttelevampi vaihtoehto kuin me vielä tänä päivänä osaamme kuvitellakaan, ja kylä ne sosiaaliset probleemat, mitä siitä saattaa seurata, täytyy tiedostaa. Nyt en todennäköisesti tarkoita yhtään samaa, mitä ed. Aittoniemi yleensä tarkoittaa, mutta kyllä ne kannattaa etukäteen tiedostaa. Kyllä niihin kannattaa varautua, kyllä niihin kannattaa uhrata ajatuksiaan, niihin pulmiin, joita sitä kautta saattaa tulla.

Herra puhemies! Tiedän, että Napoleon ei ole järin sosialidemokraattinen ajattelija. Tohdin kuitenkin siteerata häntä tähän loppuun. Muistelen hänen sanoneen joskus jottenkin sillä tavalla, että "taito olla ajallaan hyvin rohkea ja taito olla ajallaan hyvin varovainen, siinä onnistumisen edellytys".

Herra puhemies! Luulen, että Suomi tarvitsee näitä molempia taitoja juuri nyt enemmän kuin koskaan aikaisemmin.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen osoitti, mitenkä sanaa voidaan loistavasti käyttää retorisesti ja demagogisesti. Hän myös loihti näkymän siitä, mitenkä Keski-Euroopan nuoriso on hyvin ympäristötietoista tällä hetkellä. Se varmasti pitää paikkansa. Haluankin juuri tähän asiaan kiinnittää erityistä huomiota.

Minulla oli tilaisuus kuukausi sitten puhua heidän edushenkilöilleen europarlamentissa, ja kun olin puheeni Strasbourgin linnassa europolatsissa pitänyt ja sitten oli keskustelutilaisuus, niin eräs europarlamentaarikko kysyi minulta, en kai minä vain ole sitä mieltä, että Suomen pitäisi liittyä EY:hyn. Kun vastasin, että en missään nimessä ole sillä kannalla, sain valtavat aplodit sekä vihreiltä europarlamentaarikoilta, että myös laajalta sihteeristöltä, joka oli paikalla, mikä vain kuvaa sitä, minkälaiset johtopäätökset pitää tehdä siitä, että on huolissaan ympäristön tilasta, ja mistä ratkaisuja pitää silloin etsiä.

Ed. Uosukainen: Herra puhemies! Ed. Kekkonen, sikäli kuin muistan, arvoisa Na-

poleon ei oikein onnistunut pyrkimyksissään tasapainotella näiden välillä. Toivottavasti Suomen käy paremmin. Minäkin suhtaudun maltillisen viileästi eurohuumaan mutta jyrkän torjuvasti europessimismiin, ja tänään kuunteleman keskustelu on vahvistanut asenteitani.

Minusta oli kyllä erikoista, että vieläpä sivistysvaliokunnassa vallitsi henki, että jotkut, erityisesti oppositiopuolueiden jäsenet, ikään kuin viran puolesta ja omaa arvoa todistaakseen etsivät ja keksivät varauksia, jotka mahdollisuuksien mukaan estäisivät Eurooppa-hirviön syömästä suuhunsa Suomi-neitoa. Ja kuitenkin Suomi on Euroopan osa, on ja on ollut.

Valiokunnan ponsista ulkoasiainvaliokunta on hyväksynyt ensinnäkin pyrkimisen ratkaisuihin, jotka turvaavat tulevaisuudsakin kansallisen kulttuurin elinvoimaisuuden sekä maamme keskeisen kulttuuriteollisuuden toimintamahdollisuudet ja kehittämisen suomalaisten enemmistöomistuksessa.

Toiseksi ulkoasiainvaliokunta edellyttää, että Suomessa tulee jatkossakin voida lainsäädännön toimenpitein turvata Suomessa harjoitettavan rahapelitoiminnan ylijäämän tulouttaminen käytettäväksi nykyiseen tapaan tieteen, taiteen, urheilun ja nuorisokasvatustyön tukemiseen.

Lisäksi myös ulkoasiainvaliokunta pitää välttämättömänä, että maallemme luodaan 1990-luvun kulttuurin kehittämisohjelma, jossa otetaan huomioon myös Euroopan yhdentymiskehitys.

Herra puhemies! Sivistysvaliokunta laati lisäksi ponsia opintotuesta ja opintososiaalisista eduista sekä mahdollisuuksista osallistua varsinaisina vaikuttajina tutkimusohjelmia koskeviin päätöksiin. Sivistysvaliokunta edellytti, ettei kansallisen kulttuurin taloudellista tukea tulkita kaupan esteeksi, vaan että Suomelle taattaisiin sen harjoittaessa kulttuuriyhteistyötä Euroopan muiden maiden kanssa mahdollisuus harjoittaa edelleenkin valikoivaa kulttuuripolitiikkaa valtion rahoitus- ja avustusjärjestelmien avulla.

Omasta puolestani suhtauduin hieman kummeksuen lieväänkin ponsitehtailuun ja ponsien sanamuotojen merkityksiin. Meillä ei ole tietoa, miten nämä sanamuodot muille sopimuskielille käännettyinä relevantisti vaikuttavat Euroopan yhdyntäessä ja talousalueen mahdollisesti syntyessä ja sopimuksia

solmittaessa. Neuvottelijoilta viisautta ja ed. Paloheimon selvästi kaipaamaa oveluuttakin vaaditaan.

Sivistysvaliokunnan kannanotot ovat joka tapauksessa tulevaisuuteen suuntautuvia ja myönteisiä, minkä vieläpä ed. Andersson myönsi monen esittämänsä kielteisen arvion jälkeen. Ed. Paloheimon kanssa minäkin kysyn, miten tästä eteenpäin, mutta luullakseni toisin ajatussissällöin.

Herra puhemies! Selonteossa ja myös valiokunnan mietinnössä käytetty sanonta ”kansalaisten Eurooppa” ei voi toteutua käytännössä, jollei kansalaisten vapaaehtoisia yhteistoimintaa tueta ja heidän mielipiteitään päätöksenteossa kunnioiteta. Mutta yleensä kansalaisjärjestöt ja muut tahot ovat pitäneet tässä vaiheessa mm. integraatiosta seminaareja lähes joka niemessä ja notkossa ja seurassa, niin että tiedonsaanti- ja keskustelumahdollisuuksia on ollut ja on edelleen.

Opetuksen, kulttuurin, tutkimuksen ja kehityksen piirissä on selvää, että suomalaisten ihmisten elämänlaatu paranee Euroopan yhdentymisen myötä. Tutkintojen vastaavuudesta huolehtiminen, opiskelijoiden ja tutkijoiden vaihto, tutkimusohjelmiin osallistuminen ja kulttuurivaihto ovat tulevaisuuden arkea, johon nimenomaan nuoret suhtautuvat myönteisesti ja käytännöllisesti — meidänkin on tärkeä suhtautua.

Vaihto edellyttää kuitenkin Suomeen saapuvien osapuolten olojen ja elinmahdollisuuksien järjestämistä, meiltä ja heiltä nykyistä monipuolisempaa kielitaitoa ja siis myös kielikoulutusta ja kulttuurien tuntemusta. Se edellyttää asuntoja opiskelijoille ja tutkijoille ynnä kansainvälisiä koulutusmahdollisuuksia heidän lapsilleen niin kuin muillekin.

Kulttuurisesti Eurooppa on monipuolinen, ja uskon pienten kulttuurien ja kielten nykyistä suurempaan kiinnostavuuteen. Suomen kulttuurinkin on etsittävä vahvuutensa ja luotettava itseensä. Kulttuurimme on idän ja lännen rajamaalla rikas ja mielenkiintoinen. Sen pitää uskaltaa antaa näkyä.

Ed. Björklund siteerasi päivällä puheenvuorossaan Oswald Spengleriä ja käänsi oivallisesti, että ”henki aprikoi, raha ohjelmoi”. Omasta puolestani haluan lisätä, että henki lentää. Suomen kulttuurin on oltava niin vahva vähemmistöineen kaikkineen, että se kestää, erottuu ja kukoistuu. Tiedän kyllä,

että Eta-neuvotteluissa on yksinomaisena tavoitteena taloudellinen integraatio, siis Eftamaiden ja Euroopan yhteisöjen väliset neuvottelut Euroopan talousalueen luomiseksi. Tällä väitteellähän jotkut ja aika monetkin torjuvat kulttuurikysymysten käsittelyn tässä yhteydessä.

Mutta Suomessa on vahvan kotimaisen taustan säilyttämiseksi kerta kaikkiaan sijoitettava nykyistä tuntuvasti enemmän kulttuuriin, koulutukseen, tutkimukseen ja kehitykseen. Muu ei käy laatuun. Voimme olla tällä alalla myös mallina muille, vaikkapa kirjastolaitos esimerkiksi ottaen.

Herra puhemies! Suomi ei voi jäädä umpiperäksi eikä Euroopan takamaaksi. Eta-neuvottelut on käytävä, ja neuvottelijoiden on viisaudekseen otettava huomioon nyt eduskunnassa käyty keskustelu ja täällä tehty valiokuntatyö, mutta ennen kaikkea myös muu kansalaiskeskustelu sekä muutokset koko Euroopassa.

Ed. Soininvaara otti esille seikan, miten kaikki muuttuu. Olin kirjoittanut tänne samoin, kaikki virtaa, panta rei, nyky-Euroopassa. Tilanne ei ole mitenkään lopullinen eikä selvä eikä edes pysähtynyt, ja tässä mielessä juuri neuvottelujen hallinta on varsin vaativaa. Mutta on otettava huomioon koko Eurooppa silloinkin, kun johonkin suuntaan siitä tehdään sopimuksia.

Minusta kumminkin hallitus vaikuttaa kohtuullisen ajantasaiselta havainnoissaan. Joka tapauksessa suomalainen lainsäätäjä on uusien ja suurienkin ongelmien parissa tuota pikaa. Uusien eurosäädösten määrä saattaa häpeään ainakin omat aikaisemmat puheeni Suomen nykyisestä säädösviidakosta. Tästä on kirjoittanut oikeustieteen tohtori Antti Kivivuori: ”Lähitulevan tapahtumain virran hallinta vaatii sekä henkistä johtajuutta että filosofista viisautta. Parhaan lainvalmistelun ihanteiden mukaisesti on koottava luja tiedollinen perusta sekä nähtävä siitä ilmenevät perimmäiset lainalaisuudet ja todennäköisyydet.” — Näin pitääne ajatella, ainakin itse ajattelen.

Suomalaisena kansanedustajana toivotankin hallitukselle ja Eta-neuvottelijoille näitä ominaisuuksia ja Lassi Nummen ”sanoin paljon viisautta me tarvitsemme, mutta myös pisanan hulluutta jaksaksemme elää huomisen ja huomisen yli” — ja käydäksemme näitä Eta-neuvotteluja.

Ed. Fred: Herra puhemies! Puheenvuoroni on lyhyt, se käsittää vain muutaman sanan: Kannatan ed. Almgrenin tekemiä ehdotuksia.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna kello 10.

Täysistunto lopetetaan kello 22.34.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola
